

ADVOKATĖS EDITOS IVANAUSKIENĖS KONTORA

**AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ GYNIMO PRIEMONIŲ TAIKYMO
TYRIMO ATASKAITA**

Advokatė, patentinė patikėtinė Edita Ivanauskienė LL.M.

10/22/2015

Parengta Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu

TURINYS

I. Įvadas.....	2
II. Tyrimo metodika.....	4
III. Tyrimas.....	8
III. I. Išnagrinėtų civilinių bylų statistika.....	9
III.II. Civilinių teisių gynimo būdų taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	10
III.II(a) Tinkamas ieškovas ir šios aplinkybės įrodinėjimo ir įvertinimo problematika Lietuvos teismų praktikoje.....	12
III.II(b) Apsauginiai teisių gynimo būdai.....	13
III.II(b)(i) Reikalavimo dėl teisių pripažinimo taikymo sąlygos ir šio reikalavimo taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	14
III.II(b)(ii) Reikalavimas įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus ir jo taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	18
III.II(b)(iii) Reikalavimas uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala (prevencinis ieškinys) ir jo taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	20
III.II(b)(iv) Reikalavimas dėl atkūrimo pažeistų asmeninių neturtinių teisių (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu) bei teismo sprendimo paskelbimas pagal ATGTĮ 85 straipsnį ir jų taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	23
III.II(b)(v) Reikalavimo taikyti tarpininkui draudimus taikymas Lietuvos teismų praktikoje (ATGTĮ 78 str.).....	27
III.II(b)(vi) Reikalavimo pateikti informaciją apie kūrinį, kitų šio Įstatymo saugomų teisių objektų kopijų, prekių ir paslaugų, pažeidžiančių autorių teises, gretutines teises ar sui generis teises, kilmę ir platinimo būdus (ATGTĮ 79 str.) taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	37
III.II(b)(vii) Laikinių apsaugos priemonių ir įrodymų užtikrinimo priemonių taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	40
III.II(b)(viii) Reikalavimo taikyti atkuriamąsias priemones (ATGTĮ 82 str.) taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	49
III.III. Kompensaciniai teisių gynimo būdai.....	51
III.III.I. Reikalavimo atlyginti turtinę žalą taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	51
III.III.II Reikalavimo atlyginti neturtinę žalą taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	55
III.IV. Išnagrinėtų administracinių bylų statistika.....	57
III.V. Administracinių teisių gynimo būdų taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	58
III.V.I. Administracinės atsakomybės už teisių pažeidimus taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	58
III.V.II. Muitinės priežiūros priemonių taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	68
III.VI. Baudžiamųjų teisių gynimo būdų taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	72
III.IV.I. Išnagrinėtų baudžiamųjų bylų statistika.....	72
III.VI.II. Baudžiamosios atsakomybės už autorių neturtinių teisių pažeidimą taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	75
III.VI.III Baudžiamosios atsakomybės už turtinių teisių pažeidimą taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	80
III.VI.III. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimą ir už informacijos apie teisių valdymą pažeidimus taikymas Lietuvos teismų praktikoje.....	85
III.VII. Teisių gynimo būdų taikymo praktika Latvijoje ir Estijoje.....	86
III.VII. I. Latvija.....	86
III.VII.II.Estija.....	96
IV. Tyrimo santrauka.....	101

I. ĮVADAS

Sutinkamai su Paslaugų gavėjo Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos pateikta Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrimo (toliau – **Tyrimas**) atlikimo paslaugų technine specifikacija (toliau - **Specifikacija**) paslaugų teikėjui yra išskeltas pagrindinis tikslas: išsiaiškinti, ar civiliniai, administraciniai bei baudžiamieji autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo būdai yra efektyvūs ir praktikoje gerai veikiantys, išsiaiškinti galimas teisinio reglamentavimo spragas. Šiam tikslui pasiekti paslaugų teikėjui yra keliami tokie keturi uždaviniai:

- (i) **surinkti ir apibendrinti** Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos bei specializuotų teismų praktikos (toliau – Lietuvos **teismų praktika**) **duomenis dėl autorių teisių ir gretutinių teisių (toliau – teisių) pažeidimų** (pateikti išnagrinėtų bylų skaičių baudžiamąja, administracine ir civiline tvarka, išanalizuoti bei apibendrinti teisės normų taikymo praktiką bei problematiką)”;
- (ii) atlikti analizę, ar Lietuvos teisės aktuose numatyti teisių gynimo būdai efektyvūs (ypatingai atkreipiant dėmesį į pažeidimus, daromus elektroninėje erdvėje bei Įstatymo 78 ir 79 straipsnių taikymą);
- (iii) tuo atveju, jeigu būtų prieita prie išvados, jog teisių gynimo būdai neefektyvūs, išanalizuoti galimas neefektyvumo priežastis;
- (iv) išanalizuoti ne mažiau kaip 2 (dviejų) valstybių, kurių ekonominio išsivystymo lygis panašus kaip Lietuvoje, teisių gynimo būdų taikymo praktiką bei palyginti su Lietuvos teismų praktika.

Įvykdžius minėtus uždavinius, Paslaugų teikėjas turi pateikti tokius rezultatus:

- (i) pateikti apibendrintą teisės normų taikymo praktikos bei problematikos analizę;
- (ii) pateikti išvadą dėl Lietuvos teisės aktuose numatytų teisių gynimo būdų efektyvumo;
- (iii) tuo atveju, jeigu būtų prieita prie išvados, jog teisių gynimo būdai neefektyvūs, pateikti neefektyvumo priežasčių analizę;
- (iv) pateikti keleto valstybių teisių gynimo būdų analizės, palyginimą su Lietuvos teismų praktika;
- (v) pateikti pasiūlymus dėl galimo teisinio reglamentavimo tobulinimo.

Paslaugų teikėjui yra nekeliamas uždavinys apžvelgti Lietuvos teisės aktais nustatytą *sui generis teisių* gynimo būdų, todėl šioje ataskaitoje nebus renkami ir analizuojami duomenys, susiję su *sui generis teisių (duomenų bazių gamintojų teisių)* pažeidimais ir šių teisių gynimu. Specifikacija taip pat nereikalauja apžvelgti ir paties autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo ir gynimo būdų teisinio reglamentavimo istorijos, todėl bus nagrinėjama šiuo metu galiojančios teisės aktuose nustatytų civilinių, administracinių bei baudžiamųjų autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo būdai ir priemonės, jų efektyvumas, todėl pakeisti teisių gynimo būdai ir priemonės bus analizuojami tik tiek, kiek reikėtų išsiaiškinti dabartinio teisių gynimo būdų taikymo spragas.

Atliekant Tyrimą buvo laikomasi, kad Specifikacijoje nurodyti terminai suprantami taip, kaip jie apibrėžti ar paaiškinti teisės aktuose, žodynuose ar teisės doktrinoje. Aiškumo dėlei svarbiausi Tyrimo ir Specifikacijoje nurodytų terminų apibrėžimai pateikiami žemiau:

1. **Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas** – veiksmai, kuriais pažeidžiamos bet kurios šio Įstatymo ir kitų įstatymų saugomos autorių teisės ar gretutinės teisės.¹
2. **Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimas** – „visuma priemonių, skirtų atkurti pažeistas teises, jas pripažinti, apsaugoti nuo gresiančių ir kartotinių tolesnių pažeidimų, pašalinti bet kokius teisę pažeidžiančius veiksmus, taip pat kompensuoti pažeidimu patirtą turtingą ir neturtingą skriaudą.“²
3. **Teisių gynimo būdai** – civiliniai autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo būdai (kompensaciniai ir apsauginiai teisiniai reikalavimai, skirti kompensuoti dėl teisės pažeidimo atsiradusią žalą, skirti atkurti pažeistas teises, skirti pripažinti teises, skirti pašalinti teises pažeidžiančius veiksmus, užkirsti kelią atlikti tokius veiksmus ateityje, laikinosios apsaugos priemonės ir kiti civiliniai teisiniai reikalavimai)³, procedūrinės, administracinės, muitinės ir baudžiamosios priemonės.⁴
4. **Išnagrinėta byla** šiame Tyrime bus laikoma byla, kurioje priimtas įsiteisėjęs teismo procesinis sprendimas (sprendimas, nuosprendis, įsakymas, nutarimas, nutartis, kuria užbaigiamas procesas), o jeigu byla gali būti nagrinėjama kasacine tvarka – tai įsiteisėjęs teismo procesinis sprendimas išnagrinėtoje byloje kasacine tvarka arba pasibaigus apskundimo kasacine tvarka terminui. Tokios išnagrinėtos bylos sampratos Tyrime bus laikomasi, nes pagal teismų susipažinimo su bylos medžiaga taisyklės, mokslinius tyrimus vykdančias asmenys ir kiti asmenys (taip pat ir nedalyvavę byloje) gali susipažinti su išnagrinėtų bylų medžiaga tik po to, kai procesinis sprendimas (sprendimas, nuosprendis, įsakymas, nutarimas, nutartis, kuria užbaigiamas procesas) įsiteisėja, o jeigu byla gali būti nagrinėjama kasacine tvarka – ją išnagrinėjus kasacine tvarka arba pasibaigus apskundimo kasacine tvarka terminui.⁵ Susipažinti su valstybės, tarnybinę, komercinę, banko ir kitą teisės saugomą paslaptį sudarančia informacija, esančia baudžiamojoje byloje, turi teisę tik asmenys, turintys teisę dirbti su šia informacija. Taip pat galima susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga, tik jeigu bylos medžiaga įstatymų nustatyta tvarka nėra pripažinta nevieša ir joje nėra medžiagos, prie kurios priėjimą riboja įstatymai.⁶

---

¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598; 2003, Nr. 28-1125) (toliau – **ATGTĮ**) 73 str.

² Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 28

³ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 28-29

⁴ Pasaulinės prekybos organizacijos sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620) (toliau – **TRIPS sutartis**) III dalis, Europos parlamento ir tarybos direktyva 2004/48/EB 2004 m. balandžio 29 d. dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (OJ L 157, 2004.04.30) (toliau – **Teisių gynimo direktyva**), kuri buvo Lietuvos Respublikoje įgyvendinta ATGTĮ 2, 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymu (Valstybės žinios, 2006-10-31, Nr. 116-4400), preambulės 28 punktas.

⁵ Civilinio proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340; galioja nuo 2002-04-06 (Įstatymas įsigalioja 2002 m. balandžio 6 d., kodeksas įsigalioja 2003 m. sausio 1 d.) (toliau – **CPK**) 10 str. 1 d., Baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341; galioja nuo 2002-04-09 (Įstatymas įsigalioja 2002 m. balandžio 9 d., kodeksas įsigalioja 2003 m. gegužės 1 d.) (toliau – **BPK**) 9(1) str., Teismų tarybos 2005 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 13 P – 379, Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko 2014 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-156, Kauno apygardos teismo pirmininko 2014 m. rugsėjo 16 d. įsakymas Nr. V1E-3 ir kt.

⁶ Ten pat

II. TYRIMO METODIKA

Sutinkamai su aukščiau minėtu teisiniu reguliavimu, t.y. kad nedalyvaujantiems byloje asmenims, tame tarpe ir mokslinius tyrimus atliekantiems asmenims, leidžiama susipažinti tik su įsiteisėjusiais teismų sprendimais buvo renkami, apibendrinami ir analizuojami Lietuvos teismų praktikos duomenys dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų, sudaryti iš įsiteisėjusių teismo sprendimų (sprendimų, nuosprendžių, įsakymų, nutarimų, nutarčių, kuriomis užbaigiamas procesas).⁷

Tyrimo metu buvo renkami ir analizuojami duomenys bendrosios kompetencijos apygardos teismų, kurių yra 5 Lietuvoje, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei specialiųjų teismų apygardos administracinių teismų, kurių yra 5 Lietuvoje, ir Vyriausiojo administracinio teismo sprendimai, taip pat įsiteisėję apylinkių teismų sprendimai, kurie nebuvo apskūsti apeliacine tvarka, kurie buvo paskelbti viešai prieinamoje elektroninėje teismų praktikos duomenų bazėje, t.y. LITEKO Lietuvos teismų informacinėje sistemoje naudojantis vieša teismų sprendimų paieška.⁸

Tyrimo išsamumui ir tikslumui užtikrinti buvo taip pat naudojama UAB „LITLEX“ teismų praktikos duomenų bazė www.infolex.lt, kuri naudojasi LITEKO sistemoje viešai skelbiamais teismų sprendimais ir, kuri informacijos išsamumui ir kokybei užtikrinti, papildomai tikrina spausdintus leidinius Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktiką, Lietuvos Vyriausiojo

---

⁷ Pagal CPK 279 str. pirmosios instancijos teismų sprendimai įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu sprendimas nėra apskūstas. Teismo sprendimo (nutarties) dalis dėl savarankiškų reikalavimų, kuri neapskundžiama apeliaciniu (atskiruoju) skundu, įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui. Tuo atveju, kai yra paduotas apeliacinis skundas, sprendimas, kuris nėra panaikintas, įsiteisėja apeliacine tvarka išnagrinėjus bylą, o apeliacinės instancijos teismo nutartis ar naujas sprendimas įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos. Šio Kodekso numatytais atvejais byloje priimtas sprendimas ar nutartis, kurie negali būti skundžiami apeliacine tvarka, įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos. Sprendimas už akių įsiteisėja po dvidešimties dienų nuo jo priėmimo dienos. Jeigu dėl sprendimo už akių paduodamas pareiškimas dėl šio sprendimo peržiūrėjimo, jis įsiteisėja užbaigus peržiūrėjimo procedūrą, jeigu pareiškimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo netenkinamas. Kasacinio teismo nutartis ar nutarimas įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos. Pagal BPK 336 straipsnį pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja, jei pasibaigus apeliacinio skundo padavimo terminui jis nėra apskūstas. Jei paduotas apeliacinis skundas, pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja nuo apeliacinės instancijos teismo sprendimo paskelbimo dienos. Apeliacinės instancijos teismo nuosprendis ir nutartis įsiteisėja nuo jų paskelbimo dienos. Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso (Vyriausybės žinios, 1985-01-01, Nr. 1-1, galioja nuo 1985-04-0, negalioja nuo 2016-04-01) (toliau – ATPK) 302 straipsnį apylinkių teismų nutarimai ir nutartys, kuriais baigiamos nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylos, įsiteisėja per dvidešimt dienų nuo atitinkamo nutarimo ar nutarties paskelbimo, jeigu jie nebuvo apskūsti apeliacine tvarka. Apeliacine tvarka apskūstas apylinkės teismo nutarimas ar nutartis, jeigu jie nėra panaikinti, įsiteisėja, apeliacine tvarka išnagrinėjus bylą, ta apimtimi, kiek nebuvo pakeisti apeliacinės instancijos teismo nutartimi. Pagal ATPK 302(13) str. apygardos teismo nutarimai ir nutartys įsiteisėja jų paskelbimo dieną.

⁸ Sutinkamai su Teismų įstatymo (Valstybės žinios, 1994-06-17, Nr. 46-851) 39 str. turi būti oficialiai viešai skelbiami „Teismų baigiamieji aktai, atskirosios nutartys ir metinės Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo praktikos apžvalgos skelbiami Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje Teisėjų tarybos nustatyta tvarka, išskyrus įstatymuose nustatytus atvejus. Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo sprendimai, nutartys, nutarimai, taip pat įsiteisėję administracinių teismų sprendimai dėl norminių administracinių aktų teisėtumo skelbiami Teisės aktų registre.

Aadministracinio Teismo administracinių teismų praktiką bei teismų internetines svetaines (www.lrkt.lt, www.lat.lt, www.lvat.lt, www.apeliacinis.lt).⁹ Taigi, Tyrime nustatytas išnagrinėtų bylų dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų skaičius priklauso nuo tinkamo Teismų įstatymo 39 straipsnio reikalavimų vykdymo.

Teisės normų taikymo praktika bei problematika ir teisių gynimo būdų efektyvumas¹⁰ buvo analizuojamas tarptautinių sutarčių ir regioninių teisės aktų, kurie galioja Lietuvos Respublikai, kontekste, kuriuose nustatyti veiksmingi teisių gynimo mechanizmai.

Viena iš svarbiausių ir pirmiausių galiojančių Lietuvos Respublikai tarptautinių sutarčių, universaliai nustatančių intelektinės nuosavybės teisių, tame tarpe ir autorių teisių ir gretutinių teisių, gynimo būdus, priemones ir bendruosius principus ir taisykles jų taikymui yra TRIPS sutartis.¹¹ TRIPS sutarties 41 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės savo įstatymuose **užtikrintų tokią intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimo tvarką, kad būtų leidžiama imtis efektyvių veiksmų prieš kiekvieną sutartyje numatytą intelektinės nuosavybės teisių pažeidimą.** Efektyvūs veiksmai pagal TRIPS sutarties 41 straipsnį gali būti aiškinami taip:

- (i) sudarymas galimybių reikalauti taikyti skubias (operatyvias) priemones) išvengti pažeidimų ir priemones, kurios sulaikytų nuo teisės pažeidžiančių veiksmų;
- (ii) suteiktų priemonių taikymas turi būti nešališkas ir teisingas, neturi būti nepateisinamai vilkinamas ar ribojamas laikas, o naudojimasis tokiomis priemonėmis negali būti dirbtinai komplikotas ar brangus.¹²

Taigi, TRIPS sutartyje teisių gynimo būdų ir priemonių efektyvumas suprantamas kaip jų prieinamumas finansine prasme (turi būti nebrangu), operatyvumas (skubiai taikomos) ir nešališkas, teisingas, neilgas ir nekomplikuotas procesas.

Be minėtų bendrųjų teisių gynimo įpareigojimų TRIPS sutarties III dalyje taip pat keliami specialūs reikalavimai teismo procesui bei „numatyti ir pagrindiniai teisių gynimo būdai, kuriuos kaip minimalius teisių gynimo standartus, turi numatyti savo įstatymuose valstybės narės.“¹³

Kitas galiojantis Lietuvos Respublikai regioninės teisės aktas nustatantis Europos Sąjungoje civilinius intelektinės nuosavybės teisių, tame tarpe ir autorių teisių ir gretutinių, gynimo būdus ir jų gynimo minimalius standartus yra **Teisių gynimo direktyva**¹⁴. Ši direktyva įgyvendina TRIPS sutartį bei papildo ją naujais reikalavimais.¹⁵ Šioje direktyvoje numatyti bendrieji reikalavimai intelektinės nuosavybės teisių gynimui, nuostatos, susijusios su asmenimis, galinčiais kreiptis dėl gynimo, civilinio proceso klausimai: įrodymai, teisė gauti informaciją, laikinosios priemonės, teismo išlaidos, konkretūs civiliniai teisių gynimo būdai. Kaip ir TRIPS

⁹ 2015-07-15 d. korespondencija su UAB „Litlex“ darbuotoja p. Muraškaite

¹⁰ Efektyvus [lot. effectivus – veiksmingas, kuriantis] veiksmingas, labai paveikus, duodantis reikiamus arba geriausius rezultatus: Tarptautinių žodžių žodynas, Alma littera, Vilnius, 2013, P. 201

¹¹ Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620. Ratifikuota 2001 m. balandžio 24 d. įstatymu Nr. IX-292

¹² Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 35

¹³ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 36

¹⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir tarybos Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, Oficialusis leidinys L 157, 30/04/2004, P. 0045 - 0086

¹⁵ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Registrų centras, Vilnius 2010, P.94

sutartis, taip ir Teisių gynimo direktyvos 3 straipsnis nustato bendruosius įsipareigojimus, kurio 1 dalyje reikalaujama, kad priemonės, procedūros ir gynybos būdai, užtikrinantys intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikoma ši direktyva vykdymą „*turi būti sąžiningi, teisingi, neturi būti komplikuoti ar brangūs, ar sukelti nepagrįstą vėlavimą ar delsimą.*“ Papildomai Teisių gynimo direktyvos 3 straipsnio 2 dalis nustato, jog „Tos priemonės, procedūros ir gynybos būdai taip pat turi būti **veiksmingi, proporcingi ir atgrasantys**; jie turi būti taikomi tokiu būdu, kad **nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir numatytų apsaugos priemonės nuo piktnaudžiavimo jomis.**“

Teisių gynimo direktyva įgyvendinta ATGTĮ 2006 m. spalio 31 d. įsigaliojus ATGTĮ pakeitimams, (toliau – **2006 m. ATGTĮ redakcija**), kuriuo buvo išdėstyta tame tarpe nauja redakcija ir šio įstatymo VI skyrius, reglamentuojantis autorių teisių ir gretutinių teisių gynimą.¹⁶ Vėliau iš esmės ATGTĮ nuostatos dėl teisių gynimo nebuvo koreguojamos, išskyrus redakcinio pobūdžio ATGTĮ 75 str., reglamentuojančio techninių priemonių apsaugą, pakeitimus.¹⁷ Todėl šiame Tyrime bus analizuojama Lietuvos teismų praktika dėl civilinių teisių gynimo būdų taikymo nuo 2006 metų iki 2015 metų, nes būtent šios direktyvos įgyvendinimu bei patobulinus ATGTĮ teisių gynimą buvo siekiama sudaryti „*geresnes sąlygas Lietuvos ir užsienio autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių įgyvendinimui. Tokios priemonės atliktų ir prevencinį vaidmenį, todėl pagerintų kriminogeninę situaciją intelektinės nuosavybės srityje. Geresnis intelektinės nuosavybės teisių gynimas užtikrintų Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų vykdymą, pagerintų Lietuvos, kaip valstybės, kuri gerbia intelektinę nuosavybę ir rūpinasi meno ir mokslo kūrėjais, įvaizdį. Priimto Įstatymo nuostatos turėtų sudaryti geresnes sąlygas Lietuvai įsijungti į Europos Bendrijos vidaus rinką.*“¹⁸

Be minėtų, yra ir kitų ES teisės aktų ir tarptautinių sutarčių, kuriose yra tam tikrų normų, susijusių su autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo aspektais, kurios taip pat buvo įgyvendintos ATGTĮ ar kituose teisės aktuose (pvz.: techninių priemonių ir informacijos apie teisių valdymą teisinė apsauga, informacinės visuomenės paslaugų teikėjų atsakomybę ribojančios nuostatos).¹⁹

---

¹⁶ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo 2006 m. spalio 12 d. įstatymas Nr. X-855 (Valstybės žinios, 2006-10-31, Nr. 116-4400), taip pat žr. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Aiškinamąjį raštą, adresu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=267423

¹⁷ Valstybės žinios, 2012, Nr. 6-177

¹⁸ žr. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Aiškinamąjį raštą, adresu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=267423

¹⁹ Pvz.: 1886 m. Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (Lietuvos Respublikos ratifikuota 1996-05-28) 15 ir 16 str., 1996 m. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis (Lietuvos Respublikos ratifikuota 2001-03-13) 14 str. 2 d., 11, 12 str., 1991 m. Europos Bendrijos tarybos direktyvos 91/250/EEB „Dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos“ (OJ 1991, L 122/42) 7 str., 2001 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB „Dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų harmonizavimo“ (OJ 2001, L167) 6-8 str., 2000 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl tam tikrų informacinės visuomenės paslaugų, ypač vidaus rinkos elektroninės prekybos, etisiniu aspektu (**Elektroninės komercijos direktyva**) (OJ 2000, L 178) 12-15 str. ir kt.

Tyrime bus išvardinti Lietuvos teisės aktuose nurodyti teisių gynimo būdai, priemonės ir taikomos teisminės procedūros, ir visi nurodyti teisių gynimo būdai bus analizuojami, kaip jie taikomi Lietuvos teismų praktikoje ir, ar nekyla problemų juos taikyti, ar yra pasiekiamas numatytas teisės normomis rezultatas.

Taip pat šio Tyrimo kontekste paminėtinas ir Europos Komisijos 2014 metų liepos 1 d. komunikatas (COM/2014/392) dėl ES veiksmų plano siekiant iš naujo sutarti dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (toliau – **Komunikatas**),²⁰ nes šiame plane nurodytais veiksmais siekiama „užtikrinti galiojančių ES teisės aktų, kuriais nustatomos intelektinės nuosavybės taisyklės, įskaitant dėl civilinių teisių gynimo, efektyvų taikymą ir informavimą apie juos.“²¹ Šiame veiksmų plane be kitų veiksmų įvardijami Europos Komisijos tolimesni veiksmai, susiję su efektyvesniu civilinių teisių gynimo būdų taikymu, kurių išdava yra 2013 m. liepos mėn. visuomenės apklausos rezultatai dėl Teisių gynimo direktyvos taikymo.²² Minėta apklausa rodo, jog įmonėms, ypač mažosioms ir vidutinėms, didžiausias kliuvinys ginti intelektinės nuosavybės teises teisme yra sudėtingas bylinėjimasis ir didelės išlaidos, todėl Europos Komisija šiai problemai spręsti rengiasi analizuoti taikomas nacionalines schemas ar iniciatyvas, kuriomis siekiama, kad civilinės intelektinės nuosavybės teisių gynimo procedūros būtų patogesnės mažosioms ir vidutinėms įmonėms, ypač dėl labai mažos vertės ieškinių ir finansuojamas schemas, kuriomis padedama mažosioms ir vidutinėms įmonėms ginti savo intelektinės nuosavybės teises ir gal būt tai perkelti į ES lygmenį.²³

Taip pat minėtame Europos Komisijos veiksmų plane bei 2013–2017 m. ES kovos su intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais muitinės veiksmų plane²⁴ identifikuota internetu įsigytų intelektinės nuosavybės teisių pažeidžiančių prekių gabenimo pasiuntinių paštu ir pašto siuntomis problema.²⁵ Europos Komisijos nuomone, šiai problemai spręsti būtinas tolesnis tarpvalstybinis ir tarpžinybinis bendradarbiavimas.

Pažymėtina, jog Europos Komisijos veiksmų plane siūlomi veiksmai yra labiau susiję su atgrasymu ir trukdymu pateikti ES ir kitoms aktualioms rinkoms bei platinti intelektinės nuosavybės teisių pažeidžiančius produktus, taip skatinant teisėtų produktų ir paslaugų ES rinką bei su didinimu vartotojų ir gamintojų informuotumo apie intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų platesnio pobūdžio padarinius, t.y. bus siūloma vartotojų, darbuotojų ir klientų informuotumo didinimo veiksmai, teisių turėtojų atsakomybės užtikrinant tiekimo grandinių nepažeidžiamumą didinimo veiksmai, atkirtimas intelektinės nuosavybės teisių pažeidėjų nuo pajamų srautų, pramonės suinteresuotųjų šalių dialogų siekiant sutrukdyti internete prekiauti intelektinės nuosavybės teisių pažeidžiančiais produktais skatinimo veiksmai, bus svarstoma dėl vartotojams gražinimo lėšų už įsigytus neteisėtus produktus, nacionalinių valdžios institucijų

²⁰ žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.dok_priedas?p_id=44735

²¹ Komunikato įžanga

²² žr. ec.europa.eu/internal_market/consultations, COM(2013)794 final

²³ http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=64114&p_tr2=2#_ftnref18

²⁴ Tarybos rezoliucija, 2012 12 10

²⁵ Komunikato įžanga: ES lygmens statistiniai duomenys rodo, kad 2012 m. įtarusios INT pažeidimą muitinės prie išorės sienų sulaukė daugiau nei 90 000 siuntų. Maždaug 70 % atvejų – tai įprasto ir pasiuntinių pašto siuntos (tai e. prekybos augimo atspindys). Iš viso sulaukyta beveik 40 mln. vienetų, kurių vertė, apskaičiuota pagal lygiaverčius autentiškus produktus, artima 1 mlrd. EUR.

bendradarbiavimas, nacionalinių institucijų darbuotojų mokymas bendrojoje rinkoje, viešųjų pirkėjų atsakomybė tikrinti, ar viešojo pirkimo būdu nėra perkami intelektinės nuosavybės teisių pažeidžiantys produktai, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų tendencijų analizavimas teikiant ataskaitas apie ES intelektinės nuosavybės politikos ekonominį poveikį.²⁶ **Taigi, atrodo, kad naujausiuose ES dokumentuose yra pripažįstama, kad labai daug priklauso nuo teisių turėtojų savo teisių ir jų gynimo būdų žinojimo, pačių specialistų susižinojimo, komunikavimo ir kompetencijos ugdymo, rinkos dalyvių savanoriškų bendradarbiavimo sprendžiant iškilusias problemas susitarimo ir diskutavimo tam, kad numatyti teisės aktuose teisių gynimo būdai, procedūros ir priemonės pataptų veiksmingos, t.y. duotų reikiamą ar geriausią rezultatą.**

Šiame Tyrime, kaip reikalaujama Specifikacijoje bus apsiribojama, ar remiantis Lietuvos teismų praktikos analize Lietuvos teisės aktuose numatyti teisių gynimo būdai efektyvūs (ypatingai atkreipiant dėmesį į pažeidimus, daromus elektroninėje erdvėje bei ATGTĮ 78 ir 79 straipsnių taikymą). Kaip anksčiau minėta, ar jie efektyvūs (veiksmingi), t.y. ar yra labai paveikūs, duodantys reikiamus ar geriausius rezultatus bus atsižvelgiama į tokius bendruosius reikalavimus, nustatytus minėtose tarptautinėse sutartyse, kurie šiose sutartyse įvardinti kaip efektyvumo rodikliai. Taigi, analizuojant nustatytus teisės aktuose teisių gynimo būdus ir jų taikymo praktiką bus tikrinama, ar šie būdai:

- (i) skubiai (operatyviai) taikomi išvengti pažeidimų ir/ar sulaikyti nuo teisės pažeidžiančių veiksmų;
- (ii) nešališkai ir teisingai taikomi;
- (iii) nepateisinamai vilkinami ar ribojamas laikas;
- (iv) nėra dirbtinai komplikuoti ar brangu jais naudotis;
- (v) proporcingi;
- (vi) atgrasantys;
- (vii) taikomi tokiu būdu, kad nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir numatytu apsaugos priemonės nuo piktnaudžiavimo jomis.

Kaip nutarta susitikime su Kultūros ministerijos atstovais Tyrime bus analizuojama Latvijos ir Estijos teisių gynimo būdų taikymo praktika. Siekiant nustatyti, kaip Latvijos ir Estijos teismų praktikoje yra taikomi teisių gynimo būdai buvo konsultuojamasi su Latvijos advokatu ir intelektinės nuosavybės teisių specialistu Ilmars Satovs (LL.M) ir Estijos Tartu universiteto asocijuotu profesoriumi dr. Aleksej Kelli²⁷ ir remiamasi jų pateiktais pranešimais.²⁸

III. TYRIMAS

Tyrimo metu pagrindinis įstatymas, nustatantis autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo būdus, yra **ATGTĮ**. Šis įstatymas buvo priimtas 1999 m. gegužės 18 d. ir **įsigaliojo nuo 1999 m. birželio 9 d.**, išskyrus tam tikras nuostatas. Nuo šio įstatymo įsigaliojimo neteko galios Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso (toliau – **CK**) Ketvirtasis skyrius “Autorinė teisė” ir Penktasis

²⁶ Žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=64114&p_tr2=2#_ftn25

²⁷ Žr. http://hochschulkontor.lv/images/CV_Aleksei%20Kelli.pdf

²⁸ Ilmars Satovs 2015-09-25 pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje (viešai neskelbtas); Dr. Aleksej Kelli 2015-10-10 pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Estijoje (viešai neskelbtas)

skyrius bei 1996 m. sausio 30 d. Lietuvos Respublikos kompiuterių programų ir duomenų bazių teisinės apsaugos įstatymas (KPDBTAI), kuris buvo specialus įstatymas, skirtas reglamentuoti kompiuterių programų ir duomenų bazių apsaugą ir gynimą.²⁹

ATGTĮ VI skyrius (73-88 str.) yra skirtas reglamentuoti autorių teisių ir gretutinių teisių gynimą. ATGTĮ 2006 m. spalio 31 d. įsigaliojus ATGTĮ pakeitimams, kuriais buvo įgyvendinta Teisių gynimo direktyva, vėliau iš esmės ATGTĮ nuostatos dėl teisių gynimo nebuvo koreguojamos, išskyrus redakcinio pobūdžio ATGTĮ 75 str., reglamentuojančio techninių priemonių apsaugą, pakeitimus.³⁰ Todėl šiame Tyrime analizuojama Lietuvos teismų praktika dėl civilinių teisių gynimo būdų taikymo nuo 2006 metų iki 2015 metų.

III. I. Išnagrinėtų civilinių bylų statistika Lietuvoje

Siekiant surinkti ir pateikti statistinę informaciją apie išnagrinėtas Lietuvoje civilines, administracines ir baudžiamąsias bylas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo buvo kreiptasi į Nacionalinę teismų administraciją, kuri atsakinga už kūrimą ir įgyvendinimą bendrosios teismų informacinės sistemos strategijos³¹ ir Vidaus reikalų ministeriją, kuri veda nusikalstamumo statistiką (nuoroda į nusikalstamumo statistiką neveikė)³² dėl šių statistinių duomenų pateikimo.

Kaip informavo Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialistas Stasys Putvinskis Nacionalinė teismų administracija nerinko ir nekaupė duomenų apie išnagrinėtas bylas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių civiline, administracine ir baudžiamąja tvarka iki 2005 metų, ir tik, kai pradėjo veikti Lietuvos teismų informacinė sistema LITEKO tokia informacija buvo pradėta kaupti. Sutinkamai su Nacionalinės teismų administracijos pateiktais duomenimis³³ **2005 m. – 2015 m. 1 pusmečio laikotarpiu pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėta 1470 civilinių bylų** dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų, kurios pagal metus išnagrinėtos sekančiai:

Metai	Gautų civilinių bylų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo skaičius	Išnagrinėtų civilinių bylų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo skaičius
2005	190	171
2006	189	199
2007	165	160
2008	200	190
2009	269	263
2010	259	266

²⁹ Lietuvos Respublikos kompiuterių programų ir duomenų bazių teisinės apsaugos įstatymo 1 str. 1 d. (Žin., 1996, Nr. 18-456)

³⁰ Valstybės žinios, 2012-01-10, Nr. 6-177

³¹ Žr. <http://www.teismai.lt/lt/nacionaline-teismu-administracija/apie-nacionaline-teismu-administracija/93>

³² <http://vrm.lrv.lt/lt/paslaugos/informacijos-rinkmenos>

³³ 2015 m. spalio 12 d. Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialisto Stasio Putvinskio e. komunikacija; 2015 m. spalio 19 d. Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialisto Stasio Putvinskio e. komunikacija

2011	198	209
2012	115	124
2013	72	69
2014	65	58
2015 I pusmetis	27	27

Sutinkamai su pateiktais išnagrinėtų civilinių bylų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo duomenimis buvo išnagrinėta beveik per pus mažiau civilinių bylų 2014 metais lyginant su 2012 metais, o lyginant su 2010 metais, kai tokių bylų buvo išnagrinėta daugiausiai – 266 civilinės bylos – 2014 metais net apie 4 kartus mažiau. Lyginant išnagrinėtų bylų skaičių su gautomis bylomis ir atsižvelgiant į tai, kad teisinis civilinių teisių gynimo būdų reguliavimas nesikeitė, tokį ženklų civilinių bylų išnagrinėjimo skaičiaus sumažėjimą galėjo lemti tai, kad teisių turėtojai rečiau kreipiasi į teismą dėl savo teisių gynimo dėl to, kad pvz.: taikiai susitariama ar sprendžiama taikant alternatyvaus ginčo sprendimo metodus. Tačiau norint turėti tikslesnę informaciją reikėtų apklausti bent Lietuvoje veikiančias teisių turėtojų organizacijas. Pvz.: BSA Lietuvoje atstovų teigimu vis dažniau yra sudaromos taikos sutartys su pažeidėjais ir pažeidėjai, ypačingai tie, kurie dalyvauja viešuose pirkimuose jas kuo greičiau sudaro tam, kad nebūtų jų istorijoje teistumo.

Taip pat Nacionalinės teismų administracijos pateikta išnagrinėtų bylų statistika rodo, jog pirmosios instancijos teismai didžiąją dalį gautų bylų dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų išnagrinėja pakankamai greitai, t.y. per vienerius metus.

III.II. Civilinių teisių gynimo būdų taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Pažeidus autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojo (toliau – **teisių turėtojo**) teises paprastai teisių turėtojui yra svarbu, kad kuo greičiau autorių teisių ir/ar gretutinių teisių pažeidimas (toliau kartu – **teisių pažeidimas**) būtų nutrauktas ir pažeidimas nepasikartotų, būtų reali galimybė išsieškoti žalą už padarytą teisių pažeidimą, pažeidėjui būtų pritaikyta sankcija, atgrasanti teisių pažeidėją ir kitus asmenis daryti pažeidimus. Visa tai teisių turėtojams reikalinga ne dėl to, kad jie pasipuikuotų savo teisėmis, o dėl to, kad tokiu būdu jie gali apsaugoti, išlaikyti savo kūrybinio verslo rinką, ją vystyti ir gauti pelną, nes kiekvienas neteisėto kūrinio ar gretutinių teisių objekto panaudojimas teisių turėtojui reiškia pajamų praradimą.

Teisių pažeidimui įrodyti, taip pat nustatyti, kokie teisiniai gynimo būdai taikytini civiliniai, administraciniai ar baudžiamieji ir, kuriuos taikant būtų pasiekiamas geriausias rezultatas, būtina nustatyti ir įvertinti daug faktinių aplinkybių. Pirmiausia, **reikia įvertinti, ar buvo padarytas autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimas**. Pagal dabar galiojančio ATGTĮ 73 straipsnį „*Autorių teisių, gretutinių teisių ar sui generis teisių pažeidimu laikomi veiksmai, kuriais pažeidžiamos bet kurios šio Įstatymo ir kitų įstatymų saugomos autorių teisės, gretutinės teisės ar sui generis teisės.*“ Sutinkamai su teisės doktrina tokios nuostatos „[...] nesuteikia jokių gairių,

ar buvo teisių pažeidimas, ar jo nebuvo.³⁴ Pažymėtina, jog 2006 metais ATGTĮ 73 straipsnis buvo pakeistas, atsisakant nebaigtinio įstatymu saugomų teisių pažeidimų vardavimo apsiribojant bendra formuluote, kad pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai, kuriais pažeidžiamos bet kurios Įstatymo ir kitų įstatymų saugomos autorių teisės, gretutinės teisės ar *sui generis* teisės. Tokia norma atspindėjo iki šio pakeitimo teisės doktrinoje išsakytą poziciją, kritikavusią tuo metu galiojusio 73 straipsnio redakciją.³⁵

Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką³⁶ nenustatyta, jog teismų praktikoje dabar galiojančią nuostatą, kas yra laikytina autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimu, būtų problematiška taikyti. Paprastai teismai be ATGTĮ 73 str., taip pat nurodo ir atitinkamą ATGTĮ straipsnį, kuriame įvardintos teisės, kurios buvo pažeistos. Pvz.: „*Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs faktines bylos aplinkybes ir iš dalies tenkindamas ieškinį, konstatavo, kad yra pagrindas padaryti išvadą, jog atsakovas, publikuodamas straipsnius Nr. 1-8 ir Nr. 10-20, pažeidė ieškovo autorių turtines teises, nustatytas ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 1 punkte (ATGTĮ 73 straipsnis).*“³⁷ Taip pat kartu dažnai cituojama ir ATGTĮ 15 straipsnio 2 d., kuri nustato kad, „*bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu (išskyrus šio įstatymo numatytus atvejus). Šiuo metu teisės doktrinoje jau yra pasisakyta, kokios aplinkybės reikšmingos konstatuoti autorių teisių ir/ar gretutinių teisių pažeidimą*“³⁸ Tačiau pasitaiko atvejų, kai teismai netinkamai aiškina ir taiko surinktas byloje faktines aplinkybes bei kitas ATGTĮ ne teisių gynimo teisės normas, ypačingai tada, kai teismų praktika ir, ar teisės doktrina tuo aspektu yra negausi, pvz.: ATGTĮ normas, susijusias su nesaugomais autorių teisių objektais.³⁹

---

³⁴ Ramūnas Birštonas ir kt., *Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registru centras“*, Vilnius, 2010, P. 278

³⁵ Zr. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Aiškinamąjį raštą, adresu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=267423

³⁶ Atlikus paiešką teismų praktikos www.infolex.lt teismų praktikos duomenų bazėje teismų taikomas civilinių bylų iš autorių teisių ir gretutinių teisių kategorijas gauti 258 rezultatai nuo 1997 metų iki 2015 metų 1 pusmečio, tuo tarpu pagal tuos pačius kriterijus atlikus paiešką nuo 2006 metų iki 2015 metų vidurio rasta 171 rezultatas. Paiešką susiaurinus dar papildomai, nurodant ATGTĮ 73 str. rasti 34 rezultatai.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-388-611/2015

³⁸ Ramūnas Birštonas ir kt., *Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registru centras“*, Vilnius, 2010, P. 278-300

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-388-611/2015: „*Kasacinis teismas pažymi, kad, analizuojant byloje pateiktas ieškovo ir atsakovo publikacijas, matyti, jog apeliacinės instancijos teismas, vertindamas ieškovo teisių pažeidimo apimtį, neanalizavo ir nepateikė vertinimo, ar atsakovo publikacijose (straipsniuose), kurie pripažinti kaip pažeidžiantys ieškovo teises, nėra informacijos (įprastinio pobūdžio informacinių pranešimų apie įvykius), kuri pagal ATGTĮ 5 straipsnio 5 punktą nelaikoma autorių teisių objektu. [...] Remdamasi tuo, kas išdėstyta, kasacinio teismo teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, vertindamas ieškovo teisių pažeidimo apimtį (ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 1 punktą) ir priimdamas kasacine tvarka skundžiamą sprendimą, netinkamai aiškino ir taikė ATGTĮ 5 straipsnio 5 dalyje, 15 straipsnio 1 dalies 1 punkte, 21 straipsnyje įtvirtintas teisės normas, inter alia, dėl jų tarpusavio santykio, atitinkamai – neįvertino faktinių bylos aplinkybių, atsižvelgiant į minėtose teisės normose įtvirtintą teisinį reguliavimą.*“

Todėl darytina išvada, kad teismams kiltų mažiau neiškumų dėl ATGTĮ taikymo, jeigu jiems būtų pasiekiami daugiau teisinės literatūros autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos tematika, daugiau turėtų laiko gilintis į tokio pobūdžio bylas, jeigu teisėjai ir jų padėjėjai specializuotųsi tam tikro pobūdžio bylų nagrinėjime.

ATGTĮ VI skyriaus 77 straipsnyje numatyti ir Tyrimo metu galioja ir gali būti taikomi tokie civiliniai teisių gynimo būdai:

- (i) Reikalavimas dėl teisių pripažinimo;
- (ii) Reikalavimas dėl įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus;
- (iii) Reikalavimas dėl uždraudimo atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala (prevencinis ieškinys);
- (iv) Reikalavimas dėl atkūrimo pažeistų asmeninių neturtinių teisių (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu);
- (v) Reikalavimas dėl išieškojimo atlyginimo už neteisėtą naudojimąsi kūriniumi, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektu;
- (vi) Reikalavimas atlyginti turtinę žalą, įskaitant negautas pajamas ir kitas turėtas išlaidas;
- (vii) Reikalavimas atlyginti šio įstatymo 84 straipsnyje numatytais atvejais neturtinę žalą;
- (viii) Reikalavimas sumokėti kompensaciją;
- (ix) taikyti kitus šio ir kitų įstatymų nustatytus teisių gynimo būdus.

Civilinis kodeksas⁴⁰ nustato bendruosius teisių gynimo būdus, bet, kaip teisingai teisės doktrinoje pasisakyta, minėta galimybė „didesnės praktinės reikšmės neturėjo“,⁴¹ todėl Tyrime bus analizuojama tik teisių gynimo būdai, kurie dėl autorių teisių ir gretutinių teisių specifikos specialiai numatyti autorių teisėms ir gretutinėms teisėms ginti.

III.II(a) Tinkamas ieškovas ir šios aplinkybės įrodinėjimo ir įvertinimo problematika Lietuvos teismų praktikoje

Minėtus teisių gynimo būdus pagal ATGTĮ 77 straipsnį gali taikyti „Autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektai, gindami savo teises, išimtinių licencijų licenciatai, gindami jiems suteiktas teises, taip pat kolektyvinio teisių administravimo asociacijos, gindamos administruojamas teises.“ Taigi, ATGTĮ aiškiai išvardija, kas yra tinkami ieškovai autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose.

ATGTĮ 2 str. 5 d., 12 d., 26 d. yra apibrėžta, kas yra autorių teisių ir gretutinių ir *sui generis* teisių subjektai. ATGTĮ 2 str. 21 d. apibrėžta licencijos sąvoka, kurioje taip pat pateikta išimtinės licencijos sąvoka. Kolektyvinio teisių administravimo asociacijos (toliau – **KTAA**) samprata pateikta ATGTĮ 66 str.

⁴⁰ Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262

⁴¹ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registrų centras“, Vilnius, 2010, P. 287

Daugiausia klausimų dėl tinkamo ieškovo autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose teismuose kyla dėl KTAA reiškiamų ieškinių teisme. Sutinkamai su teisės doktrina ir teismų praktika KTAA gali reikšti ieškinius autorių vardu kaip atstovai tik dėl tokių teisių, kurios administruojamos, gynimo ir tik, kai autoriai yra perdavę joms pagal sutartis tokias teises administruoti.⁴²

Tačiau KTAA kyla sunkumų teismuose įrodyti, kad jis yra tinkamas ieškovas, kai yra panaudojami užsienio subjektų kūriniai. Antai Kauno apygardos teismo nagrinėjamoje byloje kilo klausimas, ar KTAA yra tinkamas ieškovas, t. y. ar KTAA turi teisę rinkti autorinį atlyginimą už užsienio autorių kūrinių viešą atlikimą.⁴³ Todėl sutinkamai su susiformavusia teismų praktika bylą nagrinėjant apeliacinėje instancijoje KTAA buvo įpareigota pateikti teismui visas galiojančias tarp KTAA ir atitinkamų aukščiau nurodytų užsienio valstybių kolektyvinio administravimo asociacijų, kurios yra įgaliotos atstovauti visų ginčo kūrinių teisių turėtojus, pasirašytas dvišales ir /arba daugiašales sutartis. Iš KTAA pateiktų sutarčių buvo nustatyta, jog dvi sutartys sudarytos su ASCAP ir BMI negalioja, todėl nuspręsta, kad KTAA neturi teisės atstovauti aukščiau nurodytų kūrinių teisių turėtojų ir ieškinio dalis, dėl nurodytų kūrinių teisių turėtojų turtinių teisių gynimu, buvo atmesta.⁴⁴

Sutinkamai su CPK 12 ir 178 straipsnius šalys privalo įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis (faktais), kurių nereikia įrodinėti (CPK 182 straipsnis). Taigi įrodinėti turinčias reikšmės civilinėje byloje aplinkybes (įrodinėjimo dalyką) yra šalių ir kitų dalyvaujančių byloje asmenų ir teisė, ir pareiga. Šias teises ir pareigas minėti asmenys įgyvendina nurodydami teisiškai reikšmingas aplinkybes, rinkdami ir pateikdami teismui įrodymus bei dalyvaudami juos tiriant ir vertinant. Paprastai įrodinėjimo pareiga tenka tam, kas teigia, todėl šiuo atveju ieškovui KTAA reikia įrodyti, kad ji turi „*locus standi*“, t.y. reikšti ieškinį konkrečiu atveju. Tačiau akivaizdu, kai yra pažeidžiama labai didelio kiekio skirtingų teisių turėtojų teisės ir skirtingais laikotarpiais, pateikti visas sutartis su Lietuvos autoriais, atlikėjais, fonogramų gamintojais, įrodant, kad jie perdavė konkrečias turtines teises KTAA ir sutartis su užsienio KTAA, galiojusias tuo laikotarpiu, padaro teisių gynimą sudėtingesniu ir ilgesniu. Kita vertus, Interviu su KTAA LATGA teisininkais Radvile Bieliauskiene ir Pauliumi Sartatavičiumi metu, jie pasakė, kad jiems nėra problema pateikti sutarčių su užsienio KTAA patvirtintas kopijas, bet vis dažniau teismų praktikoje reikalaujama pateikti užsienio KTAA patvirtinimus, kad jie atstovauja atitinkamus autorius ar teisių turėtojus, kuriems priklauso pažeistos teisės. LATGA teisininkų tvirtinimu, tokių patvirtinimų gavimas ištesia ir pabrangina gynybos procesą, nes tokį patvirtinimą gauti užtrunka, jį reikia išversti į lietuvių kalbą ir pan.

Toliau bus Tyrime analizuojama Lietuvos teismų praktika, kurioje taikomi ATGTĮ 77 str. nustatyti teisių gynimo būdai, nustatyti ATGTĮ 78–88 str.

⁴² Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 58-59

⁴³ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. birželio 7 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-55-510/2011

⁴⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-361/2004; Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. birželio 7 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-55-510/2011

III.II(b) Apsauginiai teisių gynimo būdai

Siekiant veiksmingai apginti autorių ir gretutines teises, svarbu, kad būtų įstatyme nustatytos apsauginės (prevencinės) teisių gynimo priemonės, įgalinančios nutraukti ir pašalinti minėtas teises pašalinančius veiksmus. Teisės doktrinoje pripažįstama, jog tokiais teisių gynimo apsauginiais būdais turėtų būti laikoma ne tik būdai, kurie pašalina „ne tik pačius teisę pažeidžiančius veiksmus, bet ir tokių veiksmų rezultatus, šaltinius, galinčius būti pagrindu vėl pažeisti teises“, „[...] bei priemonės, padedančios išsiaiškinti teisių turėjimo klausimus ir taip užkirsti kelią tolesniems ginčams.“⁴⁵ Tokie būdai ir priemonės yra numatyti ATGTĮ:

- (i) Reikalavimas dėl teisių pripažinimo (ATGTĮ 77 str. 1 d. 1 p.);
- (ii) Reikalavimas dėl įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus (ATGTĮ 77 str. 1 d. 2 p.);
- (iii) Reikalavimas dėl uždraudimo atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala (prevencinis ieškinys) (ATGTĮ 77 str. 1 d. 3 p.);
- (iv) Reikalavimas dėl atkūrimo pažeistų asmeninių neturtinių teisių (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu) (ATGTĮ 77 str. 1 d. 4 p.);
- (v) Reikalavimas taikyti tarpininkui draudimus (ATGTĮ 78 str.);
- (vi) Reikalavimas pateikti informaciją apie kūrinių, kitų šio Įstatymo saugomų teisių objektų kopijų, prekių ir paslaugų, pažeidžiančių autorių teises, gretutines teises ar sui generis teises, kilmę ir platinimo būdus (ATGTĮ 79 str.);
- (vii) Laikinosios apsaugos priemonės ir įrodymų užtikrinimo priemonės (ATGTĮ 81 str.) ir įrodymai (ATGTĮ 80 str.);
- (viii) Atkuriamosios priemonės (ATGTĮ 82 str.);

III.II(b)(i) Reikalavimo dėl teisių pripažinimo taikymo sąlygos ir šio reikalavimo taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Reikalavimą dėl teisių pripažinimo gali pareikšti kiekvienas asmuo, turintis „teisinį suinteresuotumą išsiaiškinti teisinę padėtį dėl atitinkamų teisių turėjimo.“⁴⁶ Atsakovas tokioje byloje gali būti bet kuris asmuo, „kuris prisidėjo prie tam tikros teisės ar teisinio santykio buvimo neaiškumo.“⁴⁷ Šis reikalavimas gali būti reiškiamas kaip savarankiškas reikalavimas ar kartu su kitais teisių gynimo būdais. Pareiga įrodyti, kad asmuo turi teises, tenka reikalaujančiam pripažinti tas teises asmeniui – ieškovui.⁴⁸

Spręsdamas teisių pripažinimo klausimą, teismas turi vadovautis šalių pateiktais įrodymais, taip pat įstatymų nustatytomis prezumpcijomis, pvz.: autorystės prezumpcija (ATGTĮ 6 str.),⁴⁹

⁴⁵ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 230

⁴⁶ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 241

⁴⁷ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 241

⁴⁸ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 240

⁴⁹ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 240

turtinių teisių priklausymo darbdaviui prezumpcija (ATGTĮ 9, 10, 11 str.),⁵⁰ prezumpcija, jog pagal autorinę sutartį perduodama tik tiek autorių teisių, kiek jų reikia konkrečios sutarties tikslams pasiekti; jeigu pagal autorinę sutartį perduotos visos autorių turtinės teisės, laikoma, kad šios teisės perduotos tik dėl sutartyje nurodytų kūrinio naudojimo būdų; jeigu autorinėje sutartyje nenurodyti kūrinio naudojimo būdai, laikoma, kad autorinė sutartis sudaryta tik dėl tų kūrinio naudojimo būdų, kurie sutarties šalims yra būtini siekiant tikslo, dėl kurio sutartis buvo sudaryta (ATGTĮ 40 str. 2, 3 d.).⁵¹ Todėl tuo atveju, jeigu ieškovas grindžia savo teisių turėjimą įstatymo nustatyta prezumpcija ir pateikia įrodymus, tai prezumpcijai patvirtinti, tai atsakovas turi pareigą paneigti šią prezumpciją. Tai išplaukia iš CPK 182 str. 4 punkto, kuris nurodo, jog nereikia įrodinėti aplinkybių, kurios yra preziumuojamos ir nepaneigtos bendrąja tvarka.

Atlikus teismų paiešką www.infolex.lt teismų praktikos duomenų bazėje buvo rasta 11 rezultatų, kuriuose buvo paminėtas ATGTĮ 6 str. taikymas dėl autorystės prezumpcijos. Išanalizavus minėtą teismų praktiką, nustatyta, kad teismai taiko autorystės prezumpciją, norėdami nustatyti, ar fizinis asmuo yra teisių turėtojas, t.y. fizinis asmuo, pagrįstai reiškia reikalavimą, kylantį iš autorių teisių.⁵² Teismų praktikoje yra taip pat aiškiai pasisakyta, kad autorystės prezumpcija gali pasinaudoti tik autorius, kiti autorių teisių turėtojai šia prezumpcija negali pasinaudoti: „*Teisėjų kolegija sutinka su kasatoriaus teiginiu, kad ši prezumpcija taikoma pačiam kūrinio autoriui, o ne autoriaus turtinių teisių turėtojui. Kartu teisėjų kolegija pažymi, kad autorystės prezumpcijos taisyklė turi būti taikoma įvertinant autoriaus teisių, kaip civilinės teisės objekto, specifiką. Autoriaus teisės yra asmeninės neturtinės ir turtinės, o autoriaus turtinių teisių turėtoju gali būti ne tik autorius, t. y. fizinis asmuo, sukūręs tam tikrą kūrinių, bet ir asmenys, kuriems autorius perdavė turtines teises pagal sutartį, įpėdiniai, paveldėję autoriaus turtines teises įstatymų nustatyta tvarka, taip pat kiti asmenys, pagal įstatymus turintys autoriaus turtines*

---

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) 2006 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2006: „*Teisėjų kolegija konstatuoja, kad, įvertinus tai, jog pagal įstatymą išimtinės turtinės teisės į kompiuterio programas, sukurtas darbuotojo vykdančiame tarnybines pareigas, priklauso darbdaviui, taip pat tai, kad ginčo atveju apie ieškovo išimtinės turtines teises nurodyta pačiose kompiuterio programose, o atsakovas nepateikė šias teises paneigiančių įrodymų, bylą nagrinėję teismai pagrįstai laikė ieškovo išimtinę turtinių teisių į ginčo objektu esančias kompiuterio programas turėtojais*“

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-610/2012)

⁵² Sprendžiant, ar ieškovas yra autorių teisių subjektas, šioje civilinės bylos nagrinėjimo stadijoje, visų pirma, turi būti vadovujamasi įstatymų numatytais prezumpcijomis. Viena iš tokių yra įtvirtinta ATGTĮ 6 straipsnio 2 dalyje, remiantis kuria fizinis asmuo, kurio vardas įprastu būdu nurodytas kūrinyje, yra laikomas to kūrinio autoriumi, jeigu neįrodyta kitaip. Apeliacinės instancijos teismas, preliminarai įvertinęs kartu su ieškiniu pateikto Lietuvos motociklistų klubo ženklelio fotokopiją, kuriame, tikėtina, yra nurodyti jo autoriaus B. Š. inicialai „BŠ“, o taip pat kitus byloje esančius įrodymus (Lietuvos motociklistų klubo ženklelio projektus, tai, jog jų turėtoju iki perdavimo saugoti muziejui buvo B. Š. sūnus), pripažįsta, jog šioje civilinės bylos nagrinėjimo stadijoje yra pakankamas pagrindas preziumuoti, jog kūrinio (Lietuvos motociklistų klubo ženklelio) autorius yra B. Š., po kurio mirties 1978 m. jo, kaip kūrinio autoriaus, neturtinių teisių saugotojas ir turtinių teisių turėtojas yra jo sūnus ieškovas R. Š. (ATGTĮ 38 str. 1 d., 49 str.). [...] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-278/2014; taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-580/2008 (A. V. nepripažįstant šių fotografijų autorystės, ir nenustačius, kad būtent jis sukūrė fotografijas, lieka neišspręstas klausimas, kokių pagrindų atsakovas fotografijas panaudojo ir, ar panaudojo teisėtai); Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-163/2007; Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-111 ir kt.

teisės. Pačiam autoriui autorystės prezumpcijos taisyklė taikoma tiek autoriaus asmeninoms neturtinėms, tiek turtinėms teisėms. Kiti autoriaus turtinių teisių turėtojai negali remtis šia prezumpcija.⁵³ Taip pat teismų praktikoje jau seniai aiškiai išaiškinta, jog išvestinis turtinių teisių turėtojas gali ginti savo teises savarankiškai ir reikalauti taikyti ATGTĮ numatytus pažeistos teisės gynimo būdus ir, kad įstatymas nenumato reikalavimo tokiu atveju į bylą įtraukti ir pačių pirminių teisių turėtojų - autorių.⁵⁴ Tačiau išanalizavus išnagrinėtas civilines bylas pastebėta, kad paprastai teisių turėtojai tik labai retai reiškia reikalavimą dėl teisių pripažinimo ar kaip savarankišką, ar kaip papildomą reikalavimą,⁵⁵ paprastai yra reiškiama kompensaciniai ar kiti apsauginiai reikalavimai ir byloje yra tik pateikiami įrodymai, patvirtinantys ieškovo teises į saugomą objektą, į kurį teisės buvo pažeistos.

Tokiu atveju sutinkamai su suformuota LAT praktika taikoma bendroji įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklė - kad kiekviena šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus ar atsikirtimus (CPK 178 straipsnis). Ieškovas privalo įrodyti jo teisę sukuriančius faktus, tačiau neturi įrodinėti tą teisę paneigiančių faktų – tokius faktus, atsikirdamas į ieškovo reikalavimą, turi įrodyti atsakovas.⁵⁶ Tai reiškia, jog atsakovas tvirtindamas, jog ieškovas nėra teisių turėtojas, turi tokią aplinkybę ir įrodyti.⁵⁷

Taip pat teismų praktikoje yra išspręsta ATGTĮ nustatyta aptaki prezumpcija, jog pagal autorinę sutartį perduodama tik tiek autorių teisių, kiek jų reikia konkrečios sutarties tikslams pasiekti; jeigu pagal autorinę sutartį perduotos visos autorių turtinės teisės, laikoma, kad šios teisės perduotos tik dėl sutartyje nurodytų kūrinio naudojimo būdų; jeigu autorinėje sutartyje nenurodyti kūrinio naudojimo būdai, laikoma, kad autorinė sutartis sudaryta tik dėl tų kūrinio naudojimo būdų, kurie sutarties šalims yra būtini siekiant tikslo, dėl kurio sutartis buvo sudaryta (ATGTĮ 40 str. 2, 3 d.). LAT išaiškino, kad tai reiškia, kad, kilus ginčui dėl turtinių teisių perdavimo apimties, taikoma siaurinamojo autorinės sutarties aiškinimo taisyklė; sutartinis visų autorių teisių perdavimas yra siaurinamas iki konkrečioje sutartyje nurodytų kūrinio panaudojimo būdų, o kilus neaiškumų dėl sutartimi perduotų teisių apimties, vertinama, kad yra perduotas sutarties tikslui pasiekti reikalingas teisių minimumas.⁵⁸

Tačiau pripažintina, kad teismų praktikoje nevisada ieškovas, ypatingai išvestinis teisių turėtojas, gali pasiremti įstatyme nustatyta prezumpcija dėl teisių turėjimo (pvz.: darbdavys, kolektyvinio

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2006

⁵⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2001 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-352

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-160/2008: tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai, pripažindami K. B. ginčo kūrinio – herbo – autoriumi, rėmėsi ne tik autorystės prezumpcija, bet ir 1996 m. balandžio 4 d. autorine sutartimi. Nurodyta sutartis nenuginčyta.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje N. P. v. UAB „Moduva ir Ko“, bylos Nr. 3K-3-112/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2005; 2007 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-3-208/2007; 2007 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-398/2007; 2008 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2008 ir kt.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278-684/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2006

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-610/2012

kūrinio sudarytojas), todėl teisme ginče dėl teisių pažeidimo jis pirmiausia turi pareigą įrodyti, kad jis turi teises, kurios buvo pažeistos. Išanalizavus teismų praktiką, atrodo, kad Lietuvos teismai taiko pakankamai aukštą teisių turėjimo įrodinėjimo lygį, t.y. reikia pateikti sutarties nuorašus ar išrašus iš sutarčių, patvirtinančius turtinių teisių perdavimą ar išimtinės licencijos turėjimą. Pvz.: vienoje byloje KTAA teismo buvo įpareigota pateikti į bylą visas galiojančias tarp KTAA ir atitinkamų aukščiau nurodytų užsienio valstybių kolektyvinio administravimo asociacijų, kurios yra įgaliotos atstovauti visų ginčo kūriniių teisių turėtojus, pasirašytas dvišales ir /arba daugiašales sutartis. Tačiau kaip pasirodė iš KTAA pateiktų sutarčių buvo nustatyta, jog dvi sutartys sudarytos su ASCAP ir BMI negalioja, todėl nuspręsta, kad KTAA neturi teisės atstovauti aukščiau nurodytų kūriniių teisių turėtojų ir ieškinio dalis, dėl nurodytų kūriniių teisių turėtojų turtinių teisių gynimu, buvo atmesta.⁵⁹

Akivaizdu, kad tokius reikalavimus pateikti teises įrodančius dokumentus, kurie yra dažnai konfidenciali ieškovo informacija, paprastai pareiškia atsakovas, taip siekdamas apsiginti nuo jam pareikšto ieškinio, todėl, akivaizdu, jog kai yra pažeidžiamos teisės į daug įvairių kūriniių ar gretutinių teisių objektų vien tai, kad gali tekti pateikti šimtą ar daugiau sutartinių dokumentų gali teisių turėtojus „atbaidyti“ nuo civilinių teisių gynimo būdų taikymo. Pvz.: garsioje gretutinių teisių pažeidimo byloje pagal ieškovo Vilniaus miesto apylinkės vyriausiojo prokuroro ieškinį, ginant viešąjį interesą, kartu su bendraieškiais La Face Records, LLC. ir kt. v. uždarnosios akcinės bendrovės „Baltic optical disk“, kurioje ginčas vyko dėl 13 IFPI atstovaujamų leidėjų pažeistų teisių į 24 albumus (13 929 vnt. kompaktinių plokštelių), atsakovas ginčijo, kad „Teismas nepagrįstai nustatė, kad bendraieškių reikalavimo teisė yra pagrįsta byloje pateiktais tarptautinės fonogramų gamintojų federacijos (IFPI) pareiškimu ir gretutinių teisių turėtojų pareiškimais, nes preziumuojama tik autorystė, o bendraieškių (gretutinių teisių subjektų) reikalavimo teisė negalėjo būti preziumuojama, o turėjo būti įrodyta. Ieškovo į bylą pateikti IFPI ir bendraieškių pareiškimai bei patvirtinimai pagal ATGTĮ (1999 m. redakcija) 42 straipsnio 2 dalį ir 51 straipsnį negalėjo būti laikomi leistiniais įrodymais, patvirtinančiais aplinkybes, kad atlikėjai yra perdavę bendraieškiais gretutines teises arba suteikę bendraieškiais licencijas atgaminti, išleisti ir platinti fonogramas Lietuvos Respublikos teritorijoje.“⁶⁰ Taigi, jeigu tokioje byloje leidėjai turėtų pateikti sutartis su visais autoriais ir atlikėjais, gali būti, kad teisių turėtojai net nebūtų pradėję šios bylos arba pasirinkę tik ginti tik tuos „albumus“, kurių daugiausiai buvo nukopijuota ir/ar kurie keltų mažiausiai komplikacijų jų verslo prasme. Šioje byloje teismas nepasisakė dėl tinkamų teisių turėjimo įrodymų, nes ieškinyje buvo atmestas kitais teisiniais pagrindais (neįrodyta, kad atsakovas padarė gretutinių teisių pažeidimą ir praleista ieškinio senatis kreiptis į teismą civiline tvarka). Tačiau minėta byla iliustruoja, kaip yra sudėtinga įrodyti „kriminalinio“ piratavimo atvejus Lietuvoje: „piratinių“ fonogramų kopijų sulaikymas prasidėjo: sulaikytos 2001 m. gruodžio 21 d. Vilniaus teritorinėje muitinėje buvo iškelta baudžiamoji byla Nr. 04-1-063-01 pagal nusikaltimo, numatyto BK 312 straipsnio pirmosios dalies požymius. Ikiteisminio tyrimo metu nustatyta, kad 2001 m. gruodžio 21 d. kratos metu patalpose Vilniuje,

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-361/2004; Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 7 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-55-510/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2012

⁶⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-361/2004; Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 7 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-55-510/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2012

buvo paimta 205 566 vnt. kompaktinių plokštelių ir kompaktinių plokštelių etiketės. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gruodžio 2 d. sprendimu, priimtu civilinėje byloje Nr. 2A-10/2011, konstatuojama, kad civilinėn atsakomybėn patrauktas netinkamas atsakovas. Taigi, po 10 metų bylinėjimosi taikant ir baudžiamuosius, ir civilinius teisių gynimo būdus, ir atlikus keturias technines ekspertizes ikiteisminio tyrimo metu, atsakingas už teisių pažeidimą asmuo buvo taip ir nenustatytas.

Pažymėtina, jog 2006 metais atlikus ATGTĮ 51 straipsnio pakeitimus gretutinių teisių subjektams taikoma su tam tikrais pakeitimais „gretutinių teisių turėjimo prezumpcija.“ Sutinkamai su ATGTĮ 51 str. 3 d. „Šio Įstatymo 6 straipsnio 2 dalis *mutatis mutandis* taikoma ir gretutinių teisių subjektams,“⁶¹ tai reiškia, jog turėtų būti preziumuojama, kad gretutinės teisės priklauso asmeniui, kurio vardas nurodytas ant gretutinių teisių objekto, nes gretutinių teisių subjektu laikomas – „atlikėjas, fonogramos gamintojas, transliuojančioji organizacija, audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojas, kitas fizinis arba juridinis asmuo, šio Įstatymo nustatytais atvejais turintis išimtinės gretutines teises, taip pat fizinis arba juridinis asmuo, kuriam perėjo išimtinės gretutinės teisės (gretutinių teisių perėmėjas)“ (ATGTĮ 2 str. 12 d.). Sutinkamai su ATGTĮ 51 str. 2 d. „Fonogramos gamintojas ir (ar) atlikėjas, informuodamas apie savo gretutines teises, turi teisę ant kiekvieno fonogramos egzemplioriaus arba ant kiekvienos fonogramos pakuotės naudoti užrašą, kurį sudaro apskritime įrašyta lotyniška raidė P, išimtinių gretutinių teisių subjekto vardas (pavadinimas) ir pirmieji fonogramos išleidimo metai,“ panaši nuostata yra nustatyta ir autorių teisių subjektams ATGTĮ 12 str., pagal kurią „Autorius arba kitas autorių teisių subjektas gali pranešti visuomenei apie savo turtines teises panaudodamas autorių teisių apsaugos ženklą. Jį sudaro trys elementai: apskritime arba lenktiniuose skliaustuose įrašyta raidė C, autoriaus arba kito autorių teisių subjekto vardas (pavadinimas) ir kūrinio pirmojo išleidimo metai.“

Todėl svarstyтина, ar nereikėtų ATGTĮ 12 straipsnio papildyti analogiška „autorių teisių turėjimo prezumpcija“, kuri palengvintų autorių teisių turėtojams teisių gynimo būdų taikymą. Esant tokiai prezumpcijai, autorių teisių pažeidėjas turėtų pareigą paneigti prezumpciją ir pateikti įrodymus, paneigiančius, kad ieškovas nėra autorių teisių turėtojas.

III.II(b)(ii) Reikalavimas įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus ir jo taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Galimybė teismo reikalauti įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus, t.y. autorių teises ir gretutines teises, pažeidžiančius veiksmus numatyta ATGTĮ 77 str. 1 d. 2 p. Šis civilinis teisių gynimo būdas numatytas ir TRIPS sutarties 44 str., ir Teisių gynimo direktyvos 11 str. Kaip ir kiti prevencinio pobūdžio apsauginiai reikalavimai, šiam reikalavimui taikyti pakanka įrodyti neteisėtų veiksmų faktą, pažeidėjo kaltę sąlyga, taikant šį reikalavimą, nebūtina.⁶² Dar viena sąlyga, skirianti šį teisių gynimo būdą taikymą nuo „reikalavimo uždrausti veiksmus“, yra ta, kad šis teisių gynimo būdas taikomas, kai neteisėtų veiksmų atlikimas nėra pasibaigęs, pvz.: interneto

⁶¹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas

⁶² Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 247, Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registrų centras“, Vilnius, 2010, P. 289

svetainėje neteisėtai viešai skelbiamas filmas ar nuolat pažeidinėjama pasikartojančiais individualiais veiksmais.⁶³ Šį reikalavimą galima taikyti, kai pažeidžiamos ir turtinės, ir/ar neturtinės teisės.⁶⁴

Atlikus teismų sprendimų paiešką pagal kriterijus „ATGTĮ“, „77 str.“ ir raktinius žodžius tekste „nutraukti neteisėtus veiksmus“, rasti www.litlex.lt teismų praktikos duomenų bazėje 18 rezultatų: 1 apžvalga, 13 nutartys ir 4 sprendimai.

Išanalizuota minėta teismų praktika rodo, kad šis teisių gynimo būdas teisių turėtojų dažnai taikomas, siekiant pašalinti pažeidžiančius teises saugomus objektus iš interneto portalų ar tinklapių,⁶⁵ taip pat sustabdyti neteisėtų saugomų objektų materialioje formoje platinimą.⁶⁶ Tačiau šio būdo taikymo efektyvumą riboja tai, kad, kaip ir teisės doktrinoje pastebėta, yra būtina apibrėžti, kokio saugomo objekto atžvilgiu ir kokie veiksmai turėtų būti nutraukiami.⁶⁷ Taigi, visai galima situacija, kad priėmus palankų ieškovui sprendimą pažeidėjas nutrauks nurodytų saugomų objektų naudojimą nurodytu būdu ir iš esmės galės pažeidžiant teises naudoti kitus teisių turėtojo saugomus objektus tol, kol vėl nebus pareikštas ieškinys dėl kitų saugomų objektų neteisėto naudojimo. Tačiau šio būdo efektyvumą galima pastiprinti kartu taikant kitus teisių gynimo būdus, pvz.: kompensacinio pobūdžio gynimo būdus, siekiant pažeidėją užkardyti nuo tolimesnių pažeidimų, nes rizika susimokėti nuostolius ar kompensaciją pažeidėjui yra žymiai skaudesnė nei grėsmė, kad veikla bus nutraukta. Greičiausiai todėl analizuotoje teismų praktikoje paprastai šis būdas taikomas su kompensaciniais teisių gynimo būdais. To pasekoje, nepaisant to, jog teisiniams veiksams nutraukti pakanka įrodyti neteisėtų veiksmų faktą, natūralu, kad negalima tikėtis, kad tokio pobūdžio byla būtų išnagrinėta labai greitai, nes dėl kompensacinio pobūdžio reikalavimų byloje reikia nustatyti ir daugybę kitų papildomų aplinkybių.

Teismai, manau pagrįstai, nepripažįsta ieškovų reikalavimų įpareigoti sudaryti licencinę sutartį su pažeidėju dėl saugomo objekto panaudojimo kaip įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus, nes laiko, kad „[...] *licencinės sutarties sudarymo teisinės pasekmės yra daug platesnės nei atitinkamų veiksmų nutraukimo. Tokiu būdu atsakovams būtų imperatyviai nustatyta pareiga, kuri pagal ATGTĮ nuostatas yra privaloma ne visiems ūkio subjektams, o tik tiems asmenims, kurie naudoja gretutinių teisių objektus.*“⁶⁸ Taip pat teismų praktikoje pažymėtina, jog dėl reikalavimų „uždrausti“ ir „nutraukti“ tapatinimo teismų praktikoje pripažįstama, jog nesant nukentėjusiojo kaltės nukentėjusysis gali reikalauti sumokėti nukentėjusiajam priimtą

⁶³ Laapt 2006 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-248/2006

⁶⁴ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 248, Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registru centras“, Vilnius, 2010, P. 288

⁶⁵ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-680-565/2014; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. lapkričio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-901/2013

⁶⁶ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-1668-345/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-234/2013

⁶⁷ Laapt 2001 m. spalio 16 d. nutartis civ. byloje Nr. 2A-251/2001, Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registru centras“, Vilnius, 2010, P. 288

⁶⁸ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1984-392/2013

kompensaciją ir toliau naudoti kūrinį, todėl iš esmės svarstyti, atsižvelgiant į šių reikalavimų panašų efektą, dėl teisinio aiškumo ar nereikėtų papildyti ATGTĮ 77 str. 3 d., kad jis taikytinas ir esant reikalavimui dėl uždraudimo: „Sprendžiant dėl kito civilinių teisių gynimo būdo taikymo, t. y. uždraudimo prekiauti kompaktinėmis plokštelėmis „Briedis Eugenijus“, kas atitinka ATGTĮ 77 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą teisės normą (įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus), atsižvelgtina ir į ATGTĮ 77 straipsnio 3 dalies nuostatą, kuri nacionaliniame teisiniame reguliavime atsirado kaip teisės derinimo su Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (Direktyvos 12 straipsnis) rezultatas. Šioje normoje nustatyta, kad kai asmens, kuriam priimamas įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus ar taikomos ATGTĮ 82 straipsnyje nurodytos atkuriamosios priemonės, veiksmuose dėl šio Įstatymo saugomų teisių pažeidimo nėra kaltės, teismas šio asmens prašymu gali įpareigoti jį sumokėti nukentėjusiai šaliai piniginę kompensaciją, jeigu taikant šio straipsnio 1 dalyje nurodytus gynimo būdus atsirastų neproporcingai didelė žala tam asmeniui ir jeigu piniginei kompensacijai nukentėjusiai šaliai yra priimtina ir pakankama. Laikoma, kad piniginę kompensaciją sumokėjęs asmuo įgyja teisę naudoti kūrinį, gretutinių teisių ar sui generis teisių objektą. Tačiau, minėta, turi būti nurodytoje teisės normoje nustatytos sąlygos.“⁶⁹ Tačiau analizuotoje teismų praktikoje nenustatyta nė vieno atvejo, kad būtų pažeidėjas prašęs jį įpareigoti teismo sumokėti piniginę kompensaciją nukentėjusiai šaliai, todėl kol kas nėra aišku šios nuostatos ATGTĮ praktinė reikšmė ir reikalingumas.

III.II(b)(iii) Reikalavimas uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala (prevencinis ieškinys) ir jo taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Šis civilinis teisių gynimo būdas numatytas ATGTĮ str. 1 d. 3 punkte. Šio teisių gynimo būdo taikymas skiriasi nuo reikalavimo įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus tuo, kad jis taikomas, jeigu teisių pažeidimas yra dar neprasidėjęs ir turi egzistuoti „reali pažeidimo grėsmė“ arba „realiai atsirasti žala“⁷⁰ arba, kai jau padarytas teisių pažeidimas ir gresia realus kartotinių neteisėtų veiksmų pavojus.⁷¹ Šis prevencinis teisių būdas skirtas „sukliudyti asmeniui padaryti teisių pažeidimą.“⁷² Šis teisių gynimo būdas yra taip pat numatytas ir TRIPS sutarties 41 straipsnyje bei Teisių gynimo direktyvos 12 straipsnyje. Šiam teisių gynimo būdai taikyti pakanka įrodyti neteisėtų veiksmų, kuriais pažeidžiamos teisės, faktą, t.y. kaltė nėra būtina sąlyga ir šis reikalavimas gali būti reiškiamas, kol egzistuoja reali tokių veiksmų atlikimo grėsmė.⁷³

ATGTĮ nenustato, kas laikytina „realia pažeidimo grėsmė“ arba „realiai atsirasti žala.“ Sutinkamai su teisės doktrina, teisę pažeidžiančių veiksmų grėsmė nėra preziumuojama, ją reikia

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-610/2012. Teismų praktika, 2012, 38, p. 307-318

⁷⁰ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registru centras“, Vilnius, 2010, P. 289

⁷¹ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 250

⁷² Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 250

⁷³ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 256-257, Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugpjūčio 21 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-486-881/2012

įrodyti.⁷⁴ Todėl būtų svarbu išanalizuoti, kaip šios sąlygos aiškinamos teismų praktikoje ir, ar nėra dėl to, kokių keblumų taikyti šią teisės normą teismų praktikoje.

Atlikus teismų sprendimų paiešką www.litlex.lt teismų praktikos duomenų bazėje 13 rezultatų: 1 apžvalga, 8 nutartys ir 5 sprendimai.

Išanalizavus minėtą teismų praktiką, atrodo, jog teismams pakanka įrodyti, jog objektas, dėl kurio vyksta ginčas yra saugomas autorių teisių ir gretutinių teisių, ieškovas yra teisių turėtojas ir, kad saugomas objektas yra panaudotas neteisėtai, o, ar egzistuoja „reali pažeidimo grėsmė“ arba „reali atsiradimo žala“ teismai dažnai neanalizuoja, t.y. minėtų sąlygų buvimas tarytum preziumuojamas arba teismai šį teisių gynimo būdą tapatina su „reikalavimu nutraukti neteisėtus veiksmus.“

Pvz.: „Teismas taip pat sprendžia, kad žymuo „herbalife“ atitinka LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ) kūriniui keliamus originalumo ir kūrybinės veiklos rezultato kriterijus (ATGTĮ 4 str. 1 d.). ATGTĮ 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu (išskyrus šio Įstatymo numatytus atvejus). Minėta, kad žymenį „herbalife“ atsakovas panaudojo neturėdamas ieškovo sutikimo, t. y. neteisėtai. ATGTĮ 77 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nustatyta, kad autorių teisių subjektai, gindami savo teises, įstatymų nustatyta tvarka turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus bei uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, teismas sprendžia, kad yra pagrindas tenkinti ieškovo ieškinį ir įpareigoti atsakovą nutraukti žymens „herbalife“ naudojimą domeno varde „herbalife.lt“, uždrausti atsakovui naudoti žymenį „herbalife“ domenų varduose ateityje bei įpareigoti atsakovą neatlygintinai perleisti domeno vardo „herbalife.lt“ registraciją ieškovui per 30 dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo (CK 2.42 str. 2 d., ATGTĮ 77 str. 1 d. 2-3 p.).“⁷⁵

Šie pažeidimai suteikia ieškovui, kaip kūrinio autoriui, teisę reikalauti iš atsakovo atlyginti turtinę žalą ir neturtinę žalą, taip pat reikalauti uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala.⁷⁶

Taip pat teismų praktikoje yra ir išaiškinta, jog uždraudimas atlikti veiksmus tuo pačiu nutraukia ir neteisėtų veiksmų atlikimą, ir yra taikytinas, siekiant užkirsti kelią autorių teisių ir gretutinių teisių tolimesniems pažeidimams, tačiau, kodėl nepakanka tik nutraukti neteisėtus veiksmus ir, kodėl minėtoje situacijoje yra realus pavojus, kad atsakovas ir toliau pažeidinės ieškovo teises aiškiai nepasisakytą: „ATGTĮ 77 straipsnio 1 dalies 3 dalyje numatytas teisių gynimo būdas uždrausti atlikti veiksmus dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala. Ieškovai, motyvuojant tuo, kad pažeidimas yra tęstinio pobūdžio, prašo taikyti bendrą teisių gynimo būdą – įpareigoti atsakovą nutraukti neteisėtus veiksmus – uždraudžiant atsakovui savo veikloje

⁷⁴ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 253

⁷⁵ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. rugpjūčio 21 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-486-881/2012

⁷⁶ Kauno apygardos teismo 2009 m. birželio 1 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-640-555/2009; Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-241/2010

prekybos centro „Urmis“ viduje ir prekybos centro teritorijoje naudoti autorių teisių ir gretutinių teisių objektus – viešai atlikti kūrinis ir viešai skelbti fonogramas ir/ar jų kopijas, nesudarius sutarties su ieškovais ir nemokant atlyginimo. Tačiau rezoliucinėje ieškinio pareiškimo dalyje nurodo tik reikalavimą uždrausti atlikti neteisėtus veiksmus. Paprastai reikalavimas uždrausti atlikti veiksmus (prevencinis ieškinys) yra reiškiamas, kai yra realus teisės pažeidimo arba žalos atsiradimo pavojus (CK 6.255 str.). Nagrinėjamoje byloje pažeidimas jau yra padarytas ir yra tęstinio pobūdžio. Teisėjų kolegija sprendžia, kad, siekiant užkirsti kelią autorių teisių ir gretutinių teisių tolimesniems pažeidimams, atsakovui taikyti draudimą be sutarčių su ieškovais ir nemokant atlyginimo naudoti autorių teisių ir gretutinių teisių objektus prekybos centre „Urmis“, esančiame (duomenys neskelbtini). Teisėjų kolegijos nuomone, uždraudimas atlikti veiksmus tuo pačiu nutraukia ir neteisėtų veiksmų atlikimą.“⁷⁷

Taip pat atlikus teismų paiešką, nenustatyta, jog teisių turėtojai naudotųsi ATGTĮ 77 str. 2 dalimi, kuri numato, jog „Siekdamas užtikrinti įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus, taip pat draudimo atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala (šio straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktai) vykdymą, teismas teisę reikšti tokius reikalavimus turinčių asmenų prašymu gali įpareigoti pažeidėją šiems asmenims pateikti tinkamą galimos žalos kompensavimo užtikrinimą.“ Nesant teismų praktikos, nėra aišku, kodėl teisių turėtojai nesinaudoja šiomis teisių turėtojams numatytais palankiomis nuostatomis. Galima tik daryti prielaidą, kad ir tęsiamų neteisėtų veiksmų, ir ateityje galimai įvyksiančių neteisėtų veiksmų atveju yra sudėtinga paskaičiuoti iš anksto „galimos žalos“ sumą, jeigu minėti įpareigojimai nebūtų įvykdyti, todėl teisių turėtojams labiau priimtina taikyti minėtus apsauginius teisių gynimo būdus kartu su kompensaciniais teisių gynimo būdais, taikant laikinąsias apsaugos priemones teismo sprendimo vykdymui užtikrinti, užkirsti kelią gresiantiems neteisėtiems veiksmams ar neteisėtiems veiksmams skubiai nutraukti.

Sutinkamai su išanalizuota teismų praktika nenustatyta, kad teismų praktikoje būtų problematiška teisių turėtojams pritaikyti aukščiau minėtus civilinius apsauginius teisių gynimo būdus - reikalavimą nutraukti neteisėtus veiksmus ar reikalavimą uždrausti neteisėtus veiksmus, todėl laikytina, kad numatytas teisinis reguliavimas šiems teisių gynimo būdams taikyti yra pakankamas ir efektyvus.

III.II(b)(iv) Reikalavimas dėl atkūrimo pažeistų asmeninių neturtinių teisių (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu) bei teismo sprendimo paskelbimas pagal ATGTĮ 85 straipsnį ir jų taikymas Lietuvos teismų praktikoje

ATGTĮ 14 str. numato tris autoriaus asmenines neturtines teises: teisę į autorystę, teisę į autoriaus vardą ir teisę į kūrinio neliečiamybę. Pažeidus šias teises ATGTĮ 77 str. 1 d. 4 p. numato galimybę reikalauti atkurti pažeistas asmenines neturtines teises, taip pat kartu gali būti reikalaujama ir atlyginti neturtinę žalą (ATGTĮ 77 str. 1 d. 6 p.).

---

⁷⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. balandžio 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-41/2010

Teisės doktrinoje aiškinama, jog šis reikalavimas kildintinas iš negatorinio teisių gynimo, kuriuo siekiama pašalinti visokius naudojimosi teise trukdžius.⁷⁸ Kadangi šis reikalavimas kildinamas iš negatorinio reikalavimo, tai, kaip ir kiti apsauginiai teisių gynimo būdai, šiam teisių gynimo būdui taikyti pakanka įrodyti neturtinių teisių pažeidimo faktą.⁷⁹ Kaip ir kiti apsauginiai teisių gynimo būdai, šis būdas gali būti taikomas ir su kitais teisių gynimo būdais. Jeigu buvo pažeistos net tik neturtinės, bet ir turtinės teisės, tai kartu gali būti taikomi teisių turėtojo pasirinkti tinkami šioms teisėms apginti teisių gynimo būdai.

ATGTĮ 77 str. 1 d. 4 punkte taip pat yra detalizuojama, kaip galima reikalauti atkurti pažeistas asmenines neturtines teises: „įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu“, iš kurių galima daryti išvadą, kad neturtinių teisių atkūrimas Lietuvos teisės aktuose suprantamas plačiai: ne tik ištaisant tiesiogiai padarytą pažeidimą, bet ir atkuriant gerą vardą, kuris buvo sumenkintas pažeidimu – t.y. paskelbiant apie pažeidimą spaudoje.⁸⁰ Pažymėtina, jog pagal ATGTĮ 85 str. teismo sprendimo paskelbimu – kaip savarankišku teisių gynimo būdu, teisių turėtojai gali naudotis ne tik neturtinių teisių pažeidimo atvejais, bet ir turtinių teisių pažeidimo atvejais.

Atlikus teismų praktikos paiešką www.infolex.lt teismų praktikos duomenų bazėje pagal raktinius žodžius ATGTĮ 77 str. 1 d. 4 p. ir ATGTĮ 14 str. rasti tik 2 rezultatai, kuriuose buvo taikomas šis teisių gynimo būdas. Padarius paiešką tik pagal ATGTĮ 14 str., rasti 64 rezultatai, patikrinus atsitiktinai pasirinktas 10 sprendimų ar nutarčių, nenustatyta, kad šiose bylose būtų naudotasi minėtu asmeninių neturtinių teisių atkuriamuoju būdu. Tačiau tai nebūtinai reiškia, kad šio būdo taikymas yra neefektyvus, greičiausiai tik labai retais atvejais minėtu būdu galima pašalinti autorių neturtinių teisių pažeidimą, todėl autoriai tikėtina naudojami kitais teisių gynimo būdais, tokiais kaip neteisėtų kopijų sunaikinimas, neturtinės žalos atlyginimas ir kt.

Tačiau minėtų rastų dviejų bylų analizė rodo, jog šiam būdui taikyti pakanka įrodyti asmeninių neturtinių teisių pažeidimo faktą, tačiau pasitaiko atvejų, jog teismų praktikoje ATGTĮ 77 str. 1 d. 4 p. ir ATGTĮ 85 str. yra taikomi sistemiškai, t.y. aiškinama, jog paskelbti teismo sprendimą galima tik autorių neturtinių teisių pažeidimo atveju, nors pats ATGTĮ 85 str. to nenumato.

Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas atsisakė taikyti atkuriamąją priemonę – paskelbimą apie pažeidimą, nes byloje vienas iš paveldėtojų, su kuriuo nebuvo sudaryta autorinė sutartis dėl kūrinio panaudojimo, gynė autorių turtines teises, o ne asmenines neturtines teises. Apskundus pirmosios instancijos teismo sprendimą Lietuvos apeliacinis teismas (toliau – **Laapt**) taikė ATGTĮ 85 straipsnį, tačiau palaikė pirmosios instancijos teismo išvadą, jog „*Įvertinus atsakovo padaryto pažeidimo pobūdį, aukščiau paminėtas ir kitas aplinkybes, tarp jų, kūrinio tikslą, tai, jog atsakovas, išleisdamas kūrinį, neturėjo finansinės naudos, sutiktina su apygardos teismo išvada, jog nėra pagrindo apie pažeidimą paskelbti spaudoje. Juolab kad toks autorių teisių gynimo būdas taikomas tikslu atkurti pažeistas asmenines neturtines autoriaus teises, o ieškovas ieškiniu reikalauja apginti jo pažeistas turtines autorių teises. Be to, apygardos teismas pagrįstai*

⁷⁸ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 311

⁷⁹ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 311

⁸⁰ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 316

*konstatavo, kad nėra pagrindo tenkinti ieškovo reikalavimo sunaikinti kūrinio likusius egzempliorius, kad jų sunaikinimas nėra protinga priemonė, atkuriant ieškovo pažeistas turtines teises (ATGTĮ 82 str.), šias išvadas tinkamai motyvuodamas, o su apygardos teismo argumentais sutinka ir teisėjų kolegija. Juolab kad byloje nėra duomenų apie tai, jog Kūrinys yra pateiktas pardavimui.*⁸¹

Kitoje byloje Laapt teismas paliko galioti pirmosios instancijos pritaikytą atkuriamąją priemonę – paskelbimą apie autorės asmeninių neturtinių teisių pažeidimą, kuriuo įpareigojo pažeidėją per 14 dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos respublikiniame laikraštyje „Dialogas“ ir vietiniame laikraštyje „Šiaulių kraštas“ paskelbti tokio turinio tekstą: „*Atsakovo Kęstučio Jono Vasiliausko įmonė praneša, kad ieškovės L. J. kūrinio „Susipažinkime: i, y, u, ū“ iškraipymai atsirado dėl atsakovui priklausančios leidyklos „Lucilijus“ kaltės*“.⁸² Laapt šioje byloje sutiko su pirmosios instancijos teismo argumentais, kuriais remiantis buvo įvertinta, kad „atsakovo neteisėtai išleisto ir išplatinto ieškovės kūrinio pakeitimai ir iškraipymai (klaidos kūrinyje) pakenkė ieškovės dalykinei reputacijai, pažemino jos autoritetą specialistų (mokytojų logopedų) akyse, paskatino suabejoti profesiniais gebėjimais. Byloje nustatyta, kad neteisėtai išleidęs ieškovės kūrinį su klaidomis ir netikslumais atsakovas pakenkė ieškovės, kaip to kūrinio autorės, reputacijai ir autoritetui, t. y. pažeidė ieškovės asmenines neturtines teises. Atsakovas išplatino viešam pardavimui ieškovės kūrinį, kurį išleido pažeisdamas ieškovės asmenines neturtines teises, todėl įpareigojimas atsakovui viešai paskelbti spaudoje apie ieškovės, kaip kūrinio autorės, asmeninių neturtinių teisių pažeidimą laikytinas adekvačiu pažeistų teisių atkūrimo būdu.“⁸³

Todėl buvo atlikta teismų praktikos paieška pagal ATGTĮ 85 str., siekiant nustatyti, ar Lietuvos teismų praktikoje ATGTĮ 85 str. taikomas kaip atkuriamoji priemonė, kai pažeidžiamos tik turtinės priemonės. Rasti www.infolex.lt teismų praktikos duomenų bazėje 16 rezultatų.

Vienoje byloje, Laapt teismas atsižvelgdamas į prevencinį poveikį - tikslą atgrasyti daryti pažeidimus ir prisidėti prie visuomenės švietimo, nustatęs, jog autorių kūriniai išspausdinti ant saldinių pakuočių, atvirukų bei atgaminti interneto svetainėje be teisių turėtojo leidimo ir nenurodant autorių vardų (ATGTĮ 14 str. 1 d. 1 p. ir 2 p.), o saldiniai ir atvirukai buvo platinami komerciniais tikslais, atsakovams siekiant ekonominės naudos, sprendė, kad reikalinga įpareigoti atsakovus savo lėšomis paskelbti įsiteisėjusio teismo sprendimo rezoliucinę dalį dienraštyje „Lietuvos rytas“ (ATGTĮ 85 str.; 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo preambulės 27 p.).⁸⁴

Šiaulių apygardos teismas pripažino šio atkuriamąjo teises būdo svarbą ir ginant atlikėjų turtines teises: „*Svarbu ir tai, kad faktinės bylos aplinkybės patvirtina, kad atsakovas žinojo apie pareigą mokėti atlyginimą už autorių teisių ir gretutinių teisių objektų naudojimą savo veikloje, tačiau šios pareigos vengė. Be to, tai, jog Lietuvos teismų praktika vertinant kūrinijų naudojimą viešbučiuose dar tik formuojasi, tik patvirtina teismo sprendimo paskelbimo būtinybę, ypač*

⁸¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-521/2013

⁸² Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-248/2006

⁸³ Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-248/2006

⁸⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-6-183/2015

atsižvelgiant į prevencinius tokios pažeistų teisių atstatymo priemonės tikslus. Minėta, kad ginant intelektinės nuosavybės teises, svarbūs ne tik kompensaciniai, bet ir prevenciniai tikslai. Todėl ATGTĮ 85 straipsnyje numatytas papildomas atlikėjų pažeistų teisių gynimo būdas – įpareigojimas pažeidėją savo lėšomis paskelbti informaciją apie priimtą teismo sprendimą apie atlikėjų teisių pažeidimą visuomenės informavimo priemonėse, šis pažeistų teisių gynimo būdas gali būti taikomas kartu su kitais teisių gynimo būdais. Teismo sprendimo paskelbimas spaudoje informuoja visuomenę apie autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą ir užtikrina veiksmingesnį atlikėjų teisių gynimą. 2004-04-29 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB „Dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ preambulės 27 p. pažymėta, jog tam, kad sprendimai intelektinės nuosavybės pažeidimo atvejais papildomai atgrasytų vykdyti kitus pažeidimus ir prisidėtų prie visuomenės švietimo, naudinga tokius sprendimus skelbti. Teismo sprendimo rezoliucinės dalies paskelbimu visuomenės informavimo priemonėse siekiama informuoti visuomenę apie atsakovo padarytą atlikėjų teisių pažeidimą, taip pat siekiama ir prevencinio tokių priemonių poveikio, atgrasyti atsakovą bei kitus asmenis daryti tokius pažeidimus bei prisidėti prie visuomenės švietimo, todėl ieškovui prašant taikyti šią priemonę konkrečiame leidinyje ir nenustačius išimtinių aplinkybių jai netaikyti, teismas pagrįstai įpareigojo atsakovą paskelbti teismo sprendimo rezoliucinę dalį dienraštyje „Lietuvos rytas“ (ATGTĮ 85 str., 2004-04-29 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB „Dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ preambulės 27 p.). Nagrinėjamu atveju, įpareigojimas atsakovą paskelbti teismo sprendimo rezoliucinę dalį, jo paties leidžiamame laikraštyje „Šiaulių naujienos“, neatitiktų prevencinio priemonių poveikio siekiamų tikslų.“⁸⁵

Tos pačios pozicijos laikėsi ir Klaipėdos apygardos teismas, atmesdamas apeliančios argumentą, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai įpareigojo paskelbti informaciją apie priimtą teismo sprendimą dienraštyje „Lietuvos rytas“, nes teismo sprendimai yra prieinami visiems suinteresuotiems asmenims, todėl esant būtinybei bus galima susipažinti su šiuo sprendimu.⁸⁶ Klaipėdos apygardos teismas pasisakė, kad „ginant intelektinės nuosavybės teises, svarbūs ne tik kompensaciniai, bet ir prevenciniai tikslai. Todėl ATGTĮ 85 straipsnyje numatytas papildomas atlikėjų pažeistų teisių gynimo būdas – įpareigojimas pažeidėją savo lėšomis paskelbti informaciją apie priimtą teismo sprendimą apie atlikėjų teisių pažeidimą visuomenės informavimo priemonėse, šis pažeistų teisių gynimo būdas gali būti taikomas kartu su kitais teisių gynimo būdais. Teismo sprendimo paskelbimas spaudoje informuoja visuomenę apie autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą ir užtikrina veiksmingesnį atlikėjų teisių gynimą. 2004-04-29 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB „Dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ preambulės 27 p. pažymėta, jog tam, kad sprendimai intelektinės nuosavybės pažeidimo atvejais papildomai atgrasytų vykdyti kitus pažeidimus ir prisidėtų prie visuomenės švietimo, naudinga tokius sprendimus skelbti. Nagrinėjamu atveju atsakovė, pakankamai ilgą laiką savo veikloje neteisėtai naudodama gretutinių teisių objektus, pažeidinėjo atlikėjų teises, todėl įpareigojimas atsakovę viešai paskelbti spaudoje apie atlikėjų teisių pažeidimą laikytinas adekvačiu atlikėjų pažeistų teisių atkūrimo būdas. Ta aplinkybė, kad įsiteisėjęs teismo

⁸⁵ Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-272-210/2015

⁸⁶ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-870-163/2014

*sprendimas yra viešas, todėl esant būtinybei bus galima susipažinti su šiuo sprendimu, nėra pagrindas netaikyti ieškovės prašomos teisių gynimo priemonės.*⁸⁷

Taip pat išanalizuota ATGTĮ 85 str. taikymo teismų praktika rodo, jog paprastai teismas netenkina reikalavimo paskelbti teismo sprendimą spaudoje, kai pažeidimas kyla iš sutarties pažeidimo, o ne iš delikto. Pvz.: pirmosios instancijos teismas netenkino reikalavimo paskelbti spaudoje teismo sprendimo motyvuojamą ir rezoliucines dalis (ATGTĮ 85 straipsnis), nes *„atsakovų mokėjimų nereguliarumas nulemtas iš esmės ne ATGTĮ nustatytos pareigos mokėti atlyginimą pažeidimo (šios pareigos atsakovai neginčijo), o tarp šalių kilusio ginčo dėl sutarčių sąlygų vykdymo apimties.*⁸⁸

Taip pat teismai netenkina teisių atkuriamosios priemonės pagal ATGTĮ 85 str., kai laiko, jog kitais teisių gynimo būdais yra tinkamai apginamos teisių turėtojo teisės: pvz.: Vilniaus miesto apylinkės teismas netenkino ieškovų prašymo dėl įpareigojimo atsakovo savo lėšomis paskelbti laikraščiuose informaciją apie priimtą sprendimą (ATGTĮ 85 str.), nes laikė, kad kompensacijų priteisimu yra tinkamai ginamos ieškovų pažeistos teisės.⁸⁹ Taip pat teismai nenoriai taiko šį teisių gynimo būdą, jeigu žala geranoriškai atlyginama ar pažeidėjo yra sunki finansinė padėtis: *„Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškovų reikalavimą įsiteisėjus teismo sprendimui per 10 kalendorinių dienų terminą įpareigoti atsakovą savo lėšomis paskelbti UAB „Lrytas“ leidžiamo dienraščio „Lietuvos rytas“, taip pat UAB „Verslo Žinios“ informaciją apie priimtą teismo sprendimą tuo pagrindu, kad atsakovas geranoriškai atlygino dalį padarytos žalos ir kad atsakovo turtinė padėtis nėra gera. Tačiau kaip jau nurodyta, licencijų igijimas po pažeidimo padarymo nelaiikytinas geranorišku žalos atlyginimu, o sunki atsakovo turtinė padėtis nėra pagrįsta byloje pateiktais įrodymais. Tokiu būdu iš esmės nenustatytas teismo nurodytas pagrindas šiam ieškinio reikalavimui atmesti. Be to, pažymėtina, kad ši priemonė, taikytina autorių teisių gynimo sferoje, turi didelę prevencinę reikšmę, todėl ieškovams prašant taikyti šią priemonę ir nenustačius išimtinių aplinkybių jai netaikyti, šis ieškinio reikalavimas taip pat turėjo būti patenkintas. Todėl pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė ir šias teisės normas, kas taip pat sudaro pagrindą pakeisti teismo sprendimą, panaikinant šią sprendimo dalį ir priimant šioje dalyje naują sprendimą, kuriuo šis ieškovų reikalavimas tenkintinas (CPK 326 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktai, 330 straipsnis).*⁹⁰

Taigi, iš esmės išanalizavus šio teisių gynimo būdo pagal ATGTĮ 85 str. taikymą, galima laikyti, kad teismai pripažįsta šio būdo prevencinę reikšmę ir tik esant „išimtinėms aplinkybėms“ jo netaiko. Tačiau kokios „aplinkybės“ būtų „išimtinės“, nei ATGTĮ, nei teismų praktika nepasisako. Iš išnagrinėtų bylų atrodo, kad teismai taiko reikalavimui

⁸⁷ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-870-163/2014

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-152/2014

⁸⁹ Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2012 m. sausio 20 d. sprendimas civilinėje byloje pagal ieškovų Adobe System Incorporated, Autodesk Incorporated, Microsoft Korporacijos, Symantec Korporacijos ieškinį atsakovui UAB „Formos“, Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. rugšėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1538-619/2013

⁹⁰ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-676-230/2012

paskelbti teismo sprendimą pagal ATGTĮ 85 str. teisingumo ir propocingumo principą, t.y. pasveria, kad būtų išlaikyta tinkama pusiausvyra tarp abiejų ginčo šalių interesų, ir jeigu paskelbus teismo sprendimą būtų ta pusiausvyra pažeista, teismai linkę netenkinti tokio ieškovo prašymo. Taip pat išanalizuota teismų praktika rodo, kad teismai taiko teismo sprendimo paskelbimą pagal ATGTĮ 85 straipsnį ne tik neturtinių teisių pažeidimų atveju, bet ir turtinių teisių pažeidimo atveju.

Sutinkamai su prieš tai išdėstytu, iš esmės nebuvo identifikuota, kad kiltų teisių turėtojams problemų pasinaudoti šiuo teisių gynimo būdu teismų praktikoje ar, kad teismai nepagrįstai netenkintų reikalavimo dėl atkūrimo pažeistų asmeninių neturtinių teisių (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu) bei teismo sprendimo paskelbimo pagal ATGTĮ 85 straipsnį.

III.II(b)(v) Reikalavimo taikyti tarpininkui draudimus taikymas Lietuvos teismų praktikoje (ATGTĮ 78 str.)

ATGTĮ 78 str. 1 d. numato, jog „Autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektai, gindami savo teises, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti uždrausti tarpininkui teikti elektroninių ryšių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises. Draudimas teikti šias paslaugas apima su autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimu susijusios informacijos perdavimo sustabdymą arba, jei tarpininkas techniškai gali atlikti, tokios informacijos pašalinimą, arba priegos prie autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises pažeidžiančios informacijos panaikinimą.

ATGTĮ 78 straipsnio 2 dalis apibrėžia, kas laikytinas tarpininku pagal šio straipsnio 2 dalį: „tarpininku laikomas fizinis arba juridinis asmuo, įskaitant Lietuvos Respublikoje įregistruotus užsienio juridinio asmens filialą ar atstovybę, teikiantis elektroninių ryšių tinklais paslaugas, kurias sudaro trečiųjų asmenų pateiktos informacijos perdavimas elektroninių ryšių tinklais arba galimybės naudotis elektroninių ryšių tinklais suteikimas ir (arba) pateiktos informacijos saugojimas.“

Taigi, sutinkamai su ATGTĮ 78 str. autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektai turi teisę pareikšti civilinį ieškinį tarpininkui, reikalaujantis uždrausti tarpininkui teikti elektroninių ryšių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių teises, gretutines teises ir *sui generis* teises, tame tarpe ir sustabdyti su autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimu susijusios informacijos perdavimą, arba, jei tarpininkas techniškai gali atlikti, pašalinti tokią informaciją, arba panaikinti priegą prie autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises pažeidžiančios informacijos. Taip pat minėta nuostata yra numatyta ir LR informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 15 str. 3 dalyje.

Šis reikalavimas numatytas sutinkamai su Teisių gynimo direktyvos 11 str. ir Autorių teisių direktyvos 2001/29/EB⁹¹ 8 str. 3 dalimi. Ir Teisių gynimo direktyvos preambulės 23 punkte⁹² ir

---

⁹¹ OJ 2001, L167

Autorių teisių direktyvos 59⁹³ punktas paaiškina, kad paliekama valstybių narių nacionalinei teisei nustatyti tokių draudimų sąlygas ir procedūras. Taip pat taikant šį draudimą reikia atsižvelgti ir asmens privatumo apsaugos nuostatas bei Elektroninės komercijos direktyvos nuostatas.⁹⁴ Kiti svarbūs teisės aktai, nustatantys tarpininkų atsakomybės nuostatas Lietuvoje Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas⁹⁵ (12 – 15 str.), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-03-05 nutarimas Nr. 290 „Dėl Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“⁹⁶, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 d. nutarimas Nr. 881 „Dėl Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“⁹⁷, Konstitucinio Teismo 2005-09-19 nutarimas „Dėl neskelbtinos informacijos platinimo tvarkos.“

Rasta tik dvi išnagrinėtos bylos, kuriose buvo pareikštas reikalavimas pagal ATGTĮ 78 straipsnį: viena iš jų pasibaigė taikos sutartimi apeliacinės instancijos teisme, kitoje apeliacinės instancijos teismo sprendimas yra apskųstas kasacinei instancijai.

Pirmoje išnagrinėtoje byloje pirmosios instancijos teismas - Vilniaus apygardos teismas 2012 m. gruodžio 10 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-742-262/2012 patenkino visiškai Microsoft Korporacijos ieškinį atsakovams UAB „N5“ ir Kęstui Ermanui dėl autorių teisių pažeidimo ir kompensacijos sumokėjimo, kuriuo be kitų reikalavimų ieškovas reikalavo įpareigoti atsakovus UAB „N5“ ir Kęstą Ermaną nutraukti neteisėtus veiksmus ir uždrausti atsakovams teikti interneto tarpininko paslaugas tretiesiems asmenims, kurie tomis paslaugomis naudojami pažeisdami ieškovo teises bei teisėtus interesus; įpareigoti atsakovus uždaryti internetinį tinklą www.linkomanija.net, kuris naudojamas kaip įrankis autorių teisių pažeidimams atlikti. Sutinkamai su teismo sprendimu šioje byloje antstolis skirtingais periodais 2009 metais konstatavo, kad internetiniame tinklalapyje www.linkomanija.net yra *torrent* failų duomenų bazė su paieškos funkcija, kurios pagalba galima parsisiųsti failus su programine įranga ir juos

---

⁹² „(23) Nepažeidžiant jokių kitų egzistuojančių priemonių, procedūrų ir gynimo būdų, teisių turėtojams turėtų būti suteikta galimybė prašyti teismą uždrausti tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami teisių turėtojo pramoninės nuosavybės teises. Tokio draudimo sąlygas ir procedūras turėtų nustatyti valstybių narių nacionaliniai teisės aktai. Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų srityje visapusiškas suderinimas jau yra numatytas Direktyvoje 2001/29/EB. Todėl ši direktyva nepažeidžia Direktyvos 2001/29/EB 8 straipsnio 3 dalies nuostatų.“

⁹³ „(59) Ypač skaitmeninėje terpėje tretieji asmenys gali vis labiau naudoti tarpininkų paslaugas pažeidinėjimams. Daugeliu atvejų geriausia priversti tokius tarpininkus nutraukti tokią pažeidžiančią veiklą. Dėl to, nesumenkinant kitų esamų nuobaudų ir teisių gynimo būdų, teisių turėtojai turėtų turėti galimybę prašyti teismo uždraudimo tarpininkui, perduodančiam trečiojo asmens daromą saugomo kūrinio ar kito objekto pažeidimą tinkle. Tokia galimybė turėtų būti prieinama net tais atvejais, kai už tarpininko atliktus veiksmus pagal 5 straipsnį yra atleidžiama nuo atsakomybės. Tokių uždraudimų sąlygas ir aplinkybes turėtų nustatyti valstybių narių nacionalinė teisė.“

⁹⁴ „(15) Ši direktyva nepažeidžia materialinės intelektinės nuosavybės teisės, 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo [4], 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos [5] ir 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje [6].“

⁹⁵ Valstybės žinios, 2006, Nr. 65-2380

⁹⁶ Valstybės žinios, 2003, Nr. 24-1002

⁹⁷ Valstybės žinios, 2007, Nr. 94-3784

įsidiegti į savo personalinius kompiuterius, taip pat tokia galimybė buvo reklamuojama www.linkomanija.net puslapyje.

Pagal sprendime išdėstytas aplinkybes – nuo įrodymų rinkimo pradžios bylos nagrinėjimas vien pirmosios instancijos teisme užtruko daugiau kaip 3 metus. Paprastai Lietuvoje tradicinių autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimų bylų trukmė per tris teismines instancijas yra apie 3 metai, todėl akivaizdu, jog tokio pobūdžio bylų (internetinių pažeidimų) nagrinėjimas trunka žymiai ilgiau ir yra žymiai sudėtingesnis. Antra problema, kad esant taip ilgai užtrunkantiems procesams yra sudėtinga pritaikyti laikinus draudimus teikti tarpininkams tokias paslaugas bylos nagrinėjimo metu (žr. analizę žemiau), todėl tokiu būdu tarpininkai yra suinteresuoti tokią bylą kuo ilgiau vilkinti.

Trečia problema, jog tokio pobūdžio tarpininkams lengva surasti būdų, kaip apsunkinti civilinių teisių gynimo būdų prieš juos pritaikymą. Pavyzdžiui, šioje byloje buvo pateiktos sutartys ir perdavimo aktas, patvirtinantys, jog visas „Linkomanijos projekto“ kontrolės teises minėti atsakovai yra perdavę Seišelių Respublikoje registruotam juridiniam asmeniui Vitality International Investment Ltd., todėl gynėsi, jog tinkamu atsakovu byloje yra būtent šis juridinis asmuo. Šis argumentas įtikino Lietuvos apeliacinį teismą ir Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. gegužės 13 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje Nr. 2-652/2010 panaikino laikinus draudimus, Vilniaus apygardos teismo pritaikytus atsakovams UAB „N5“ ir Kęštui Ermanui (žr. analizę žemiau). Tačiau Vilniaus apygardos teismas pripažino šiuos susitarimus apsimestiniais, tariamais sandoriais (CK 1.86 str.) ir dėl to niekiniais (CK 1.78 str.), atsakovams galimai siekiant išvengti atsakomybės už neteisėtus veiksmus, ir atitinkamai UAB „N5“ ir K. E. buvo pripažinti tinkamais atsakovais šioje byloje. Teismas šioje byloje pripažino, kad atsakovai vykdo neteisėtus veiksmus, nes atsakovai dalyvauja kūrinių atgaminimo bei padarymo viešai prieinamais procese, t.y. atsakovų teikiama failų dalinimosi paslauga suteikia tretiesiems asmenims galimybę nusiųsti *torrent* failą paslaugai, tretiesiems asmenims suteikia duomenų bazę, prisijungiant prie katalogo, susidedančio iš *torrent* failų, suteikia galimybę tretiesiems asmenims ieškoti ir atsisiųsti *torrent* failus, suteikia galimybę vartotojams susisiekti vieniems su kitais vykdant failų siuntimosi paslaugų tarpininko funkciją. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, atsakomybė atsiranda ne tik tiems asmenims, kurie atliko tiesioginius veiksmus, bet ir tiems asmenims, kurie padarė netiesioginį pažeidimą, t.y. koku nors būdu prisidėjo prie teisės apžeidimo (pvz. LAT 2006-06-02 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2006 ir kt.). Šiuo atveju minėtus atsakovų veiksmus teismas vertina kaip atsakovų vykdomą netiesioginį ieškovo kompiuterių programų padarymą viešai prieinamomis kompiuterių tinklais, sudarant galimybes neteisėtai atgaminti šias kompiuterių programas (netiesioginis atgaminimas) bei platinti jas. Kaip minėta, šie veiksmai yra atliekami be ieškovo (programų autoriaus) sutikimo, todėl akivaizdu, kad jie yra neteisėti (ATGTĮ 15 str. 2 d. ir 73 str.).

Teismas šioje byloje išsamiau nagrinėjo civilinės atsakomybės dėl prašomos kompensacijos taikymo sąlygas ir dėl minėto draudimo taikymo sąlygų šioje byloje nepasisakė, tačiau įpareigojo atsakovus UAB „N5“ ir Kęštą Ermaną nutraukti neteisėtus veiksmus ir uždrausti atsakovams teikti interneto tarpininko paslaugas tretiesiems asmenims, kurie tomis paslaugomis naudojami pažeisdami ieškovo Microsoft Korporacija teises bei teisėtus interesus, taip pat įpareigojo atsakovus UAB „N5“ ir Kęštą Ermaną uždaryti internetinį tinklalapį www.linkomanija.net.

Kaip ir anksčiau minėta Vilniaus apygardos teismo 2012 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-742-262/2012 buvo apskūstas apeliaciniu skundu Lietuvos apeliaciniam teismui, tačiau, ar aukštesniosios instancijos teismai būtų palaikę Vilniaus apygardos poziciją nėra aišku, nes byla baigta taikos sutartimi, kurios sąlygos nėra viešinamos.⁹⁸ Todėl galima teigti, jog Tyrimo atlikimo metu iš esmės susiformavusios teismų praktikos dėl draudimo tarpininkams pagal ATGTĮ 78 str. taikymo nėra. Tačiau kaip teisės doktrinoje yra pasisakoma⁹⁹ bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo garbės ir orumo pažeidimo bylose išaiškinta dėl reikalavimui uždrausti taikytinų sąlygų, šiuo atveju, taip pat turėtų pakakti nustatyti tik trečiųjų asmenų neteisėtų veiksmų, naudojantis tarpininko paslaugomis, faktą, nepaisant to, ar yra neteisėtus veiksmus atliekančio asmens kaltė ir tokio reikalavimo tenkinimas neturėtų priklausyti nuo civilinės atsakomybės tarpininkui (ne)taikymo.¹⁰⁰

Taip pat rasta viena išnagrinėta civilinė byla dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, susijusi su prieš tai minėta byla, kurioje Lietuvos apeliacinis teismas paaiškino dėl ATGTĮ 81 str. 1 d. 3 p. taikymo, kurioje nustatytas draudimas tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojasi pažeisdami ATGTĮ nustatytas teises, kaip laikinoji apsaugos priemonė.

ATGTĮ 81 str. 1 d. 3 p. numato, kad draudimas tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojasi pažeisdami ATGTĮ nustatytas teises, gali būti taikomas ir kaip laikinoji apsaugos priemonė. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2-652/2010 paaiškino, jog šių laikinųjų apsaugos priemonių tikslas – užkirsti kelią gresiantiems neteisėtiems veiksams arba skubiai nutraukti neteisėtus veiksmus, susijusius su tarpininkavimo paslaugų teikimu tretiesiems asmenims. Be to, įstatymas numato specialų subjektą, kurio atžvilgiu šios priemonės gali būti taikomos – juo turi būti tarpininkas, elektroninių ryšių tinklais teikiantis paslaugas tretiesiems asmenims (ATGTĮ 78 str., 81 str. 1 d. 3 p.).

Vilniaus apygardos teismo 2010 m. sausio 25 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2-2444-262/2010 pagal ieškovo Microsoft Korporacijos ieškinį atsakovams K. E. ir uždarajai akcinei bendrovei „N5“ **dėl autorių teisių pažeidimo ir kompensacijos sumokėjimo** teismas pritaikė ieškovo prašomą laikinąją apsaugos priemonę - **įpareigoti atsakovus laikinai, kol bus galutinai išspręstas civilinis ginčas, nutraukti neteisėtus veiksmus ir uždrausti atsakovams teikti interneto tarpininko paslaugas (www.linkomanija.net paslaugas) tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojasi pažeisdami įstatymo saugomas ieškovo teises**, tačiau abi prašomos laikinosios apsaugos priemonės buvo panaikintos Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2-652/2010.

Viena iš prašomų laikinųjų apsaugos priemonių - įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus panaikinta Lietuvos apeliacinio teismo dėl konkretumo trūkumo: neaišku, kokie atsakovų

⁹⁸ žr. <http://www.apeliacinis.lt/lt/naujienos/linkomanijos-projekto-byla-xf8y.html>

⁹⁹ Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai*, Justitia, Vilnius, 2003, P. 249, Ramūnas Birštonas ir kt., *Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registru centras“*, Vilnius, 2010, P. 288-289

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 27 d. nutartis civ. byloje Nr. 3K-3-50/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis civ. byloje Nr. 3K-3-586/2012

veiksmai laikytini neteisėtais, kuriuos šis turėtų nutraukti ir neįvardinti konkretūs veiksmai, kuriuos atlikti atsakovams būtina prevenciškai, siekiant apsaugoti ieškovo teises nuo galimų pažeidimų bylos nagrinėjimo metu¹⁰¹.

Kita laikinoji apsaugos priemonė – draudimas tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami ATGTĮ nustatytas teises dėl to, kad pareikšta netinkamiems atsakovams ir nepateikta *prima facie* įrodymų neteisėtiems trečiųjų asmenų veiksams internetiniame tinklapyje www.linkomanija.net patvirtinti. Laapt sprendė, jog draudimas teikti tarpininkavimo paslaugas tretiesiems asmenims galėtų būti įgyvendintas tik tuo atveju, jei jis būtų taikomas savininko atžvilgiu, o iš byloje esančios 2009 m. vasario 5 d. Perleidimo sutarties Nr. 1 matyti, jog UAB „N5“ perleido Linkomanijos projektą Vitality International Investment LTD. Todėl nepriklausomai nuo to, ar yra atsakovas UAB „N5“ 2009 m. vasario 5 d. Bendradarbiavimo sutarties Nr. 1 pagrindu yra išsaugojęs teisę tvarkyti, valdyti ir administruoti tarnybines stotis (serverius), kurios yra susiję su Linkomanijos projektu ar ne, jo kaip administratoriaus teisės bet koku atveju būtų išvestinės iš savininko teisių, todėl teismas sprendė, kad svetainės administratoriaus teises turintis asmuo nėra tinkamas subjektas šioms laikinosioms apsaugoms priemonėms vykdyti.

Lietuvos apeliacinis teismas sprendė, kad neteisėtiems trečiųjų asmenų veiksams internetiniame tinklapyje www.linkomanija.net iš esmės sudaro ieškinio dalies dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ir internetinio tinklapio uždarymo faktinį pagrindą, kurio atitikimas tikrovei galėtų būti nustatytas tik ištyrus byloje surinktus įrodymus ir juos įvertinus, t.y. išnagrinėjus bylą iš esmės. *Nesant prima facie tokius neteisėtus veiksmus patvirtinančių įrodymų, ieškovo teiginiai yra prielaidinio pobūdžio [...]* (Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 4 d. nutartis, priimta

---

¹⁰¹ „Apeliantai pagrįstai nurodo, jog atsakovų įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus kaip laikinoji apsaugos priemonė, nenurodant, kokie atsakovų veiksmai laikytini neteisėtais, kuriuos šis turėtų nutraukti, neatitinka laikinosioms apsaugos priemonėms keliamų reikalavimų. Kadangi laikinųjų apsaugos priemonių taikymas atsakovo atžvilgiu yra susijęs su jo teisių apribojimais, jos turi būti parenkamos vadovaujantis ekonomiškumo principu (CPK 145 str. 2 d.). Ekonomiškumo principas reiškia, kad teismas gali taikyti laikinas apsaugos priemones tais atvejais arba taikyti tokias ir tiek laikinųjų apsaugos priemonių, kiek tai būtina ir pakanka pasiekti šiomis priemonėmis siekiamiems tikslams. Ekonomiškumo, kaip ir teisingumo bei kiti civilinio proceso teisės principai, reikalauja išlaikyti proceso šalių interesų pusiausvyrą. Tuo vadovaujantis, laikinosios apsaugos priemonės turi būti taikomos arba parenkamos taip, kad nesuteiktų nė vienai iš šalių perdėto pranašumo ar nesuvaržytų vienos proceso šalies teisių daugiau, nei būtina teisėtam tikslui pasiekti. Šalių lygiateisiškumo principas reikalauja taikant laikinas apsaugos priemones laikytis proporcingumo principo, suponuoją būtinumą vertinti, ar konkrečių laikinųjų apsaugos priemonių taikymas bus proporcingas jų taikymu siekiamiems tikslams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2002 m. sausio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2002). **Teisėjų kolegija pripažįsta, jog atsakovų įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus, neįvardinant konkrečių veiksmų, kuriuos atlikti atsakovams būtina prevenciškai uždrausti, siekiant apsaugoti ieškovo teises nuo galimų pažeidimų bylos nagrinėjimo metu, neatitinka minėtų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo principų. Be to, toks atsakovo atžvilgiu taikomų įpareigojimų formulavimas neatitinka teismo nutartims dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo keliamų reikalavimų, numatančių, jog teismo nutartyje turi būti nurodytas konkretus taikomų laikinųjų apsaugos priemonių apibūdinimas, įvykdymo būdai (CPK 148 str. 4 d.). Tai susiję su vykdytiniams teismo procesiniams dokumentams keliamu aiškumo reikalavimu, kuris turi tiesioginę reikšmę teismo nutarties tinkamam įvykdymui, kadangi tik tokiu atveju galima pasiekti šiomis procesinėmis atsakovo teises ribojančiomis priemonėmis siekiamų tikslų.** (Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-652/2010).“

civilinėje byloje Nr. 2-663/2009, 2007 lapkričio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-707/2007 ir kt.).“

Taip pat Lietuvos apeliacinis teismas šioje nutartyje paaikškino, jog draudimas tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami ATGTĮ nustatytas teises kaip laikinoji apsaugos priemonė yra speciali prevencinio pobūdžio priemonė, taikoma tais atvejais, kai autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių subjektai kreipiasi į teismą, reikalaujanti uždrausti tarpininkui teikti elektroninių ryšių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises (ATGTĮ 78 str. 1 d.). Taigi, sutinkamai su šios laikinosios priemonės taikymą susiejo su ieškiniu dalyku, t.y. norint taikyti šią laikinąją apsaugos priemonę be kitų sąlygų, numatytų laikinosios apsaugos priemonėms atsakovu pagal pareikštą ieškinį turi būti tarpininkas ir turi būti pareikštas minėtas reikalavimas uždrausti tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami ATGTĮ nustatytas teises.

Akivaizdu, jog tam, kad galima būtų pritaikyti tarpininkams minėtą draudimą kaip laikinąją apsaugos priemonę reikia, kad pateikti į bylą įrodymai *prima facie* patvirtintų, kad tretieji asmenys atlieka ieškovo ieškinyje nurodytus neteisėtus veiksmus ir turi būti reikalavimai pateikiami atsakingam už tų paslaugų teikimą asmeniui, pvz.: serverio savininkui.

Dar viena byla, kurioje buvo taikytas ATGTĮ 78 str. Lietuvoje yra civilinė byla, pagal ieškovo Kino industrijos asociacijos (KIA) ieškinį atsakovui „EVP International“, UAB dėl uždraudimo tarpininkui teikti paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių teises. Šioje byloje KIA prašė teismą įpareigoti UAB „EVP International“ nutraukti įmokų iš Tinklalapio *filmai.in* naudotojų surinkimo tiek bankiniais mokėjimo pavedimais naudojant mokėjimo sistemą mokejimai.lt, tiek naudojant 900 linijos telefono numerius 86001 ir 70015 paslaugų teikimą jos užsakovams ir uždrausti šias paslaugas teikti ateityje; nustatyti 5000 Lt baudą atsakovui už kiekvieną būsimo teismo sprendimo nevykdymo dieną nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos, skiriamą atsakovui tuo atveju, jeigu atsakovas nevykdys teismo sprendimo laiku. Šioje byloje ieškovas KIA į bylą teikė atspausdintus duomenis iš Tinklalapio *www.filmai.in*, filmų, kurių teisės buvo pažeistos, registravimo liudijimus: 2011-09-16 Nr. L00968 UAB „Acme“, filmo pavadinimas: Tadas Blinda, pradžia, nurodyta, kad išvardintos teisės galioja iki 2011-02-01; 2011-11-10 Nr. L00994 UAB „Acme“, filmo pavadinimas: Brėkštanti aušra 1 dalis, nurodyta, kad išvardintos teisės galioja iki 2010-06-30, ieškovo siųstą atsakovui ikiteisminį reikalavimą nutraukti paslaugų teikimą asmenims, kurie jomis naudojami pažeisdami įstatymų saugomas autorių teises ir gretutines teises, o atsakovas atsakyme į reikalavimą nurodė, jog <...> nėra statisti Mokėjimai.lt sistemos valdytojas yra EVP International, UAB. Į bylą pateikti įrodymai, kad „EVP International“, UAB yra elektroninių pinigų įstaigos licencijos turėtojas. Iš pateiktų duomenų matyti, kad galutinis lėšų gavėjas yra Valentin Vadimovič Plamadialov. Į bylą teiktos nuorodos, kokiais būdais galima atlikti mokėjimus.

Šioje byloje atsakovas įrodinėjo, kad KIA yra netinkamas ieškovas byloje ir, kad atsakovas nėra tarpininkas ar asmuo, kuris atsakingas už teisių į filmus pažeidimą. Pirmosios instancijos teismas

2014 m. spalio 6 d. sprendime civ. byloje Nr. 2-3511-933/2014 pripažino, kad sutinkamai su KIA įstatuose nustatyta teise ginti KIA narių teises ir teisėtus interesus valstybinėse institucijose, kovoti su juridiniais bei fiziniais asmenimis, pažeidžiančiais autorių bei gretutinių teisių subjektų teises, asociacija gali reikšti ieškinį apginti savo narių teises ir interesus, t.y. KIA yra tinkamas ieškovas šioje byloje. Tačiau pirmosios instancijos teismas nenustatė, jog atsakovo veiksmai yra neteisėti, t.y. neatitinka teisės aktuose ar sutartyje nustatytų reikalavimų. Pirmosios instancijos teismo nuomone atsakovas, bendrovė, asmenims, siekiantiems surinkti įmokas už prekes ar paslaugas, teikianti įmokų surinkimo, pinigų perlaidų paslaugas elektroninės bankininkystės, sms žinučių ar 900-osios linijos būdais, kuri fiziniam asmeniui, kuris užregistravo projektą filmai.in atsakovo sistemoje, teikia pinigų perlaidų paslaugą. Šias paslaugas atsakovas teisėtai teikia teisės aktų nustatyta tvarka, tą patvirtina atsakovui išduota licencija. Teismas nagrinėjamu atveju įvertinęs bylos medžiagą pažymi, kad ieškovas šiuo atveju neįrodė atliekamų būtent atsakovo neteisėtų veiksmų ir sprendė, jog atsakovo „EVP International“, UAB vykdoma veikla pagal ieškovo nurodomas aplinkybes negali būti laikoma neteisėta. Taip pat teismas sprendė, jog ieškovas ir neįrodė ir realios žalos grėsmės – ieškovo teiginiai, jog tinklalapis filmai.in iš esmės skirtas tik neteisėtai paskelbto turinio platinimui, neįrodyti. Taigi, teismas sprendė, kad neįrodyti prevencinio ieškinio taikymo sąlygos. Taip pat teismas sprendė, jog nėra pagrindo taikyti ATGTĮ 78 str., nes „*Atsakovas Tinklapiui filmai.in neteikia ieškovo nurodytų elektroninių ryšių tinklais paslaugų, t. y. neperduoda filmai.in turinį sudarančios informacijos, nesudaro filmai.in galimybės naudotis elektroninių ryšių tinklais, nesaugo filmai.in turinį sudarančios informacijos.*“ Taip pat teismas pažymėjo, jog pateikti teismui įrodymai – filmų įrašai nenurodo, kas yra jų teisių turėtojas. Filmo nuomos sutartis pateikta tik dėl filmo „Brėkštanti aušra 1 dalis“ ir esant tokioms aplinkybėms, laikytina, kad ieškovo teiginiai, jog tinklalapis filmai.in iš esmės skirtas tik neteisėtai paskelbto turinio platinimui, neįrodyti. Ieškovas teikė apeliacinį skundą, kuriame argumentavo, jog ATGTĮ 78 straipyje yra netinkamai perkeltos Direktyvų nuostatos. Apeliacinės instancijos teismas atmetė tokius argumentus, nurodydamas, jog nei Gynimo direktyva, nei 2001/29/EB direktyva tiesiogiai neapibrėžia tarpininko sąvokos, o sutinkamai su ETT praktika „tarpininkas“ sąvoka apima bet kurį asmenį, kuris perduoda trečiojo asmens daromą saugomo kūrinio ar kito objekto pažeidimą tinkle (2014-03-27 sprendimas Nr. C-314/12) dėl to atmestas argumentas, kad ATGTĮ nuostatos neatitinka Direktyvos 2004/48/EB 11 str. nuostatų. Nustačius, kad atsakovas teikia elektroninių pinigų perlaidos paslaugą teisėtai, ir nenustačius, jog atsakovo veikla laikytina tarpininko veikla ATGTĮ 78 str. 1 d. prasme, atsakovui negali būti taikytinas draudimas.

Kodėl esant teisių turėtojų teisei taikyti tarpininkams tokį draudimą, teisių turėtojais ta teise nesinaudoja? Prieš tai analizuota teismų praktika rodo, kad, skirtingai nei reikalauja TRIPS ir Teisių gynimo direktyva, minėtos teisės įgyvendinti teisme skubiai ar operatyviai neįmanoma. Kaip anksčiau minėta, ATGTĮ 81 str. nustato, jog remiantis ATGTĮ 81 str. galima reikalauti tarpininko ir sustabdyti su autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimu susijusios informacijos perdavimą, arba, jei tarpininkas techniškai gali atlikti, pašalinti tokią informaciją, arba panaikinti prieigą prie autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises pažeidžiančios informacijos. Taip pat nesant teismų praktikos nėra aiškios ir šios teisės taikymo sąlygos. Jeigu palankaus teismo sprendimo priėmimo atveju pašalinti neteisėtą informaciją iš internetinio portalo ar sustabdyti internetinio portalo veiklą užtruktų 3-5 metus, akivaizdu, kad tokia gynimo priemonė negali būti laikoma efektyvia. Juk per tokį ilgą laiką būtų vartotojams

sudaryta galimybė pasinaudoti saugomais kūriniais ar gretutiniais teisių objektais, o bylai pasibaigus minėta informacija, kurią buvo norima pašalinti, tikėtina būtų jau pasenusi ir neaktuali vartotojams.

Tačiau ne tik dėl to šia teise nesinaudoja teisių turėtojai, o dėl to, kad yra žymiai efektyvesnių teisės instrumentų, įgalinančių pašalinti neteisėtą informaciją, kurią saugo, perduoda tarpininkai.

Sutinkamai su LRV 2007-08-22 d. nutarimu Nr. 881 „Dėl Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – **Nutarimas**)¹⁰² yra numatyta ikiteisminė procedūra, kurią įgyvendinus neteisėta informacija turėtų būti pašalinta per 8 darbo dienas, jeigu procedūra standartinė. Iš mano asmeninės advokatės praktikos neteisėtą informaciją pašalina tarpininkai per 2-3 darbo dienas. Tačiau taip pat iš mano asmeninės advokatės praktikos, atstovaujant teisių turėtojus, pastebėta tendencija įvairių grupinių pirkimų interneto portalų, kad neteisėta informacija išlaikoma maksimaliai leistiną Nutarime laiką ir pašalinama tada, kai ji jau komerciškai nėra svarbi. Toks ikiteisminis teisių gynimo būdas efektyvesnis nei teisminis, tačiau jis yra nukreiptas į konkrečią neteisėtą informaciją, kurią pašalinus, ji gali būti patalpinta vėl tame pačiame ar kitame portale ir, kadangi tarpininkai neturi pareigos prižiūrėti jų portaluose talpinamo turinio, minėta procedūra turi būti taikoma iš naujo.

Paminėtinas ir įvairių autorių teisių ir gretutinių teisių asociacijų 2014 m. rugsėjo 1 d. raštas Nr. 2-156/14 (toliau – **Raštas**) adresuotas įvairioms valstybinėms institucijoms, tame tarpe ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, kuriame teisių turėtojų organizacijos skundžiasi, kad „[...] *savarankiškos teisių turėtojų bei juos atstovaujančių asociacijų iniciatyvos ir aktyvūs bandymai ginti pažeidinėjamas teises yra bevaisiai, nes asmenys, valdantys minėtas internetines svetaines [Lietuvoje veikiančios svetainės ir socialiniai tinklai], dažniausiai nereaguoja į teikiamas pretenzijas.*“ Tačiau su minėtu raštu nėra pateikta jokios faktinės medžiagos, kurios pagrindu būtų galima patikrinti minėtus teiginius. Paprastai tarpininkai reaguoja į pateiktas pretenzijas ir laikosi Nutarime nustatytos tvarkos, nes nesilaikius šios Tvarkos, kai yra sužinoma apie neteisėtą informaciją ir nepašalinus neteisėtos informacijos Nutarime nustatyta tvarka, tarpininkui grėstų teisinė atsakomybė už teisių pažeidimu padarytą žalą.

Tačiau nėra aišku, ar Nutarime nustatyti neteisėtos informacijos pašalinimo terminai yra pakankamai trumpi, kad būtų galima laikyti, kad tarpininko neteisėta informacija yra pašalinama „skubiai“¹⁰³ ar „nedelsiant“¹⁰⁴ kaip, kad reikalauja Informacinės visuomenės įstatymas ir

¹⁰² Valstybės žinios, 2007, Nr. 94-3784

¹⁰³ Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo **14 straipsnis. „Informacijos saugojimas**

1. Paslaugos teikėjas, paslaugos gavėjo prašymu saugantis jo pateiktą informaciją, už ją neatsako, jeigu:

1) neturi faktinių duomenų apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu ir, kai reikalaujama atlyginti žalą, nežino apie faktus ir aplinkybes, rodančius neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjas teikia neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją;

2) **sužinojęs arba gavęs žinių apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, skubiai imasi veiksmų, kad panaikintų galimybę tokią informaciją pasiekti.**

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai paslaugos gavėjas veikia paslaugos teikėjo įgaliojamas arba jo kontroliuojamas.

Elektroninės komercijos direktyva. **Vargu, ar Nutarime nustatyta standartinė 8 darbo dienų neteisėtos informacijos pašalinimo iš internetinių kanalų procedūra laikytina kaip atitinkanti minėtą reikalavimą, todėl svarstyta galimybė peržiūrėti šiame Nutarime numatytą procedūrą.**

Šiuo metu Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos prižiūri, kaip informacinės visuomenės paslaugų teikėjai laikosi Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų,¹⁰⁵ taip pat yra numatyta taikyti administracinę atsakomybę informacinės visuomenės paslaugų teikėjų vadovams ar kitiems fiziniams asmenims už tai, kad jie pažeidžia minėto teisės akto reikalavimus (ATPK 214²⁵ str.). Tačiau teismų praktikos, pagal kurią būtų nubaustas informacinės visuomenės paslaugų teikėjas už Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 12-14 straipsnio reikalavimų nesilaikymą nenustatyta.

Kita vertus, jeigu interneto paslaugų teikėjai patys pažeidžia teises minėtas Nutarimas netaikomas, tačiau jeigu interneto svetainių savininkai pažeidžia teises taip pat būtų galima

---

3. Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytos, sukurtos, pakeistos ar naudojamos informacijos panaikinimo tvarką, taip pat kriterijus, kada paslaugos teikėjas laikomas sužinojęs apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“

Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnis „**Informacijos pateikimas internete**

1. Kai teikiama informacinės visuomenės paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimas ryšio tinklu, valstybės narės užtikrina, kad paslaugų teikėjas nebūtų atsakingas už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, tik tada, jei:

- a) teikėjas neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą arba informaciją ir reikalavimų atlyginti žalą atžvilgiu nežino apie faktus ar aplinkybes, rodančias, kad verčiamasi neteisėta veikla arba teikiama neteisėta informacija; arba
- b) teikėjas, gavęs tokių žinių arba apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai paslaugos gavėjas veikia pagal teikėjo įgaliojimus arba jo kontroliuojamas.

3. Šis straipsnis neturi įtakos teismo arba administracinės institucijos galimybei vadovaujantis valstybių narių teisinėmis sistemomis reikalauti, kad paslaugų teikėjas nutrauktų pažeidimą arba užkirstų jam kelią, jis taip pat neturi įtakos valstybių narių galimybei nustatyti procedūras, reglamentuojančias informacijos panaikinimą arba galimybės ją pasiekti atėmimą.“

¹⁰⁴ Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnis „**Informacijos pateikimas internete**

1. Kai teikiama informacinės visuomenės paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimas ryšio tinklu, valstybės narės užtikrina, kad paslaugų teikėjas nebūtų atsakingas už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, tik tada, jei:

- a) teikėjas neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą arba informaciją ir reikalavimų atlyginti žalą atžvilgiu nežino apie faktus ar aplinkybes, rodančias, kad verčiamasi neteisėta veikla arba teikiama neteisėta informacija; arba
- b) teikėjas, gavęs tokių žinių arba apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai paslaugos gavėjas veikia pagal teikėjo įgaliojimus arba jo kontroliuojamas.

3. Šis straipsnis neturi įtakos teismo arba administracinės institucijos galimybei vadovaujantis valstybių narių teisinėmis sistemomis reikalauti, kad paslaugų teikėjas nutrauktų pažeidimą arba užkirstų jam kelią, jis taip pat neturi įtakos valstybių narių galimybei nustatyti procedūras, reglamentuojančias informacijos panaikinimą arba galimybės ją pasiekti atėmimą.“

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. 3-401 Dėl informacinės visuomenės plėtros komiteto prie susisiekimo ministerijos nuostatų tvirtinimo, nauja redakcija nuo 2011 03 09 (Valstybės žinios, 2011, Nr. 29-1376), žr. <http://ivpk.lrv.lt/lt/administracine-informacija/nuostatai>

kreiptis į teikiančias interneto svetainių saugojimo paslaugas teikiančius paslaugų teikėjus, kad jie blokuotų prieigą prie neteisėto turinio, esančio svetainėje.

Taip pat minėta teisių turėtojų organizacijų Rašte nurodyta, kad būtina įgaliota institucija, galinti prisidėti prie autorių teisių ir gretutinių teisių objektų apsaugos ir užkirsti kelią tolimesniems teisių pažeidimams internete. Pažymėtina, kad šiuo metu nei Estijoje, nei Latvijoje tokios valstybinės institucijos, atsakingos už teisių pažeidimų internete stebėseną ar jų pašalinimą nėra. Pačių teisių turėtojų organizacijos bendradarbiauja su informacinės visuomenės paslaugų teikėjais šalindami neteisėtą turinį internete. Pvz.: Estijoje viena iš didžiausių muzikos, filmų ir interaktyvių žaidimų teisių turėtojų teises ginančių organizacijų Estijoje - Estijos Autorių teisių apsaugos organizacija (toliau – EOC),¹⁰⁶ bendradarbiauja tiesiogiai su interneto paslaugų teikėjais dėl neteisėto turinio pašalinimo. Sutinkamai su 2014 m. Intelektinės nuosavybės metinio pranešimo duomenis EOC pašalino 35 292 nuorodas į internetines saugyklas, pašalino turinį iš FTP serverių 3880 kartus, uždarė turinio siuntimąsi (angl. streaming) 6726 kartus.¹⁰⁷

Tačiau pripažintina, jog dabartinis reglamentavimas nėra pakankama ir efektyvi priemonė užkirsti kelią tolimesniems teisių pažeidimams internete ir vis labiau keliantis neteisėtam kūrinių ir gretutinių teisių objektų panaudojimui į internetą, reikia efektyvesnių priemonių, kurių pagalba būtų galima greičiau pašalinti neteisėtą informaciją iš internetinių portalų ir socialinių tinklų. Todėl svarstyti, ar nereikėtų praplėsti Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos (toliau – IVPK) funkcijų, kurios įgalintų IVPK ne tik prižiūrėti informacinės visuomenės paslaugų teikėjų veiklą, bet ir įgalinti teikti informacinės visuomenės paslaugų teikėjams nurodymus blokuoti interneto svetainių, kuriose išimtinai ar dažniausiai neteisėtai padaromi viešai prieinami kūriniai ar fonogramos, domenų domeno vardo serveriuose. Kaip pavyzdys siūlomo reglamentavimo galėtų būti Azartinių lošimų įstatyme numatytos naujos priemonės, kurios įsigalios Lietuvoje nuo 2016 m. sausio 1 d.¹⁰⁸ Azartinių lošimų įstatymo 20⁷ str. 1 d. numato, jog gali būti duodami privalomi nurodymai ne tik interneto paslaugų teikėjams panaikinti galimybę pasiekti atitinkamą informaciją ar ją pašalinti, bet ir duoti privalomus nurodymus mokėjimo, kredito ir kitoms finansų įstaigoms nutraukti mokėjimus ar kitas finansines operacijas.¹⁰⁹ Tokiu būdu būtų galima išspręsti ir problemą,

¹⁰⁶ <http://www.eako.ee/index2.htm>

¹⁰⁷ Intelektinės nuosavybės metinis pranešimas (2014), P. 11, cit. Dr. Aleksei Kelli 2015-10-10 pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Estijoje, P. 6.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 2, 3, 4, 8, 10, 12, 14, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 28 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 8-1, 10-1, 10-2, 10-3 straipsniais ir antruoju-1 skirsniu įstatymo (TAR, 2015-06-08, Nr. 8980) (toliau – Azartinių lošimų įstatymas) 20⁷ str.

¹⁰⁹ „1. Priežiūros tarnyba, atlikusi tyrimą ir nustačiusi, kad nelegalios lošimų veiklos vykdytojas Lietuvos Respublikoje organizuoja nuotolinius lošimus, turi teisę:

1) duoti privalomus nurodymus mokėjimo, kredito ar kitai finansų įstaigai iki 5 dienų sustabdyti mokėjimus ar kitas finansines operacijas, susijusias su nelegalią nuotolinių lošimų veiklą Lietuvos Respublikoje vykdančiu subjektu, įskaitant atsiskaitymus už dalyvavimą nelegalios lošimų veiklos vykdytojų organizuojamuose lošimuose, laimėjimų išmokėjimus, statomų sumų priėmimus nelegaliai lošimus organizuojančio subjekto naudai;

2) duoti privalomus nurodymus mokėjimo, kredito ar kitai finansų įstaigai nutraukti mokėjimus ar kitas finansines operacijas, susijusias su nelegalią nuotolinių lošimų veiklą Lietuvos Respublikoje vykdančiu subjektu, įskaitant atsiskaitymus už dalyvavimą nelegalios lošimų veiklos vykdytojų organizuojamuose nuotoliniuose lošimuose, laimėjimų išmokėjimus, statomų sumų priėmimus nelegaliai lošimus organizuojančio subjekto naudai;

susijusių su įmokų surinkimo, pinigų perlaidų paslaugas teikiančiomis įmonėmis, renkančiomis pinigų interneto svetainių savininkams, kurie teikia galimybę vartotojams už tam tikrą abonentinį ar kitokį užmokestį pasinaudoti jų svetainėje esančiomis neteisėtomis kūrinų ar gretutinių teisių objektų kopijomis. Sutinkamai su Azartinių lošimų įstatymo 20⁷ str. 2 dalimi tai turėtų būti pakankamai greita procedūra: teismo leidimo išdavimas ar neišdavimas atlikti atitinkamus veiksmus su skundu aukštesnės instancijos administraciniam teismui turėtų trukti ne ilgiau nei 17 dienų.

III.II(b)(vi) Reikalavimo pateikti informaciją apie kūrinų, kitų šio Įstatymo saugomų teisių objektų kopijų, prekių ir paslaugų, pažeidžiančių autorių teises, gretutines teises ar sui generis teises, kilmę ir platinimo būdus (ATGTĮ 79 str.) taikymas Lietuvos teismų praktikoje

ATGTĮ 79 str.¹¹⁰ numatyta teisė gauti informaciją iš esmės atspindi TRIPS sutarties 47 straipsnio ir Teisių gynimo direktyvos 8 straipsnio nuostatas ir jų nepažeidžia.¹¹¹ Atlikus teismų praktikos www.infolex.lt duomenų bazėje paiešką ir teismų praktikos www.liteko.lt duomenų bazėje paiešką nerasta nė vienos bylos, kurioje būtų taikomas šis reikalavimas. Kol kas teismų praktikoje buvo nagrinėjimas tik panašaus turinio reikalavimas kaip įrodymų užtikrinimo

---

3) duoti privalomus nurodymus informacijos prieglobos paslaugų teikėjui ir (ar) tinklo paslaugų teikėjui skubiai pašalinti informacijos prieglobos paslaugų teikėjo saugomą informaciją, kuri naudojama siekiant nelegaliai vykdyti nuotolinius lošimus, arba panaikinti galimybę šią informaciją pasiekti;

4) duoti privalomus nurodymus tinklo paslaugų teikėjui panaikinti galimybę pasiekti informaciją, kuri naudojama siekiant nelegaliai vykdyti lošimus.“

¹¹⁰ **ATGTĮ 79 straipsnis. „Teisė gauti informaciją**

1. Nagrinėdamas bylą dėl šio Įstatymo saugomų teisių pažeidimo, teismas, remdamasis pagrįstu ir laikantis proporcingumo principo parengtu ieškovo prašymu, teismo proceso metu gali įpareigoti asmenis nedelsiant pateikti informaciją apie kūrinų, kitų šio Įstatymo saugomų teisių objektų kopijų, prekių ir paslaugų, pažeidžiančių autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises, kilmę ir platinimo būdus, ypač:

1) kūrinų, kitų saugomų teisių objektų kopijų, prekių (paslaugų) gamintojų, platintojų, tiekėjų ir kitų ankstesnių valdytojų, taip pat didmenine ir mažmenine prekyba užsiimančių asmenų, kuriems buvo skirti nurodyti objektai (paslaugos), vardus (pavadinimus) ir adresus;

2) duomenis apie pagamintų, pateiktų, gautų ar užsakytų kūrinų, kitų saugomų teisių objektų, prekių kiekį ir kainą, kuri buvo sumokėta ar turėjo būti sumokėta už tas prekes ar paslaugas;

3) duomenis apie naudotus kūrinius ir gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektus, jų panaudojimo mastą, trukmę, naudotojų gautas pajamas ir kitus duomenis, reikalingus atlyginimui apskaičiuoti.

2. Pateikti šioje dalyje nurodytą informaciją, kiek tai neprieštarauja nuostatomis dėl parodymų prieš save, savo šeimos narius ar artimuosius giminaičius davimo ir dėl informacijos šaltinių arba asmens duomenų tvarkymo slaptumo, gali būti įpareigoti šio Įstatymo saugomų teisių pažeidėjai, kiti asmenys, kurie turi komerciniais tikslais savo žinioje šio Įstatymo saugomas teises pažeidžiančias kūrinų, kitų saugomų teisių objektų kopijas ir prekes, kurie komerciniais tikslais naudojasi šio Įstatymo saugomas teises pažeidžiančiomis paslaugomis arba kurie komerciniais tikslais teikia paslaugas, kurias tretieji asmenys naudoja darydami šio Įstatymo saugomų teisių pažeidimą, taip pat tie, kurie tokių asmenų nurodymu dalyvauja gaminant ar platinant šio Įstatymo saugomas teises pažeidžiančias kūrinų, kitų saugomų teisių objektų kopijas, prekes arba teikiant šio Įstatymo nustatytas teises pažeidžiančias paslaugas.“

¹¹¹ Detaliau apie šios teisės atitikimą TRIPS ir Teisių gynimo direktyvos reikalavimams galima rasti: Neringos Urbonienės magistro darbe „Intelektinės nuosavybės teisių gynimas: Direktyvos 2004/48/EB įgyvendinimo ES valstybėse narėse aspektai“, http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20101124_204025-68620/DS.005.1.01.ETD

priemonė.¹¹² Tikėtina, ši nuostata nėra praktiškai taikoma dėl to, kad, pirma, dažniausiai minėta informacija gaunama taikant laikinas apsaugos priemones ir įrodymų užtikrinimo priemones ir šios pagalbinės priemonės teismo procesu papildomai neprisiriškia; advokatų nuomone, naivu tikėtis, kad atsakovas ar kiti asmenys, kurie turi informacijos apie pažeidimą, netgi teismui įpareigojus pateiks reikalaujamus duomenis, daugiau tikėtina, kad suskubs sunaikinti įrodymus ir bandys gintis, kad jie negali pateikti šių duomenų dėl to, jog tai prieštarautų nuostatoms dėl parodymų prieš save, savo šeimos narius ar artimuosius giminaičius arba tai, kad tai pažeistų asmens duomenų apsaugą. Teisės doktrinoje pripažįstama, jog būtent šis reikalavimas, ypač teikiant tokius reikalavimus tarpininkams, teikiantiems elektroninių ryšių paslaugas, būtų kliūtis šiam reikalavimui pritaikyti, nes teisė gauti informaciją turėtų būti suderinta ir nepažeisti galiojančių asmens duomenų apsaugos normų.¹¹³

Šiuo metu teisių turėtojai susiduria su pažeidėjų identifikavimo problema, nes tarpininkai atsisako pateikti duomenis apie paslaugos gavėją pagal IP adresą remdamiesi asmens duomenų apsaugos normomis. Sutinkamai su išnagrinėta teismų praktika teisių turėtojai atitinkamos programinės įrangos pagalba nustato IP adresus – konkretų kompiuterį, iš kurio daromos neteisėtos kopijos, identifikatorius, prisijungimo datą, laiką, laiko juostą, užsakovą, failą (tai yra kūrinio pavadinimą), failo numerį, charakteristikas, tarptautinį unikalumo identifikatorių, failo dydį.¹¹⁴ Interneto paslaugų teikėjai ir vietos tinklų valdytojai dažniausiai gali nustatyti interneto naudotojų, kuriems jie suteikė IP adresus, tapatybę, nes jie paprastai registruoja prisijungimo datą, laiką, trukmę ir kintamąjį IP adresą, suteiktą naudotojo kompiuteriui.¹¹⁵

Sutinkamai su Valstybinės asmens duomenų apsaugos inspekcijos išaiškinimais IP adresus pagal ADTAĮ 2 straipsnio 1 dalį daugeliu atvejų bus laikomas asmens duomenimis, t. y. informacija, susijusia su fiziniu asmeniu – duomenų subjektu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta ir/ar su IP adresu susijusių kitų asmens duomenų teikimas tretiesiems asmenims būtų laikomas asmens duomenų tvarkymo veiksmu (ADTAĮ 2 str. 3,4 dalys),¹¹⁶ todėl interneto paslaugų teikėjai turi laikytis teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų teisinę apsaugą.

Kaip teisingai paaiškinta Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2014-06-03 Nr. 2R-2838 (2.7.) pateiktoje išvadoje civilinėje byloje Nr. 2-14954-595/2014, kad pagal ADTĮ 6 straipsnį asmens duomenys teikiami pagal duomenų valdytojo ir duomenų gavėjo sudarytą asmens duomenų teikimo sutartį (daugkartinio teikimo atveju) arba duomenų gavėjo prašymą (vienkartinio teikimo atveju). Prašyme turi būti nurodytas asmens duomenų naudojimo tikslas, teikimo bei gavimo teisinis pagrindas ir prašomų pateikti asmens duomenų apimtis. Asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas, jeigu jis pagrįstas bent vienu ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijumi. Vienas iš tokių aktualių kriterijų šiuo atveju būtų ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatytas, kad asmens duomenys gali būti tvarkomi dėl teisėto intereso, kurio siekia duomenų valdytojas ar trečiasis asmuo, kuriam

¹¹² Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1419-553/2014

¹¹³ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Registrų centras, Vilnius 2010, P. 300

¹¹⁴ Advokatės Vytautės Ladigaitės-Balčiūnienės 2014-10-13 d. raštas, P. 3

¹¹⁵ <http://ada.lt/go.php/lit/Ar-IP-adresas-yra-asmens-duomenys/912/1>; Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2014-06-03 Nr. 2R-2838 (2.7.) išvada civilinėje byloje Nr. 2-14954-595/2014

¹¹⁶ <http://ada.lt/go.php/lit/Ar-IP-adresas-yra-asmens-duomenys/912/1>

teikiami asmens duomenys, ir jeigu duomenų subjekto interesai nėra svarbesni. Sutinkamai su Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo (toliau – **LVAT**) praktika duomenų valdytojas gavęs paklausimą, turi nustatyti teisėtą interesą ir spręsti, kieno interesai šiuo atveju yra svarbesni.¹¹⁷

Kol kas teismų praktikoje nėra aiškių gairių, kaip pasverti, kad intelektinės nuosavybės teisės turėtojų interesai yra svarbesni. LVAT vienoje byloje nurodė, jog atsižvelgtina į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – **LRKT**) 2002-10-23 nutarimą, kuriame LRKT yra pasisakęs, jog Konstitucijos 22 straipsnyje yra įtvirtintas žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumas, kuris apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt. Tačiau taip pat pažymėta, kad teisė į privatumą nėra absoliuti.

Pagal Konstituciją riboti konstitucines žmogaus teises ir laisves, taigi ir teisę į privatumą, galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: **1) tai daroma įstatymu; 2) ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; 3) ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė; 4) yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.** Nagrinėtoje byloje vertinant vertybių pusiausvyrą, kur, iš vienos pusės, yra asmens, padariusio šiurkštų administracinį teisės pažeidimą, asmens duomenų trumpalaikis paskelbimas (duomenys skelbiami vieną mėnesį), iš kitos pusės – grėsmės eismo dalyvių gyvybei, sveikatai ir saugumui prevencija, apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad šiuo atveju asmens teisė į privatumą neatsveria visuomenės intereso vykdyti šiurkščių KET prevenciją. Dėl to konstatuotina, kad nagrinėjamoje teisinėje situacijoje yra ir antroji ADTAI 5 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta sąlyga – duomenų subjekto interesai nėra svarbesni negu teisėtas interesas.

Pažymėtina, jog sutinkamai su ETT praktika “Bendrijos teisė, visų pirma 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 8 straipsnio 3 dalis, skaitant ją kartu su 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) 15 straipsnio 1 dalimi, **nedraudžia valstybėms narėms nustatyti pareigą perduoti srauto asmens duomenis privatiems tretiesiems asmenims tam, kad būtų galima iškelti civilinę bylą dėl autorių teisių pažeidimų,** tačiau Bendrijos teisė reikalauja, kad perkeldamos 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva), 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo, Direktyvą 2002/58 ir Direktyvą 2004/48 valstybės narės užtikrintų, **jog vadovaujamosi tokiu jų aiškinimu, kuris leidžia užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp atitinkamų skirtingų pagrindinių teisių.**¹¹⁸

¹¹⁷ Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas 2010-02-01 nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-270/2010

¹¹⁸ Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU (C-275/06) [2008] OJ

Kol kas netgi ETT praktikoje nėra aiškių gairių, kada teisių turėtojų ineteresai esant jų teisių tikėtinam pažeidimui yra svarbesni negu asmens duomenų subjekto interesai. Todėl siūlytina pildyti ATGTĮ 79 straipsnį atitinkamais kriterijais, kada teisių turėtojas galėtų gauti informaciją apie pažeidėją ir kurie leistų užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp teisių turėtojo intereso ir asmens duomenų subjekto interesų: pvz.: teisių turėtojo teisių pažeidimas yra *prima facie* akivaizdus, tinkamai pagrįstas, netaikytinas, kai pateikiami tik laikini IP adresai ir pan.

III.II(b)(vii) Laikinių apsaugos priemonių ir įrodymų užtikrinimo priemonių taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Laikinosios apsaugos priemonės yra procesinės teisės priemonės, skirtos „veiksmingiau užtikrinti kai kurių materialinių teisių gynimo būdų taikymą.“¹¹⁹ Tam tikrais atvejais šių procesinių priemonių veiksmingas taikymas būtina sąlyga materialinio teisių gynimo būdo įgyvendinimui, pvz.: nepritaikius laikinių apsaugos priemonių bylos nagrinėjimo metu, gali būti, kad nebus galimybės įvykdyti nukentėjusiam priimto palankaus teismo sprendimo. Įpareigojimas valstybėms narėms taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir užtikrinti jų realų taikymą nustatytas TRIPS sutarties 41 str. ir Teisių gynimo direktyvos 9 str.

Laikinių apsaugos priemonių taikymas reglamentuojamas ATGTĮ ir CPK. Sutinkamai su CPK 1 str. 4 d. „Įgyvendinant Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktus, kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose gali būti nustatomos ir kitos bylų nagrinėjimo, sprendimų priėmimo bei vykdymo ar kitos procesinės taisyklės, negu numato šis Kodeksas.“ Taigi, sutinkamai su TRIPS sutartimi ir Teisių gynimo direktyva ATGTĮ numatytos specifinės autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų bylose būdingos laikinosios apsaugos priemonės.¹²⁰

C64/9, 53-55 punktai, LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH v. Tele2 Telecommunication GmbH (C-557/07) [2009] OJ C113/14, 29 punktai

¹¹⁹ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 259

¹²⁰ Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo **14 straipsnis. Informacijos saugojimas**

1. Paslaugos teikėjas, paslaugos gavėjo prašymu saugantis jo pateiktą informaciją, už ją neatsako, jeigu:

1) neturi faktinių duomenų apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu ir, kai reikalaujama atlyginti žalą, nežino apie faktus ir aplinkybes, rodančius neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjas teikia neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją;

2) **sužinojęs arba gavęs žinių apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, skubiai imasi veiksmų, kad panaikintų galimybę tokią informaciją pasiekti.**

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai paslaugos gavėjas veikia paslaugos teikėjo įgaliotas arba jo kontroliuojamas.

3. Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytos, sukurtos, pakeistos ar naudojamos informacijos panaikinimo tvarka, taip pat kriterijus, kada paslaugos teikėjas laikomas sužinojęs apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“

¹²⁰ Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnis „**Informacijos pateikimas internete**

1. Kai teikiama informacinės visuomenės paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimas ryšio tinklu, valstybės narės užtikrina, kad paslaugų teikėjas nebūtų atsakingas už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, tik tada, jei:

Jų taikymo sąlygos nežymiai skiriasi nuo CPK 144 str. 1 d. numatytų sąlygų, kurios taikomos taikant CPK 145 str. numatytas laikinąsias apsaugos priemones, galimas taikyti bet kurioje civilinėje byloje. Laikinosios apsaugos priemonės autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka gali būti taikomos esant tokioms sąlygoms:

- (i) kai yra pakankamas pagrindas įtarti, kad buvo padarytas autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimas,
- (ii) **kai jos yra būtinos užkirsti kelią gresiantiems neteisėtiems veiksams, neteisėtiems veiksams skubiai nutraukti ir teismo galutiniam sprendimui įvykdyti.**

Tuo tarpu CPK 144 str. 1 d. nustato, jog „Teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtinau pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas.“ CPK 144 straipsnio 1 dalis nustato, jog laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslas – užtikrinti galutinio teismo sprendimo įvykdymą, tačiau nėra aiškiai nustatyta, jog jos gali būti taikomos siekiant užkirsti kelią gresiantiems neteisėtiems veiksams ar neteisėtiems veiksams skubiai nutraukti, todėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose šių priemonių taikymą apsunkeindavo CPK 1 str. 2 d., nustatanti, jog „Jeigu yra prieštaravimų tarp šio Kodekso ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų, teismas vadovaujasi šio Kodekso normomis, išskyrus atvejus, kai šis Kodeksas suteikia pirmenybę kitų įstatymų normoms.“ Ar CPK 1 str. 4 d. nuostata reiškia, jog nustatytos kitos procesinės taisyklės, įgyvendant tarptautinius ir Europos Sąjungos teisės aktus reiškia, kad CPK nustato pirmenybę kituose įstatymuose nustatytoms laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklėms nėra aišku. Todėl Tyrime analizuojant teismų praktiką buvo analizuota, ar tai nėra kliuvinys taikyti ATGTĮ numatytas laikinąsias apsaugos priemones, kai jos būtinos užkirsti kelią gresiantiems neteisėtiems veiksams ar neteisėtiems veiksams skubiai nutraukti bylos nagrinėjimo metu, taip pat kaip greitai teismai jas pritaiko ir, ar nėra procesinių ar materialinių kliuvinių jas realiai įgyvendinti, ar jas pritaikyti nėra brangu ir, ar jos yra pakankamos.

Tyrime analizuojama Lietuvos apeliacinio teismo ir apygardų teismų praktika laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimais. Apžvelgiamos 2006–2015 metų nutartys, priimtos apeliacine tvarka išnagrinėjus bylas pagal atskiruosius skundus, kuriais apskųstos pirmosios instancijos teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių pagal kategoriją 110.1 naudojantis teismų praktikos duomenų baze www.infolex.lt. Iš viso peržiūrėta 30 nutarčių. Apeliacinės instancijos teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių neskundžiamos (CPK 151 straipsnio 5 dalis), todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kasacine tvarka nenagrinėja bylų, kuriose būtų

-
- a) teikėjas neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą arba informaciją ir reikalavimų atlyginti žalą atžvilgiu nežino apie faktus ar aplinkybes, rodančias, kad verčiamasi neteisėta veikla arba teikiama neteisėta informacija; arba
  - b) teikėjas, gavęs tokių žinių arba apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti.
2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai paslaugos gavėjas veikia pagal teikėjo įgaliojimus arba jo kontroliuojamas.
  3. Šis straipsnis neturi įtakos teismo arba administracinės institucijos galimybei vadovaujantis valstybių narių teisinėmis sistemomis reikalauti, kad paslaugų teikėjas nutrauktų pažeidimą arba užkirstų jam kelią, jis taip pat neturi įtakos valstybių narių galimybei nustatyti procedūras, reglamentuojančias informacijos panaikinimą arba galimybės ją pasiekti atėmimą.“

skundžiami teismų procesiniai sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, jų galiojimo, panaikinimo, atsakovo nuostolių, galimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimo ir pan.

Išnagrinėjus 2007-2015 metų taikytinas laikinąsias apsaugos priemones autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose teismų praktikoje, sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimus autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo bylose, Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje yra laikomasi nuostatos, kad ATGTĮ 81 str. numatytos laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos turi būti pateikti visi pagrįstai turimi įrodymai, galintys *pakankamai teismą įtikinti* pirma, kad jų prašo tinkamas ieškovas prieš tinkamą atsakovą, antra, yra pakankamas pagrindas įtarti, kad buvo padarytas autorių teisių pažeidimas (įskaitant ir gresiantį pažeidimą), t.y. pareiškėjo teisė pažeidžiama arba gresia toks pažeidimas.¹²¹

Kitaip tariant, ieškinyje išdėstyti teisiniai ir faktiniai argumentai turi *prima facie* patvirtinti ir būti pakankami, kad teismas įsitikintų, jog ieškinys, remiantis pateiktais faktiniais ir teisiniais argumentais, gali būti tenkinamas. Taigi, sutinkamai su šia praktika pareiškėjai jau reikšdami ieškinį ar iki ieškinio pareiškimo turi būti surinkę pakankamai įrodymų teismą įtikinti dėl gresiančio ar padaryto pažeidimo.

Išnagrinėtose bylose tokie įrodymai buvo pripažinti pakankamais įtikinti teismą dėl padaryto ar gresiančio pažeidimo: išrašai iš tinklalapių ir paskyrų, kurių valdytojais yra atsakovas atsakovo neteisėtiems veiksams įrodyti publikuojant fotografijas,¹²² antstolio faktinių aplinkybių konstatavimo protokolai, subdomeno freeshop.lt registracijos duomenys, informacija iš interneto tinklalapių, Freeshop šablono fs001 dizaino aprašymas įrodyti atsakovo veiksams dėl neteisėto ieškovui priklausančio freeshop.lt grafinio dizaino ir freeshop.lt CSS programinio kodo atgaminimo,¹²³ Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2010 m. liepos 14 d. nenuginčytas sprendimas, patvirtinantis, kad atsakovai, vykdydami televizijos programų „LNK“, „TV1“, „Info TV“, „LIUKS!“ retransliavimą interneto svetainėje <http://www.15min.lt>, pažeidė licencijoje numatytas sąlygas ir todėl galėjo būti padarytas gretutinių teisių pažeidimas,¹²⁴ sutartis, patvirtinanti, kad Kipro Respublikoje įregistruota kompanija „CP Media Limited“ suteikė ieškovui išimtinės teises Lietuvos Respublikos teritorijoje atgaminti ir platinti audiovizualinį kūrinį – filmą „DOMOVOJ“, įsipareigodamas licencijos termino laikotarpiu neperduoti tretiesiems asmenims filmo kinematografinių, gretutinių ir video teisių pagal sutartį leistinomis kalbomis leistinoje teritorijoje¹²⁵, tačiau kai iš pateiktų byloje duomenų pažeidimas nėra akivaizdus, ieškovo teiginiai dėl pažeidimo yra prielaidinio pobūdžio, teismai atsisako taikyti

¹²¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-278/2014; Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-247/2007; Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-564/2007; Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-707/2007 ir kt.

¹²² Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-128-230/2015; Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-335-230/2015

¹²³ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2582/2011

¹²⁴ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-498-623/2011

¹²⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 4 d. civilinėje byloje Nr. 2-663/2009

laikinąsias apsaugos priemones, kaip neatitinkančias nustatytų laikinosios apsaugos priemonėms taikyti sąlygų.¹²⁶

Manytina, kad tokia teismų praktika visai pagrįsta ir suderinta su proporcingumo ir teisingumo principais,¹²⁷ nes beatodairiškas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nepagrįstai apribotų atsakovo veiklą taip darydamas jam žalą, kurią nevisada galima įvertinti. Ir nors CPK ir ATGTĮ numato, jog teismai savo iniciatyva ir atsakovo prašymu gali taikyti nuostolių atlyginimo užtikrinimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priemones, silpnesniam šaliai – ieškovui – toks nuostolių dėl laikinųjų apsaugos priemonių užtikrinimo pritaikymas iš esmės gali reikšti, kad teks atsisakyti laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo atsakovui civilinėje byloje, dėl ko gali netekti prasmės tolimesnis civilinių teisės gynimo būdų pritaikymas, pvz.: nepritaikius arešto ir teismui patenkinus ieškovo reikalavimą atlyginti žalą, kad atsakovas neturės turto, iš kurio būtų galima tą žalą išsiieškoti.

Sutinkamai su išanalizuota teismų praktika, teismai taikydami laikinąsias apsaugos priemones nesivadovauja vien tik CPK 144 straipsnio 1 dalimi, reglamentuojančia laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindą, kur įtvirtintas bendras laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslas – užtikrinti galutinio teismo sprendimo įvykdymą, bet pripažįsta, kad šis tikslas yra išplėstas specialiuosiuose įstatymuose, tame tarpe reglamentuojančiuose autorių teisių subjektų pažeistų teisių gynimą, t.y. ATGTĮ 81 straipsnio 1 dalyje.¹²⁸ Taigi, pagal šiuo metu susiformavusią teismų praktiką esant ginčui dėl autoriaus teisių ar gretutinių teisių subjekto teisių gynimo, laikinosiomis apsaugos priemonėmis gali būti siekiama ne tik galutinio teismo sprendimo įvykdymo, bet ir savo esme prevencinio tikslo – laikinos pažeidžiamų arba gresiančių, kad bus pažeistos, teisių apsaugos, kol nagrinėjama civilinė byla.¹²⁹ Taigi, CPK 144 str. 1 d. neriboja ATGTĮ 81 straipsnio taikymo, nes teismai CPK interpretuoja CPK 144 str. 1 d. plečiamai, todėl šiuo aspektu nesiūlytina ką nors keisti.

Taip pat išanalizuota teismų praktika rodo, kad teismai jau nebesilaiko anksčiau suformuotos praktikos, kai buvo atsisakoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones „uždrausti“ ar „nutraukti“, kurios sutampa su ieškinio reikalavimu „uždrausti“ ar „nutraukti“, nes buvo laikomasi nuomonės, kad tokiu būdu teismas pritaikydamas laikinąsias apsaugos priemones faktiškai patenkina ieškinį.¹³⁰

Tačiau jau keleri metai Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, jog pareiškus prevencinį ieškinį ir prašant prevencinio pobūdžio laikinųjų apsaugos priemonių, kurių tikslas nutraukti ar uždrausti

¹²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-40/2011; Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-544/2010; Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-663/2009; 2007 lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-707/2007 ir kt.

¹²⁷ Laikinosios apsaugos priemonės turi būti parenkamos vadovaujantis ekonomiškumo bei proporcingumo principais (CPK 145 straipsnio 2 dalis)

¹²⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-663/2009; Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-278/2014

¹²⁹ Ten pat

¹³⁰ Pvz.: Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-707/2007; Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-544/2010

neteisėtus veiksmus laikinai iki kol įsiteisės teismo sprendimas, laikinoji apsaugos priemonė ir ieškinio dalykas, taip pat būsimo teismo sprendimo turinys gali visiškai ar iš dalies sutapti. Taigi, teismų praktikoje pripažįstama, kad prevencinio ieškinio šalis turi teisę prašyti užtikrinti reikalavimą laikinąja apsaugos priemone, sutampančia su pareikštu ieškinio reikalavimu.¹³¹ Tačiau tam tikrais atskirais atvejais, kai prašoma prevencinė laikinojo apsaugos priemonė – „nutraukti“ ar „uždrausti“ yra suformuluota neaiškiai, nekonkrečiai arba labai aptakiai (pvz.: uždrausti atsakovams naudoti ieškovo duomenų bazę ir ja disponuoti; uždrausti bet koku pavidalu ir forma perleisti ar atskleisti tretiesiems asmenims ieškovo duomenų bazę; uždrausti atsakovams naudoti ieškovo pasiūlymų ir sutarčių formas personalo atrankos paslaugos teikimui; laikinai, kol bus galutinai išspręstas civilinis ginčas, nutraukti neteisėtus veiksmus ir uždrausti atsakovams teikti interneto tarpininko paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami įstatymo saugomas ieškovo teises), kas aiškiai sudarytų sunkumų įvykdyti tokio pobūdžio laikinąją apsaugos priemonę, tokią priemonę atsisakoma taikyti: „Iš nutarties rezoliucinės dalies neaišku, kokius požymius atitinkančiai bazei yra taikomos laikinosios apsaugos priemonės. Nepakankamai pagrįsta ir tai, kad suinteresuotasis asmuo pats turi atskirti duomenų bazes. Priverstinio vykdymo metu taip pat ir teismo antstolis pagal pateiktą informaciją negalėtų atskirti, kokios duomenų bazės yra ginčo objektas. Šie argumentai laikytini reikšmingais ir šiai bylai. Jie papildomai patvirtina atsakovų atskiruosiuose skunduose išdėstytus argumentus, kad ieškovo prašymu pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės yra pernelyg bendro pobūdžio ir nepagrįstai varžančios atsakovų teises. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, sprendžia, kad atsakovams laikinosiomis apsaugos priemonėmis pritaikyti draudimai naikintini.“¹³², „Teisėjų kolegija pripažįsta, jog atsakovų įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus, neįvardinant konkrečių veiksmų, kuriuos atlikti atsakovams būtina prevenciškai uždrausti, siekiant apsaugoti ieškovo teises nuo galimų pažeidimų bylos nagrinėjimo metu, neatitinka minėtų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo principų. Be to, toks atsakovo atžvilgiu taikomų įpareigojimų formulavimas neatitinka teismo nutartims dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo keliamų reikalavimų, numatančių, jog teismo nutartyje turi būti nurodytas konkretus taikomų laikinųjų apsaugos priemonių apibūdinimas, įvykdymo būdai (CPK 148 str. 4 d.).“¹³³

Tam tikrų problemų kyla teisių turėtojams teismų praktikoje, kai yra norima nustatyti asmenų tapatybes pagal IP adresą ar IP adreso srauto duomenis dėl autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo ir prašoma teismo taikyti tam tikrus įpareigojimus informacinės visuomenės paslaugų teikėjams. Šiuo metu teismų praktika šiuo klausimu negausi, bet išanalizavus viešai prienamų teismų procesinius sprendimus, atrodo, jog pirmosios instancijos teismai¹³⁴ yra linkę taikyti įpareigojimus informacinės visuomenės paslaugų teikėjams išsaugoti reikalaujamus elektroninių ryšių naudotojo duomenis iki kol įsiteisės teismo sprendimas, tačiau ne tokie palankūs yra teisių turėtojams apeliacinės instancijos išaiškinimai. Antai Vilniaus apygardos teismas panaikino

¹³¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugpjūčio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1745/2011, 2012 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-532/2012, 2013 m. rugsėjo 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-2147/2013, Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-498-623/2011

¹³² Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-462/2013

¹³³ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-652/2010

¹³⁴ Klaipėdos apygardos teismo 2014 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1758-123/2014

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. vasario 24 d. nutartį ir atsisakė pritaikyti minėtus įpareigojimus informacinės visuomenės paslaugų teikėjui, nes ieškovas prašydamas šio įpareigojimo taikė ne tas teisės normas, t.y. turėjo prašyti įrodymų užtikrinimo priemonių, o ne laikinųjų apsaugos priemonių ir pripažino, kad įpareigojimas išsaugoti elektroninių ryšių duomenis iki kol įsiteisės teismo sprendimas, kas gali trukti 2-3 metus neatitinka proporcingumo ir ekonomiškumo kriterijų, taikomų laikinosios apsaugos priemonėms.¹³⁵ „Šiuo atveju ieškovas, siekdamas, kad būtų išsaugota pas apeliantą esanti informacija apie ieškovo autorių teisių pažeidimą padariusių asmenų tapatybę bei informacija apie elektroninėje erdvėje padarytus pažeidimus, kartu su ieškiniu turėjo ne reikšti prašymą atsakovo atžvilgiu taikyti laikinąsias apsaugos priemones dėl minėtos informacijos saugojimo iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo, o prašyti teismo užtikrinti šios informacijos (įrodymų) pateikimą į bylą CPK XIII skyriaus „Įrodymai ir įrodinėjimas“ dešimtajame skirsnyje nustatyta tvarka. Apeliacinės instancijos teismas nesutinka su ieškovo atsiliėpimo į atskirąjį skundą teiginiu, kad pirmosios instancijos teismo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės niekaip nepadidina apelianto sąnaudų. Skundžiama nutartimi apeliantas įpareigotas tam tikrą kiekį duomenų saugoti iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo, t. y. preliminariai ne mažiau nei 2, o gal ir 3 metus. Taigi tokiu įpareigojimu apeliantas būtų priverstas ilgiau (daugiau nei 12 mėnesių) nei numato įstatymas (ERĮ 66 straipsnio 4, 5 ir 6 dalys, 77 straipsnio 3 dalis) tam tikrais atvejais saugoti informaciją ir tam išskirti papildomą vietą tarnybinėse stotyse (serveriuose). Toks įpareigojimas pažeidžia ne tik teisingumo, bet ir ekonomiškumo principus, todėl jis negali būti taikomas.“¹³⁶

Tačiau iš tikrųjų problema gali būti ne ta, kad įstatymas nustato labai trumpus duomenų saugojimo terminus, o paties ieškovo netinkamai suformuluotas prašymas teismui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Šioje situacijoje, nėra aišku, kodėl pažeidimo fakto fiksacija turėjo būti tarpininko saugoma visą bylinėjimosi laiką. Sutinkamai su ATGTĮ 81 str. 5 d. „Teismas asmens, pateikusio visus pagrindai turimus ir jo reikalavimus pagrindžiančius įrodymus, kad buvo pažeistos arba gresia, kad bus pažeistos, jo pagal šį Įstatymą saugomos teisės, prašymu gali taikyti su įtariamu pažeidimu susijusių įrodymų užtikrinimo priemones, tai yra:

1) išsamiai aprašyti pagal šį Įstatymą saugomas teises pažeidžiančių kūrinių, kitų saugomų teisių objektų kopijas ir prekes ir jas sulaikyti arba tik aprašyti;

¹³⁵ Pagal Elektroninių ryšių įstatymo (toliau – ERĮ) 66 straipsnio 4 ir 5 dalis: „4. Nutraukus sutartį su abonentu ar registruotu elektroninių ryšių paslaugų naudotoju, sukaupti abonentų ar registruotų elektroninių ryšių paslaugų naudotojų srauto duomenys gali būti saugomi ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo ryšio datos, išskyrus šio Įstatymo 65 straipsnio 2 dalyje nurodytus duomenis, kurių saugojimo terminas nustatytas šio straipsnio 6 dalyje, taip pat išskyrus atvejus, kai sąskaita yra teisėtai užginčyta arba srauto duomenys yra reikalingi įsiskolinimui išieškoti. 5. Abonento ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo srauto duomenys **gali būti saugomi ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo ryšio datos, išskyrus atvejus, kai sąskaita yra teisėtai užginčyta arba duomenys yra reikalingi įsiskolinimui išieškoti bei šio Įstatymo 77 straipsnio 3 dalyje nustatytais atvejais.**“ ERĮ 77 str. 3 d. „Jeigu šio Įstatymo 65 straipsnyje nurodyti duomenys reikalingi kriminalinės žvalgybos subjektams, žvalgybos institucijoms, ikiteisminio tyrimo įstaigoms, prokurorui, teismui ar teisėjui nusikalstamoms veikoms užkardyti, tirti, nustatyti, Vyriausybės įgaliotos institucijos – kriminalinės žvalgybos subjekto, žvalgybos institucijų – nurodymu ūkio subjektai, teikiantys elektroninių ryšių tinklus ir (arba) paslaugas, turi tokią informaciją saugoti ilgiau, negu nurodyta šio Įstatymo 66 straipsnio 4, 5 ir 6 dalyse, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius papildomai. Už tokios informacijos saugojimą mokama valstybės biudžeto lėšomis Vyriausybės nustatyta tvarka.“

¹³⁶ Vilniaus apygardos teismo 2014 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1419-553/2014

- 2) areštuoti ir paimti pagal šį Įstatymą saugomas teises pažeidžiančias kūrinių ir kitų saugomų teisių objektų kopijas, prekes, o prireikus – medžiagas ir priemones, kurios naudojamos jų gamybai ir (arba) platinimui bei su jomis susijusius dokumentus;
- 3) taikyti kitas laikinasias priemones, numatytas Civilinio proceso kodekse.

Laikinių apsaugos priemonių santykis su įrodymų užtikrinimu problematika

CPK 145 str. numato nebaigtinį laikinių apsaugos priemonių sąrašą. Teisės doktrinoje ir teismų praktikoje aiškinama, jog įrodymų užtikrinimo priemonės yra laikinių apsaugos priemonių rūšis¹³⁷ ir nesvarbu kokio tikslo laikinosios apsaugos priemonėmis siekiama, jos turi būti taikomos tomis pačiomis sąlygomis ir tvarka.¹³⁸ Tačiau LAT apžvalgoje laikomasi labiau tradicinio požiūrio, tai, kad “šių institutų paskirtis, tikslai ir taikymo prielaidos skiriasi. Laikinių apsaugos priemonių taikymas reglamentuotas CPK XI skyriaus penktajame skirsnyje, o įrodymų užtikrinimą reglamentuoja CPK XIII skyriaus „Įrodymai“ devintojo skirsnio normos. Laikinosios apsaugos priemonės yra nukreiptos į būsimo teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimą, tuo tarpu įrodymų užtikrinimo tikslas – sudaryti sąlygas, kad teismas galėtų surinkti medžiagą, nustatyti bylai teisiškai reikšmingas aplinkybes ir priimti sprendimą byloje. Laikinių apsaugos priemonių taikymo pagrindas yra tikimybė, kad teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas (CPK 144 straipsnio 1 dalis), kai tuo tarpu įrodymai užtikrinami, jei kyla pavojus, kad pateikti reikalingus įrodymus vėliau pasidarys negalima arba sunku (CPK 221 straipsnis).”¹³⁹

Įrodymų užtikrinimo priemonės taikomos CPK 221-224 straipsniuose nurodyta tvarka. CPK 221 str. įrodymų užtikrinimo priemonės gali būti taikomos teismo pareiškėjo prašymu tiek prieš ieškinio padavimą, tiek ir jį padavus, jeigu yra pagrindas baimintis, kad pateikti jiems reikalingus įrodymus vėliau pasidarys negalima arba sunku. Sutinkamai su CPK 222 str. asmens prašyme dėl įrodymų užtikrinimo, be procesiniams dokumentams privalomų elementų, turi būti nurodoma:

- 1) įrodymai, kuriuos reikia užtikrinti;
- 2) aplinkybės, kurias įrodymas turi patvirtinti;
- 3) priežastys, dėl kurių pareiškėjas prašo užtikrinti įrodymus.

Tačiau nors šių institutų paskirtis, tikslai ir taikymo prielaidos skiriasi, jų taikymo sąlygos ir terminai pagal CPK ir ATGTĮ iš esmės nesiskiria. Ir įrodymų užtikrinimo priemonės, ir laikinosios apsaugos priemonės turi būti taikomos teismo ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo atitinkamo prašymo pateikimo teismui dienos, numatyta galimybė teismui taikyti minėtas priemones neišklausius atsakovo ir jam nepranešus, ypač tais atvejais, kai delsimas galėtų padaryti nepataisomą žalą pareiškėjui arba kai yra įrodoma grėsmė, kad įrodymai gali būti sunaikinti. Kai tokios priemonės taikomos nepranešus atsakovui ir jo neišklausius, atsakovui turi būti pranešta nedelsiant, tai yra iš karto tas priemones pritaikius. Pagal analizuotą teismų praktiką teismai dažnai taiko laikinasias apsaugos priemones ir įrodymų užtikrinimo priemones

¹³⁷ žr., pvz., Vilniaus apygardos teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2S-681-611/2010; 2010 m. balandžio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2S-448-623/2010; 2009 m. rugsėjo 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2S-941-520/2009, Bendrųjų klausimų dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo apžvalga, Teismų praktika Nr. 34

¹³⁸ Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 264

¹³⁹ Bendrųjų klausimų dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo apžvalga, Teismų praktika Nr. 34

neišklausęs atsakovo,¹⁴⁰ taip pat nenustatyta, kad tokiu atveju Lietuvos teismai savo iniciatyva taikytų nuostolių užtikrinimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įrodymų užtikrinimo taikymo priemones. Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones ar įrodymų užtikrinimo priemones, kuris teikiamas kartu su ieškiniu neapmokestinamas žyminiu mokesčiu, išskyrus prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemones arba įrodymų užtikrinimo ar rinkimo priemones, kurios susijusios su nacionaliniuose ar užsienio arbitražuose arba užsienio teismuose nagrinėjamos bylomis, taip pat kurios susijusios su nacionaliniuose ar užsienio arbitražuose arba užsienio teismuose nagrinėtinomis bylomis (iki ieškinio atitinkamam teismui ar arbitražui pareiškimo). Už tokį prašymą numatytas 57 eurų žyminis mokestis.

Tačiau jeigu yra prašoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones iki ieškinio pareiškimo mokamas pusės CPK 80 straipsnyje numatyto žyminio mokesčio dydžio užstatas, t.y. žyminio mokesčio dydis priklauso nuo ieškinio reikalavimui taikomo žyminio mokesčio. Prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurios susijusios su nacionaliniuose ar užsienio arbitražuose arba užsienio teismuose nagrinėtinomis bylomis, mokamas 289 eurų užstatas. Motyvuotu ir įrodymais pagrįstu pareiškėjo prašymu dėl sunkios jo turtinės padėties teismas nutartimi užstato dydį gali sumažinti. Teismas, pritaikęs laikinąsias apsaugos priemones, nustato terminą, per kurį turi būti pareiškta ieškinys. Šis terminas negali būti ilgesnis kaip keturiolika dienų. Jeigu ieškinys turi būti reiškiamas užsienio teismui ar arbitražui, terminas negali būti ilgesnis kaip trisdešimt dienų. Nepareiškus per teismo nustatytą terminą ieškinio, laikinosios apsaugos priemonės panaikinamos. Kai ieškinys nepareiškiamas dėl suinteresuoto asmens kaltės, užstatas negražinamas. Šioje dalyje nurodytas prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti paduodamas teismui, kuris pagal teisingumo taisyklės turi nagrinėti patį ieškinį. Prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių, susijusių su užsienio teisme arba užsienio ar nacionaliniame arbitraže nagrinėtina byla, taikymo paduodamas Vilniaus apygardos teismui.

Žyminiu mokesčiu taip pat apmokestinamas atskirasis skundas dėl laikinųjų apsaugos priemonių pagal CPK 80 str. 2 d. yra 28 Eur, už kitus atskiruosius skundus – nemokamas. Teikiant atskirąjį skundą elektroninių ryšių priemonėmis mokama 75 procentai už atitinkamą procesinį dokumentą mokėtinos žyminio mokesčio sumos, bet ne mažiau kaip 2 Eur, t.y. šiuo atveju mokėtinas 21 euras. Ši suma yra fiksuota ir nepriklauso nuo ieškinio reikalavimo sumos ir nuo to, ar ieškinio reikalavimas turtinis, ar neturtinis. Išanalizuota teismų praktika rodo, kad tik labai retais atvejais teisių turėtojai prašo taikyti laikinąsias apsaugos priemones iki ieškinio padavimo, tačiau nepastebėta, kad tai būtų susiję su nustatyta žyminio mokesčio suma už laikinąsias apsaugos priemones. Netgi atsižvelgiant į vidutines darbo mėnesines pajamas Lietuvoje¹⁴¹ tai negalėtų būti laikytina didele suma, kuri galėtų užkirsti kelią teisių turėtojams teikti prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo iki ieškinio padavimo ar neskųstų jiems nepalankių teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įrodymų užtikrinimo priemonių ir dėl to ieškotų kitų

---

¹⁴⁰ Nors, pasak apelianto, nematerialus turtas negali būti išiekojamas, tačiau pažymėtina, kad galimu ieškovo nematerialiųjų teisių pažeidimu ieškovui daroma žala. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad įstatymai nustato teismui teisę, o ne pareigą apie prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjimą pranešti atsakovui, todėl tos aplinkybės, kad pirmosios instancijos teismas nepranešė apeliantui apie minėto prašymo nagrinėjimą, nesudaro pagrindo konstatuoti, jog buvo pažeistos procesinės teisės normos“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2147/2013)

¹⁴¹ Socialinė statistika: <http://www.socmin.lt/lt/socialine-statistika.html>: vidutinis darbo užmokestis šalies ūkyje yra 553,8 Eur neto; Minimalioji mėnesinė alga (MMA) – 325 Eur

procesinių sprendimų, kaip tą išspręsti. Tai greičiausiai susiję su griežtesnėmis sąlygomis, kurios taikomos laikinųjų apsaugos priemonių iki ieškinio padavimo pritaikymui. Teismų praktikoje aiškinama, kad sutinkamai su CPK 148 str. 3 d. laikinosios apsaugos priemonės iki ieškinio pareiškimo atsakovui gali būti pritaikytos tik esant trijų aplinkybių visetui:

- (i) turi būti įrodyta, kad egzistuoja tikimybė, jog ateityje galbūt kils grėsmė dėl to, jog nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių būsimu galimo palankaus ieškovui teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas;
- (ii) turi būti nurodytos priežastys, pateisinančios, kodėl ieškinys nepateikiamas kartu su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemones;
- (iii) turi būti pateikti įrodymai, patvirtinantys, kad jau prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones momentu yra kilusi (galbūt kils) grėsmė suinteresuoto asmens turtiniams interesams tuo atveju, jei nebus pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės (Vilniaus apygardos teismo 2010 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-5322-560/2010).¹⁴²

Tai taip pat gali lemti ir problema, kad yra sudėtinga nurodyti aiškius reikalavimus, kol dar ieškinys pilnai nesuformuluotas ir tinkamai apskaičiuoti žyminio mokesčio dydį. Pvz.: ne teisių pažeidimo byloje teismas konstatavo, jog *„Pareiškėjams nenurodžius, kokie konkretūs ieškinio reikalavimai bus suformuluoti ieškinyje, nėra galimybės nuspręsti, koks būsimas galbūt pareiškėjams palankus teismo sprendimas galėtų būti priimtas. Dėl tos pačios priežasties nėra galimybės nuspręsti, ar, nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių, šio teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas.“*¹⁴³

Sutinkamai su išdėstytu nenustatyta, kad ATGTĮ ir CPK nustatytas laikinąsias apsaugos priemones ar įrodymų užtikrinimo priemones autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose būtų perdėm sudėtinga, neįmanoma ar brangu praktiškai pritaikyti Lietuvoje. Skirtingai nei Latvijoje Lietuvos teismai paprastai taiko laikinąsias apsaugos priemones ir įrodymų užtikrinimo priemones neišklausę atsakovo, taip pat nenustatyta, kad tokiu atveju Lietuvos teismai savo iniciatyva taikytų nuostolių užtikrinimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įrodymų užtikrinimo taikymo priemones, todėl tokia teismų praktika dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir įrodymų užtikrinimo priemonių taikymo yra palanki teisių turėtojams.

III.II(b)(viii) Reikalavimo taikyti atkuriamąsias priemones (ATGTĮ 82 str.) taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Sutinkamai su TRIPS sutarties 46 straipsniu ir Teisių gynybos direktyvos 10 str. ATGTĮ 82 straipsnyje numatytos atkuriamosios priemonės (teises pažeidžiančių veiksmų pašalinimo priemonės): atšaukimas iš apyvartos, galutinis paėmimas iš apyvartos arba sunaikinimas.¹⁴⁴ Šis

¹⁴² Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga, Teismų praktika Nr. 34

¹⁴³ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-2063-480/2015

¹⁴⁴ **ATGTĮ 82 straipsnis. „Atkuriamosios priemonės**

1. Šio Įstatymo 77 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti atšaukti, išimti iš apyvartos kūrinių, kitų šio Įstatymo saugomų objektų kopijas, prekes taip, kad teisių turėtojui nebūtų padaryta žala ir

teisių gynimo būdas laikytinas negatoriniu teisių gynimo būdo forma, papildanti kitą negatorinio gynimo būdo formą – neteisėtų veiksmų nutraukimą.¹⁴⁵ Kaip aiškinama teisės doktrinoje vien uždraudus daryti neteisėtus veiksmus, negalima visiškai pašalinti padaryto pažeidimo, nes gali likti tokiais neteisėtais veiksmais gauti materialūs objektai, todėl turi būti numatytos priemonės, kurios užtikrintų, kad teisės pažeidžiančių objektai būtų paimti iš pažeidėjo.¹⁴⁶ Atkuriamosios priemonės gali būti taikomos kaip savarankiškas teisių gynimo būdas, kuriam pritaikyti pakanka neteisėtų veiksmų, taip pat šis būdas gali būti taikomas su kitais teisių gynimo būdais.¹⁴⁷

Atlikus teismų praktikos paiešką infoplex.lt duomenų bazėje rasti 6 rezultatai, kuriuose buvo taikomas ATGTĮ 82 str. Sutinkamai su išanalizuota praktika paprastai teisių turėtojai atkuriamąsias priemones teismo prašo taikyti kartu su kitais teisių gynimo būdais, o teismai taikydami šią priemonę nustačius teisių pažeidimą¹⁴⁸ paprastai atsižvelgia į bendruosius protingumo, teisingumo ir proporcingumo principus, ginčo šalių ir trečiųjų asmenų teisėtus interesus, taip pat taikant šias priemones teismai atsižvelgia ir į padaryto pažeidimo sunkumą bei kaltės laipsnį (TRIPS sutarties 46 str., CK 1.2 str. 1 d.).¹⁴⁹ Sutiktina su tokia teismų pozicija, nes saugomą objektą gali sudaryti daugybė kūrinių ar gretutinių teisių objektų, todėl, pvz.: kai tik nedidelė dalis saugomo objekto yra panaudota neteisėtai arba kai nėra pažeidėjo kaltės ar

---

būtų užtikrinta jo teisių apsauga (pvz., perdirbti į kitas prekes ar taikyti panašias priemones), ar sunaikinti kopijas ir prekes, kurias teismas nustatė kaip pažeidžiančias šio Įstatymo saugomas teises, o prireikus – ir priemones bei įrangą, daugiausia naudojamas nurodytiems objektams sukurti ar gaminti.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos priemonės taikomos nepaisant kitų asmens, prašančio taikyti šias priemones, žalos, atsiradusios dėl jo teisių pažeidimo, atlyginimo reikalavimų. Be to, šios priemonės taikomos neatlygintinai, pažeidėjo lėšomis, atsižvelgiant į padaryto pažeidimo sunkumą ir taikomos priemonės santykį, trečiųjų asmenų teisėtus interesus.

3. Kai šio straipsnio 1 dalyje nurodytos priemonės gali būti taikomos asmeniui, kurio veiksmuose nėra kaltės dėl šio Įstatymo saugomų teisių pažeidimo, teismas šio asmens prašymu gali taikyti šio Įstatymo 77 straipsnio 3 dalyje numatytą alternatyvią priemonę, jeigu ši priemonė nukentėjusiai šaliai yra priimtina ir pakankama.“

¹⁴⁵ Vytautas Mizaras, Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reguliavimo novelos: Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB – metarialiniai teisių gynimo būdai, neturintys kompensacinio poveikio, Teisė, 2007, P. 69

¹⁴⁶ Ten pat

¹⁴⁷ Ten pat

¹⁴⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-901/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. balandžio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-192/2010

¹⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-521/2013 (Šioje byloje be kitų apsauginių ir kompensacinių teisės gynimo būdų buvo reikalaujama įpareigoti atsakovą sunaikinti neparduotus atsakovo neteisėtai išleisto kūrinių egzempliorius, tačiau nors pirmosios instancijos teismas pripažino, jog buvo pažeistos ieškovo autorių turtinės teisės, netenkino šio reikalavimo, nes ieškovo reikalavimas nėra protingas ir proporcingas, atsižvelgiant į padaryto pažeidimo sunkumą ir kaltės laipsnį, ginčo šalių ir trečiųjų asmenų teisėtus interesus (TRIPS sutarties 46 str., CK 1.2 str. 1 d.). Apeliacinės instancijos teismas palaikė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir sprendė, jog „pagal ATGTĮ 82 straipsnio 1 dalį, autorių teisių subjektai turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti sunaikinti kopijas ir prekes, kurias teismas nustatė kaip pažeidžiančias ATGTĮ saugomas teises. Įvertinus atsakovo padaryto pažeidimo pobūdį, aukščiau paminėtas ir kitas aplinkybes, tarp jų, Kūrinių tikslą, tai, jog atsakovas, išleisdamas Kūrinių, neturėjo finansinės naudos, sutiktina su apygardos teismo išvada, jog nėra pagrindo apie pažeidimą paskelbti spaudoje. Juolab kad toks autorių teisių gynimo būdas taikomas tikslu atkurti pažeistas asmenines neturtines autoriaus teises, o ieškovas ieškiniu reikalauja apginti jo pažeistas turtines teises. Be to, apygardos teismas pagrįstai konstatavo, kad nėra pagrindo tenkinti ieškovo reikalavimo sunaikinti Kūrinių likusius egzempliorius, kad jų sunaikinimas nėra protinga priemonė, atkuriant ieškovo pažeistas turtines teises (ATGTĮ 82 str.), šias išvadas tinkamai motyvuodamas, o su apygardos teismo argumentais sutinka ir teisėjų kolegija. Juolab kad byloje nėra duomenų apie tai, jog kūrinys yra pateiktas pardavimui.“)

pažeidimas padarytas iš neatsargumo, būtų neprotinga taikyti tokią drastišką atkuriamąją priemonę (sunaikinimą ar pašalinimą iš prekybos kanalų), nes tai gali pažeisti kitų autorių ar teisių turėtojų interesus. Šiuo metu ATGTĮ 82 str. 3 d. numato alternatyvią priemonę kompensacijos sumokėjimą nesant pažeidėjo kaltės, tačiau turi atitikti kitas sąlygas.¹⁵⁰

Pvz.: vienoje byloje buvo prašoma be kitų apsauginių ir kompensacinių civilinių teisių gynimo būdų taip pat ir taikyti atkuriamąją priemonę: įpareigoti atsakovus išimti iš apyvartos visus knygos „T. D. istorija“ egzempliorius, tačiau teismas netaikė šio reikalavimo, nes teismai sprendė, jog nėra pažeistos ieškovo kaip kūrinio autoriaus teisės, kadangi kūrinio ištraukos, panaudotos Knygoje, atitinka įstatymo suteiktą teisę Kūrinio naudotojams be autoriaus sutikimo atgaminti kūrinių citatas (šalia ištraukų aiškiai nurodytas jų šaltinis, jų tikslas pagrįsti knygos autoriaus teiginius, o knygoje yra naudojamos tik nedidelės ištraukos iš kūrinio).¹⁵¹

Dar vienoje byloje, kur buvo prašoma taikyti atkuriamąsias priemones, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas grąžindamas bylą nagrinėti iš naujo Lietuvos apeliaciniam teismui dėl to, kad netinkamai taikė ir aiškino ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 2, 5 punktuose nustatytas normas teisės normas, atkreipė dėmesį į ATGTĮ 82 straipsnio 3 dalyje numatytą alternatyvią priemonę „Sprendžiant dėl kito civilinių teisių gynimo būdo taikymo, t. y. uždraudimo prekiauti kompaktinėmis plokštelėmis „Briedis Eugenijus“, kas atitinka ATGTĮ 77 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą teisės normą (įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus), atsižvelgtina ir į ATGTĮ 77 straipsnio 3 dalies nuostatą, kuri nacionaliniame teisiniame reguliavime atsirado kaip teisės derinimo su Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (Direktyvos 12 straipsnis) rezultatas. Šioje normoje nustatyta, kad kai asmens, kuriam priimamas įpareigojimas nutraukti neteisėtus

---

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-610/2012. Teismų praktika. 2012, 38, p. 307-318 (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas grąžindamas bylą nagrinėti iš naujo Lietuvos apeliaciniam teismui dėl to, kad netinkamai taikė ir aiškino ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 2, 5 punktuose nustatytas normas teisės normas, atkreipė dėmesį į ATGTĮ 82 straipsnio 3 dalyje numatytą alternatyvią priemonę „Sprendžiant dėl kito civilinių teisių gynimo būdo taikymo, t. y. uždraudimo prekiauti kompaktinėmis plokštelėmis „Briedis Eugenijus“, kas atitinka ATGTĮ 77 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą teisės normą (įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus), atsižvelgtina ir į ATGTĮ 77 straipsnio 3 dalies nuostatą, kuri nacionaliniame teisiniame reguliavime atsirado kaip teisės derinimo su Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (Direktyvos 12 straipsnis) rezultatas. Šioje normoje nustatyta, kad kai asmens, kuriam priimamas įpareigojimas nutraukti neteisėtus veiksmus ar taikomos ATGTĮ 82 straipsnyje nurodytos atkuriamosios priemonės, veiksmuose dėl šio įstatymo saugomų teisių pažeidimo nėra kaltės, teismas šio asmens prašymu gali įpareigoti jį sumokėti nukentėjusiai šaliai piniginę kompensaciją, jeigu taikant šio straipsnio 1 dalyje nurodytus gynimo būdus atsirastų neproporcingai didelė žala tam asmeniui ir jeigu pinigine kompensacija nukentėjusiai šaliai yra priimtina ir pakankama. Laikoma, kad pinigine kompensacija sumokėjęs asmuo įgyja teisę naudoti kūrinį, gretutinių teisių ar sui generis teisių objektą. Tačiau, minėta, turi būti nurodytoje teisės normoje nustatytos sąlygos), taip pat žr. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. balandžio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-676-230/2012

¹⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-901/2013 (šioje byloje buvo prašoma be kitų apsauginių ir kompensacinių civilinių teisių gynimo būdų taip pat ir taikyti atkuriamąją priemonę: įpareigoti atsakovus išimti iš apyvartos visus knygos „T. D. istorija“ egzempliorius, tačiau teismas netaikė šio reikalavimo, nes teismai sprendė, jog nėra pažeistos ieškovo kaip kūrinio autoriaus teisės, kadangi kūrinio ištraukos, panaudotos knygoje, atitinka įstatymo suteiktą teisę kūrinio naudotojams be autoriaus sutikimo atgaminti kūrinių citatas (šalia ištraukų aiškiai nurodytas jų šaltinis, jų tikslas pagrįsti knygos autoriaus teiginius, o knygoje yra naudojamos tik nedidelės ištraukos iš kūrinio)

veiksmus ar taikomas ATGTĮ 82 straipsnyje nurodytos atkuriamosios priemonės, veiksmuose dėl šio Įstatymo saugomų teisių pažeidimo nėra kaltės, teismas šio asmens prašymu gali įpareigoti jį sumokėti nukentėjusiai šaliai piniginę kompensaciją, jeigu taikant šio straipsnio 1 dalyje nurodytus gynimo būdus atsirastų neproporcingai didelė žala tam asmeniui ir jeigu piniginė kompensacija nukentėjusiai šaliai yra priimtina ir pakankama. Laikoma, kad piniginę kompensaciją sumokėjęs asmuo įgyja teisę naudoti kūrinį, gretutinių teisių ar sui generis teisių objektą. Tačiau, minėta, turi būti nurodytoje teisės normoje nustatytos sąlygos.“

III. III. Kompensaciniai teisių gynimo būdai

III.III.I. Reikalavimo atlyginti turtinę žalą taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Kaip išaiškinta teisės doktrinoje „kompensaciniais teisių gynimo būdais yra siekiama satisfakcijos, t.y. atkurti turtinę padėtį, buvusią iki teisės pažeidimo.“¹⁵² Taip pat teisės doktrinoje pripažinta, jog „vien žalos, kaip civilinės teisės saugomų objektų, specifika lemia, kad vien žalos, kaip ji suprantama civilinėje teisėje, atlyginimu negalima veiksmingai apginti pažeistų teisių [...].“¹⁵³ Todėl ATGTĮ 83-84 ir 86 straipsniai, sutinkamai su TRIPS sutarties 45 straipsniu ir Teisių gynimo direktyvos 13 straipsniu numato keletą kompensacinių teisių gynimo būdų, kai kurie iš jų taikyti tik teisių pažeidimo atvejais (taip pat taikomos ir CK šeštos knygos XXII skyriaus nuostatos):

- (i) faktiškai atsiradusios žalos (nuostolių) atlyginimo, įskaitant negautas pajamas ar gautą pažeidėjo naudą, ir jo apskaičiavimo metodą;
- (ii) pažeidėjo gautos naudos ir jo apskaičiavimo atlyginimą;
- (iii) negautų pajamų išieškojimą ir jų apskaičiavimo metodą;
- (iv) kompensacijos atlyginimą ir jos apskaičiavimo metodą;
- (v) licencinio atlyginimo metodą;
- (vi) neturtinės žalos atlyginimą;
- (vii) dvigubo licencinio atlyginimo ir jo apskaičiavimo metodą, kai ieškinį pareiškia kolektyvinio administravimo asociacija.

Sutinkamai su www.infolex.lt teismų praktikos duomenų baze yra rasti 63 rezultatai, kuriame buvo taikomas ATGTĮ 83 str. Išanalizavus minėtus rezultatus dažniausiai teisių turėtojai prašo teismo priteisti kompensaciją paprastai maksimalia įstatymo nustatyta suma – 1000 minimalių gyvenimo lygių¹⁵⁴ arba mažesne suma, kuri paprastai yra tolygi į tikėtina padarytus teisių turėtojui turtinius nuostolius.¹⁵⁵ Kaip ir teisės doktrinoje jau seniai pripažįstama šis kompensacinis teisių gynimo būdas yra dažniausiai taikomas ir veiksmingiausias būdas, nes

¹⁵² Vytautas Mizaras, Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai, Justitia, Vilnius, 2003, P. 75

¹⁵³ Ten pat

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-388-611/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-335-407/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-944/2014 ir kt.

¹⁵⁵ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-1668-345/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-61/2013; Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1345-253/2012 ir kt.

teisių turėtojas neturi įrodinėti padarytos žalos dydžio.¹⁵⁶ Tačiau taikant šį teisių gynimo būdą teisių turėtojams paprastai vis viena tenka pateikti teismui įrodymus, susijusius su padaryta jiems žala, nes ATGTĮ nustatyti kriterijai kompensacijos dydžiui nustatyti reikalauja iš teismų atsižvelgti į „kitas reikšmingas aplinkybes“, todėl teismai tokiomis reikšmingomis aplinkybėmis paprastai laiko teisių turėtojo patirtų nuostolių dydį ar pažeidėjo gautą naudą, taip pat teisėtos kopijos pardavimo kainą.¹⁵⁷ Ir nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad „[...] tokia įstatymo nuostata nustatomos priteistinos kompensacijos dydžio nesieja su žalos (nuostolių) dydžiu. Dėl to sprendžiant dėl kompensacijos dydžio teisių pažeidimu padarytos realios žalos (nuostolių) dydis nėra reikšmingas, nes tokiu atveju netektų prasmės kompensacijos ir žalos (nuostolių) atlyginimo, kaip savarankiškų teisių gynimo būdų teisinis atribojimas. Minėta, teisių subjektas įstatymo nėra ribojamas, kurį iš šių teisių gynimo būdų pasirinkti,“¹⁵⁸ tačiau nepaisant to teismams tam tikrą nuostolių dydį patvirtinantys įrodymai yra tam tikra gairė kompensacijos dydžiui nustatyti.

Taip pat šiuo metu jau yra Lietuvos Aukščiausiasis teismas pateikęs ir detalesnį išaiškinimą dėl ATGTĮ 83 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytos kompensacijos nuostatos taikymo ir netgi analogiškai, kaip numatyta ATGTĮ 83 straipsnio 4 dalies 2 punkte išaiškinęs, kad nustatyta įstatymo kompensacija esant pažeidėjo tyčiai ar dideliam neatsargumui gali būti didinama du kartus:

„Pagal ATGTĮ 83 straipsnio 4 dalies 1 punktą teismas, nustatydamas kompensacijos dydį, atsižvelgia į pažeidėjo kaltę, jo turtinę padėtį, neteisėtų veiksmų priežastis ir kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus. Sprendžiant dėl konkrečios priteistinos kompensacijos sumos būtina vadovautis ir civilinę atsakomybę reglamentuojančiomis Civilinio kodekso normomis. Jose nustatyta, kad kompensacijos dydį visų pirma lemia pažeidėjo kaltė. Nuo skolininko kaltės formos, laipsnio ir kitų su skolininko kalte susijusių svarbių bylos aplinkybių priklauso kompensacijos dydis. Sprendžiant klausimą dėl kaltės atsižvelgiama į kaltės sampratą, t. y. į apdairaus, rūpestingo, atidaus žmogaus elgesio standartą. Kitaip tariant, pažeidėjo kaltė – tai asmens elgesio neatitiktis objektyviems elgesio standartams. Atsakomybės dydžiui turi įtakos kaltės laipsnis: tyčia ar didelis neatsargumas. Tyčios ar didelio neatsargumo reikšmė nustatyta ATGTĮ 83 straipsnyje, kurioje nurodyta, kad, esant paprastam neatsargumui, kompensacija nedidinama, o kvalifikuotos kaltės (tyčios ar didelio neatsargumo) atveju gali būti didinama iki dviejų kartų. Teisėjų kolegija pažymi, kad, esant tyčiai, kompensacija gali būti, tačiau neprivalo būti didinama, šį klausimą sprendžia teismas, atsižvelgdama į konkrečias bylos aplinkybes. Be to, atkreiptinas dėmesys į nuostatą, kad didinama gali būti iki dviejų kartų, tačiau ne būtinai du kartus, t. y. kompensacija gali būti didinama pavyzdžiui 1,1, 1,5 ar 1,7 karto ar maksimaliai, tačiau tiek, kad kompensacija atlyginimo ir prevencijos tikslų prasme būtų adekvati ir teisinga.

¹⁵⁶ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Registrų centras, Vilnius 2010, P. 297

¹⁵⁷ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Registrų centras, Vilnius 2010, P. 297

¹⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2009

Sprendžiant klausimą dėl kompensacijos dydžio, vertinama pažeidėjo turtinė padėtis – ar kaltas asmuo gali padengti žalą. Priteistos kompensacijos tikslas yra pinigais jam atlyginti nuostolius, o ne finansiškai sužlugdyti asmenį ar įmonę arba iš esmės jį paveikti taip, kad asmuo taptų nemokus ar nepajėgus įvykdyti finansinių įsipareigojimų. Nepaisant to, sprendžiant dėl asmens turtinės padėties, pažymėtina, kad atlyginimas negali būti toks mažas, jog nepadengtų kreditoriaus minimalių nuostolių arba iš esmės reikštų asmens atleidimą nuo žalos atlyginimo, arba būtų pernelyg didelis, kad jis būtų asmeniui finansiškai nepakeliamas ir iš viso neįgyvendinamas iš jo turto. Be to, teisėjų kolegija nurodo, kad, priteisus kompensaciją, nereiškia, jog ta suma turi būti padengiama iš trumpo laikotarpio asmens pajamų dalies ar iš karto. Kompensacijos suma turi būti nukreipiama į kreditoriaus praradimų atlyginimą, nebūtinai iš karto atlyginamo dydžio, bet įmanomo padengti skolininko turtu, turimomis arba būsimomis lėšomis ar kitokiu turtu, pvz., ji gali būti išdėstoma vykdymo procese ilgesniam laikui, tačiau svarbu, kad asmuo būtų pajėgus įvykdyti šį įsipareigojimą.

Nustatant kompensacijos dydį, reikšmės taip pat turi pažeidimo trukmė ir padariniai – kokią laikotarpį ir kiek laiko kasdien tęsėsi pažeidimas ir kokie dėl to atsirado nuostoliai, nereikalaujant jų tiksliai įrodyti. Bet kuriuo atveju turi būti užtikrinamas principas, kad iš neteisėtų veiksmų asmuo neturėtų naudos. Turi būti įvertinta, kiek laiko truko pažeidimas. Taip pat svarbu, ar per pažeidimo trukmės terminą visas transliacijos per dieną laikas turėjo būti apmokestinamas. Jeigu dalis transliacijos laiko buvo suteikta teisėtai naudotis neatlygintinai, tai negali būti pripažįstama pažeidimo laiku ir į tai atsižvelgiama nustatant galimus nuostolius dėl kūrinio naudojimo pažeidimo, pavyzdžiui, laidos autorius gali tiesiogiai suteikti teisę transliuoti laidos dalį ir pan.

Vienu iš kriterijų nustatant kompensacijos dydį, gali būti kreditoriaus veiksmai, kurie susiję su pažeidimu ir jo padariniais. Pažeidėjo elgesys gali būti ne vienintelė žalos atsiradimo priežastis, tačiau teismas, vertindamas bylos aplinkybes, turi nustatyti pakankamą priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusių padarinių, t. y. nustatyti, kad pažeidėjo elgesys buvo pakankama priežastis žalai ar jos daliai atsirasti. Dėl to teismas turi tirti ir vertinti tiek pažeidėjo veiksmus, tiek kitas bylos aplinkybes. Kitos aplinkybės priklauso nuo konkrečių teisių pažeidimo. Tai gali būti kreditoriaus veiksmai ar kaltė – ar jis, nustatęs pažeidimus, elgėsi rūpestingai ir ekonomiškai, t. y. be didelių delsimų ėmėsi priemonių, kad neteisėti veiksmai būtų nutraukti ir toliau nedaroma, nedidinama žala. Kitu atveju yra pagrindas vertinti, kad kreditoriaus veiksmai sudarė sąlygas arba buvo nuostolių padidėjimo priežastis ir dėl to kompensacija gali būti mažesnė.¹⁵⁹ Taip pat teisių turėtojams prašant taikyti šį kompensacinį teisių gynimo būdą tenka ir susitaikyti ir su tuo, kad teismas taikydamas ATGTĮ nustatytus kriterijus, pvz.: atsižveldamas į atsakovo turtinę padėtį ar protingumo, sąžiningumo, teisingumo kriterijus kompensacijai nustatyti gali sumažinti prašomos kompensacijos dydį.¹⁶⁰

Vienintelis įvardintas teisių turėtojų neaiškumas, su kuriuo susiduriama praktikoje taikant šią nuostatą, ar įstatyme nustatytos maksimalios kompensacijos galima prašyti už teisių į atskirą

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-260/2011

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-260/2011 ir kt.

kūrinį pažeidimą, ar už kiekvieno autorių teisių pažeidimo faktą, ypatingai tai svarbu, kai pagal teisėtos kopijos pardavimo kainą (pvz.: buvo nustatyta vieno gamintojo teisių į skirtingas kompiuterio programas pažeidimai) paskaičiuota kompensacija viršija įstatymo nustatytą maksimalios kompensacijos sumą.

Kompensacijos nuostata nei Latvijos, nei Estijos teisės aktuose nenumatyta ir įvardijama, didžiausiu trūkumu efektyviai išieškoti materialią satisfakciją už teisių pažeidimus. Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką, mano manymu, įstatyminis turtinės žalos atlyginimo už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus reguliavimas Lietuvoje yra pakankamas ir veiksmingas.

Kolektyvinio administravimo asociacijų ieškiniai dėl atstovaujamų teisių subjektų interesų

Specifinis kompensacinis teisių gynimo būdas yra numatytas kolektyvinio administravimo asociacijoms ATGTĮ 86 straipsnyje, išieškant atlyginimą dėl atstovaujamų autorių teisių ar gretutinių teisių subjektų interesų, kuri pasireiškia naudinga kolektyvinio administravimo asociacijoms neteisėto kūrinio naudojimo laikotarpio taisykle ir dvigubos atlyginimo sumos išieškojimo taisykle. Tačiau kalbantis su kolektyvinio administravimo asociacijos LATGA teisininkais minėtos palankios kolektyvinio administravimo asociacijoms ATGTĮ nuostatos nevisada garantuoja siekiamą rezultatą: tam tikrose bylose nepavykus įrodyti viso prašomo atlyginimo už pažeidimą dydžio, dažnai sumokėtas honoraras advokatui viršija priteistiną atlyginimo sumą (teismai atitinkamai mažina teisių turėtoji priteistinas advokato išlaidas ir kitas bylinėjimosi išlaidas). Todėl analizuojant teismų praktiką, pastebėta, kad kolektyvinio administravimo asociacijos labiau naudojasi ATGTĮ 83 str. 4 d. 1 punkte nustatyta kompensacijos nuostata ginant savo atstovaujamų teisių subjektų interesus ir teismai iš esmės neatsisako taikyti šį kompensacinį būdą kolektyvinio administravimo asociacijų ieškinių atveju.¹⁶¹

III.III.II Reikalavimo atlyginti neturtinę žalą taikymas Lietuvos teismų praktikoje

ATGTĮ 84 straipsnis reglamentuoja neturtinės žalos atlyginimą, kurio gali prašyti tik autoriai ir atlikėjai. Skirtingai nei pagal CK 539 str.¹⁶² ir 1999 metų ATGTĮ redakcijos 68 straipsnį¹⁶³ ATGTĮ 84 straipsnyje neturtinės žalos ribos yra nenustatytos, todėl autorius ar atlikėjas reikšdamas ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo nėra tikras, ar galutinėje išdavoje jam nereiks dar ir atsakovui prisimokėti už savo asmeninių turtinių teisių pažeidimą. Taip gali atsitikti, jeigu bylinėjimosi išlaidos yra pakankamai nemažos ir teismui gerokai sumažinus reikalaujamą

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-260/2011; Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-272-210/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-6-183/2015; Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-870-163/2014 ir kt.

¹⁶² „Žalos atlyginimo dydis kiekvienu atveju neturi būti mažesnis negu penki šimtai litų ir ne didesnis negu dešimt tūkstančių litų.“

¹⁶³ **ATGTĮ 68 straipsnis. „Moralinės žalos atlyginimas**

1. Asmuo, pažeidęs autoriaus ar atlikėjo asmenines neturtines teises, numatytas šio įstatymo 14 ir 43 straipsniuose, privalo atlyginti moralinę žalą, kurios dydį, išreikštą pinigais, nustato teismas.
2. Moralinės žalos atlyginimo dydis kiekvienu atveju neturi būti mažesnis negu 5000 litų ir ne didesnis negu 25000 litų. Teismas, nustatydamas moralinės žalos, išreikštos pinigais, dydį, atsižvelgia į žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, moralinės žalos pasekmes bei kitas turinčias reikšmes bylai aplinkybes.“

neturtinės žalos atlyginimą arba jo nepriteisus, nes teismai gali vadovautis „de minimis principu, išplaukiančiu iš bendrųjų civilinių teisių įgyvendinimo principų (CK 1.5, 1.137 str.) ir neturtinės žalos atlyginimo nepriteisti“¹⁶⁴ arba jį ženkliai sumažinti.¹⁶⁵ Neturtinės žalos dydį nustato teismas vadovaudamasis CK 6.250 str. 2 dalyje nustatytais kriterijais.¹⁶⁶ Taip pat teismų praktikoje laikomasi nuostatos, jog neturtinės žalos atlyginimas yra civilinės atsakomybės forma ir jai priteisti būtina nustatyti visas civilinės atsakomybės sąlygas, o autoriaus neturtinės teisės negali būti suabsoliutinamos, jų gynimas bei būdai, kuriais tos teisės yra ginamos, priklauso nuo konkrečioje byloje susiklosčiusių faktinių aplinkybių.¹⁶⁷

Atlikus teismų paiešką www.litlex.lt, taikant ATGTĮ 14 str. rasta tik 14 rezultatų. Išanalizavus teismų praktiką dėl neturtinės žalos atlyginimo, matosi, kad teisių turėtojai dažnai prašo nuo 5000 Lt iki 10000Lt neturtinės žalos atlyginimo, tačiau teismuose priteisiamos neturtinės žalos atlyginimo sumos siekia nuo 1000Lt iki 5000Lt arba visai nepriteisiamos. Paprastai šis teisių gynimo būdas taikomas su kitais apsauginiais ir kompensaciniais teisių gynimo būdais.

Bylų skaičius ir priteisiamas neturtinės žalos atlyginimo dydis liudija, kad tikėtina, autoriai ar atlikėjai labai retai naudojami šiuo teisių gynimo būdu dėl tikėtina nedidelio savo finansinio pajėgumo persekioti pažeidėjus ir dėl to, kad realiai priteistina satisfakcija bus nedidelė. Todėl siūlytina sutinkamai su autorių teisių ir gretutinių teisių specifika apsvarstyti, ar nereikėtų pačiam ATGTĮ reglamentuoti, į kokius kriterijus teismai turi atsižvelgti nustatydami neturtinės žalos dydį už neturtinių teisių pažeidimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo Lietuvos teismų praktikoje

Viena iš teisių turėtojų organizacijų įvardintų problemų, ginant teises Lietuvoje yra ta, kad teismai neatlygina visų bylinėjimosi išlaidų netgi tuo atveju, kai teismas tenkina ieškinį pilnai. Teismai vadovaujasi Teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio nuostatomis¹⁶⁸ (toliau – **Rekomendacijos**) ir labai dažnai priteisia užmokestį už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą

---

¹⁶⁴ Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Registrų centras, Vilnius 2010, P. 292; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2007

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-273 (šioje byloje buvo prašoma neturtinės žalos už kūrinio iškrypimą 10.000 Lt, žemesnės instancijos teismas priteisė 5000 Lt, o Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sumažino iki 1000 Lt)

¹⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007

¹⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007; 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010

¹⁶⁸ Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1845

teisinę pagalbą šių nuostatų ribose, kas dažnai būna net 5 ar 10 kartų mažiau nei realiai moka advokatui ar advokatų padėjėjui už tą paslaugą klientai rinkoje.¹⁶⁹

Nuo 2015 m. kovo 20 d. įsigaliojo Rekomendacijų pakeitimai¹⁷⁰, kuriais nustatyti didesni užmokesčio tarifai, tačiau jie padidinti minimaliai ir dar panaikinta nuostata, kuri leisdavo teismams „išimtiniais atvejais [...] nukrypti nuo šių rekomendacijų 8 punkte nustatytų maksimalių dydžių, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais (pavyzdžiui, kai advokatas arba advokato padėjėjas teikia teisinę paslaugą itin sudėtingoje byloje ir pan.)“. Taigi, šiuo metu yra praktiškai susiklosčiusi situacija, kai teisių turėtojai tikėtina didesnę dalį bylinėjimosi išlaidų turės pasidengti patys, kas iš esmės apsunkina teisių gynimo būdų taikymą ir dažnai lemia teisių turėtojo sprendimą neginti savo pažeistų teisių teisme.

TRIPS sutarties 45 str. 2 d. numato, jog „Teismai taip pat turi teisę įpareigoti pažeidėją apmokėti teisės turėtojo išlaidas, į kurias gali įeiti ir atitinkamas mokestis patikėtiniui/advokatui“, Teisių gynimo direktyvos 14 straipsnis numato, jog „Valstybės narės užtikrina, kad laimėjusios šalies patirtas pagrįstas ir proporcingas teismo ir kitas išlaidas paprastai padengtų pralaimėjusioji šalis, jei tai neprieštarauja teisingumui.“ Nėra aišku, kokiais kriterijais vadovaujantis buvo priimtos minėtos Rekomendacijos ir jose nustatyti užmokesčio advokatams ir jų padėjėjams dydžiai ir, ar netgi jeigu būtų atlygintos laimėjusios šalies teisių turėtojo bylinėjimosi išlaidos pagal nustatytus maksimalius užmokesčio dydžius, ar tai galima būtų laikyti, kad buvo atlygintos pagrįstos ir proporcingos teisių turėtojo, kaip laimėjusios šalies, patirtos bylinėjimosi išlaidos teismo procese.

Todėl siūlytina šį klausimą iškelti diskusijai, kur galėtų dalyvauti atsakingos institucijos: Teisingumo ministerija, Advokatų taryba, Kultūros ministerija bei teisių turėtojų organizacijos siekiant surasti geresnius šios problemos reguliavimo sprendimus.

III.IV. IŠNAGRINĖTŲ ADMINISTRACINIŲ BYLŲ STATISTIKA

Sutinkamai su Nacionalinės teismų administracijos pateiktais duomenimis¹⁷¹ **2005 m. – 2015 m. 1 pusmečio laikotarpiu pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėta 1091 administracinių teisės pažeidimo bylų pagal (Administracinių teisės pažeidimų kodekso – ATPK)¹⁷² 214¹⁰ dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų, kurios pagal metus išnagrinėtos sekančiai:**

Metai	Gautų administracinių bylų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo skaičius	Išnagrinėtų administracinių bylų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo skaičius
--------------	---	---

¹⁶⁹ Pvz.: Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-335-407/2015; Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-272-210/2015

¹⁷⁰ TAR, 2015-03-19, Nr. 3968

¹⁷¹ 2015 m. spalio 12 d. Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialisto Stasio Putvinskio e. komunikacija;

2015 m. spalio 19 d. Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialisto Stasio Putvinskio e. komunikacija

¹⁷² Vyriausybės žinios, 1985-01-01, Nr. 1-1, Galioja nuo 1985-04-01, negalioja nuo 2016-04-01

2005	198	196
2006	141	140
2007	166	164
2008	177	181
2009	111	113
2010	110	107
2011	66	72
2012	37	36
2013	22	22
2014	33	34
2015 I pusmetis	27	26

Sutinkamai su pateiktais išnagrinėtų administracinių bylų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo duomenimis pastaraisiais ketveriais metais ženkliai sumažėjo gaunamų ir išnagrinėtų administracinių teisės pažeidimo bylų pagal ATPK 214¹⁰ pirmosios instancijos teisme, tačiau laikotarpis, per kurį teismai išnagrinėja tokio pobūdžio bylas – vieneri metai – nesikeitė pastaruosius 10 metų. Teismai, kaip ir anksčiau didžiąją dalį gautų bylų iš autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų išnagrinėja pakankamai greitai, t.y. per vienerių metų laikotarpį.

III.V. ADMINISTRACINIŲ TEISIŲ GYNYBOS BŪDŲ TAIKYMAS LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Prie administracinių teisių gynybos būdų priskirtina numatyta administracinės atsakomybės taikymas už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus bei muitinės priežiūros priemonės.

III.V.I. Administracinės atsakomybės už teisių pažeidimus taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Administracinę atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus nustato ATPK 214¹⁰ straipsnis. Administracinė atsakomybė už autorių teisių pažeidimus pradėta taikyti Lietuvoje nuo 1996 m. liepos 31 d., kai ATPK buvo papildytas ATPK 214¹⁰ straipsniu.¹⁷³ Vėliau ATPK pakeitimai buvo atliekami siekiant, kad administracinė atsakomybė būtų taikoma ne tik autorių teisių pažeidimo atveju, bet ir gretutinių teisių pažeidimo atveju, taip pat numatytas platesnis neteisėtų veiksmų ratas, kuriuos atlikus būtų taikoma administracinė atsakomybė.

Pagal Tyrimo metu galiojantį ATPK 214¹⁰ str. administracinė atsakomybė taikoma už tokius autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo veiksmus:

- (i) neteisėtą literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešą atlikimą, atgaminimą,

¹⁷³ “Neteisėtas kūrinio atgaminimas, paskleidimas ar viešas atlikimas” numatančiu baudą nuo penkių tūkstančių iki penkiolikos tūkstančių litų su neteisėtai atgamtų kūrinio egzempliorių konfiskavimu už kūrinio, kuriam taikoma autorinė teisė, atgaminimą, paskleidimą ar viešą atlikimą bet kokiais būdais ir priemonėmis komerciniams tikslams, neturint sutarties su autoriumi arba jo teisių perėmėju”

viešą paskelbimą, kitokį panaudojimą bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais;

- (ii) neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą komerciniais tikslais.

Minėti veiksmai užtraukia baudą nuo 289 iki 579 eurų su kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų konfiskavimu. Už pakartotinį pažeidimą gresia bauda nuo 579 iki 868 eurų su kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų ir jų gamybos priemonių ar įrangos konfiskavimu.

Sutinkamai su ATPK 214¹⁰ str. pateiktu paaiškinimu „Kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų gamybos priemonės ar įranga” šiame straipsnyje suprantama kaip “techninė įranga, medžiagos ir kitos priemonės, kurios išimtinai ar dažniausiai naudojamos kūrinio ar fonogramos neteisėtoms kopijoms atgaminti ir (ar) platinti arba kurių paskirtis ir naudojimo tiesioginis tikslas – atgaminti ir (ar) platinti neteisėtas kūrinio ar fonogramos kopijas.” Sutinkamai su ATPK 26 str. administracinėje teisės pažeidimo byloje daiktas, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamos, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, gali būti konfiskuojamos valstybės nuosavybėn nepriklausomai nuo to, ar jie priklauso pažeidėjui nuosavybės teise, ar ne. Todėl pagal ATPK 214¹⁰ str. galima būtų konfiskuoti kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijas ir jų gamybos priemones ar įrangą, jeigu net jos nepriklausytų pažeidėjui nuosavybės teise.

Administracinio teisės pažeidimo bylas pagal ATPK 214¹⁰ str. nagrinėja rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai), o surašyti administracinio teisės pažeidimų protokolus turi teisę tam įgalioti:

- (i) Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareigūnai;
- (ii) policijos pareigūnai (surašant teisės pažeidimų protokolus gali dalyvauti autorių teisių ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo asociacijų ir kitų autorių teises ir gretutines teises ginančių organizacijų atstovai) (214¹⁰ straipsnis – išskyrus pažeidimus, susijusius su literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines), audiovizualinio kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų importavimu ar eksportavimu siekiant turtinės naudos, 214²⁷ straipsnis);
- (iii) muitinės pareigūnai (214¹⁰ straipsnis – dėl literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines), audiovizualinio kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų importavimo, eksportavimo ar gabenimo siekiant turtinės naudos, 214²⁷ straipsnis).

Nutarimą konfiskuoti daiktą, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamas, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, vykdo antstoliai.

Atlikus teismų paiešką www.infolex.lt pagal šį straipsnį LITEKO Lietuvos teismų informacinėje sistemoje rasti 110 rezultatų.

Išnagrinėtos bylos rodo, kad teismai ATPK 214¹⁰ straipsnio 1 dalies normas laiko blanketinėmis ir dėl to reikalauja, kad prokole administraciniame kaltinime turi būti nurodytas norminis aktas, kurio reikalavimus asmuo pažeidė. Nesant teisės akto nustatytų konkrečių reikalavimų, kuriuos pažeidė fizinis asmuo, laikoma, kad buvo pažeista viena iš pagrindinių administracinės atsakomybės traukiamo asmens teisių – teisė gintis nuo pareikšto kaltinimo. Tokiais atvejais teismai gražina bylą protokolo trūkumams šalinti.¹⁷⁴ Kiti teismai gi mano kitaip: „*Aiškinant Lietuvos Respublikos ATPK 214¹⁰ straipsnio 1 dalį, išskiriami įstatymo leidėjo numatyti būdai, kuriuos atlikus literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies panaudojimas yra laikomas neteisėtu ir asmuo traukiamas administracinės atsakomybės bei taikoma įstatyme numatyta sankcija. Tai yra – 1) viešas atlikimas; 2) atgaminimas; 3) viešas paskelbimas; 4) kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais; 5) kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas komerciniais tikslais;*“¹⁷⁵ „*Įvertinus ATPK 214¹⁰ str. 1 d. dispoziciją, matyti, kad ši teisės norma numato atsakomybę už neteisėtą kūrinių atlikimą, atgaminimą, skelbimą. Pažymėtina, kad įvertinus minėtą teisinį reglamentavimą, nėra svarbu, kas šias neteisėtas kopijas pagamino, todėl apelianto argumentai motyvuojami su L. B. sudaryta sutartimi dėl muzikinio kūrinio sukūrimo, jo veikos kvalifikavimui teisinės reikšmės neturi. Įstatymų leidėjas numatė atsakomybę už neteisėtą kūrinių atlikimą, atgaminimą, skelbimą, todėl asmuo, organizuodamas muzikinių kūrinių atlikimą, atgaminimą bei skelbimą komerciniais tikslais, turi būti sąžiningas, apdairus ir užtikrinti, kad vartotojui būtų perduota legali jo kopija.*“¹⁷⁶

Taip pat yra dar neišspręstų klausimų tiriant ir nagrinėjant administracines teisės pažeidimų bylas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų internete. Dažnai perduotos teismui administracinio teisės pažeidimų bylos grąžinamos institucijai, surašiusiai administracinio teisės pažeidimo protokolą arba nutraukiamos dėl nepakankamai surinktų duomenų pažeidimui įrodyti. Išnagrinėtos bylos rodo, kad šiuo metu atrodo teisių turėtojai ir įgaliotų tarnybų pareigūnai tik „testuojasi“, kokie įrodymai teismui būtų tinkami ir pakankami neteisėtiems veiksams pagal ATGTĮ 214¹⁰ str. autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams internete įrodyti.

Lietuvos teismų praktikoje laikomasi nuostatos, jog sprendžiant asmens administracinės atsakomybės klausimą būtina vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu nekaltumo prezumpcijos principu bei iš jo išplaukiančiu *in dubio pro reo* principu, pagal kurį visos abejonės bei neaiškumai, kurie nėra ir negali būti pašalinti, aiškintini traukiamo administracinės atsakomybės asmens naudai. Konstatuoti tam tikro fakto buvimą ar nebuvimą galima tik remiantis byloje surinktų įrodymų visuma, o ne atskirais įrodymais. Be to, bylai dėl administracinio teisės pažeidimo reikšmingos faktinės aplinkybės nustatomos įrodymais, įvertinant juos pakankamumo ir patikimumo aspektais (ATPK 256, 257 straipsniai). ATPK 284 straipsnis nustato, kad organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės

¹⁷⁴ Kauno apylinkės teismo 2015 m. gegužės 15 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.6.-4233-540/2015; Pakruojo rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 28 d. nutartis administracinė byla Nr. AN2.11.-563-284/2014

¹⁷⁵ Plungės rajono apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 28 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-788-747/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas Administracinė teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11 - 3494-526/2015

¹⁷⁶ Vilniaus apygardos teismo 2013 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-460-195/2013

pažeidimo byla, privalo išaiškinti: ar buvo padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar šis asmuo kaltas jo padarymu, ar jis trauktinas administracinėn atsakomybėn, ar yra atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių, ar padarytas turtinis nuostolis, taip pat išaiškinti kitas aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti. Išnagrinėta teismų praktika rodo, kad administracinio teisės pažeidimo bylose teismai taiko aukštą kartelę pažeidimo faktui ir kitiems pažeidimo sudėtiems požymiams įrodyti tokio pobūdžio bylose.

Viena iš pirmųjų administracinio teisės pažeidimų bylų Lietuvoje dėl autorių teisių pažeidimo internete buvo inicijuota Kaune, kur Lietuvos antipiratinės veiklos asociacija surinko įrodymus, kad fizinis asmuo *uTorrent* protokolo pagalba parsisiuntė programinę įrangą „Microsoft Windows7“ nuo 2009 m. spalio 26 d., 10.50 val. iki 2009 m. spalio 26 d., 13.05 val. ir padarė ją viešai prieinama internete nekomerciniais tikslais, t. y. neteisėtai viešai paskelbė. Tačiau ir pirmosios instancijos teismas, ir Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas laikė, kad įrodymai surinkti netinkamai, t.y. ne įgalioto asmens, nes slaptai renkamus duomenis apie autorių teisių pažeidimą internete prilygino operatyvinei veiklai, todėl byla dėl pažeidimo buvo nutraukta.¹⁷⁷

Kitoje byloje nutarta grąžinti administracinio teisių pažeidimo byla policijos nuovadai, surašiusiai administracinio teisės pažeidimo protokolą, administracinio teisės pažeidimo protokolui patikslinti arba papildomai tirti priklausomai nuo bylos aplinkybių, nes nesurinkta pakankamai su administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui pareikštu kaltinimu susijusių duomenų, kuriuos įstatymo nustatyta tvarka teismas galėtų teismo posėdžio metu patikrinti ir tiesiogiai ištirti bei tinkamai išspręsti klausimą dėl patraukto atsakomybėn kaltės, padarius jam inkriminuotą administracinį teisės pažeidimą. Sutinkamai su teismo nutartimi byloje būtų reikšmingi duomenys: „pavyzdžiui: *administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta, jog D. L. filmą „Kochanie, chyba cie zabilem“ atsisiuntė į savo kompiuterį, tačiau byloje nėra jokių*

---

¹⁷⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo nutartis 2011 m. balandžio 15 d. administracinėje byloje Nr. N⁶²-902/2011: „Nagrinėjamoje byloje dokumentai, kuriais grindžiamas S. B. veikos neteisėtumas, buvo surinkti Lietuvos antipiratinės veiklos asociacijos. Visos pateiktos dokumentų kopijos patvirtintos tik šios organizacijos spaudu (b. l. 7-38). Pažymėtina, kad šis juridinis asmuo neturi jokių valdinių įgaliojimų nei tirti pažeidimus, nei rinkti įrodymus, kas remiantis ATPK 256 straipsnio 3 dalies nuostatomis, yra būtina sąlyga. Todėl daryti vienareikšmiškos išvados, kad šios asociacijos spaudu patvirtinti dokumentai yra teisingi, atitinkantys tikrovę, teismas neturi pagrindo. Institucijos apeliaciniame skunde nurodytas Asociacijos ir Policijos departamento sudarytas susitarimas leidžia Asociacijai teikti policijos įstaigoms informaciją apie galimus pažeidimus, pagalbą tyrimo metu, tačiau nesuteikia Asociacijai teisės pačiai savarankiškai imtis tokių veikų tyrimo – pažeidimų tyrimo funkcija palikta policijos įstaigoms (b. l. 86-87). Tuo tarpu nagrinėjamoje byloje visą tyrimą organizavo, jį vykdė, įrodymus surinko ir pateikė policijos institucijai, t. y. ištyrė byla – būtent visuomeninė organizacija, tačiau tam įgaliojimų ji neturėjo. Taip pat pažymėtina, kad asociacija galimai daromą pažeidimą stebėjo ir duomenis rinko slaptai, nežinant apie tai galimą pažeidimą vykdžiusiems asmenims. Toks slaptas stebėjimas ir informacijos rinkimas atitinka operatyvinei veiklai būdingus požymius (Operatyvinės veiklos įstatymo 3 straipsnio 17 d.), tačiau pabrėžtina, jog operatyvinei veiklai įstatymai kelia ypatingus reikalavimus (teisėtumo, žmogaus ir piliečių teisių bei laisvių užtikrinimo ir kt.), be to, tokių veiklų pavedama atlikti specialiems subjektams, numatytiems Operatyvinės veiklos įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje. Dėl šių priežasčių darytina išvada, kad byloje esantys duomenys buvo surinkti neįgalioto asmens, jais teismas neturi pagrindo vadovautis. Tuo tarpu įrodymai, kuriuos patikrino ir pateikė policijos institucija, nėra pakankami S. B. kaltei pagrįsti. Pažymėtina, kad ir prie policijos institucijos apeliacinio skundo pateikti dokumentai nepatvirtina 2009 m. spalio 26 d., t. y. protokole nurodytu metu, buvusios situacijos, kadangi juose užfiksuotas 2010 m. kovo 25 d. buvęs tinklalapio *www.uTorrent.com* vaizdas, be to, tarp matomų IP adresų nei vienas nesutampa su S. B. naudotu IP adresu.“

duomenų, kad D. L. kompiuteris buvo apžiūrėtas, ir apžiūros nustatyta, kad į konkretų D. L. priklausantį kompiuterį atsisiųstas būtent šis filmas. Be to, IP adresą turi kiekvienas prietaisas, kuris turi prieigą prie interneto, tačiau atlikto tyrimo metu nebuvo nustatyta, ar IP adresas, kuriuo buvo siųstas filmas „Kochanie, chyba cie zabilem“ yra išorinis ar vidinis, todėl negalima teigti, kad minėtu IP adresu naudojosi tik D. L. Taip pat tyrimo metu nebuvo išreikalauti duomenys iš D. L. išorinį IP adresą suteikusių interneto tiekėjų, kurie leistų patvirtinti ar paneigti, kad D. L. tikrai siuntėsi minėtą filmą. Administracinio teisės pažeidimo byla grindžiama tik advokatės V. L.-B. pareiškimu, administracinio teisės pažeidimo protokolas D. L. atžvilgiu surašytas remiantis tik advokatės pateiktas dokumentais, jų neištyrus ir nepatikrinus įstatymų nustatyta tvarka, be to, teismui pateikti duomenys yra užsienio kalba.“¹⁷⁸ Dėl identiškų priežasčių buvo gražinta ir administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.11.-6677-888/2015 Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kauno miesto Centro policijos komisariato Viešosios policijos skyriaus Aleksoto policijos nuovadai – administracinio teisės pažeidimo bylos medžiagos trūkumams pašalinti.¹⁷⁹

Panašių problemų teisme turėjo ir kiti teisių turėtojai dėl neteisėto filmo patalpinimo interneto svetainėje: “M. M. kaltinamas autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimu, tačiau jam suformuluotame kaltinime nepilnai nurodyta administracinio teisės pažeidimo sudėtis. Nėra nurodyta kas yra vaidybinio pilnametražio filmo „Redirected/už Lietuvą“ autorius ir/ar gretutinių teisių turėtojas, kam ir kokia žala padaryta (jei ji yra padaryta). Surašytame administracinio teisės pažeidimo protokole nenurodytas teisės aktas, kurio reikalavimai pažeisti - Lietuvos Respublikos ATPK 214¹⁰ straipsnio teisės normos yra blanketinės, nukreipiančios į poįstatyminių teisės aktų – nagrinėjamoje byloje į Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą (1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185) - tokia situacija pagal suformuotą teismų praktiką laikoma asmens teisės žinoti, kuo jis yra kaltinamas ir gintis nuo šio kaltinimo, pažeidimu. Be to, nėra nustatytas administracinio teisės pažeidimo padarymo laikas - M. M. kaltinamas, kad jis pažeidimą padarė 2014 m. vasario 17 d. 9.30 val., tačiau tai nėra pažeidimo padarymo laikas. Iš bylos medžiagos matyti, kad 2014 m. vasario 17 d. 09.28 val. antstolis surašė faktinių aplinkybių konstatavimo protokolą Nr.174/14/019 apie tai, kad atidarius viešai prieinamą internetinį tinklą www.youtube.com bei jame atidarius vartotojo „maingis“ paskyrą 2014 m. vasario 17 d. 09.28 val., buvo matomas vaizdas [...] Iš byloje esančio M. M. paaiškinimo matyti, kad jis prisipažįsta 2014 m. sausio mėnesį internetinėje svetainėje www.youtube.com du kartus patalpinęs filmo „Redirected/už Lietuvą“ ištraukas, todėl yra būtina byloje nustatyti tikslų pažeidimo padarymo laiką.”¹⁸⁰

Plungės rajono apylinkės teismas taip pat laikė, kad nepakanka pateikti “IP duomenis” ir jų priklausymą atitinkamam asmeniui, turi būti įrodyta, jog minėto filmo kopija (ar jos dalis) būtų įdiegta į asmens, traukiamo administracinėn atsakomybėn, kompiuterį: “Vertinant nagrinėjamą situaciją ATGTĮ kontekste, akivaizdu, kad UAB „Baseprotect“ duomenimis apie IP (duomenys

¹⁷⁸ Kauno miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 20 d. nutartis administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11. – 6725– 888/2015

¹⁷⁹ Kauno miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 18 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.11. – 6677– 888/2015

¹⁸⁰ Pakruojo rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 28 d. nutartis administracinė byla Nr. AN2.11.-563-284/2014

neskelbtini) priklausomybę buvo užfiksuota, jog A. L., panaudojant „T.“ programą į savo kompiuterį, kurio IP (duomenys neskelbtini), 2014-11-27, 20.41 val., namuose, esančiuose (duomenys neskelbtini), Plungės r. sav., siuntėsi filmo „Kochanie chyba cię zabilem“ kopiją, tai yra bandant ją atgaminti. Pagal ATGTĮ 2 straipsnio 1 dalį atgaminimas – „kūrinio, gretutinių teisių ar sui generis teisių objekto (viso arba dalies) tiesioginis ar netiesioginis, nuolatinis ar laikinas kopijų (kopijos) padarymas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę formą“. Tačiau tokia veika pagal ATGTĮ nėra draudžiama, kai kūrinys atgaminamas asmeniniais tikslais. ATGTĮ 20 str. 1 d. numato, jog „be kūrinio autoriaus arba kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo fiziniam asmeniui išimtinai savo asmeniniam naudojimui nekomerciniais tikslais leidžiama atgaminti teisėtai išleisto ar viešai paskelbto kūrinio egzempliorių“. Šio straipsnio 1 dalies nuostatos netaikomos, „kai atgaminami šie kūriniai: 1) architektūros kūriniai pastatų ar kitokių statinių pavidalu; 2) kompiuterių programos (išskyrus šio Įstatymo 30 ir 31 straipsniuose numatytus atvejus); 3) elektroninės duomenų bazės (išskyrus šio Įstatymo 32 straipsnyje numatytus atvejus)“ (ATGTĮ 20 str. 3 d.). Pažymėtina, kad A. L. kaltė padarius Lietuvos Respublikos ATPK 214¹⁰ straipsnio 1 dalyje numatyta teisės pažeidimą įrodinėjama UAB „Baseprotect“ duomenimis apie IP (duomenys neskelbtini), priklausomybę, kai specialia įranga buvo užfiksuota, jog administracinio teisės pažeidimo protokole nurodytu metu administracinę atsakomybę traukiamas asmuo siuntėsi filmo „Kochanie chyba cię zabilem“ kopiją. Tačiau įrodymų, jog minėto filmo kopija (ar jos dalis) būtų atsisiųsta į A. L. kompiuterį byloje nėra. Taip pat neįrodytas sąmoningas A. L. siekis pasinaudoti vienu iš Lietuvos Respublikos ATPK 214¹⁰ straipsnio 1 dalyje numatytų neteisėtų būdų, kuriuos atlikus būtų neteisėtai panaudota filmo „Kochanie chyba cię zabilem“ kopija.“ Šioje byloje taip pat teismas manė, kad asmuo tai gali daryti remiantis autorių teisių apribojimu dėl asmeninio atgaminimo, taip pat laikė, kad nebuvo įrodyta tyčia. Tokios pačios pozicijos laikėsi ir Klaipėdos miesto apylinkės teismas 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarime administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11 -3494-526/2015: „Teismas atkreipia dėmesį ir į tai, jog D. K. kaltė padarius LR ATPK 214¹⁰ straipsnio 1 dalyje numatyta teisės pažeidimą pagrinde įrodinėjama tik UAB „Baseprotect“ duomenimis apie IP (duomenys neskelbtini) priklausomybę, kai specialia įranga buvo užfiksuota, jog administracinio teisės pažeidimo protokole nurodytu metu administracinę atsakomybę traukiamas asmuo siuntėsi filmo „Kochanie chyba cię zabilem“ kopiją. Tačiau įrodymų, be pačio D. K. prisipažinimo, jog minėto filmo kopija (ar jos dalis) būtų atsisiųsta į D. K. kompiuterį byloje nėra. Neįrodytas ir sąmoningas D. K. ketinimas pasinaudoti vienu iš LR ATPK 214¹⁰ straipsnio 1 dalyje numatytų neteisėtų būdų, kuriuos atlikus būtų neteisėtai panaudota filmo „Kochanie chyba cię zabilem“ kopija.“

Tai, kad IP duomenų ir jų priklausomybės asmeniui nustatymas negali patvirtinti, kad asmuo padarė autorių teisių pažeidimą patvirtina ir ši Klaipėdos miesto apylinkės teisme nagrinėta adm. teisių pažeidimo byla, kurioje buvo nustatyta, jog 2015-01-22, apie 00:20 val., adresu (duomenys neskelbtini), į savo kompiuterį, kurio IP 86.100.97.127, neteisėtai siuntėsi filmo „Kochanie chyba cię zabilem“ kopiją, be autorių naudojimo ir platinimo teisių turėtojo - Lenkijos UAB „(duomenys neskelbtini)“ leidimo. Asmuo, traukiamas administracinę atsakomybę, pateikė iš darbovietės pažymą, kad siuntimosi laiku buvo reise jūroje, laive. Sūnus taip pat negyvena šiuo adresu, nes yra išvykęs Jungtinę Karalystę, kur dirba ir gyvena. Vyras taip pat išplaukė į reisą jūroje 2015-01-23. Todėl jis irgi negalėjo siųsti filmo, nes jam tuo metu nebuvo tam laiko, ruošėsi išvykimui. Be to, jis patvirtino, kad net nebuvo įsijungęs kompiuterio minėtomis

dienomis, kurią kaltina siunčiant filmą. Šiaip niekada gyvenime nesidomėjo lenkiškais filmais ir tikrai nebūtų minties parsišūsti lenkų produkcijos, mano, kad čia nesusipratimas. Šį filmą puikiausiai galima peržiūrėti per „Yutobe“.¹⁸¹

Tendencija, kad tik teisių turėtojų surinkti įrodymai administraciniam teisės pažeidimui pagrįsti teismams darosi nepakankami nustatyta ir ne „internetinėse bylose“. Pvz.: Panevėžio apygardos teismas nutraukė administracinio teisės pažeidimo bylą, nes pateiktus teisių turėtojų duomenis laikė nepakankamais, jog būtų galima spręsti apie padarytą pažeidimą: *“Pažymėtina ir tai, kad policijos pareigūnė, surašiusi administracinio teisės pažeidimo protokolą, negalėjo nurodyti jokių reikšmingų aplinkybių administracinio teisės pažeidimo bylai bei M. M. kaltei pagrįsti, kadangi ji iš esmės jokių veiksmų (patikrinimo) neatliko, o tik surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą pagal asociacijos (duomenys neskelbtini) pateiktus duomenis. Visgi matyti, jog ši liudytoja taip pat parodė, kad 2014-10-23 ji buvo nuvykusi į minėtą parduotuvę, girdėjo ten grojančią muziką, jai parduotuvės „vadovė parodė, kad yra grotuvėlis ir į jį įdėta atmintinė iš kurio leidžiama muzika“ (77 b.l.), tai yra pažeidimų policijos pareigūnė neužfiksavo. Pažymėtina, jog sprendžiant asmens administracinės atsakomybės klausimą yra būtina vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 1 d. įtvirtintu nekaltumo prezumpcijos principu bei visas abejones bei neaiškumus, kurie negali būti pašalinti, aiškinti traukiamo administracinės atsakomybės asmens naudai.”¹⁸²*

Tačiau yra ir jau visai nemažai priimtų teismo procesinių sprendimų, kur teismai priteisė baudą už neteisėtą saugomų objektų atgaminimą iš internete esančių portalų, tačiau tai daugiau tais atvejais, kai asmuo pripažįsta savo kaltę, kad jis padarė pažeidimą: *“2014-11-20, apie 16.50 val., V. R. pagal interneto tiekimo sutartį Nr. 30136555 pasirašytą su paslaugų teikėju AB „Teo LT“ priskirtas IP adresas 78.61.32.3, neteisėtai siuntėsi, naudojosi bei dalinosi filmo „Koshanie chyba cię zabilem“ kopija, neturėdamas autorių naudojimo ir platinimo teisių. Tokiu būdu, jis pažeidė Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 str. 1 d. 1 p., ir padarė administracinį teisės pažeidimą, numatytą Lietuvos Respublikos ATPK 214¹⁰ str. 1 d. Tai įrodo administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 30-68-P-926/15004256689 ir kita surinkta medžiaga.”* Iš minėto procesinio sprendimo nėra aišku, ar buvo apžiūrėtas traukiamo atsakomybės asmens kompiuteris ir nustatytas instaliuotas filmas to asmens kompiuteryje nėra aišku.¹⁸³ Administracinio teisės pažeidimo padarymo faktas ir V. K. kaltė įrodyta paties V. K. prisipažinimu, administracinio teisės pažeidimo protokolu (b. l. 3–4), advokatės V. L.-B. pareiškimu kriminalinės policijos biurui (b. l. 7–9), IP adreso duomenis bei fiksuotu prisijungimu prie internetinės svetainės (b. l. 15,16).¹⁸⁴ Administracinė teisinė atsakomybė buvo pritaikyta ir

¹⁸¹ Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11-3494-526/2015

¹⁸² Panevėžio apygardos teismas 2015 m. gegužės 29 d. nutarimu administracinėje byloje Nr. ATP-257-337/2015

¹⁸³ Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 20 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A.2.11-728-586/2015

¹⁸⁴ Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-3469-998/2015, taip pat žr. Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 17 d. nutarimą administracinėje byloje Nr. A2.11 -3383-201/2015; Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutarimą administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11 -3382-201/2015; Pakruojo rajono apylinkės teismo 2015 m. liepos 15 d. nutarimą administracinėje byloje Nr. AN2.11.-78-287/2015; Pakruojo rajono apylinkės teismo 2015 m. liepos 15 d. nutarimą administracinėje byloje Nr. AN2.11.-78-287/2015; Rokiškio rajono apylinkės teismo 2015 m. liepos 15 d. nutarimą

už patalpinimą skaitmeninės K. S. knygos „Silva Rerum“ interneto svetainėje www.scrib.lt neturint kūrinio autoriaus leidimo. Šioje byloje nors pažeidėja prisipažino padariusi pažeidimą, bet, atrodo, kad buvo siekiama surinkti visus galimus jos kaltę patvirtinančius įrodymus. Tam, kad galima būtų atlikti kompiuterių poėmį iš privataus asmens valdų saugiau inicijuoti baudžiamąją bylą. Šioje byloje pirmiausia buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal BK 192 d. str. 1 d., kurio pasekoje buvo atlikta krata ir kratos metu R. C. gyvenamojoje vietoje adresu Varėnos g. 11, Alytuje, paimti du kompiuterio standieji diskai, viename iš jų buvo nustatyta įdiegta neteisėta kūrinio kopija, taip pat surinkti kiti pažeidimą ir pažeidėjo asmenybę pagal IP adresą identifikuojantys įrodymai. O po to greičiausiai R. C. veiksmai buvo perkvalifikuoti į administracinio teisės pažeidimo veiksmus. Tačiau teismo nutarties turinys taip pat rodo, jog teismams nėra visiškai aišku, ar talpinimo internete veiksmai kvalifikuotini kaip viešo paskelbimo ar platinimo veiksmai: vienur nurodoma, kad tai viešas paskelbimas, kitur, kad tai neteisėti platinimo veiksmai: “R. C. nebuvo gavusi kūrinio autorės K. S. leidimo naudoti (viešai skelbti) jos kūrinį, bet kūrinį patalpino į internetinį tinklalapį, o tai pripažintina kūrinio neteisėtu platinimu.”¹⁸⁵

Kita teisių turėtojų įvardinta problema, kad teismai skiria labai mažas administracines nuobaudas. Pvz.: LATGA teisininkai teigia, kad būna atvejų, kad teismai nepagrįstai pažeidėjams sumažina nustatytą minimalią baudą, pvz.: paskiria tik 10 eurų baudą.¹⁸⁶

ATPK 30¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad organas (pareigūnas), nagrinėjantis administracinių teisės pažeidimų bylas, atsižvelgdamas į aplinkybes, nurodytas šio kodekso 30 straipsnio 2 dalyje, taip pat į šio kodekso 31 straipsnyje nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos.

Sutinkamai su teismų praktika administracinė nuobauda, vadovaujantis ATPK 30¹ straipsnyje nustatytomis taisyklėmis, gali būti švelninama tik ypatingais, išimtiniais atvejais, kai nustatomas kompleksas faktinių duomenų, bylojančių asmens, kurio atžvilgiu taikomos administracinio poveikio priemonės, naudai.¹⁸⁷ Tačiau nagrinėjant teismų praktiką nepastebėta, kad būtų įsivyravusi tendencija teismų praktikoje nustatyti ženkliai švelnesnę nuobaudą nei numato sankcija, tai pavieniai atvejai ir tokios žymiai švelnesnės baudos skyrimas teismo procesiniame sprendime būna motyvuotas.¹⁸⁸ Dažniausiai yra skiriama ATPK 214¹⁰ str. nustatyta minimali

---

administracinėje byloje Nr. A2.11-424-620/2013 (nuo laikotarpio nuo 2012-06-16 iki 2012 m. gruodžio mėnesio, Rokiškyje, (duomenys neskelbtini), iš IP84.32.122.131 internetinėje svetainėje www.mp3failai.com, neturint licencijos, už nuorodų patalpinimą apie 11000 įvairių atlikėjų dainų)

¹⁸⁵ Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. liepos 12d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-803-448/2013

¹⁸⁶ Kretingos rajono apylinkės teismo 2015-03-04 nutarimas administracinėje byloje Nr. AN2.11.-78-287/2015

Panevėžio miesto apylinkės teismo 2015-02-18 nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-249-830/2014

¹⁸⁷ pvz.: Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁷2103/2007, 2007 m. rugpjūčio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N¹1396/2007, 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-3096/2010

¹⁸⁸ Kelmės rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 18 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-541-496-2014 (skirta 200 Lt bauda pardavėjai už tai, kad kaimo parduotuvėje buvo viešai atliekami LATGA atstovaujami kūriniai per radijo stotį, atsižvelgiant į tai, kad pardavėjos mėnesinis atlyginimas yra mažesnis nei 1000 Lt per

sankcija – 1000 Lt arba 289 eurai. Pvz.: Lietuvos Vyriausiasis Administracinis teismas atsisakė sušvelninti nustatytą minimalią sankcijoje nustatytą administracinę nuobaudą 1000 Lt, nes „[...] pareiškėjas platino ir iš jo buvo konfiskuotas didelis kiekis (351 vnt.) kompaktinių plokštelių su įrašais, neatitinkančių teisėtoms kopijoms keliamų reikalavimų. [...] pareiškėjos nurodytos aplinkybės (niekur nedirba, augina mažametę dukrą, skirta bauda ženkliai sumažintų jo šeimos pajamas) nėra išimtinės ar ypatingos, todėl nesudaro pagrindo taikyti ATPK 30¹ straipsnio nuostatas ir sušvelninti pareiškėjui paskirtą minimalią administracinę nuobaudą, nes administracine nuobauda siekiama nubaudimo ir prevencinių tikslų (ATPK 20 straipsnis), o vien tik administracinė atsakomybėn patraukto asmens pageidavimus tenkinančios administracinės nuobaudos paskyrimas šiuo atveju akivaizdžiai neatitiktų administracinei nuobaudai keliamų tikslų.“¹⁸⁹ Tokios pačios pozicijos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo laikėsi ir kitoje byloje: „Byloje nėra nei vienos J. I. atsakomybę lengvinančios aplinkybės. Jos nurodytos aplinkybės, o būtent sunki materialinė, taip pat šeimyninė padėtis, sveikatos būklė, turi būti vertinamos kartu su kitomis, tame tarpe ir padaryto pažeidimo pobūdžiu, jo mastu (J. I. prekybos vietoje laikė ir platino kompaktines plokšteles su neteisėtomis įrašų kopijomis, kurių mažiausia pardavimo kainų suma yra 2938,33 Lt). Įvertinus visumą byloje nustatytų J. I. skirtinos administracinės nuobaudos individualizavimą įtakojančių aplinkybių bei vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais sprendžina, kad skirta nuobauda juos atitinka, taikyti ATPK 30¹ straipsnio 1 dalį pagrindo nėra.“¹⁹⁰ Šiaulių apygardos teismas taip pat nematė teisinio pagrindo sumažinti paskirtą sušvelnintą 500 Lt administracinę nuobaudą: „V. Ž. nurodytos aplinkybės – tai, kad jis nuoširdžiai gailisi dėl padarytos veikos, vienas augina nepilnametį neįgalų vaiką, kurio motina visiškai neprisideda prie jo išlaikymo – teismo vertinimu, nesudaro pagrindo, taikant ATPK 30¹ straipsnio nuostatas, mažinti paskirtą baudą.“¹⁹¹ Tai, kad teismai nelinkę mažinti baudos dėl to, jog pas pažeidėją būna susiklosčiusi nepalanki finansinė padėtis rodo ir teismo nutartys, kuriose pažeidėjo sutikimu nustatyta minimali sankcijoje bauda

---

mėnesį, jos vyras bedarbis); Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 23 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-4678-506/2014 (skirta 200 Lt bauda už 2014-01-22 socialiniame tinkle Facebook, savo paskyroje viešą patalpinimą vaidybinio filmo „Redirected/Už Lietuvą“ 2.15 min. trukmės dalį tokiu būdu išplatinant 178 vnt. šio įrašo kopijų be teisių turėtojo leidimo dėl mažareikiškumo, nes buvo paskelbtos tik labai maža filmo dalis - dvi minutės); Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2011-06-10 nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11-1459-633/2011 (Teismas sprendžia, jog įspėjimas, kaip pagrindinė administracinė nuobauda, kartu su papildoma nuobauda - beveik 4000 lt. sąlyginės vertės įstatymu nustatytu kaip privalomu paimtų daiktų konfiskavimu, atitiks administracinės nuobaudos tikslus ir paskirtį, bus proporcinga ir adekvati padaryto teisės pažeidimo pavojingumo įstatymo saugomiems visuomenės interesams laipsniui); Ignalinos rajono apylinkės teismo 2010 m. gegužės 21 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-460-242/2010 (paskirta 250 Lt bauda, nes pažeidejas neturi administraciniu nuobaudu, už tokios rūšies teisės pažeidimus baudžiamas pirma karta, yra invalidas, jo žmona taip pat invalide, pažeidejas ir jo žmona augina nepilnametį vaiką, o kitas pilnametis vaikas mokosi profesinio mokymo centre)

¹⁸⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N444-130/2011

¹⁹⁰ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N-62-1412/2008

¹⁹¹ Šiaulių apygardos teismo 2011 m. rugsėjo 19 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. ATP-260-332/2011

pakeičiama atitinkamai nemokamais viešaisiais darbais¹⁹² arba baudos sumos mokėjimas išdėstomas laike.¹⁹³

Dar vieną problemą teisių turėtojai įvardina, kad reikalingas specialisto dalyvavimas ir specialisto išvados, patvirtinančios teisių pažeidimą, surašymas administracinių teisės pažeidimo bylose. Sutinkamai su išnagrinėta teismų praktika darytina išvada, kad pažeidimo faktui įrodyti yra būtina pasitelkti specialistą, kuris surašo išvadą, kurioje nurodomi atgaminti ar kitaip panaudoti objektai, kam priklauso autorių teisės ir gretutinės teisės į tuos objektus, buvo ar nebuvo pateikti teisę panaudoti tuos objektus įrodymai ir pan. Todėl atrodo, kad specialisto išvada yra vienas iš pagrindinių ir esminių įrodymų pažeidimo padarymo faktui įrodyti Lietuvoje. Teismų praktikoje taip pat yra pripažįstama, jog ATPK 214¹⁰ straipsnyje numatytų pažeidimų padarymo fakto nustatymas dėl šių pažeidimų specifikos reikalauja specialių žinių.¹⁹⁴ Tuo tarpu policijos pareigūnai nurodo, kad paprastai jų biudžetuose yra nenumatyta resursų specialistams ar ekspertams samdyti, valstybinės ekspertizės įstaigos atlieka tik tam tikras ekspertizes ir tai trunka ilgai,¹⁹⁵ todėl Lietuvoje tokias išvadas paprastai teikia visuomeninių teisių turėtojus vienijančių asociacijų specialistai – taigi iš esmės teisių turėtojai dažnai yra priversti stoti į tokio pobūdžio organizacijas, kad galėtų ginti savo teises administracine ar baudžiamąja tvarka Lietuvoje.

Atlikus administracinių bylų teismų praktikos analizę, identifiukuota keletas problemų, susijusių su teisių pažeidimų internete administraciniais tyrimais, t.y., kad tyrimo metu nėra surenkama pakankamai įrodymų pažeidimui įrodyti, t.y. teismams nepakanka, kad yra nustatomas kompiuteris, į kurį siunčiami neteisėti objektai ir identifiukuojami jo savininkai, tačiau teismai reikalauja, kad būtų taip pat apžiūrėti kompiuteriai ir nustatyta, ar tie pažeidžiantys teises objektai yra įdiegti privataus vartotojo kompiuteryje, ką paprastai be sankcionuotos kratos būtų sunku administracinių teisės pažeidimų procese padaryti. Šiai problemai išspręsti paprastai pradedamas ikiteisminis tyrimas, kuris po to nenustačius nusikaltimo požymių perkvalifiukuojamas į administracinio teisės pažeidimo bylą. Tokiu būdu tyrimas dėl „internetinio“ teisių pažeidimo vyksta ilgiau ir yra realiai galima pritaikyti administracinę atsakomybę už teisių pažeidimą Lietuvoje, bet dėl negausios praktikos tokio pobūdžio bylose, bei tai, kad reikia įrodyti tiesioginę tyčią (pažeidėjas suvokė ar turėjo suvokti ir turėjo pareigą pasirūpinti, kad nebūtų pažeidžiamos teisės) nevisada administracinė atsakomybė pritaikoma, t.y. arba byla nutraukiama, arba grąžinama papildyti, kas gali taip pat reikšti, kad nebus spėta per vienerius metus nuo teisės pažeidimo padarymo ar paaiškėjimo dienos pritaikyti pažeidėjui administracinės nuobaudos (jeigu yra paprašoma pratęsti nuo 6 mėnesių iki vienerių metų). Todėl reikėtų stiprinti civilinių teisių gynimo būdų pritaikymą teisių pažeidimams

¹⁹² Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 17 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-14229-276/2014

¹⁹³ Pakruojo rajono apylinkės teismo 2014 m. balandžio 1 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-280-744/2014

¹⁹⁴ Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 12 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-4808-323/2012

¹⁹⁵ Lietuvos ekspertizės centras atlieka šioje srityje tik fonogramų, audiovizualinių kūrinių ir kompiuterinių žaidimų laikmenose ekspertizes (<http://www.ltec.lt/ekspertiziu-rusys>), Kriminalistinių tyrimų centras atlieka tik informacinių technologijų tyrimus šioje srityje (<http://www.policija.lt/index.php?id=7440&ou=4152>)

internete, nes ten yra susiduriama su problema, jog teisių turėtojams interneto paslaugų teikėjai atsisako pateikti informaciją apie asmenį pagal identifikuotą IP adresą, remdamiesi asmens duomenų apsaugos reguliavimu – ši problema nekyla administracinėse ar baudžiamosiose bylose dėl autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimų. Todėl nelaikyčiau, kad teisių gynimo priemonės dėl internete vykstančių teisių pažeidimų yra efektyvios, jeigu tam, kad nustatyti teisių pažeidimą ir surinkti visus reikiamus įrodymus teisių pažeidimui įrodyti ir gauti satisfakciją iš pažeidėjo reikia taikyti baudžiamąsias, administracines ir civilines procedūras.

Gautų ir išnagrinėtų išnagrinėtų bylų statistika rodo, jog administracinės atsakomybės už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus pritaikymas nėra prioritetinga veiklos sritis. Tą patvirtina ir Vidaus reikalų ministerijos 2015-01-08 dienos raštas Nr. 32-72, kuriame nurodyta, jog didžiausias dėmesys skiriamas šiuo metu prioritetingoms veikloms sritims, t.y. neteisėto praturtėjimo atvejų nustatymui bei ištyrimui ir nelegalios prekybos akcizais apmokestinamomis prekėmis prevencijai, atskleidimui ir tyrimui, ir jog 2013 metais buvo Kriminalinės policijos biure panaikintas specializuotas Intelektinės nuosavybės padalinys.

Todėl akivaizdu, kad reikia savarankiško, atskiro ir tik „internetiniams“ pažeidimams taikomo sprendimo, todėl siūlytina Kultūros ministerijai atlikti geriausios praktikos, kovojant su šiais pažeidimais, studiją, nes nei Latvijoje, nei Estijoje kol kas nėra kažkokių įgyvendintų specifinių ir efektyvių sprendimų dėl teisių pažeidimų internete.

III.V.II. Muitinės priežiūros priemonių taikymas Lietuvoje

Teisių turėtojams yra labai svarbu, kad autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančios kopijos ar prekės jau būtų sulaikomos jų įvežimo į Lietuvos teritoriją metu, t.y. kad būtų sutrukdoma joms patekti į prekybos kanalus. Patekus į prekybos kanalus iš karto padidėja teisių gynimo kaštai, nes jos gali būti pateikiamos keliems skirtingiems platintojams skirtingose vietose, todėl nustatyti pažeidimą ir jį užkardyti tampa sunkiau ir brangiau, o kartais ir iš viso pažeidimas gali likti nepastebėtu. Nustatyti tam tikras specifines priemones, kurios sutrukdytų patekimą į prekybos kanalus įpareigoja ir TRIPS sutartis. TRIPS sutarties 44 straipsnio 1 dalis numato, kad „Teismai turi teisę įpareigoti proceso šalį susilaikyti nuo pažeidinėjimo, *inter alia*, neleisti prekėms, kuriomis pažeidžiama intelektinės nuosavybės teisė, patekti į savo jurisdikcijoje esančius prekybos kanalus iš karto po to, kai yra sutvarkomi importuojamų prekių muitinės dokumentai. Valstybės narės neprivalo naudotis tokia teise saugomo objekto atžvilgiu, kuris buvo asmens įsigytas ar užsakytas, iki jam sužinant ar turint rimtą pagrindą manyti, jog tokio objekto pardavimas reikštų intelektinės nuosavybės teisės pažeidimą.“

ATGTĮ nereglamentuoja muitinės priežiūros priemonių ar jų taikymo, tik ATGTĮ 88 straipsnis nustato, kad **kiti teisės aktai gali numatyti tokio pobūdžio priemones ir jų taikymą:** *“Neteisėtoms kūrinių, kitų šio Įstatymo saugomų objektų kopijoms, šio Įstatymo saugomas teises pažeidžiančioms prekėms, kurios importuojamos iš trečiųjų valstybių į Lietuvos Respubliką arba iš jos eksportuojamos į trečiąsias valstybes, gali būti taikomos Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytos muitinės priežiūros priemonės.“*

Muitinės priežiūros priemonių taikymą Tyrimo ataskaitos rengimo metu reglamentuoja šie Europos Sąjungos teisės aktai:

- (i) 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas TARYBOS reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 (toliau – **Muitinės reglamentas**);¹⁹⁶
- (ii) 2013 m. gruodžio 4 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1352/2013 kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo numatytos formos.¹⁹⁷

Tam tikrus leidžiamus ir paliktus valstybėms narėms aspektus šiuose ES teisės aktuose dėl muitinės priežiūros priemonių taikymo reglamentuoja:

- (iii) Muitinės įstatymas¹⁹⁸;
- (iv) 2014 m. vasario 17 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 1B-100 patvirtintos Informavimo apie veiksmus su prekėmis, laikytinomis pagamintomis pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, taisyklės¹⁹⁹;
- (v) 2014 m. balandžio 30 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-280.²⁰⁰

Muitinės reglamentas taikomas tame tarpe ir piratinėms prekėms²⁰¹, t.y. iš esmės prekėms, pagamintoms pažeidžiant autorių teises ir gretutines teises, kai, Sąjungos muitų teritorijoje yra arba turėjo būti taikomos muitinės priežiūros arba muitinio tikrinimo priemonės pagal 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2913/92, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą, visų pirma, kai prekės: a) deklaruojamos išleidimui į laisvą apyvartą, eksportui arba reeksportui įforminti; b) įvežamos į Sąjungos muitų teritoriją arba iš jos išvežamos; c) pateikiamos sąlyginio neapmokestinimo procedūrai įforminti arba įvežamos į laisvąją zoną arba padedamos į laisvąją sandėlį. Pagal Muitinės reglamentą autorių teisės ar gretutinės teisės suprantamos kaip numatyta nacionalinėje arba Sąjungos teisėje.

Sutinkamai su Muitinės reglamentu autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojai (tame tarpe ir išimtinės licencijos turėtojai), kolektyvinio teisių administravimo institucijos, kaip nurodyta 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (2) 4 straipsnio 1 dalies c punkte; profesinės gynybos institucijos, kaip nurodyta Direktyvos 2004/48/EB 4 straipsnio 1 dalies d punkte turi teisę paduoti

---

¹⁹⁶ OJ 2013, L 181

¹⁹⁷ OJ 2013, L 341/10

¹⁹⁸ Valstybės žinios, 2004, Nr. 73-2517

¹⁹⁹ Teisės aktų registras, 2014, Nr. 2014-01794

²⁰⁰ Teisės aktų registras, 2014, Nr. 2014-05156

²⁰¹ „Piratinės prekės – prekės, kurios yra veiksmo, kuriuo pažeidžiamos autorių ar gretutinės teisės arba dizainas, objektas valstybėje narėje, kurioje aptiktos prekės, kurios yra prekių kopijos, pagamintos be autorių ar gretutinių teisių turėtojo arba dizaino savininko arba to teisių turėtojo (savininko) gamybos šalyje įgalioto asmens sutikimo, arba kuriose yra tokių kopijų”

nacionalinius²⁰² ir Sąjungos²⁰³ prašymus, kad muitinė imtųsi veiksmų, prekių, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiamos autorių teisės ir gretutinės teisės, atžvilgiu (toliau – **Muitinės priežiūros priemonės**).

Už prašymo pateikimą nėra imamos jokios rinkliavos prašymo nagrinėjimo administracinėms išlaidoms padengti, tačiau sprendimas patenkinti prašymą galioja ne ilgiau nei vienerius metus. Taigi, kiekvienais metais reikia prasitęsti dar vieniems metams, kad minėtos priemonės būtų toliau taikomos.

Piratinės prekės gali būti sulaikytos ir muitinės iniciatyva, tačiau tada teisių turėtoji yra nustatytas 4 dienų terminas, per kurį teisių turėtojas, muitinei sulaikius įtariamas prekes, gali pateikti prašymą taikyti muitinės priežiūros priemones tokių prekių atžvilgiu.

Sutinkamai su minėtais teisės aktais Lietuvoje muitinei sulaikius prekes galima taikyti taip vadinamą supaprastintą procedūrą.²⁰⁴ Piratinės prekės gali būti sunaikintos teisių turėtoji pateikus patvirtinimą, kad prekės yra pagamintos pažeidžiant autorių ar gretutines teises, ir pateikia prekių savininko sutikimą jas sunaikinti supaprastinta tvarka arba teisių turėtojas pateikia patvirtinimą, kad prekės yra pagamintos pažeidžiant autorių teises ar gretutines, ir prekių savininkas per nustatytą laiką (per 10 darbo dienų (per 3 darbo dienas jei prekės yra greitai gendančios) nuo prekių sulaikymo dienos) neišreiškė specialaus prieštaravimo prekių sunaikinimui. Minėta procedūra pripažįstama teisių turėtoji kaip labai efektyvi procedūra ginant intelektinės nuosavybės teises. Prekės, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises ir kurios buvo gabenamos smulkiomis siuntomis, naikinamos be atskiro pareiškėjo prašymo (jeigu muitinei pateiktame prašyme bus pažymėjęs, kad pageidauja pasinaudoti tokia galimybe), nedalyvaujant teisių turėtoji bei esant prekių savininko ar deklaranto prieštaravimo, jeigu įvykdomos visos Reglamento (EB) Nr. 608/2013 26 straipsnyje nurodytos sąlygos. Pagal teritorinės muitinės viršininko (pavadootojo) sprendimą tokių prekių naikinimą organizuoja Muitinės departamento Sulaikytų prekių administravimo skyriaus atsakingi pareigūnai. Tačiau jeigu prieštaravimas iš prekių savininko ar deklaranto yra pareikštas, teisių turėtojas per 10 darbo dienų turi pateikti teismui ieškinį dėl teisių gynimo ar pradėti kitas procedūras, kuriose būtų nustatyta, ar buvo pažeistos autorių teisės ar gretutinės teisės.

Ši procedūra palengvina taikyti muitinės priežiūros priemones, kai deklarantas ar prekių savininkas yra neaktyvus prekių sulaikymo procedūroje. Taikant supaprastintą procedūrą prekės sunaikinamos muitinei prižiūrint ir dalyvaujant teisių turėtojo atstovui ir visi piratinių prekių sunaikinimo kaštai tenka teisių turėtoji padengti.²⁰⁵ Sutinkamai su vieša prieinama statistika buvo atlikti suklastotų prekių sulaikymai: 2001 metais – 8, 2002 m. – 27, 2003 m. - 25, 2004 m.

²⁰² Nacionalinis prašymas – prašymas, kuriuo valstybės narės muitinės pašoma imtis veiksmų toje valstybėje narėje

²⁰³ Sąjungos prašymas – vienoje valstybėje narėje pateiktas prašymas, kuriuo tos valstybės narės ir vienos ar daugiau kitų valstybių narių muitinių prašoma imtis veiksmų jų atitinkamose valstybėse narėse

²⁰⁴ Muitinės reglamento 23 str. 2008 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl klastočių poveikio tarptautinei prekybai (OL C 45 E, 2010 2 23, p. 47.) tokia procedūra pripažinta kaip labai sėkmingai taikoma valstybėse narėse, kuriose ji numatyta (Muitinės reglamento preambulės 16 p.)

²⁰⁵ Muitinės reglamento 29 str.

– 27, 2005 m. – 47, 2006 m. – 79, 2007 m. – 76, 2010 m. – 198, 2011 m. – 394, 2012 m. – 390, 2013 – 166.²⁰⁶

Muitinė išleidžia prekes arba nutraukia jų sulaikymą, jei per nustatytus laikotarpius ji negavo teisių turėtojo patvirtinimo raštu, kad, jo įsitikimu, buvo pažeista intelektinės nuosavybės teisė, ir jo sutikimo sunaikinti prekes, išskyrus atvejus, kai muitinei buvo tinkamai pranešta apie tai, jog inicijuota procedūra siekiant nustatyti, ar buvo pažeista intelektinės nuosavybės teisė. Taip pat teisių turėtojas turi inicijuoti procedūras siekiant nustatyti, ar buvo pažeista intelektinės nuosavybės teisė, jeigu deklarasantas ar prekių savininkas nesutinka su supaprastinta prekių sunaikinimo tvarka.

Teismų praktikos, kurioje būtų skundžiamasi dėl neteisėtų muitinės veiksmų ar, kurioje teisių turėtojai reikšdavo civilinius ieškinius dėl autorių teisių ar gretutinių teisių gynimo taikant muitinės priežiūros procedūras nebuvo rasta.

Sutinkamai su Muitinės departamento pateikta informacija²⁰⁷ Lietuvos muitinei iki šiol yra pateiktas 1 nacionalinis prašymas imtis veiksmų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimų. Bendrijoje šiuo metu galioja apie 159 nacionaliniai prašymai dėl autorių ir gretutinių teisių. Lietuvos muitinei pateiktame prašyme imtis veiksmų dėl autorių ir gretutinių teisių yra prašoma taikyti smulkių siuntų procedūrą. Nuo 2014 m. iki 2015 m. antro pusmečio pradžios intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, susijusių su autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis, nenustatyta.

Tačiau atlikus teismų praktikos paiešką rasta 35 rezultatai, kuriose buvo nagrinėjami atvejai, kilę iš muitinės priežiūros priemonių taikymo, kai buvo sulaikomos galimai suklastotos prekės, dažniausiai dėl prekių ženklų ar pramoninio dizaino pažeidimų. Išnagrinėta teismų praktika rodo, jog dažniausiai teisių turėtojai reiškia civilinius ieškinius prašydami taikyti apsauginius teisių gynimo būdus, ir prašo konfiskuoti ir bei sunaikinti prekių savininko ar deklaranto sąskaita pažeidžiančias teises prekes, prašo uždrausti įvežti ir platinti minėtas prekes Lietuvos teritorijoje ateityje bei prašo atlyginti bylinėjimosi išlaidas ir teismai nustatę teisių pažeidimo faktą taiko teisių turėtojų prašomus apsauginius teisių gynimo būdus, t.y. ieškovo prašymu konfiskuoja ir įpareigoja atsakovą sunaikinti prekes atsakovo sąskaita, pripažįsta, jog esant neteisėtų atsakovo veiksmų faktui, tokią priemonę taikyti nėra būtina atsakovo kaltė, taip pat priteisia ieškovo prašymu bylinėjimosi išlaidas.²⁰⁸ Taigi, iš esmės pateikę ar nacionalinį, ar Sąjungos prašymą taikyti muitinės priežiūros priemones, turi įsivertinti, kad taikant šį teisių gynimo būdą, jis patirs išlaidų, kurios paprastai taikant supaprastintą procedūrą nėra kompensuojamos.

²⁰⁶ http://www.lrmuitine.lt/mport/failai/leidiniai/failai/2008m_kaip_apsaugot_intel_nuos.pdf;

http://www.vpb.gov.lt/docs/20141217_5.pdf

²⁰⁷ Muitinės departamento 2015-09-28 raštas Nr. (17.3/13)3B-10140

²⁰⁸ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1060; Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-628/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-3034/2011; 2013 m. gegužės 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A492-301/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje R. B. v. Vilniaus universiteto Santariškių klinikos; bylos Nr. 3K-3-556/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje A. T., J. A. P. v. Lietuvos Respublika, V. J.; bylos Nr. 3K-3-518/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2006

Tai gali būti viena iš priežasčių, kodėl autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojai labai retai renkasi šį teisių gynimo būdą. Ir nors Muitinės reglamentas numato, jog teisių turėtojai gali tartis su deklarantu (pažeidėju) dėl kompensacijos,²⁰⁹ tačiau tik labai retais atvejais pavyksta susitarti, kad su prekių sunaikinimu susijusius kaštus kompensuotų prekių savininkas ar deklarantas.

Kita vertus, dar viena iš išvardintų priežasčių, kodėl būtent autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojai nemano, kad šis teisių gynimo būdas yra efektyvus, tai, kad net esant pateiktam prašymui muitinė praktiškai nesulaiko piratinių prekių. Tai gali būti dėl to, kad muitinės pareigūnai neturi patirties identifikuoti autorių teises ar gretutines teises pažeidžiančių prekių, tai gali būti ir dėl to, jog piratinės kopijos yra daugiau parsisiunčiamos internetu nematerialiam pavidale iš už Lietuvos teritorijos esančių šaltinių savo asmeniniam vartojimui ir Muitinės reglamentas tokio pobūdžio veiksmams netaikomas, tai gali būti ir dėl to, kad pagal muitinės procedūrą paprastai prekių išorinis vaizdas netikrinamas.

Tai gali būti ir tai, jog autorių teisių objektai ir gretutinių teisių objektai nėra registruojami skirtingai nuo pramoninės nuosavybės objektų, todėl muitinės pareigūnai nežino ir neturi priegų prie šaltinių, pagal kuriuos galėtų identifikuoti neteisėtai pagamintus kūrinius ar gretutinių teisių objektus, kam jie priklauso ir pan. Taip pat pažymėtina, jog skirtingai nei prekių ženklų pažeidimų atveju, kur Lietuvoje daugelį žinomų prekių ženklų atstovauja SNB React taikant muitinės priežiūros priemones, tokios gi organizacijos specifiskai nukreipiančios savo veiklą į autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų atstovavimą taikant muitinės priežiūros priemones Lietuvoje nėra.

Taigi, norint, kad muitinės priežiūros priemonių taikymas būtų efektyvesnis reikėtų papildomai įgyti prekių ženklų ar registruoto dizaino apsaugą į autorių teisėmis ar gretutinėmis teisėmis apsaugotą objektą. SNB React atstovo teigimu muitinės priežiūros priemonių taikymas dėl prekių ženklų pažeidimų yra veiksmingas, jo nuomone, šiuo metu nėra kažkokios ypatingos problematikos su muitinės priežiūros priemonių taikymu.

III.VI. BAUDŽIAMŪJŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDŲ TAIKYMAS LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Baudžiamuosius teisių gynimo būdus (baudžiamąją atsakomybę) už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus Lietuvoje reglamentuoja Baudžiamasis kodeksas (toliau - **BK**),²¹⁰ o jų taikymą Baudžiamojo proceso kodeksas (toliau - **BPK**).²¹¹

BK 191-192 str. numato baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus (autorystės pasisavinimą ir literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą komercijos tikslais), tuo tarpu BK 193 str. numato baudžiamąją atsakomybę už informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimą arba pakeitimą, o BK 194 str. už neteisėtą autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimą. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog pastaraisiais keletą

²⁰⁹ Muitinės reglamento 21 str.

²¹⁰ Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741

²¹¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341

metų ženkliai mažiau užregistruota ir išnagrinėta baudžiamųjų bylų, o 2014-2015 metais neišnagrinėta nė vienos baudžiamosios bylos dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų. Tai gali būti pasekmė, kad 2013 metais buvo panaikintas Kriminalinės policijos biure Intelektinės nuosavybės teisių poskyris ir patirtį turinys specialistai perkelti dirbti į kitus skyrius, nesusijusius su intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais.

III.VI.I. Išnagrinėtų baudžiamųjų bylų statistika

Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM tvarkomo Nusikalstamų veikų žinybinio registro (NVŽR) duomenimis²¹² užregistruotų nusikalstamų veikų pagal senojo Baudžiamojo kodekso 142 str. (1995-2002 m.) buvo 60, iš jų **išnagrinėta 6**, ir pagal naujojo naujojo Baudžiamojo kodekso 192 str (2003-2015 m. 9 mėn.) – užregistruota 648, iš jų išnagrinėta – **391 byla**, pagal naujojo Baudžiamojo kodekso 191 str. (2003-2015 m. 9 mėn.) – 33 nusikalstamos veikos, iš jų išnagrinėta **6 bylos**, pagal naujojo Baudžiamojo kodekso 193 str. (2003-2015 m. 9 mėn.) – 2 nusikalstamos veikos, iš jų išnagrinėta **nė viena**, pagal naujojo Baudžiamojo kodekso 194 str. (2003-2015 m. 9 mėn.) – **12 nusikalstamų veikų**, iš jų išnagrinėta – **4 nusikalstamos veikos**.

Duomenys apie NVŽR užregistruotas nusikalstamas veikas²¹³:

Metai	Užregistruota nusikaltimų pagal BK 142 str.
1995 m.	4
1996 m.	0
1997 m.	0
1998 m.	1
1999 m.	0
2000 m.	13
2001 m.	21
2002 m.	21

Užregistruota nusikalstamų veikų pagal BK:				
191 str.	192 str.	193 str.	194 str.	

²¹² 2015-10-22 Danguolės Bikmanaitės, Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM Informacijos apdorojimo ir statistikos skyriaus vyriausiosios specialistės, elektroninė korespondencija

²¹³ Ten pat

2003 m.	6	80	1	1
2004 m.	3	122	0	2
2005 m.	1	101	1	1
2006 m.	2	93	0	1
2007 m.	1	76	0	1
2008 m.	0	60	0	1
2009 m.	2	30	0	2
2010 m.	0	35	0	1
2011 m.	2	15	0	0
2012 m.	0	16	0	2
2013 m.	14	0	0	0
2014 m.	2	12	0	1
2015 m. (01-09 mėn.)	2	8	0	0

Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenimis²¹⁴:

1. Išnagrinėta baudžiamųjų bylų pagal 1961 metų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso redakciją, nuo 1990-03-03 iki 2003-05-01 pagal LR BK 142 str. 1 d. – 5, LR BK 142 str. 2 d., 142-1 str., 142-2 str., 142-3 str. nėra.

2. Išnagrinėta baudžiamųjų bylų pagal 2000 metų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso redakciją:

1) 2003 metais pagal LR BK 191 str. 1 d. – 2, pagal LR BK 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;

2004 metais pagal LR BK 191 str. 1 d., 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;

2005 metais pagal LR BK 191 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;

2006 metais pagal LR BK 191 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;

2007 – 2009 metais pagal LR BK 191 str. 1 d., 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;

2010 metais LR BK 191 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;

²¹⁴ Ten pat

2011 – 2012 metais pagal LR BK 191 str. 1 d., 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;
2013 metais LR BK 191 str. 1 d. – 2, pagal LR BK 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra;
Nuo 2014 metų iki 2015-10-20 pagal LR BK 191 str. 1 d., 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra.

2) 2003 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 26, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2004 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 63, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2005 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 72, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2006 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 58, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2007 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 53, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2008 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 47, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2009 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 28, 192 str. 2 d. – 1, pagal LR BK 191 str. 3 d. nėra;
2010 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 15, 192 str. 2 d. – 6, pagal LR BK 192 str. 3 d. nėra;
2011 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 16, 192 str. 2 d. – 6, pagal LR BK 192 str. 3 d. nėra;
2012 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 6, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
2013 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 7, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra;
Nuo 2014 metų iki 2015-10-20 pagal LR BK 192 str. 1 d., 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra

3) Nuo 2003 metų iki 2015-10-20 pagal LR BK 193 str. 1 d., 193 str. 2 d., nėra;

4) 2003 – 2007 metais pagal LR BK 194 str. 1 d., 194 str. 2 d. nėra;
2008 metais pagal LR BK 194 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 194 str. 2 d. nėra;
2009 metais pagal LR BK 194 str. 1 d., 194 str. 2 d. nėra;
2010 metais pagal LR BK 194 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 194 str. 2 d. nėra;
2011 metais pagal LR BK 194 str. 1 d., 194 str. 2 d. nėra;
2012 metais pagal LR BK 194 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 194 str. 2 d. nėra;
2013 metais pagal LR BK 194 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 194 str. 2 d. nėra;
Nuo 2014 metų iki 2015-10-20 pagal LR BK 194 str. 1 d., 194 str. 2 d. nėra.

III.VI.II. Baudžiamosios atsakomybės už autorių neturtinių teisių pažeidimą taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Pažeidus autoriaus neturtines teises, autoriai gali taikyti ne tik civilinius teisių gynimo būdus, bet baudžiamuosius teisių gynimo būdus. Tačiau baudžiamoji atsakomybė yra taikoma tik autorystės pasisavimo atveju.

Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą jau buvo numatyta 1961 m. Sovietiniame baudžiamajame kodekso 142 str.²¹⁵ Po Sovietinio baudžiamojo kodekso pakeitimų²¹⁶ 1994 metais

---

²¹⁵ **BK 142 straipsnis. Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas**

Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautorium – baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių.

baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą taikymo apimtis buvo praplėsta ir vėliau šis straipsnis buvo keletą kartų keičiamas plečiant baudžiamosios atsakomybės taikymą platesniam subjektų ir veikų ratui, tačiau buvo atsisakyta taikyti baudžiamąją atsakomybę už svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimą.²¹⁷

Kaip vėliau teismų praktikos analizė parodė esminis pasikeitimas, dėl ko praktikoje pradėta taikyti baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą yra tas, kad baudžiamoji atsakomybė gali būti taikoma ne tik, kai pasisavinama autorystė į visą svetimą kūrinį, bet **kai yra pasisavinama autorystė į jo dalį.**

Sovietinis baudžiamasis kodeksas neteko galios nuo 2003-05-01, kai buvo priimtas naujas BK.²¹⁸ Šiuo atveju iš esmės baudžiamosios atsakomybės nuostatos nepasikeitė, tačiau šiuo metu baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą reglamentuoja BK 191 str., kuris nuo naujojo BK įsigaliojimo buvo keičiamas du kartus, numatant baudžiamąją atsakomybę už šiame straipsnyje nurodytas neteisėtas veikas ir juridiniam asmeniui²¹⁹ bei nurodant aiškesnį kūrinių sąrašą, už kurių autorystės pasisavinimą būtų taikoma baudžiamoji atsakomybė.²²⁰

Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautorium, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka, – baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių.

(Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“) (Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18-147).

²¹⁶ 1994 07 19 įstatymu Nr. I-551 (nuo 1995 01 01), (Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182): BK 142 straipsnis.

“Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas

Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautorium – baudžiami pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda. Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautorium, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka, – baudžiami pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda.”

²¹⁷ BK 142 str. **“Autorystės teisės pasisavinimas**

Svetimo literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalies ar išradimo išleidimas arba viešas paskelbimas savo vardu – baudžiamas laisvės atėmimu iki dvejų metų arba bauda.

Literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba išradimo autoriaus privertimas pripažinti kitą asmenį bendraautorium ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisių pasinaudojant tarnybos padėtimi arba grasinant autoriui ar jo artimiesiems smurtu, turto sunaikinimu ar sužalojimu arba kompromituojančių žinių paskelbimu – baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų arba bauda.

(Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“) (Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18-147). 2000 04 20 įstatymo Nr. VIII-1646 redakcija (nuo 2000 05 10) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 38-1054); neteko galios 2002 10 29 įstatymu Nr. IX-1162 (nuo 2003 05 01) 2000 04 20 įstatymu Nr. VIII-1646 (nuo 2000 05 10), (Valstybės žinios, 2000, Nr. 38-1054)

²¹⁸ Valstybės žinios, 2002, Nr. 112-4970

²¹⁹ 2004 01 29 įstatymu Nr. IX-1992 (nuo 2004 02 14)(Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-760): **191 straipsnis.**
“Autorystės pasisavinimas

Sutinkamai su dabar galiojančiu BK 191 straipsniu, baudžiamoji atsakomybė (viešieji darbai arba bauda, arba laisvės apribojimas, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki dviejų metų) taikoma „*asmeniui, kuris „savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo ar meno kūrinį (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalį.*“ (BK 191 str. 1 d.)

Griežtesnės baudžiamosios sankcijos (bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų) yra taikomos asmeniui, kuris „*pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės*“ (BK 191 str. 2 d.).

Už BK 191 straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Teismų praktikoje BK 191 str. 2 d. nebuvo taikyta bei juridinis asmuo už BK 191 str. numatytas nusikalstamas veikas nebuvo trauktas baudžiamojon atsakomybėn, todėl įvertinti, šių teisės normų taikymo teismų praktikoje problematiką nėra galimybių.

Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą taikoma pagal bendrąsias BPK nuostatas. Kažkokio specialaus režimo šioms byloms nėra taikoma, t.y. pvz.: šios bylos nėra priskirtos privataus kaltinimo byloms ar toms byloms, kurios gali būti inicijuotos tik gavus autoriaus-nukentėjusiojo skundą. Veikia pagal BK 191 straipsnio 1 dalį atsizvelgiant į BK 11 straipsnio 3 dalies nuostatas, yra laikoma nesunki nusikaltimu. Sutinkamai su anksčiau galiojusi BK 95 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunkčiu apkaltinamasis nuosprendis turi būti priimtas per penkerius metus (šiuo metu per aštuonerius metus) nuo padarymo nesunkaus tyčinio nusikaltimo

---

1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo ar meno kūrinį (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalį,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dviejų metų.

2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės,

baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.”

²²⁰ 2009 07 09 įstatymu Nr. XI-330 (nuo 2009 07 23) (Valstybės žinios, 2009, Nr. 87-3663): “Papildyti 191 straipsnį 3 dalimi: „3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“)

Straipsnio pakeitimai: Nr. XI-330, 2009-07-09, Žin., 2009, Nr. 87-3663 (2009-07-23)(Pakeisti 191 straipsnį ir jį išdėstyti taip: „**191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas**

1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo ar meno kūrinį (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalį,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dviejų metų.

2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės,

baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“)

dienos. Asmuo, dėl nusikalstamos veikos patyręs turtinės ar neturtinės žalos, pvz.: nukentėjęs²²¹ ar civilinis ieškovas²²² turi teisę reikšti civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo, kuris nėra apmokestinamas žyminiu mokesčiu.²²³ Kai civilinis ieškinyje pareikštas ikiteisminio tyrimo metu, ikiteisminio tyrimo metu turi būti surinkti duomenys, patvirtinantys pareikšto civilinio ieškinio pagrindą ir dydį.²²⁴ Taigi, BPK numato galimybę reikšti civilinį ieškinį dėl žalos ikiteisminio tyrimo metu, kurio privalumas yra ne tik tai, kad nereikia mokėti žyminio mokesčio bei ir tai, kad ikiteisminio tyrimo metu turi būti surenkami įrodymai apie nusikaltamą veiką (pažeidimą) bei civilinio ieškinio pagrindą ir dydį. Taip viename procese sudaryta galimybė pritaikyti civilinius ir baudžiamuosius teisių gynimo būdus efektyvina šių būdų taikymą teismo, proceso dalyvių laiko ir kaštų prasme. Taip pat sutinkamai su BK 116 str. yra numatytos ir civilinio ieškinio užtikrinimo priemonės: proceso metu ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras ar teismas turi imtis priemonių galimam civiliniam ieškiniui užtikrinti: surasti įtariamajam ar kaltinamajam arba už įtariamojo ar kaltinamojo veiksmus materialiai atsakingiems asmenims priklausantį turtą ir laikinai apriboti nuosavybės teisę į jį.

Atlikus teismų praktikos paiešką www.liteko.teismai.lt ir www.infolex.lt pagal anksčiau galiojusio BK 142 straipsnį, teismų procesinių sprendimų pagal šį straipsnį nerasta, tačiau atlikus www.liteko.teismai.lt paiešką pagal BK 191 str. rasti 5 rezultatai. Tai iš esmės dvi baudžiamosios bylos, kurios buvo skundžiamos viena - apeliacine tvarka, kita - apeliacine ir kasacine tvarka.

Galima daryti išvadą, jog nepaisant to, jog baudžiamoji atsakomybė už autoriaus neturtinių teisių pažeidimą numatyta seniai, teismų praktikos paieška rodo, kad toks teisių gynimo būdas Lietuvoje nėra populiarus: vos keletas baudžiamųjų bylų išnagrinėta pagal BK 191 straipsnį.

Išnagrinėti teismų procesiniai sprendimai rodo, jog šiose baudžiamosiose bylose pakankamai ilgai renkami įrodymai, atliekant ne vieną ekspertizę, taip pat ir bylų nagrinėjimo teisme procesas gana ilgas, todėl autorius, kurio kūrinys ar jo dalis buvo pasisavinta, laukia rezultato baudžiamajame procese pakankamai ilgai ir vos pavykdavo priimti apkaltinamąjį nuosprendį per tuo metu galiojusį 5 metų senaties laikotarpį nuo nusikalstamos veikos padarymo.²²⁵ Dėl tokios ilgos baudžiamajo proceso trukmės, kurio metu netgi nespėjama priimti apkaltinamojo nuosprendžio per nustatytą senaties terminą, šis baudžiamasis teisių gynimos būdas negalėtų būti laikomas efektyviu. Manytina, kad senaties termino, per kurį turi būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis, pratęsimas

---

²²¹ BK 28 straipsnis. Nukentėjęsysis

1. Nukentėjęsuoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padarė fizinės, turtinės ar moralinės žalos. Asmuo pripažįstamas nukentėjęsuoju ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nutarimu ar teismo nutartimi.

²²² BK 110 straipsnis. Civilinis ieškovas

1. Civiliniu ieškovu pripažįstamas fizinis arba juridinis asmuo, kuris baudžiamajoje byloje reikalauja atlyginti dėl įtariamojo arba kaltinamojo nusikalstamos veikos patirtą turtinę ar neturtinę žalą. Asmuo pripažįstamas civiliniu ieškovu ikiteisminiotyrimo pareigūno, prokuroro nutarimu ar teismo nutartimi.

²²³ BK 112 str. 2 d.

²²⁴ BK 109 str.

²²⁵ Sutinkamai su BK 95 str. pakeitimu 2010 06 15 įstatymu Nr. XI-901, įsigaliojusiu nuo 2010 06 29 (Valstybės žinios, 2010, Nr. 75-3792), senaties terminas yra prailgintas iki aštuonerių metų skaičiuojamo nuo tada, kai buvo padarytas neatsargus arba nesunkus tyčinis nusikaltimas.

iki 8 metų tik iš dalies išsprendė problemą, t.y. bent užtikrino tai, kad kaltas asmuo neliktų nenubaustas po visos teisinės sistemos 5-erių metų įdėtų pastangų. Tačiau prailgindamas senaties terminą iki aštuonerių metų įstatymų leidėjas iš esmės pripažino, kad baudžiamasis persekiojimas Lietuvoje šlubuoja, tačiau, atrodo, atidėjo baudžiamojo persekiojimo už nusikalstamas veikas reformą geresniems laikams.

Kaip nurodyta vienoje byloje: Kauno miesto apylinkės teismo 2013-05-25 d. nuosprendyje 2009-11-01 d. autorius kreipėsi su pareiškimais į poliiją ir prokuratūrą dėl to, kad buvęs diplominio darbo vadovas ir kita aukštojo mokslo įstaigos mokslinė bendradarbė pasisavimo autorystę į tam tikras jo diplominio darbo dalis išleistame leidinyje, o kaip matome nuosprendis priimtas tik po beveik 4 metų,²²⁶ nuteistųjų apeliaciniai skundai buvo išnagrinėti ir atmesti Kauno apygardos teismo 2013 m. lapkričio 4 d. nutartimi,²²⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį pagal nuketėjusiųjų kasacinį skundą 2014 m. gegužės 13 d.²²⁸ Taigi, šioje byloje galutinis teismo procesinis sprendimas buvo priimtas po 5 metų.

Kitoje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teisme priimtas apkaltinamasis nuosprendis - Kauno miesto apylinkės teismas 2010 m. kovo 9 d. nuosprendžiu, kuriuo vienos viešosios įstaigos darbuotojas bandomajame projekte laikotarpiu nuo 2004 m. gruodžio mėnesio iki 2005 m. gegužės mėnesio, projekto koordinatoriui pateikė parengtas modulio temas, kuriose buvo panaudotas anksčiau išleisto svetimo kūrinio dalys ir jos buvo paskelbtos minėto viešosios įstaigos darbuotojo vardu. Viešosios įstaigos darbuotojas buvo nuteistas už nusikaltimo, numatyto BK 191 str. 1 d. padarymą 50 MGL (6250 Lt) bauda, tačiau apeliacinės instancijos teismas nuosprendį panaikino sutinkamai su BK 3 str. 1 d. 2 punktu pasibaigus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo 5 metų senačiai.²²⁹ BK 191 str. 1 d. numatytas nusikaltimas yra nesunkus (BK 11 str. 3 d.), o pagal BK 95 str. 1 d. 1 p. b) papunktį nesunkiam nusikaltimui nustatytas penkių metų apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas, kuris skaičiuojamas nuo nusikalstamos veikos padarymo. Šioje byloje teismas nustatė, jog apeliaciniame skunde nuteistojo gynėjas nurodo, kad yra suėję LR BK 95 str. 1 d. 1 punkto b) papunktyje numatyti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminai. Šioje byloje nebuvo nustatyta, kada tiksliai buvo paskelbtas mokymo modulis su nuplagijuotomis temomis ar jų dalimis. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog *“Norint nustatyti, ar 2010-03-09 nuosprendžio priėmimo metu buvo suėję LR BK 95 str. 1 d. 1 punkto b) papunktyje numatyti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminai reikia nustatyti tikslią nusikalstamos veikos padarymo datą. Iš byloje esančių V. D. parodymų nustatyta, kad mokymo modulis paskelbtas 2005 metų kovo mėnesį. Tiklesnė data ikiteisminio tyrimo metu ir teisminio bylos nagrinėjimo metu nenustatyta. Byloje kyla abejonė, ar mokymo modulis buvo paskelbtas iki 2005 kovo mėnesio 9 dienos ar po šios datos. Šios abejonės byloje nėra galimybės pašalinti, todėl ji vertinama nuteistojo V. Š. naudai ir pripažįstama, kad mokymo modulio (duomenys neskelbtini) pirmoji tema (duomenys neskelbtini) ir antroji tema (duomenys neskelbtini) viešai paskelbtos iki 2005 metų kovo 9 dienos. Atsižvelgiant į tai, kad LR BK 191 str. 1 d. numatyta veika priskiriama prie nesunkių nusikalstamų veikų (LR BK 11 str. 3 d.), o nusikalstamos veikos padarymo metu galiojusio LR BK 95 str. 1 d. 1 punkto b) papunkčio redakcijoje buvo numatytas*

²²⁶ Kauno miesto apylinkės teismo 2013-05-25 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-156-634/2013

²²⁷ Kauno apygardos teismo 2013-11-04 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-591-478-2013

²²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014-05-13 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014

²²⁹ Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010

*penkerių metų apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas, Kauno miesto apylinkės teismo 2010 m. kovo 9 d. nuosprendis priimtas pasibaigus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminui. Baudžiamoji byla V. Š. atžvilgiu turi būti nutraukta LR BPK 3 str. 1 d. 2 p.*²³⁰

Taip pat išnagrinėta bylų medžiaga leidžia teigti, kad teismai laiko sąžininga, protinga ir teisinga priteisti pakankamai nedideles kompensacijas už padarytą autorystės pasisavinimu žalą: iš abiejų pažeidėjų buvo priteista po 978,54 Lt turtinės žalos, iš vieno iš jų buvo priteista 5000 Lt neturtinės žalos, kitas atlygino 20000 Lt žalą pasirašydamas taikos sutartį su vienu iš pažeidėjų, ir po 3505 Lt bylinėjimosi išlaidų. Taip pat buvo paskirtos baudos: viena pažeidėjui 3250 Lt, kitam - 3900 Lt bauda. Šios nedidelės žalos priteisimas buvo teismo motyvuotas: *“Nusikalstama veika padaryta tiesiogine tyčia, tačiau leidinio sudarytojai ir rinkinio publikacijų autoriai nesiekė komercinės naudos, nukentėjusiojo kūrinys nebuvo panaudotas išties, o tik jo fragmentai, kaltinamųjų straipsniai buvo tik sudedamoji leidinio dalis. Panaudojus nukentėjusiojo kūrinio fragmentus, buvo išleistas atskiras leidinys, kuris iki šiol yra platinamas. Leidinys „Didžiosios Britanijos lietuvių bendruomenė: praeitis, dabartis, ateitis“ išleistas nedideliu tiražu (500 egz., t. 5, b. l. 87), taigi jo paplitimas nėra didelis. Atsižvelgtina ir į tai, kad nukentėjusysis nebuvo žinomas tos mokslo srities tyrinėtojas, jo kūrinys buvo baigiamasis bakalauro darbas, neturintis didelės mokslinės vertės. Nukentėjusiojo autorinių teisių pažeidimas, atsižvelgiant į darbo specifiką, pasireiškė ne autoriaus originalių idėjų pasisavinimu, bet faktografinės medžiagos, surinktos A. Š., panaudojimu autoriaus (nukentėjusiojo) sukurta forma. Padaryta turtinė žala - 1957,07 Lt - nėra didelė.”* Tačiau neformaliai pasikalbėjus su mokslininkais, jiems neatrodo, kad priteista materialinė ir moralinė žala nėra didelė – jų nuomone, sudėjus visą priteistą žalą iš esmės gaunasi vidutinis metinis dėstytojo atlyginimas mokamas aukštojo universitetinio mokslo institucijoje. Tačiau teigiama teismų praktika laikytina ir tai, kad nepaisant to, jog baudžiamoji byla yra dėl padarytos nusikalstamos veikos, pažeidžiančios neturtinę autorystės teisę, teismai priteisia iš kaltininko patirtą ir turtinę, ir neturtinę žalą.²³¹

Taigi, atlikus teismų praktikos pagal BK 191 str. analizę tam, kad šis teisių gynimo būdas būtų veiksmingas būtina, kad ikiteisminis tyrimas ir teisminis nagrinėjimas būtų atliktas per trumpesnius terminus. Tai paprastai pasiekama: per pareigūnų ir teisėjų specializaciją, žmogiškųjų ir finansinių išteklių įrodymų rinkimui ir reikiamoms ekspertizėms atlikti turėjimą ir jų tinkamą paskirstymą ir pan.

III.VI.III Baudžiamosios atsakomybės už turtinių teisių pažeidimą taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Baudžiamoji atsakomybė už autorių turtinių teisių pažeidimus buvo numatyta dar 1961 m. BK 142 str., vėliau buvo numatyta BK 142¹ str. ir priėmus naują 2003 m. gegužės 1 d. BK redakciją baudžiamoji atsakomybė jau buvo reglamentuojama BK 192 str.

²³⁰ Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010

²³¹ BK 109 str.

2003 m. gegužės 1 d. BK 192 str. redakcija buvo keista 2009 07 09 įstatymu Nr. XI-330, kuris įsigaliojo nuo 2009 07 23.²³² Šiuo pakeitimu buvo išspręstos keletas problemų, su kuriomis buvo susidurta taikant BK 192 str. teismų praktikoje. Pirma, 2003 m. gegužės 1 d. BK 192 str. redakcija nenumatė baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą gretutinių teisių naudojimą, nors šią spragą bandė užpildyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pasisakydamas, kad BK 192 str. turėtų būti taikomas ir gretutinių teisių pažeidimo atveju,²³³ antra, teismų praktikoje iškilo problema taikyti BK 192 str. tuo atveju, kai nėra teisėtų kūrinių kopijų, tik kūrinių originalas, nes vienas iš kvalifikuojančių šios nusikalstamos veikos požymių – teisėtų kūrinių kopijų vertė.²³⁴

Todėl šio Tyrimo metu bus daugiau dėmesio kreipiama į teismų praktiką, t.y. priimtus teismų procesinius sprendimus taikant BK 192 str. redakciją po priimtų 2009 m. liepos 23 d. pakeitimų.²³⁵

Atlikus teismų praktikos paiešką www.infolex.lt rasti 77 rezultatai, t.y. teismų procesiniai sprendimai, kuriuose taikyta BK 192 str., atlikus liteko.lt paiešką rasti tik 36 rezultatai - teismų procesiniai sprendimai. Išanalizavus šiuos viešai prieinamus teismų procesinius sprendimus identifikuotos šios problemos:

Pirma, nors teismų praktikoje yra paaiškinta, kad apskaičiuojant ir priteisiant turtinę žalą (negautas pajamas), patirtą dėl neteisėto literatūros, mokslo, meno kūrinių atgaminimo, laikymo komercijos tikslais neteisėtų tokio kūrinių kopijų (BK 192 straipsnis), turi būti vadovaujama mažmeninėmis teisėtų kopijų kainomis,²³⁶ kas labai palengvina patirtos nusikalstamais veiksmais žalos įrodinėjimą baudžiamojoje byloje, teismai vis dar per dažnai naudojami BPK 115 str. 2 dalyje numatyta teise: „išimtiniais atvejais, kai negalima civilinio ieškinio tiksliai apskaičiuoti neatidėjus baudžiamosios bylos nagrinėjimo ar negavus papildomos medžiagos, priimant apkaltinamąjį nuosprendį, pripažinti civiliniam ieškovui teisę į ieškinio patenkinimą, o klausimą dėl ieškinio dydžio perduoti nagrinėti civilinio proceso tvarka.“ Pvz.: vienoje byloje kasatoriai nesutiko su teismų sprendimu perduoti klausimą dėl civilinio ieškinio nagrinėti civilinio proceso

²³² Valstybės žinios, 2009, Nr. 87-3663

²³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-218/2004. R. Birštono nuomone, „toks plečiamasis BK 192 str. normų aiškinimas nesuderinamas su nullum crimen sine lege principu (BK 2 straipsnio 1 dalis)“ (Ramūnas Birštonas ir kt., Intelektinės nuosavybės teisė, Valstybinė įmonė „Registrų centras“, Vilnius, 2010, P. 306)

²³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-3/2006

²³⁵ BK 192 straipsnis. **Literatūros, mokslo, meno kūrinių ar gretutinių teisių objekto neteisėtas atgaminimas, neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas**

1. Tas, kas neteisėtai atgamino literatūros, mokslo ar meno kūrinių (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objektą arba jų dalį komercijos tikslais arba platino, gabenė ar laikė komercijos tikslais neteisėtas jų kopijas, jeigu kopijų bendra vertė pagal teisėtų kopijų, o kai jų nėra, pagal atgamintų kūrinių originalų kainas viršijo 100 MGL dydžio sumą, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką, jeigu neteisėtų kopijų bendra vertė pagal teisėtų kopijų, o kai jų nėra, pagal atgamintų kūrinių originalų kainas viršijo 250 MGL dydžio sumą, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

²³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-35/2011, Teismų praktika, 2011, P. 35

tvarka. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas palaikė žemesniųjų instancijų teismų sprendimus, nurodydamas, jog tuo atveju, kai vietoj nuostolių prašoma kompensacijos pagal ATGTĮ 83 straipsnio 4 dalies 1 punktą, turi būti šioje normoje nurodytos aplinkybės vertinamos kiekvieną kartą. Nesant duomenų apie nuteistųjų turtinę padėtį ir nesant tikslių duomenų, kokia yra kaltinime nurodytų neteisėtų kompiuterinių programų kopijų mažmeninė vertė (nagrinėjamoje byloje buvo pripažinta, kad pagal pateiktą specialisto išvadą ir bendrovių UAB „Baltic Amadeus“, UAB „AGA-CAD“, „TD Baltic“ nurodytos programų mažmeninės kainas neteisėtai buvo panaudotos kompiuterių programų kopijos, kurių vertė viršija 250 MGL), negalima nustatyti, kokia žala nuteistųjų neteisėtais veiksmais buvo padaryta, t. y. kokia tiksli kopijų vertė, kad būtų galima atlyginti patirtus nuostolius.²³⁷ Todėl LAT sprendė šioje byloje, kad teismo sprendimas perduoti klausimą dėl ieškinio dydžio nagrinėti civilinio proceso tvarka, atitinka BPK 115 straipsnio 2 dalį ir teismų praktiką.

Kitoje byloje, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sprendė, kad „didmeninės teisėtų kopijų kainos“ yra netinkamos žalai įrodyti baudžiamojame byloje, nors didmeninė kaina yra paprastai mažesnė nei mažmeninė kaina, taip pat šiam sprendimui įtakos turėjo, kad dviejose specialisto išvadose nurodytos kainos skyrėsi: *“Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai negautas pajamas traktavo kaip turtinę žalą. Kita vertus, iš baudžiamosios bylos matyti, kad apeliacinės instancijos teismas, priteisdamas civiliniams ieškovams turtinę žalą (negautas pajamas), vadovavosi specialisto R. Čižo 2007 m. liepos 24 d. išvadoje Nr. S-07-07-24/01 nurodytomis kompiuterio programų kainomis. O iš specialisto R. Čižo paaiškinimų pirmosios instancijos teisme matyti, kad jis šioje išvadoje nurodė didmenines kainas, o ne, kaip to reikalaujama BK 192 straipsnio 1 dalies dispozicijoje, mažmenines kompiuterio programų kainas. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad specialisto V. Valukonio išvadoje, „BMS Megapolis“ rašte nurodytos kainos skiriasi nuo specialisto R. Čižo išvadoje nurodytų kainų. Vadinasi, apeliacinės instancijos teismas, neatidėjęs bylos, negavęs papildomos medžiagos, negalėjo tiksliai apskaičiuoti civilinio ieškinio, todėl, priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį, turėjo vadovautis BPK 115 straipsnio 2 dalies nuostatomis pripažinti nukentėjusiajam ir civiliniam ieškovui teisę į ieškinio dėl turtinės žalos atlyginimo patenkinimą, o klausimą dėl civilinio ieškinio, susijusio su turtine žala, dydžio perduoti nagrinėti civilinio proceso tvarka. Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad civilinių ieškovų „Autodesk Incorporated“, „Microsoft“ korporacijos, „Adobe Systems Incorporated“ teisė reikšti pretenzijas ir reikalauti atlyginti turtinę žalą yra pagrįsta byloje pateiktais dokumentais (T. 3, b. l. 10–192; T. 5, b. l. 72–124).²³⁸*

Tačiau sprendimų, kai priteisiama žala pagal pareikštą civilinį ieškinį baudžiamojame byloje daugėja,²³⁹ todėl tikėtina, kad besivystant teismų praktikai, kai bus aišku, kokie įrodymai turi būti baudžiamojame byloje surinkti tinkamai apskaičiuoti žalą, ši problema savaime turėtų išsispęsti.

²³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo 2012 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-474/2012

²³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-7-35/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-173/2013. Teismų praktika. 2013, 39, p. 350-369.

²³⁹ Pvz.: Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1-25-818/2012

Antra, sutinkamai su BK 16 straipsnio 4 dalimi laikoma, kad BK 192 straipsnio 1 dalyje numatyta veika gali būti padaroma tik veikiant tiesiogine tyčia, todėl nagrinėdamas bylą teismas kiekvienu atveju turi nustatyti, jog kaltininkas suvokė pavojingą savo nusikalstamos veikos pobūdį: suvokė objektyvias nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes ir norėjo taip veikti (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį Nr. 2K–173/2013). Todėl vienose baudžiamosiose bylose pakanka, kad kaltinamas asmuo “nežinotų” ar “nesuvoktų” apie tai, kad daro BK 192 str. nustatytus autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančius veiksmus,” kad asmuo išvengtų numatytos baudžiamosios atsakomybės už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus,²⁴⁰ kitose bylose teismui pakanka neteisėtų kopijų laikymo asmens “suvokimui” konstatuoti, kai asmuo, eina direktoriaus pareigas, turėdamas teisę atstovauti juridiniam asmeniui, priimti juridinio asmens vardu sprendimus bei kontroliuoti juridinio asmens veiklą, neužtikrina, kad jo įmonės kompiuteriuose nebūtų instaliuotos kompiuterių programų neteisėtos kopijos.²⁴¹

Trečia, netinkamai surašytas kaltinimas²⁴² ir/ar nesurinkta pakankamai įrodymų kaltinimui pagrįsti.²⁴³

²⁴⁰ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-532/2012 (pripažinta, kad bendrovės vadovas nesuvokė aplinkybės, jog įmonės tarnybinėje stotyje laiko neteisėtas kompiuterių programų kopijas. Pats kaltinamasis tarnybinių stočių valdymo įgūdžių neturėjo, nežinojo tarnybinės stoties slaptazodžio, todėl pats įdiegti ar apžiūrėti įmonės tarnybinėje stotyje esančių programų negalėjo. Jo vadovaujamoje bendrovėje taip pat nebuvo ir darbuotojo, atsakingo už kompiuterių priežiūrą ir jų tinklo administravimą. Byloje nustatyta, kad bendrovės tarnybinę stotį ir kompiuterių tinklą prižiūrėjo kita įmonė, tačiau byloje taip pat nėra patikimų duomenų, jog šios įmonės darbuotojai būtų informavę išteisintąjį apie stotyje laikomas neteisėtas programų kopijas. Svarbu ir tai, jog ši stotis buvo įsigyta siekiant pagerinti techninę, o ne programinę įrangą, ir į ją turėjo būti perkelta programinė įranga iš anksčiau veikusios tarnybinės stoties. O tai suponuoja tikėtiną prielaidą, jog ši programinė įranga buvo įdiegta tarnybinėje stotyje anksčiau nei tarnybinė stotis perduota įtariamąjį vadovauti bendrovei. Be to, nėra jokių duomenų ir apie tai, kad išteisintasis turėtų kokių nors žinių apie įmonės tarnybinėje stotyje laikytų neteisėtų kompiuterių programų kopijų kainą, nors tai svarbus subjektyvusis veikos požymis, sudarantis prielaidas atriboti baudžiamąjį ir administracinę atsakomybę); Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. balandžio 8 d. baudžiamojoje byloje Nr. 1-252-891/2015 (teismas pripažino, jog byloje faktinės aplinkybės nepatvirtina, kad kaltinamasis įmonės direktorius suvokė, jog UAB „R.“ ir UAB „K. e.“ knygynuose buvo pardavinėjamos būtent neteisėtos knygų LBMR ir LBS kopijos.); Utenos rajono apylinkės teismo 2013 m. birželio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-19-373/2013 (teismas sprendė, kad pagal LR BK 192 str. atsakomybė kyla už tiesiogine tyčia atliktus veiksmus, susijusius su kompiuterio programų atgaminimu, laikymu, platinimu, o ne už tai, jog įmonės vadovas neužtikrino, kad jo vadovaujamoje įmonėje būtų laikomasi Autorių teisių įstatymo reikalavimų, tai yra šio nusikaltimo subjektas nėra specialus. [...] byloje nesurinkta įrodymų, patvirtinančių, kad kaltinamasis pats tiesiogiai pažeidė įstatymą, neteisėtai atgamindamas kaltinime nurodytas kompiuterio programas, ar kaip vadovas davė nurodymą tai atlikti kitiems įmonės darbuotojams. Byloje nenustatyti konkretūs jo veiksmai atgaminant kaltinime nurodytas kompiuterio programas. Todėl G. J. negali atsakyti už programų atgaminimą, laikymą ir platinimą, nesant įrodymų, kad jis padarė šiuos neteisėtus veiksmus.)

²⁴¹ Pvz.: Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-25-818/2012

²⁴² Pvz.: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. balandžio 8 d. baudžiamojoje byloje Nr. 1-252-891/2015 (teismas sprendė, jog “Kaltinamajame akte nurodyta, jog J. A. platino ir laikė neteisėtas literatūros kūrinių kopijas UAB „R.“, UAB „K. e.“ knygynuose. T. y., J. A. kaltinamas, kad knygas laikė jis pats asmeniškai, nors iš bylos medžiagos matyti, jog knygos buvo rastos ir paimtos įmonėse, kuriose jos buvo įtrauktos į buhalterinę apskaitą. Teismas taip pat atkreipia dėmesį į tai, jog J. A. kaltinamas, kad laikė neteisėtas knygų kopijas J. A. II knygyne (duomenys neskelbtini) (52 knygas „Lengvas būdas mesti rūkyti“ ir 45 knygos „Lengvas būdas sulieknėti“) ir II „K.“ knygyne (duomenys neskelbtini) (3 knygas „Lengvas būdas mesti rūkyti“ ir 7 knygas „Lengvas būdas sulieknėti“). Tačiau nei ikiteisminio tyrimo metu, nei teismo nagrinėjimo metu apskritai nenustatyta, kokie santykiai J. A. siejo su minėtomis įmonėmis (išskyrus tai, jog J. A. yra kaltinamojo brolis). Todėl apskritai nėra pagrindo daryti netgi prielaidų, jog J. A. laikė knygas įmonėse, kurių nei savininku, nei direktoriumi nėra.”)

Ketvirta, kaip ir neturtinių teisių pažeidimo atveju, taip ir turtinių teisių pažeidimo atveju. rezultato byloje tenka laukti ilgai. Keletas bylų buvo nutraukta dėl 5 metų senaties termino (pvz.: baudžiamoji byla Nr. 1A-505/2010).

Tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad Lietuvoje ištirta ir išnagrinėta ne viena baudžiamoji byla dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo internete, pripažintina, kad šių bylų tyrimas sudėtingesnis, tačiau nenustatyta ženklų problemų taikant šią normą autorių teisių ir gretutinių teisių nusikaltimams elektroninėje erdvėje. Tačiau pažymėtina, kad serveris, kuriame buvo laikomi neteisėti objektai, buvo Lietuvoje, todėl nenustatyta, kad taikant baudžiamąjį proceso normas būtų buvę sudėtinga surinkti įrodymus ir pritaikyti baudžiamąją atsakomybę atsakingiems asmenims teisme.

Pvz.: vienoje baudžiamąjoje byloje tinklalapyje www.filmai.us saugomi filmai buvo platinami pasinaudojant nuoroda į serverį www.speedyshare.com, kuris veikė kaip filmų talpykla, iš kurio buvo galima parsisiųsti filmą tik per tinklapį www.filmai.us. Šioje byloje Lietuvos Kriminalinės policijos biuras pateikė IP adresus, iš kurių buvo talpinami filmai serveryje

---

²⁴³ Pvz.: Šakių rajono apylinkės teismo 2013 m. gegužės 22 d. nuosprendis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-59-443/2013 („Kaip prokuroras, taip ir teisme liudytojais apklausti tuometiniai Šakių RPK pareigūnai, vykdę pirminius tyrimo veiksmus kaltinamojo atžvilgiu pažymėjo, kad tyrimo pradžioje nebuvo galvojama apie T. M. baudžiamąjį persekiojimą, nes buvo ruošiama medžiaga patraukti jį administracinėn atsakomybėn. Gal tik šia aplinkybe ir paaiškintinas policijos pareigūnų įvykio vietos apžiūros neatlikimas, kompiuterinės įrangos, jungčių detalus neaprašymas ir jų neišėmimas, nesiaiškinimas, kas, kada, kokiomis aplinkybėmis ir už kiek naudojosi įrengtomis 2 kompiuterinių žaidimų vietomis, faktinės galimybės atkurti, panaudoti turėtas kompaktinių plokštelių neoriginalias kopijas su T. M. tuo metu turėta kompiuterine įranga ir kt. svarbių aplinkybių. Šie ikiteisminio tyrimo esminiai trūkumai ir klaidos užkerta kelią paneigti kaltinamojo versiją, jog kaltinime nurodytos 374 vnt. SONY PLAYSTATION 2 neteisėtų kopijų kompaktinės plokštelės (žaidimai) niekad nebuvo laikomi ar naudojami komercijos tikslais, nes ir kompiuterinė įranga tose žaidimų vietose stovėjo kita, pritaikyta atkurti XBOX žaidimų versijoms. Dėl aukščiau nurodytų tyrimo trūkumų nepaneigti ir kaltinamojo aiškinimai, jog net ir pakeitus XBOX įrangą į jo tuomet turėtą SONY PLAYSTATION 2 versiją skaitančią, nebūtų galima panaudoti minėtų neteisėtų plokštelių komercijos tikslais, nes jų, neoriginalių, tą įrangą tiesiog „neskaitė“, neatkūrinėjo. **Skelbimai ir sąsiuvinis su tik ką pradėtais vesti įrašais, teismo vertinimu, nėra kaltinamojo veiką pakankamai įrodantys dokumentai – kaltinamasis neneigė, kad turėjo ir originalių SONY PLAYSTATION 2 žaidimų, kuriuos ir reklamavo skelbimuose, bet dėl kurių kaltinimas nereiškiamas, o sąsiuvinyje kaltinamais tik pradėjo žymėti originaliais žaidimais žaidžiančių užsakymus, laiką, gautus pinigus, bet vėlgi, – kaltinimas jam dėl to nereiškiamas.** Dėl tų pačių aplinkybių teismas netenkino prokuroro prašymo išsireikalauti iš Šakių RPK ten saugomus 374 vnt. neteisėtų kopijų ir jas apžiūrėti, siekiant surasti bent po keletą ar net daugiau to paties žaidimo kopijų, – prokuroro manymu, taip galima būtų daryti prielaidą ar netgi įrodyti, kad žaidimai buvo skirti nuomoti ir buvo nuomojami, pageidaujantiems juos išsinešti žaisti į namus. Teismas atkreipia dėmesį, kad abiejų nusikalstamų veikų padaryme kaltinimas grindžiamas tuo, kad T. M. turėjo tikslą ar gavo komercinę naudą, leisdamas asmenims tomis neteisėtomis kopijomis už piniginių atlygį naudotis, žaisti tam įrengtose dvejose kompiuterinėse vietose, o ne kaip nors kitaip. Be to, nesant byloje nei vieno faktiškai nustatyto asmens, žaidusio ten įrengtose vietose ar kitaip kaip išsinuomavusio tas nelegalias kopijas, mokėjusio už tai T. M., tokios prielaidos ir spėlionės teismo vertinamos kaip spekuliatyvaus pobūdžio, jomis negalima grįsti kaltinimo ir pripažinti kaltinamąjį padarius jam inkriminuojamas nusikalstamas veikas. Teismo vertinimu, surinkti papildomus T. M. kaltės įrodymus, pašalinti trūkumus, ištaisyti netinkamai atlikto ikiteisminio tyrimo klaidas po daugiau nei pusantų metų nėra jokios galimybės. Tokio prašymo nereikė ir prokuroras.“); Kauno apygardos teismo 2013 m. rugpjūčio 13 d. nutartis baudž. byloje Nr. 1A-673-114-2013 (teismas sprendė, kad nebuvo įrodyta, kad 374 vnt. neteisėtų kopijų kompaktinės plokštelės su kompiuterinėmis programomis (žaidimais) buvo laikomos komerciniais tikslais, nes kompiuterinė įranga tose žaidimų vietose stovėjo pritaikyta atkurti žaidimų versijoms, o minėtų neteisėtų plokštelių ta įrangą tiesiog „neskaitė“, neatkūrinėjo)

www.speedyshare.com ir gavus jų pasiekimo nuorodas, šios nuorodos dedamos į tinklapį www.filmai.us. Lietuvos antipiratinės veiklos asociacijos specialistas savo išvadoje nurodė išplatintus filmus ir jų peržiūrų skaičių bei iš kokio IP adreso kiekvienas filmas patalpintas į serverį www.speedyshare.com ir gavus jo pasiekimo nuorodą bei ją įdėjus į tinklapį www.filmai.us, padarytas viešai prieinamu internete. Kaltinamasis ikiteisminio tyrimo metu paaiškino kaip vykdavo filmo atsiuntimo procedūra: asmuo, norėdamas parsisiųsti filmą, turėdavo siųsti SMS žinutę su nurodytu raktažodžiu „FSTART“ padidinto tarifo trumpuoju numeriu 1679, tai yra į UAB „Verozona.“ UAB „Verozona“ aktyvuodavo jo puslapyje siuntėjo telefono numerį, ir šis žmogus svetainėje įvedęs savo telefono numerį galėdavo siųstis filmus 5 dienas. Prie tokio asmens telefono sąskaitos prisideda 0,50 Lt. Vėliau nuo tokio asmens telefono sąskaitos kas 5 dienos nuskaičiuodavo po 1,50 Lt už narystę ir jis toliau galėjo nemokamai siųstis filmus. Kaltinamasis šioje byloje sudarė taikos sutartį dėl nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo su Lietuvos antipiratinės veiklos asociacija 45.000 Lt sumai, tačiau kaip teismas nenutraukė bylos nei dėl to, kad žala buvo atlyginta, nei dėl laidavimo, nes pažymėjo, kad kaltininkas apmokėjo žalą pinigais, kurie buvo įgyti nusikalstamu būdu: „Byloje surinktais įrodymais nustatyta, kad UAB „Verozona“ pervesdavo P. Š. priklausančią pajamų dalį pagal sutartį dėl apmokėjimo už filmų platinimą padidinto tarifo žinutėmis. Vadinasi visos šios lėšos yra gautos nusikalstamu būdu ir kaltinamieji siekia šiomis lėšomis atlyginti ieškovui padarytą žalą. Patys kaltinamieji savo lėšomis žalos civiliniam ieškovui neatlygino ir nėra įsipareigoję ją atlyginti. Šią aplinkybę pripažino ir patys kaltinamieji jų su civiliniu ieškovu sudarytoje taikos sutartyje įtraukdami UAB „Eprom“ atsakovu. Todėl UAB „Eprom“ sąskaitoje esantys 61214,84 Lt, gauti iš UAB „Verozona“, konfiskuotini, kaip pinigai gauti iš nusikalstamos veikos (LR BK 72 str. 3 d. 2 p., iki 2010-12-11 galiojusi redakcija).“ Teismas P. Š. pripažino kaltu pagal LR BK 192 str. 1 d. (iki 2009-07-23 galiojusi redakcija) ir paskyrė viešuosius darbus šešiams mėnesiams, įpareigojant neatlygintinai dirbti 30 valandų per mėnesį visuomenės labui.

Kitoje baudžiamojoje byloje Nr. 1-799-716/2010 kaltinamasis jam priklausančioje ir administruojamoje internetinėje svetainėje adresu (*duomenys neskelbtini*), kurios IP adresas (*duomenys neskelbtini*), sukūrė vientisą sistemą iš keturių serverių: (*duomenys neskelbtini*), juose neteisėtai atgamindamas patalpino 39734 (trisdešimt devynis tūkstančius septynis šimtus trisdešimt keturis) audiovizualinių kūrinių kopijas (Divix, Xvid, DVDRip, Mpeg4, BDRip formatais), kurių vertė pagal teisėtų kopijų mažmeninio pardavimo kainas 2010-02-18 dieną buvo 393366,60 Lt (trys šimtai devyniasdešimt trys tūkstančiai trys šimtai šešiasdešimt šeši litai 60 centų), tai yra viršijo 250 MGL dydžio sumą, šias neteisėtas audiovizualinių kūrinių kopijas komerciniais tikslais laikė serveriuose: (*duomenys neskelbtini*) ir platino už nustatytą mokestį svetainėje (*duomenys neskelbtini*) užsiregistravusiems lankytojams, sudarydamas galimybę jiems neteisėtai kūrinių kopijas peržiūrėti realiu laiku arba parsisiųsti į savo įrenginius, tokiu būdu gavo neteisėtų pajamų 31083,10 Lt (trisdešimt vieną tūkstantį aštuoniasdešimt tris litus 10 centų). Kaltę kaltinamasis pripažino ir paaiškino, kaip gaudavo pajamas. Pajamos sudarė: iš pradžių iš registracijos, vėliau už 5 filmų peržiūrą buvo imamas 5 Lt mokestis. Dėl SMS siuntimo jis sudarė sutartį su (*duomenys neskelbtini*), vartotojai jiems per mėnesį siųsdavo SMS, o mėnesio gale jam buvo išmokama surinkta suma į jo sąskaitą. Iš sąskaitos jis pervesdavo mokestį už serverius. Serverius jis nuomojosi iš V. M. ir „(*duomenys neskelbtini*)“, t.y. asmens B., kuriam duodavo pinigus. B. buvo jo pažįstamas, per jį jis išsinuomojo serverius. Veiklą jis vykdė nuo 2009-05 mėnesio iki 2010-02 mėnesio. 2010 m. vasario mėnesį serveriai buvo

atjungti. Dabar svetainė veikia be jo žinios, ją perdavė neatlygintinai kitiems žmonėms. Jis pripažįsta, kad teikė galimybę neteisėtai siųsti filmus, teisės į kuriuos priklausė UAB (*duomenys neskelbtini*) ir UAB (*duomenys neskelbtini*). Iš šios veiklos uždirbo apie 32000Lt. Šioje byloje kaltinamasis sudarė taikos sutartis su civiliniais ieškovais dėl žalos atlyginimo, todėl buvo atleistas nuo atsakomybės, remiantis BK 38 straipsniu. Konfiskuoti jo sąskaitoje lėšos 3623,10 Lt bei skirta baudžiamąjį poveikio priemonė – 60 (šešiasdešimt) valandų nemokamų darbų sveikatos priežiūros, globos ir rūpybos ar kitose valstybinėse ar nevalstybinėse įstaigose bei organizacijose, juos atliekant per penkis mėnesius nuo nuosprendžio įsiteisėjimo.²⁴⁴

III.VI.III. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimą ir už informacijos apie teisių valdymą pažeidimus taikymas Lietuvos teismų praktikoje

Baudžiamąją atsakomybę už informacijos apie teisių valdymą pažeidimus reglamentuoja BK 193 str., tačiau pagal šį straipsnį nėra nė vienos išnagrinėtos bylos, todėl nustatyti, ar ši norma veiksminga nėra galimybių. Tačiau yra keletas išnagrinėtų bylų pagal BK 194 str.,²⁴⁵ kuris numato baudžiamąją atsakomybę už techninių apsaugos priemonių pašalinimą.

Išanalizavus šias bylas, atrodo, kad pritaikymas baudžiamosios atsakomybės už minėtą nuskaltimą priklauso nuo surinktų įrodymų kokybės ir išsamumo, vienoje byloje buvo pritaikyta baudžiamoji atsakomybė,²⁴⁶ kitoje byloje ne,²⁴⁷ nes kaltinamasis kaltės nepripažino ir parodė nežinąs iš kur kompiuterio sisteminiame bloke atsirado slaptažodžiai, specialistas negalėjo patvirtinti, kad šie raktai gali atlikti programų apsaugos priemonių pašalinimo funkciją, nes jie gali būti užblokuoti, netinkami naudoti, iš kur kompiuteryje atsirado failas su raktais negali nustatyti. Todėl teismas sprendė, kad „*Esant tik prielaidai, kad kompiuterio sisteminiame bloke ASKS rastais raktais galima pašalinti kompiuterių programų technines apsaugos priemones, nenustačius, kad šiuos raktus komercijos tikslais laikė būtent kaltinamasis, jis pagal LR BK 194 str. išteisintinas, kaip nepadaręs veikos, turinčios nusikaltimo ar baudžiamąjį nusižengimo požymių (LR BPK 303 str. 5 d. 1 p.).*”

---

²⁴⁴ Šiaulių miesto apylinkės teismo 2011 m. kovo 28 d. nuosprendis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-799-716/2010

²⁴⁵ **BK 194 straipsnis. „Neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimas**

1. Tas, kas neteisėtai pašalino bet kokias technines apsaugos priemones, kurias autorių teisių ar gretutinių teisių subjektai naudoja savo teisėms įgyvendinti ar apsaugoti, arba komercijos tikslais gamino, importavo, eksportavo, laikė, gabenė ar platino galimybę pašalinti tas technines apsaugos priemones suteikiančius prietaisus (dekoderius, dekodavimo korteles ar kitokius prietaisus) arba programinę įrangą, slaptažodžius, kodus ar kitokius panašius duomenis, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo.“

²⁴⁶ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 14 d. nuosprendis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-201-579/2010; Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 1S-803-209-2009

²⁴⁷ Utenos rajono apylinkės teismo 2013 m. birželio 26 d. nuosprendis Nr. 1-19-373/2013

III.VII. TEISIŲ GYNIMO BŪDŲ TAIKYMO PRAKTIKA LATVIJOJE IR ESTIJOJE

III.VII. I. LATVIJA

Civilinių teisių gynimo būdų taikymas Latvijoje

Latvijoje civiliniai teisių gynimo būdai ir jų taikymas yra reglamentuojami Latvijos autorių teisių įstatyme²⁴⁸ ir Civilinio proceso įstatyme²⁴⁹ (toliau – **CPI**), kurie yra suderinti su Teisių gynimo direktyva ir TRIPS sutartimi. Latvijos autorių teisių įstatymo pakeitimai ir Civilinio proceso įstatymo pakeitimai, susiję su Teisių gynimo direktyvos įgyvendinimu įsigaliojo Latvijoje nuo 2007 m. kovo 1 d.²⁵⁰ Iš esmės Latvijoje nustatytos civilinės teisių gynimo priemonės atitinka Teisių gynimo direktyvos nuostatas.²⁵¹

Latvijoje, kaip ir Lietuvoje, teisių turėtojai ar jų atstovai, tam tikrais atvejais ir kolektyvinio administravimo asociacijos, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti apsauginių bei kompensacinių civilinių teisių gynimo priemonių. Skirtingai nei Lietuvoje išimtinės licencijos turėtojas neturi teisės kreiptis į teismą taikyti civilinius teisių gynimo būdus, jeigu tai aiškiai nenumatyta suteiktoje išimtinėje licencijoje.

Po Teisių gynimo direktyvos įgyvendinimo Latvijoje Autorių teisių įstatymas nebuvo suderintas su Civilinio proceso įstatymu ir dėl to priemonės tam tikrais atvejais sutampa ir dėl to teismų praktikoje kyla neaiškumų.²⁵² Kaip paaiškinta I. Satovs pranešime Civilinio proceso įstatymo 250¹⁷ str. numato tokias apsaugines ir kompensacines autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemones:

- (i) nutraukti ir uždrausti neteisėto intelektualinės nuosavybės objekto naudojimą;²⁵³
- (ii) nutraukti ir uždrausti priemones, kurios yra pripažintos kaip pasiruošimas neteisėtai panaudoti intelektualinės nuosavybės objektus;²⁵⁴
- (iii) nutraukti ir uždrausti paslaugų teikimą, kurias asmenys naudoja neteisėtoms veikoms su intelektualinės nuosavybės objektais:
  - a) kurių paslaugos yra naudojamos pažeisti intelektualinės nuosavybės teisių turėtojų teises; arba
  - b) kurie įgalina šių pažeidimų atlikimą; arba
- (iv) sutinkamai su įstatyme nustatyta procedūra atlyginti nuostolius ar moralinę žalą, sukeltą neteisėtu intelektualinės nuosavybės objekto panaudojimu.^{255.256}

²⁴⁸ **Autorių teisių įstatymas**, priimtas 2000-04-06, įsigaliojo 2000-05-11, paskelbtas "Latvijas Vēstnesis", 148/150 (2059/2061), 2000-04-27, žr. http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Copyright_law.doc

²⁴⁹ **Civilinio proceso įstatymas**, priimtas 1998-10-14, įsigaliojo 1999-03-01, paskelbtas: "Latvijas Vēstnesis", 326/330 (1387/1391), 1998-11-03, žr.

http://www.vvc.gov.lv/advantagecms/docs/LRTA/Likumi/Civil_Procedure_Law.doc

²⁵⁰ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje (toliau – **I. Satovs pranešimas**), 2015-09-25, viešai neskelbta. P.7

²⁵¹ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 1

²⁵² Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 5

²⁵³ Atitinka Autorių teisių įstatymo 69(1) 2) str.

²⁵⁴ Atitinka Autorių teisių įstatymo 69(1) 4) str.

Taip pat Civilinio proceso įstatymas numato atkuriamąsias priemones, kurios gali būti taikomos teismo ieškovo sąskaita, nepriklausomai nuo to, ar buvo kokia nors žala padaryta ieškovui:

- (i) sustabdyti ar visiškai atšaukti visiškai neteisėtas prekes (kopijas) iš prekybos kanalų;
- (ii) sunaikinti pažeidžiančias teises prekes (kopijas)²⁵⁷;
- (iii) sustabdyti ar visiškai atšaukti iš prekybos kanalų įrangą ir medžiagą, panaudotą ar ketinamą panaudoti pažeidžiančių teises prekių (kopijų) pagaminimui, jeigu jų savininkas žinojo ar turėjo žinoti visas aplinkybes, kad tokia įranga ar medžiagos panaudotos ar ketinamos panaudoti neteisėtos veikos atlikimui.²⁵⁸

Dalis šių priemonių sutampa su numatytomis Latvijos autorių teisių įstatyme, tačiau keletas papildomų ir platesnių priemonių numatyta Latvijos autorių teisių įstatyme:

- (i) reikalauti, kad asmuo, kuris neteisėtai naudojo autorių teisių ir gretutinių teisių objektus pripažintų autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų teises;²⁵⁹
- 2) reikalauti, kad asmuo, kuris neteisėtai naudojo autorių teisių ir gretutinių teisių objektus atkurtų padėtį, egzistavusią prieš teisių pažeidimą, ir, kad neteisėta veikla būtų sustabdyta arba, kad nekiltų grėsmė kūrybiniam darbui;²⁶⁰
- 3) reikalauti, kad tarpininkai, kurių teikiamos paslaugos naudojamos pažeisti autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų teises, ar, kurie padaro tokį pažeidimą galimu, įgyvendins tinkamas priemones, užkertančias kelią naudotojams atlikti šiuos pažeidimus. Jeigu tarpininkas tokių tinkamų veiksmų neatlieka, autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojas ar jų atstovas turi teisę pareikšti ieškinį prieš tarpininką.²⁶¹

Latvijoje nėra teismų praktikos, kurioje būtų taikytos šios papildomos Latvijos autorių teisių įstatyme numatytos priemonės,²⁶² tame tarpe nėra žinoma, kad būtų kokia nors išnagrinėta byla dėl tarpininkams taikytų draudimų ar civilinės atsakomybės. Kaip ir Lietuvoje, Latvijoje Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas reguliuoja bendrąsias interneto paslaugų teikėjų veiklos ir atsakomybės nuostatas. Tačiau nors Elektroninės komercijos direktyva buvo įgyvendinta šiame įstatyme, jis nenumato interneto paslaugų teikėjo atsakomybės apribojimo už informacijos saugojimą, kurį numato Elektroninės komercijos direktyvos 14(2) str. Tačiau Ilmars Satovs nuomone, ši įstatyminė spraga gali būti užpildoma Europos teisingumo teismo praktika, kuri pasisako dėl interneto paslaugų teikėjo atsakomybės minėtose situacijose,²⁶³ todėl jis nemano, kad Latvijoje tarpininkų ar interneto paslaugų teikėjų teisinės atsakomybės reguliavimo teisės normos būtų neefektyvios.

---

²⁵⁵ Atitinka Autorių teisių įstatymo 69(1) 5) str.

²⁵⁶ CPI 250.¹⁷ str.

²⁵⁷ Atitinka Autorių teisių įstatymo 69(1) 6) str.

²⁵⁸ CPI 250.¹⁷(2) 1) - 3).

²⁵⁹ Autorių teisių įstatymo 69(1) 1) str.

²⁶⁰ Autorių teisių įstatymo 69(1) 3) str.

²⁶¹ Autorių teisių įstatymo 69(1) 7) str.

²⁶² Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P.7

²⁶³ Pvz.; byla C-324/09 L'Oréal SA and Others v. eBay International AG ir kt.

Kaip teigia Ilmars Satovs savo pranešime, praktikoje teisių turėtojai taikiai susitaria su tarpininkais dėl jų paslaugų naudojamų autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams, nes tarpininkai noriai bendradarbiauja su teisių turėtojais dėl pažeidžiančių teises kopijų pašalinimo iš jų serverių pašalinimo.

Tačiau yra keletas bylų, susijusių su autorių teisių pažeidimu internete Latvijoje. Kaip nurodė Ilmars Satovs, viena iš tokių civilinių bylų, susijusi su asmens fotografijos panaudojimu žinomame dienraštyje, kuri buvo paimta iš to asmens viešo internetinio profilio.²⁶⁴ Ilmars Satovs nuomone, kažkokių ypatingų problemų su civilinėmis bylomis dėl teisių pažeidimo internete jų teisminėje praktikoje nepastebėta, vienintelė problema gali kilti su įrodymų gavimu ir tinkamu įrodymų išsaugojimu, tačiau esant tokiai negausiai teismų praktikai dėl teisių pažeidimų internete, būtų sudėtinga šią problematiką įvardinti.²⁶⁵

Ilmars Satovs nuomone, ginti autorių teises ir gretutines teises būtų paprasčiau, jeigu Latvijos autorių teisių įstatyme būtų nurodytas aiškus ir išsamus teisių gynimo priemonių sąrašas ir jų turinys.²⁶⁶

Skirtingai nei Lietuvoje, Latvijoje didžiausią problemą kelia tai, kad pagal Latvijos autorių teisių įstatymą nuostoliai yra paskaičiuojami sutinkamai su taisyklėmis, nustatytomis Civiliniame įstatyme, t.y. nėra nustatytų skirtingų ar specifinių taisyklių, kurios būtų taikomos materialinei žalai paskaičiuoti autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo atveju.²⁶⁷ Tik tuo atveju, jeigu negalima įrodyti faktiškai patirtų nuostolių, nuostoliai gali būti nustatomi remiantis suma, kuri būtų teisių turėtojo gauta, jeigu būtų išduota licencija naudoti autorių teisių ar gretutinių teisių objektą.²⁶⁸ Praktikoje teismai patenkina ieškinius dėl materialinės žalos, kuri yra paskaičiuota remiantis "licenciniu atlyginimu", kurio paprastai prašo teisių turėtojas, nes taip yra lengviau įrodyti žalą.²⁶⁹

Sutinkamai su I. Satovs pranešimu Latvijos autorių teisių įstatymas prieštarauja Teisių gynimo direktyvos 13(1) str., pagal kurią licencinio atlyginimo apskaičiavimo metodas yra atskiras ir

---

²⁶⁴ Rygos apskrities teismo 2014.06.09 sprendimas Nr. C30154107 (Tas asmuo pareiškė civilinį ieškinį, kuriame prašė uždrausti fotografijos naudojimą ir kompensuoti turtinius ir neturtinius nuostolius. Pirmos instancijos teismas pripažino, kad buvo pažeistos autorių teisės į nuotrauką, priteisė turtinius nuostolius paskaičiuotus pagal licencinį atlyginimą ir dalį prašomos moralinės žalos. Apeliacinės instancijos teismas paliko galioti ankstesnį sprendimą, tik priteisė didesnę moralinės žalos kompensaciją. Latvijos Aukščiausiasis teismas panaikino Apeliacinės instancijos teismo sprendimą moralinės žalos kompensacijos dalyje ir gražino nagrinėti šios dalies apimtyje iš naujo apeliacinės instancijos teismui. Apeliacinės instancijos teismas nepriteisė jokio moralinės žalos atlyginimo. Sprendimas buvo skundžiamas kasacinės instancijos teismui ir dabar yra ginčas dėl moralinės žalos atlyginimo nagrinėjimas Latvijos Aukščiausiajame teisme).

²⁶⁵ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

²⁶⁶ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 7

²⁶⁷ Ten pat

²⁶⁸ Autorių teisių įstatymo 69.1(2) ir (3) str.

²⁶⁹ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 6

alternatyvus materialinės žalos atlyginimo metodas, nepriklausantis nuo kokių nors aplinkybių ar kitų materialinės žalos apskaičiavimo metodų.²⁷⁰

Civilinio proceso įstatymas numato teisių turėtojams teisę prašyti teismo paskelbti visą ar dalį teismo sprendimo laikraščiuose ar kitose žiniasklaidos priemonėse.²⁷¹ Ši atkuriamoji teisių gynimo priemonė dažnai taikoma prekių ženklų pažeidimo bylose, tačiau nėra informacijos, kad ji būtų taikoma autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose.²⁷²

Laikinosios apsaugos priemonės

Kaip ir Lietuvoje, Latvijoje, teisių turėtojams yra prieinamos laikinosios apsaugos priemonės, kurios gali būti taikomos bet kokioje proceso stadijoje, tame tarpe ir iki ieškinio pareiškimo.²⁷³

Sutinkamai su CPI gali būti taikomos tokios laikinosios apsaugos priemonės:

- (i) kilnojamojo turto (neteisėtų kopijų), su kuriuo įtariama yra pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, poėmis;
- (ii) pareiga atšaukti prekes (neteisėtas kopijas), su kuriomis kaip įtariama pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės;
- (iii) draudimas atlikti tam tikrus veiksmus tiek atsakovui, tiek kitiems asmenims, kurių paslaugos yra naudojamos siekiant pažeisti intelektinės nuosavybės teises, arba asmenims, kurie padaro įmanomą tokių pažeidimų padarymą.²⁷⁴

CPI numato tokias jų taikymo sąlygas civilinėje byloje: “ar yra pagrindas tikėti, kad intelektinės nuosavybės teisių turėtojo teisės yra pažeidžiamos ar gali būti pažeidžiamos.”²⁷⁵ Sutinkamai su Latvijos Aukščiausiojo Teismo praktika laikinosios apsaugos priemonės taikytinos, atitikus šioms sąlygoms:

- (i) ar yra pakankamas pagrindas tikėti, jog ieškovas yra intelektinės nuosavybės teisės savininkas;
- (ii) ar yra pakankamas pagrindas tikėti, kad ieškovo intelektinės nuosavybės teisė yra pažeidžiama ar bus pažeidžiama;
- (iii) ar yra pakankamas pagrindas tikėti, kad esant šiam pažeidimui ieškovas patiria ar patirs esminės žalos, jeigu laikinoji apsaugos priemonė nebus pritaikyta;
- (iv) ar interesų pusiausvyra yra už ar prieš tokios laikinosios priemonės taikymą.²⁷⁶

---

²⁷⁰ Ten pat.

²⁷¹ CPI 250.¹⁷(2) 4)

²⁷² Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 7

²⁷³ CPI 250¹⁰(2) str., Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 1

²⁷⁴ CPI 250¹⁰(3) str.

²⁷⁵ CPI 250¹⁰(2) str.

²⁷⁶ Latvijos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 21 d. nutartis byloje Nr. C01148412; Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P. 2

Ilmars Satovs nuomone, šis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas yra protingas ir tik keletą kartų Latvijos teismų praktikoje teismai taikė labai aukštą kartelę esminei žalai įrodyti ar interesų balansą atsakovo naudai, pvz.: Latvijos apygardos teismas priėmė 2012 m. spalio 19 d. nutartį byloje Nr. C30703212 (kolektyvinio administravimo asociacija AKKA/LAA vs. Radio SWH AS), kur AKKA/LAA prašė taikyti laikinasias apsaugos priemones uždrausti Radio SWH AS transliuoti muzikinius kūrinius, kadangi Radio SWH AS neturi licencijos transliuoti muzikinius kūrinius ir pilnai nesumokėjo už muzikinių kūrinių transliaciją. Taikydamas prieš tai minėtą keturių žingsnių testą teismas peržiūrėdamas kolektyvinio administravimo asociacijos apeliacinį skundą priėjo prie išvados, kad laikinosios apsaugos priemonės nėra taikytinos, nes kompensacija gali padengti sukeltą žalą ir atsakovas gali kompensuoti žalą, taip pat faktas, kad kolektyvinio administravimo asociacija nesiėmė jokių veiksmų uždrausti neteisėtą muzikos kūrinių naudojimą 5 metus patvirtina, jog ieškovas nepatiria nepataisomos žalos, muzikos kūrinių transliavimo uždraudimas būtų neproporcingas.²⁷⁷ Atsižvelgiant į minėtą teismų praktiką, Ilmars Satovs nuomone laikinoji apsaugos priemonė uždrausti neteisėtą kūrinio panaudojimą nevisada patenkins šį 4 žingsnių testą ir aiškiuose autorių teisių pažeidimo atvejuose.²⁷⁸

Autorių teisių ar gretutinių teisių objektų originalai ar jų kopijos, pagamintos kaip neteisėtų veiksmų rezultatas yra laikomos neteisėtomis kopijomis. Autorių teisės saugomi objektai importuoti iš šalių, kur šie objektai nėra saugomi autorių teisės ar jų apsaugos terminas yra pasibaigęs bus taip pat laikomi neteisėtomis kopijomis Latvijoje.²⁷⁹

Latvijoje taip pat yra numatytos laikinosios apsaugos priemonės užtikrinti piniginių reikalavimą, kurios taikomos, jeigu yra pagrindas tikėti, jog teismo sprendimo vykdymas patenkinus ieškinį gali pasunkėti ar pasidaryti neįmanomu.²⁸⁰

Priemonės, susiję su įrodymų surinkimu

Teisė į informaciją

Teisių turėtojo ar kolektyvinio administravimo asociacijos ar jų atstovų prašymu kūrinių ar gretutinių teisių objektų naudotojai turi pareigą pateikti informaciją apie kūrinių naudojimą ta apimti, kuria prašo teisių turėtojas ar kolektyvinio administravimo asociacija.²⁸¹

Jeigu naudotojas nepateikia tokios informacijos ar pateikia netinkama apimtimi, laikoma, kad tai yra autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimas.²⁸² Teismų praktikos dėl šio autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo taikymo nėra. Jeigu naudotojas nepateikia tokios informacijos jam grėstų teisinė atsakomybė atlyginti padarytą žalą šiais neteisėtais veiksmais ar administracinė bausmė, kurią skiria policija.²⁸³

---

²⁷⁷ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P.7

²⁷⁸ Ten pat.

²⁷⁹ Autorių teisių įstatymo 68(3) ir (4).

²⁸⁰ CPĮ 137 str.

²⁸¹ Autorių teisių įstatymo 40(5) str.

²⁸² Autorių teisių įstatymo 68(1) 7) str.

²⁸³ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P.7

CPĪ numato taip pat ieškovo teisę kreiptis į teismą ir reikalauti teismo išreikalauti tam tikrą informaciją, susijusią su autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimu iš atsakovo ar kitų asmenų.

Sutinkamai su CPĪ teismas pagrįstu ieškovo prašymu, atsižvelgdamas į dalyvių komercinių paslapčių apsaugą, gali išreikalauti informaciją apie prekių ir paslaugų kilmę ir jų platinimą iš atsakovo ar asmens:

- (i) kurio žinioje komerciniu mastu yra pažeidžiančios teisės prekės (neteisėtos kopijos);
- (ii) kuris komerciniu mastu pateikė ar naudojo paslaugas, susijusias su neteisėtu intelektinės nuosavybės objektų panaudojimu; arba
- (iii) apie kurį minėti asmenys pateikė informaciją, kad jis ar ji yra susijusi su gamyba, platinimu ar siūlymu pažeidžiančių prekių (neteisėtų kopijų) ar teikimu ar siūlymu tokių paslaugų, kurios susiję su neteisėtu intelektinės nuosavybės objektų panaudojimu.²⁸⁴

Jeigu yra įrodymų, patvirtinančių akivaizdaus intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo faktą ir teisių turėtojas prašė teismo taikyti įrodymų užtikrinimo ar laikinąsias apsaugos priemones iki ieškinio pareiškimo, tada teisių turėtojas turi teisę reikalauti, kad ši informacija būtų užtikrinta iki ieškinio pareiškimo, taikant įrodymų užtikrinimo procedūrą.²⁸⁵ Deja, informacijos pareikalavimas per įrodymų užtikrinimo procedūrą praktiškai netaikomas, nes pati įrodymų užtikrinimo procedūra retai taikoma dėl to, kad atsakovas turi galimybę sužinoti apie tai, kad ieškovas paprašė užtikrinti įrodymus.

Teismas, gavęs tokį prašymą turi per 10 dienų nuo tokio prašymo gavimo jį išnagrinėti. Sutinkamai su Latvijos civilinio proceso įstatymu teismas turi informuoti pareiškėją ir potencialius dalyvius apie teismo posėdį, išskyrus atvejus, kai priimti procesinį sprendimą reikia priimti labai greitai, tame tarpe kai yra betarpiškai pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės ar tikėtina bus pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės ar tais atvejais, kai proceso dalyviai nėra žinomi. Tačiau praktikoje teismai beveik visada informuoja galimus atsakovus ar tuos, kuriuos gali paveikti sprendimas apie teismo posėdį, todėl šia procedūra ieškovai retai naudojasi.²⁸⁶ Plačiau apie įrodymų užtikrinimo priemonių taikymą žiūrėti skyrelyje „Įrodymų užtikrinimo priemonės“.

CPĪ pateikia išsamų informacijos, kurios galima reikalauti, sąrašą:

- (i) atitinkamo prekių gamintojo, platintojo, tiekėjo, didmenininko ar mažmenininko ar atitinkamo paslaugų teikėjo ar atitinkamo paslaugų teikėjo ar platintojo, jeigu žinoma, nurodant fizinio asmens vardą, pavardę, asmens kodą ir deklaruotą gyvenamąją vietą, o juridinio asmens – pavadinimą, adresą ir registracijos numerį, jeigu žinoma.
- (ii) pagamintų, išplatintų, gautų ar užsakytų prekių ar užsakytų paslaugų kiekį, taip pat kainą, kuri buvo sumokėta už jas.²⁸⁷

---

²⁸⁴ CPĪ 250.¹⁶(1) str.

²⁸⁵ CPĪ 250.¹⁶(3) str.

²⁸⁶ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P.8

²⁸⁷ CPĪ 250.¹⁶(2) str.

Teismų praktikoje teismas netenkina prašymų, jeigu ieškovas reikalauja pateikti daugiau informacijos nei nurodyta šiame sąraše.²⁸⁸

Įrodymų užtikrinimo priemonės

Įrodymų užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ieškovo prašymu, jeigu yra pagrindas tikėti, kad vėliau pateikti įrodymus bus sudėtinga ar neįmanoma.²⁸⁹

Prašymas dėl įrodymų užtikrinimo gali būti pateikiamas ir iki ieškinio pareiškimo bei nepranešus atsakovui ar tretiesiems asmenims tik esant betarpiškam arba galimam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui arba tada, kai negalima nustatyti proceso dalyvių.²⁹⁰ Tačiau praktikoje galimi atsakovai ar tretieji asmenys, kuriuos paveikia prašymas, yra informuojami apie teismo posėdį. Tokia teismų praktika nėra palanki teisių turėtojams, nes informavus atsakovus ar kitus asmenis apie posėdį įrodymai yra sunaikinami ar pašalinami.

Taip pat teismai reikalauja ir užtikrinti nuostolius dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įrodymų užtikrinimo priemonių taikymo, pateikiant užstatą ar banko garantiją, dažnai šis užstatas ar banko garantija yra tolygi ieškinio sumai, todėl dar ir tai teisių turėtojus neskatina pradėti civilinių teisių gynimo procedūrų civiline tvarka Latvijoje.²⁹¹

Technologinių priemonių apsauga

Dar viena teisių gynimo priemonė teisių turėtojams yra taikyti efektyvias technologines priemones, apsaugančias kūrinis ir gretutinių teisių objektus nuo kopijavimo. Latvijos autorių teisių įstatymas numato ir galimybę naudoti technines apsaugos priemones autorių teisių ir gretutinių teisių objektams apsaugoti bei numato efektyvių technologinių priemonių apsaugą.²⁹² Taip pat yra numatyti ir techninių priemonių apsaugos naudojimo apribojimai, kai įstatymas numato naudotojui galimybę naudoti saugotiną objektą tam tikru būdu be teisių turėtojo leidimo.²⁹³ Taip pat yra numatyta naudotojo teisė reikalauti iš teisių turėtojo suteikti galimybę pasinaudoti minėtais autorių teisių ar gretutinių teisių apribojimais, jeigu techninė apsaugos priemonė to neleidžia. Taip pat numatyta galimybė kreiptis į tarpininką, jeigu ginčas tarp naudotojo ir teisių turėtojo taikiai neišsprendžiamas, tačiau tarpininkavimo procedūra nėra privaloma, naudotojas gali kreiptis į teismą su atitinkamu reikalavimu.²⁹⁴ Kaip informavo Ilmars Satovs teismų praktikos dėl technologinių apsaugos priemonių taikymo nėra.²⁹⁵

Administracinių ir baudžiamųjų teisių gynimo būdų taikymas Latvijoje

²⁸⁸ Ilmars Satovs, Pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Latvijoje, 2015-09-25, viešai neskelbta. P.4

²⁸⁹ CPĮ 98(1) str..

²⁹⁰ CPĮ 100(3) str.

²⁹¹ Žr. <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC30ILATVIA.PDF>, P. 311

²⁹² Autorių teisių įstatymo 1(19) str.

²⁹³ Autorių teisių įstatymo 18(1) ir (2), 18(4)21(1), 22(1), 23, 27, 24 str.

²⁹⁴ Autorių teisių įstatymo 18(4) str.

²⁹⁵ 2015-09-28 d. elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

Administracinė atsakomybė už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus numatyta Administracinių pažeidimų kodekso²⁹⁶ (toliau – **APK**) 155(8) str.,²⁹⁷ kuri taiko policija, o muitinės priežiūros priemonės taiko muitinės pareigūnai už piratinės prekes ir piratinių prekių laikymą muitinės sandėliuose.²⁹⁸ Skirtingai nei Lietuvoje, administracinė atsakomybė taikoma ir fiziniams, ir juridiniams asmenims.

Sutinkamai su APK 155⁸ administracinė atsakomybė gali būti taikoma bet kokio autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo atveju, įskaitant pažeidimą internete.²⁹⁹ Administracinei atsakomybei pritaikyti netaikomi jokie specifiniai kvalifikuojantys požymiai: komerciniai tikslai, kopijų vertė, naudos gavimas ir pan. Praktikoje Latvijoje dažniausiai administracinė atsakomybė už teisių pažeidimus taikoma dėl neteisėto programinės įrangos panaudojimo ir viešo muzikos kūrinių atlikimo.³⁰⁰ Daugelis pradėtų baudžiamųjų bylų yra perkvalifikuojamos į administracines bylas dėl to, kad padaryta žala nelaikoma esmine.³⁰¹

Muitinės priežiūros priemonių taikymą reglamentuoja Europos Sąjungos reglamentas³⁰² ir neseniai priimta Vyriausybės nutarimu patvirtinta tvarka, kuri nustato muitinės kontrolės intelektinės nuosavybės teisių procedūras tiek, kiek jų nereglamentuoja Europos Sąjungos reglamentai.³⁰³ Sutinkamai su viešai prieinama Latvijos muitinės informacija teisių turėtojai nėra pateikę prašymų taikyti muitinės priežiūros priemonės dėl autorių teisių ar gretutinių teisių objektų (išskyrus registruotą dizainą).³⁰⁴ Kaip ir Lietuvoje, Latvijoje teisių turėtojai nesikreipia

²⁹⁶ **Administracinių pažeidimų kodeksas** (Angliškoji versija neturi naujausių pakeitimų), priimtas 1984-12-07, įsigaliojo 1985-07-01, paskelbtas "Ziņotājs", 51, 1984-12-20, žr. http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Latvian_Administrative_Violations_Code.doc

²⁹⁷ APK 155⁸ str.: "**Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas**

"Už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą – fiziniams asmenims bauda iki 700 eurų, juridiniams asmenims iki 7100 eurų su autorių teisių ir gretutinių teisių objektų ir jų laikmenų konfiskacija."

²⁹⁸ APK 201¹⁰ (3) str.: "**Pažeidimas reglamentų, susijusių su Muitinės režimo taikymu [..]**

„Tuo atveju, jeigu taikomas muitinės režimas suklastotoms ar piratinėms prekėms ar laikinam šių prekių laikymui“ – bauda fiziniams asmenims nuo EUR 70 iki EUR 350, juridiniams asmenims nuo EUR 700 iki EUR 7100 su prekių konfiskacija.“

²⁹⁹ Latvijos Aukščiausiojo Teismo 2015.02.16 sprendimas baudžiamojoje byloje Nr. 11816010009 (Baudžiamoji byla dėl autorių teisių pažeidimo buvo iškelta dviems asmenims 2011 metais, kurie turėjo nuskenuotų knygų internetinę biblioteką ir „skolindavo“ elektronines knygas. Šie asmenys teisinosi, jog jie tik skolina knygas internete, o ne padaro jas viešai prieinamomis, todėl turi būti taikoma „bibliotekos“ išimtis, o už tai yra kompensuojama autoriams pagal Vyriausybės nutarimą dėl viešo skolinimo. Pirmosios instancijos teismas pripažino vieną asmenį kaltu padarius nusikaltimą ir civilinių ieškinių netenkino. Apeliacinės instancijos teismas pripažino abu asmenis kaltais ir patenkino civilinius ieškinius. Latvijos Aukščiausiasis Teismas nutraukė baudžiamąją bylą dėl Latvijos baudžiamojo kodekso pakeitimų ir nustatė, kad policija turėtų inicijuoti administracinę bylą).

³⁰⁰ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³⁰¹ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³⁰² 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB)

Nr. 1383/2003, OJ L 181, 29.6.2013, p. 15–34, įsigaliojo nuo 2014-01-01

³⁰³ Priimta 2015-07-14, įsigaliojo nuo 2015-07-21, paskelbta "Latvijas Vēstnesis", 139 (5457), 2015-07-20 (prieinama tik latvių kalba): <http://likumi.lv/ta/id/275429-kartiba-kada-veicami-muitas-kontroles-pasakumi-intelektuala-ipasuma-tiesibu-aizsardzibai>, 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³⁰⁴ Galiojančius prašymus dėl muitinės priežiūros priemonių taikymo galima rasti:

https://vid.gov.lv/dokumenti/muita/intelektual_ipasums/2015/oktobris/aktualo%20pieprasijumu%20saraksts%20%2002.10.2015.xlsx; 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

dēl muitinēs priežiūros priemoniū taikymo autoriū teisiū ir greturiniū teisiū objektū atžvilgiu, nes sutinkamai su taikomomis procedūromis muitinēs pareigūnai netikrina išorinēs prekiū išvaizdos.³⁰⁵ Muitinēs priežiūros priemoniū taikymas yra efektyvesnis tada, kai autoriū teisiū ar greturiniū teisiū objekto pavadinimas yra užregistruotas kaip prekiū ženklas.³⁰⁶

Baudžiamoji atsakomybē yra nustatyta Latvijas Baudžiamajame įstatyme (toliau – **BĮ**)³⁰⁷ taikoma už autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimą, jeigu esminē žala buvo padaryta įstatymo saugomiems asmens interesams ar autoriū teisiū ar greturiniū teisiū pažeidimas buvo padarytas organizuotos grupēs.³⁰⁸

Ir administracinėje, ir baudžiamojoje byloje gali būti reiškiamas civilinis ieškinys dėl žalos atlyginimo, kuriam netaikomas žyminis mokestis.³⁰⁹ Taip pat Latvijos baudžiamajame procese yra palengvintas teisiū pažeidimo fakto įrodinėjimas. Pagal Latvijos baudžiamojo proceso įstatymą (toliau – **BPI**)³¹⁰ 125 str. 2 dalį yra taikoma fakto teisinē prezumpcija, pagal kurią „yra laikoma įrodytu, kad asmuo pažeidē autoriū teises, gretutines teises ar prekiū ženklo savininko teises, jeigu toks asmuo negali tikėtinai paaiškinti ar patvirtinti šiū teisiū įsigijimo ar kilmēs.“ Todėl Latvijos baudžiamajame procese pakanka įrodyti, kad teisiū turėtojas turi saugomą

³⁰⁵ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³⁰⁶ Ten pat

³⁰⁷ **Baudžiamasis įstatymas**, priimtas 1998.06.17, įsigaliojo 1999.04.01, paskelbta "Latvijas Vēstnesis", 199/200 (1260/1261), 1998.07.08, žr. http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/The_Criminal_Law.doc

³⁰⁷ BĮ 148 str.: „**Autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimas**

(1) Asmeniui, kuris padarē autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimą, jeigu šis pažeidimas sukėlē esminēs žalos saugomoms asmenū teisēm ir interesams, baudžiamas laisvės atėmimu iki dviejū metų, laikinu laisvės apribojimu ar viešaisiais darbais, arba bauda.

(2) Asmeniui, kuris padarē nusikaltimą, nurodytą šio straipsnio 1 dalyje, jeigu nusikaltimas buvo padarytas asmenū grupēs pagal išankstinį susitarimą baudžiamas laisvės atėmimu iki ketveriū metų ar laikinu laisvės apribojimu, ar viešaisiais darbais, arba bauda.

(3) Asmeniui, kuris padarō autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimą, jeigu jis padarytas dideliu mastu ar organizuotos grupēs, ar, naudojant prievartą, smurtą, grasinimus ar šantažą priverčia atsisakyti autorystēs arba priverčia būti bendraautoriumi, jeigu tai padaroma smurto, grasinimų ar šantažo būdu baudžiama laisvės atėmimu iki šešeriū metų su teisēs atėmimu užsiimti tam tikra veikla iki penkeriū metų ir su ar be policijos priežiūra iki trijų metų.“

³⁰⁸ BĮ 148 str.: „**Autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimas**

(1) Asmeniui, kuris padarē autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimą, jeigu šis pažeidimas sukėlē esminēs žalos saugomoms asmenū teisēm ir interesams, baudžiamas laisvės atėmimu iki dviejū metų, laikinu laisvės apribojimu ar viešaisiais darbais, arba bauda.

(2) Asmeniui, kuris padarē nusikaltimą, nurodytą šio straipsnio 1 dalyje, jeigu nusikaltimas buvo padarytas asmenū grupēs pagal išankstinį susitarimą baudžiamas laisvės atėmimu iki ketveriū metų ar laikinu laisvės apribojimu, ar viešaisiais darbais, arba bauda.

(3) Asmeniui, kuris padarō autoriū teisiū ir greturiniū teisiū pažeidimą, jeigu jis padarytas dideliu mastu ar organizuotos grupēs, ar, naudojant prievartą, smurtą, grasinimus ar šantažą priverčia atsisakyti autorystēs arba priverčia būti bendraautoriumi, jeigu tai padaroma smurto, grasinimų ar šantažo būdu baudžiama laisvės atėmimu iki šešeriū metų su teisēs atėmimu užsiimti tam tikra veikla iki penkeriū metų ir su ar be policijos priežiūra iki trijų metų.“

³⁰⁹ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³¹⁰ Baudžiamojo proceso įstatymas, priimtas 2005.04.21, įsigaliojo 2005.10.01, paskelbtas "Latvijas Vēstnesis", 74 (3232), 2005.05.11, "Ziņotājs", 11, 2005.06.09, http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Criminal_Procedure_Law.doc

aktualią intelektinės nuosavybės teisę ir, kad įtariamasis panaudojo autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis apsaugotą objektą, tuo tarpu įtariamasis turi pareigą įrodyti, jog jis naudojo saugomą kūrinį ar gretutinių teisių objektą teisėtai.³¹¹

Areštuotos pažeidžiančios teises kopijos yra atitinkamai policijos ar muitinės sunaikinamos.³¹²

Sutinkamai su Tarptautinio intelektinės nuosavybės aljanso pranešimu 2010 metais Latvijoje buvo panaikintas Valstybės policijos Intelektinės nuosavybės skyrius, kuris buvo įsteigtas 2006 metais, nes intelektinės nuosavybės pažeidimo klausimai jau daugiau nelaikomi pririotetiniais Latvijoje.³¹³ Todėl Tarptautinio intelektinės nuosavybės aljanso nuomone, intelektinės nuosavybės teisių gynimo pastangos tampa neefektyvios, nes panaikinus specializuotą policijos skyrių 2011 metais nebuvo inicijuota nė vienos autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo internete bylos, policija pradėjo netikrinti piratinių kopijų pardavimo viešose prekyvietėse.³¹⁴

Kaip ir Lietuvoje, Latvijoje autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimui įrodyti baudžiamosiose bylose dažnai yra reikalinga labai išsami eksperto išvada, kas apsunkena baudžiamųjų gynimo priemonių taikymą Latvijoje.³¹⁵ Kita vertus, daugėja praktikoje atvejų, kai specialistai ir ekspertai skiriami ir pakanka teisių turėtojų patvirtinimų, jeigu jie pakankamai išsamūs ir tikslūs (nepateikiantys reikalingos informacijos teisių turėtojų patvirtinimai dažnai teismų nelaikomi tinkamais įrodymais ir todėl bylos yra nutraukiamos).³¹⁶

Taip pat ne visada patikrinimų metu ar ikiteiminių tyrimų metu yra tikrinami piratinių programinės įrangos pardavėjų apskaitos dokumentai ar apklausiami darbuotojai, dėl to po to dažnai yra neįrodoma pažeidėjo tiesioginė tyčia dėl padaryto autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo ir teismai priima išteisinamuosius nuosprendžius.³¹⁷

Dėl to, kad labai retai pavyksta sėkmingai pritaikyti baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus Latvijoje, prokurorai ir policijos pareigūnai vengia kelti baudžiamąsias bylas dėl šių pažeidimų.³¹⁸

Ilmars Satovs nuomone, kaip ir nurodoma Tarptautinio intelektinės nuosavybės aljanso pranešime, baudžiamosios gynimo priemonės Latvijoje yra praktiškai netaikomos dėl to, jog prokurorai atsisako pradėti baudžiamąsias bylas, nes baiminasi, kad jiems nepavyks įrodyti įvykdyto nusikaltimo teisme.³¹⁹ Todėl dažniausiai Latvijoje yra taikoma administracinė atsakomybė už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, nes ją lengviau įrodyti teisme.³²⁰

---

³¹¹ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³¹² Autorių teisių įstatymo 70 str.

³¹³ <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301LATVIA.PDF>, P. 310

³¹⁴ <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301LATVIA.PDF>, P. 310

³¹⁵ <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301LATVIA.PDF>, P. 311

³¹⁶ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³¹⁷ <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301LATVIA.PDF>, P. 311

³¹⁸ <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301LATVIA.PDF>, P. 310

³¹⁹ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

³²⁰ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

VII.II. ESTIJA

Civilinių teisių gynimo būdų taikymas Estijoje

Estijoje civiliniai teisių gynimo būdai yra nustatyti Autorių teisių akte (toliau – **ATA**)³²¹ ir Prievolių teisių akte (toliau - **PTA**).³²² Civilinio proceso kodeksas (toliau - **ECPK**)³²³ reglamentuoja tvarką, pagal kurią taikomi reikalavimai, susiję intelektinės nuosavybės pažeidimais: laikinosios apsaugos priemonės (ieškinio užtikrinimo priemonės) (ECPK §378), pareiga pateikti informaciją ieškinyje susijusioje su intelektine nuosavybe (ECPK § 280), ikiteisminis įrodymų užtikrinimas (ECPK § 244).³²⁴

Taip pat numatytos ir teisių turėtojams priemonės uždrausti teisių pažeidimus, tame tarpe, kai teisių pažeidimai padaromi internete. Estijoje reikšti reikalavimus teisme taikyti teisių civilinių teisių gynimo būdus gali autorius ar gretutinių teisių turėtojas,³²⁵ kas teismų praktikoje išaiškinta apima ne tik autorius, bet ir autorių teisių perėmėjus.³²⁶ Tačiau neaišku, ar teismų praktikoje, tai apimtų ir išimtinių licencijų turėtojus.³²⁷ Sutinkamai su PTA § 373 jeigu tretysis asmuo pažeidžia licenciją, licenciatas turi nedelsiant informuoti licenciarą, kad jis imtųsi reikalingų priemonių, kad būtų galima naudotis teisėmis, numatytomis licencijoje arba nutrauktų teisių, numatytų licencijoje pažeidimą. Jeigu licenciaras imasi tokių veiksmų, tai licenciatas turi bendradarbiauti reikiama apimtimi.

Pagal ATA§81 ir PTA§1055(3) jeigu žala buvo padaryta autorių teisių ir gretutinių teisių

---

³²¹ Autorių teisių aktas: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ee/ee143en.pdf> (su pakeitimais iki RT I, 2013-06-14)

“§ 81 Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga civilinėje teisėje

(1) Tuo atveju, jeigu kūrinyje ar gretutinių teisių objektas yra naudojamas neteisėtai, autorius ar gretutinių teisių turėtojas gali reikalauti, be kitų, gali reikalauti ir šių priemonių: 1) kompensacijos, sutinkamai su Prievolių teisių aktu § 1043, dėl neturtinės ir turtinės žalos, sukeltos neteisėtu kūrinio ar gretutinio teisių objekto naudojimu; 2) kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėto naudojimo nutraukimu ir susilaikymo nuo tolimesnių pažeidimų pagal PTA § 1055; 3) gražinimas to, kad buvo gauta neteisėtai naudojant kūrinį ar gretutinių teisių objektą pagal PTA §§ 1037 and 1039;

(2) Jeigu dėl autorių teisių pažeidimo, kūrinys ar gretutinių teisių objektas yra viešai skelbiamas, atgaminamas, platinamas ar pakeičiamas, etc., turintis teisę asmuo gali reikalauti 1) atkurti kūrinį ar gretutinių teisių objektą originalioje formoje; 2) pakeisti kūrinio ir gretutinių teisių objekto kopijas specialiomis priemonėmis; arba 3) sunaikinti piratines kopijas.

(3) Šio straipsnio (2) 2) ar 3) dalies nuostatos nebus taikomos architektūros kūriniams.

(4) Draudžiama perduoti piratines kopijas autoriui, gretutinių teisių turėtojui ar jų atstovams [RT I 2007, 13, 69 – įsigaliojo nuo 2007-03-15]

³²² Prievolių teisės aktas (RT I 2001, 81, 487 su vėlesniais pakeitimais): <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/526082015004/consolide>

³²³ Civilinio proceso kodeksas, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/516062015009/consolide>

³²⁴ Dr. Aleksei Kelli 2015-10-10 pranešimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymą Estijoje, viešai neskelbtas, (toliau – **Dr. A. Kelli pranešimas**), P. 6

³²⁵ Estijos autorių teisių akto § 817

³²⁶ Zr. <http://www.riigikohus.ee/?id=11&indeks=0%2C2%2C9784%2C9790%2C9791&tekst=RK%2F3-2-1-155-11&print=1>; 2015-10-16 elektroninė korespondencija su dr. Aleksei Kelli

³²⁷ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su dr. Aleksei Kelli

pažeidimu, nukentėjusioji šalis gali reikalauti pažeidėjo ar asmens, kurio paslaugas tretysis asmuo naudoja teisėms pažeisti, kad susilaikytų nuo pažeidimų.

Sutinkamai su dr. A. Kelli pranešimu Estijoje teisių turėtojai labiau linkę naudotis ikiteisminėmis procedūromis pašalinti ar sustabdyti teisių pažeidimus internete nei pradėti teismines procedūras civiline tvarka tam, kad pažeidėjai būtų įpareigoti susilaikyti nuo pažeidimų. Viena iš didžiausių muzikos, filmų ir interaktyvių žaidimų teisių turėtojų teises ginančių organizacijų Estijoje - Estijos Autorių teisių apsaugos organizacija (toliau – **EOCP**),³²⁸ bendradarbiauja tiesiogiai su interneto paslaugų teikėjais dėl neteisėto turinio pašalinimo. Sutinkamai su 2014 metų intelektinės nuosavybės metinio pranešimo duomenimis EOCP pašalino 35 292 nuorodas į internetines saugyklas, pašalino turinį iš FTP serverių 3880 kartus, uždarė turinio siuntimąsi (angl. streaming) 6726 kartus.³²⁹ Dr. Aleksej Kelli manymu, minėti skaičiai patvirtina, kad teisminės procedūros ar laikinosios apsaugos priemonės, jeigu būtų taikomos civiline tvarka nebūtų efektyvios finansine prasme.

Kaip ir Lietuvoje, Estijoje Informacinės visuomenės paslaugų akte (toliau - **IVA**)³³⁰ taip pat yra numatytos nuostatos, ribojančios interneto paslaugų teikėjų atsakomybę. Viena iš esminių nuostatų yra nuostata ribojanti interneto paslaugų teikėjo atsakomybę už informacijos saugojimo paslaugas (IVA§ 10).³³¹

Sutinkamai su Dr. Aleksej Kelli pranešimu, kaip išaiškinta garsioje Delfi byloje interneto paslaugų teikėjų atsakomybė teikiančių informacijos saugojimo paslaugas yra apribota tik tuo atveju, jeigu paslauga yra pasyvi ir techninės prigimties.³³² Estijos Aukščiausiasis Teismas *Delfi* byloje sprendė, jog Delfi kaip internetinių naujienų portalo veikla, suteikianti galimybę publikuoti komentarus nėra tik techninės prigimties ir pasyvi.³³³ Delfi skatino naudotojus teikti komentarus, kas didino portalo skaitytojų skaičių ir lėmė didesnes pajamas.³³⁴ Taip pat naudotojai neturėjo galimybės kontroliuoti savo komentarų, tik Delfi galėjo juos pašalinti, todėl Estijos Aukščiausiasis teismas nusprendė, kad IVA§10 netaikytinas Delfi.³³⁵

Taip pat dr. A. Kelli savo pranešime nurodo, jog šiuo metu Estijos įstatymai nenumato jokių galimybių kovoti su pažeidimais internete, jeigu pažeidžiantis turinys yra padaromas prieinamas

³²⁸ žr. <http://www.eako.ee/index2.htm>

³²⁹ Dr. Aleksej Kelli pranešimas, P. 6.

³³⁰ Priimtas 2004-04-14, RT I2004, 29, 191, įsigaliojo 2004-05-01. Neoficialus vertimas: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513012015001/consolide>

³³¹ “(1) Kai paslauga yra suteikiama, kuri apima paslaugos gavėjo pateiktos informacijos saugojimą, paslaugos teikėjas nėra atsakingas už saugomą informaciją paslaugos gavėjo prašymu su sąlyga, kad:

1) teikėjas nežino apie informacijos turinį ir, kas liečia reikalavimus dėl žalos atlyginimo, nežino faktų ar aplinkybių, iš kurių neteisėta veikla ar informacija būtų akivaizdi;

2) teikėjas, gavęs žinių ar sužinojęs apie faktus, nurodytus šio straipsnio 1 punkte veikia operatyviai pašalinti ar panaikinti prieigą prie informacijos.”

³³² Estijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas Nr 3-2-1-43-09, 2009-06-10, Vjatšeslav Leedo vs. AS Delfi (estų kalba), žr. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK%2F3-2-1-43-09&fontSize=3&print=1>, (toliau – **Delfi byla**), Dr. A.Kelli pranešimas, P. 7

³³³ Ten pat

³³⁴ Ten pat

³³⁵ Ten pat

iš kitų valstybių.³³⁶ EOCP ir kitos organizacijos Estijoje ėmėsi iniciatyvos sukurti procedūrą, kad būtų blokuojama prieiga į užsienio svetaines tokias kaip “Pirate Bay”, kurios padaro viešai prieinamą neteisėtą turinį.³³⁷ Pasak dr. A. Kelli tokia procedūra yra taikoma pagal Estijos lošimų įstatymą.³³⁸ Sutinkamai su Estijos lošimų įstatymo 56(2) str. “Viešai prieinamos elektroninės komunikacijos paslaugos teikėjas, teikiantis interneto prieigą turi Mokesčių ir Muitinės tarybos įsakymo pagrindu ir šiame įsakyme nustatytu terminu, blokuoti nurodytą įsakyme neteisėto nuotolinio lošimo domeno vardą domeno vardo serveriuose, kurie priklauso tokiam paslaugų teikėjui.” Mokesčių ir muitinės tarnyba jau blokavo ne vieną nelegalaus lošimo interneto svetainę.³³⁹ Dr. A. Kelli nuomone civilinė ieškininė tvarka yra naudingas ir efektyvus mechanizmas klasikiniams autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams užkardyti, tačiau autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams užkardinti reikalingi kitokie ir labiau efektyvūs mechanizmai.

Dr. Aleksei Kelli nuomone, sutinkamai su Estijos autorių teisių įstatymu nėra aišku dėl teisinės atsakomybės taikymo, jeigu asmuo įsiskrauna į savo kompiuterį piratinių kūrinių ar gretutinių teisių objektų kopiją iš interneto, todėl yra siūlomi Estijos autorių teisių akto pakeitimas³⁴⁰ (toliau – **Autorių teisių akto pakeitimas**), pagal kurį siūloma “leisti naudoti padarytą viešai prieinamą autorių teisių ir gretutinių teisių objektą, nebent naudojamas teisių objektas yra aiškiai iš neteisėto šaltinio.”³⁴¹ Kaip nurodo dr. A. Kelli savo pranešime šis pavyzdys yra paremtas Vokietijos pavyzdžiu.³⁴²

Kita labai svarbi teisių turėtojams priemonė yra reikalavimas atlyginti žalą, kurį reglamentuoja PTA ir ATA Estijoje. PTA detaliau reglamentuoja žalos apskaičiavimo metodus. Pagal PTA§ 127(6) jeigu yra negalima nustatyti žalos dydžio, teisių turėtojas gali reikalauti teismo priteisti žalos atlyginimą fiksuota suma, paskaičiuojamą pagal licencinį atlyginimą: “Jeigu žala padaryta, tačiau negalima nustatyti žalos dydžio, tame tarpe ir neturtinės žalos ar būsimos žalos atvejais, kompensacijos dydį nustato teismas. Jeigu prašoma atlyginti žalą dėl autorių teisių ar gretutinių teisių ar pramoninės nuosavybės teisės pažeidimo, teismas gali, jeigu tai protinga, nustatyti kompensaciją už žalą kaip fiksuotą sumą, atsižvelgiant, tame tarpe, į licencinį atlyginimą pažeidėjas būtų mokėjęs, jeigu jis ar ji būtų gavęs leidimą naudotis atitinkama teise.”³⁴³

Administraciniai ir baudžiamieji teisių gynimo būdai

Administraciniai teisių gynimo būdai

³³⁶ Dr. A.Kelli pranešimas, P. 7

³³⁷ žr. <http://adr.rik.ee/jm/dokument/4407814> , Dr. A.Kelli pranešimas, P. 7

³³⁸ Lošimo aktas, žr. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511052015004/consolide>

³³⁹ Sąrašas blokuotų svetainių prieinamas: http://www.emta.ee/public/Hasartmangud/MTA_must_nimekiri_19.06.2015.pdf , Dr. A.Kelli pranešimas, P. 7

³⁴⁰ Estijos autorių teisių ir gretutinių teisių akto projektas žr. http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/autorioiguse_seaduse_eelnou_27.01.2015.pdf

³⁴¹ Autorių teisių akto pakeitimo §39(4)

³⁴² Dr. A.Kelli pranešimas, P. 7

³⁴³ Ten pat

Estijoje, skirtingai nei Lietuvoje, vienintelė administracinė teisių gynimo priemonė yra muitinės priežiūros priemonių taikymas. Muitinės priežiūros priemonių taikymui taikomi Europos Sąjungos reglamentai³⁴⁴ bei Estijos muitinės aktas.³⁴⁵ Tačiau Estijos muitinės aktas reglamentuoja tik keletą teisinių aspektų, susijusių intelektinės nuosavybės teisių pažeidimu: prekių ištyrimą ir pavyzdžių paėmimą (§ 39), procedūrą (§ 94), prekių ir transporto priemonių, kurios yra konfiskuotos ar perduotos valstybės nuosavybėn pardavimą (§ 97).³⁴⁶

Sutinkamai su Intelektinės nuosavybės metiniu pranešimu³⁴⁷, paskelbtu Estijos Intelektinės nuosavybės ir Technologijos perdavimo centro³⁴⁸ visi Estijos mokesčių ir muitinės tarybos nustatyti pažeidimai buvo susiję su prekių ženklais: iš atliktų 190 muitinės patikrinimų, per kuriuos buvo sulaikyta 75996 prekių vienetai 10200 prekių vienetai buvo pripažinti pažeidžiančiais prekių ženklų teises ir konfiskuoti.³⁴⁹

Taip pat Intelektinės nuosavybės metiniame pranešime nurodyta, kad Estijos autorių teisių apsaugos organizacija nustatė ir panaikino 472 internetines reklamas, aukcionus, kuriuose buvo siūloma neteisėtų prekių.³⁵⁰

Baudžiamieji teisių gynimo būdai

Kaip informavo dr. A. Kelli savo pranešime baudžiamieji teisių gynimo būdai yra reglamentuojami Estijos baudžiamajame kodekse (toliau – **EBK**),³⁵¹ kurio nauji 14 skyriaus pakeitimai “Nusikaltimai intelektinei nuosavybei” įsigaliojo nuo 2015 m. sausio 1 d.³⁵² Sutinkamai su Aiškinamuoju raštu, kuris buvo teikiamas keičiant Baudžiamąjį kodeksą pakeitimo įstatymą Estija pasirinko taikyti minimalius standartus, kurių reikalauja TRIP sutartis “Valstybės narės turi numatyti baudžiamųjų procedūrų ir bausmių taikymą bent tyčinio prekių ženklų klastojimo ir autorių teisių piratavimo atvejais, kai tai daroma komerciniu mastu.”³⁵³ Sutinkamai su Aiškinamuoju raštu atrodo, kad Estijoje, kaip ir Lietuvoje yra siekiama, kad intelektinės nuosavybės teisių gynbai būtų labiau naudojami civiliniai teisių gynimo būdai.³⁵⁴ Taip sutinkamai su EBK autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimai, kai juos atlieka vartotojai privačioje aplinkoje, nevykdydami kokios nors ekonominės ar profesinės veiklos ar nesiekiant ekonominės naudos nelaikomi nusikaltimu Estijoje, todėl esant tokiems pažeidimams būtų galima pritaikyti tik civilinius teisių gynimo būdus.

³⁴⁴ Reglamentas (EU) Nr 608/2013, OJ L 181, 29.6.2013, p. 15–34

³⁴⁵ Muitinės aktas, žr. <https://www.riigiteataja.ee/akt/102122014006>

³⁴⁶ Dr. A.Kelli pranešimas, P. 3

³⁴⁷ Žr. http://www.eitk.ee/public/TEKST_IO_aastaraamat_2014.pdf, Dr. A.Kelli pranešimas, P. 3

³⁴⁸ Daugiau informacijos: <http://www.eitk.ee/et/>

³⁴⁹ Intelektinės nuosavybės metinis pranešimas, P. 6, Dr. A.Kelli pranešimas, P. 3

³⁵⁰ Intelektinės nuosavybės metinis pranešimas, P.10, Dr. A.Kelli pranešimas, P. 3

³⁵¹ Baudžiamasis kodeksas, žr. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/525092015001/consolide>

³⁵² Aktas, keičiantis Baudžiamąjį kodeksą ir susijusius teisės aktus, žr. <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014001>, Dr. A.Kelli pranešimas, P. 4

³⁵³ TRIPS sutarties 61 str., Dr. A.Kelli pranešimas, P. 4

³⁵⁴ Žr. Akto, keičiančio Baudžiamąjį kodeksą ir susijusių teisės aktų Aiškinamąjį raštą (estų kalba): <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/>, Dr. A.Kelli pranešimas, P. 4

Pakeistas EBK numato baudžiamąją atsakomybę už tokius autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus:

- (i) **Autorystės teisės pažeidimą** (EBK§ 219),³⁵⁵
- (ii) **Prekybą piratinėmis prekėmis** (EBK§222)³⁵⁶ Anot dr. A. Kelli šis straipsnis taikytinas fizinėms materialioms pažeidžiančioms teisės prekėms – “fiziniam pasaulyje.”³⁵⁷
- (iii) **Autorių teisių pažeidimą kompiuterio sistemoje** (EBK§222¹).³⁵⁸ Pasak dr. A. Kelli šioje normoje numatyta baudžiamoji atsakomybė daugiausiai taikoma programinės įrangos neteisėtam panaudojimui. Šia norma yra įgyvendinamas Elektroninių nusikaltimų konvencijos 10 straipsnis, kuris įpareigoja valstybes nares kriminalizuoti intelektinės nuosavybės pažeidimus “įvykdytus tyčia, komerciniuose mastu ir naudojant kompiuterinę sistemą.”³⁵⁹
- (iv) **Neteisėtą kūrinių ir gretutinių teisių objektų viešą paskelbimą** (EBK§223).³⁶⁰

EBK §222, §222¹ ir EBK§223 straipsniai yra taikomi, kai teisių pažeidimas atliekamas vykdant ekonominę ar profesinę veiklą ir, kai gauta nauda ar padaryta pažeidimu žala viršija 200 eurų. Tačiau kaip nurodo dr. A. Kelli savo pranešime daugiausiai autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų internete Estijoje yra daroma privačioje erdvėje, todėl baudžiamoji atsakomybė už tokius veiksmus kaip neteisėtų kūrinių ar gretutinių teisių objektų kopijavimas iš internetinių platformų ar pasikeitimas failais tarp vartotojų nebūtų laikomas nusikaltimu ar nusizengimu Estijoje.³⁶¹

- (v) **Techninių apsaugos priemonių ir informacijos pašalinimą** (EBK§225³⁶²: Baudžiamoji atsakomybė už techninių priemonių ir informacijos pašalinimą nėra taikoma, jeigu tokie veiksmai daromi dėl asmeninio saugomo objekto panaudojimo ir neturint tikslo gauti naudą.

---

³⁵⁵ 1) Kito asmens kūrinio ar kūrinio atlikimo, išradimo, pramoninio dizaino ar topografijos dizaino išdėstymo pristatymo savo vardu yra baudžiama pinigine bausme ar iki trijų metų laisvės atėmimu. (2) Tie patys veiksmai, atlikti juridinio asmens, yra baudžiami pinigine bausme (RT I, 2014-12-23, 14 – įsigaliojo nuo 2015-01-01)”

³⁵⁶ “Gamyba, pardavimas, nuoma, saugojimas, pristatymas ar prekyba prekėmis kitais būdais profesinėje ar ekonominėje veikloje, kuri žinomai pažeidžia autorių teises ir gretutines teises, jeigu gauta nauda ar sukelta pažeidimo žala viršija dvidešimt minimalių dienos normų baudžiama pinigine bausme ar iki dviejų metų laisvės atėmimu.” Pagal EBK (§ 44 (2)) minimali dienos norma yra 10 eurų.

³⁵⁷ Dr. A.Kelli pranešimas, P. 4

³⁵⁸ “Žinojimas autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojo pažeidimą atliekamo kompiuterio sistemoje profesinėje ar ekonominėje veikloje, jeigu gauta nauda ar sukelta žala viršija dvidešimt minimalių dienos normų ir neapima būtinų elementų, numatytų § 222, baudžiama pinigine bausme ar iki vienerių metų laisvės atėmimu.”

³⁵⁹ Žr. <https://www.riigiteataja.ee/akt/550359>

³⁶⁰ “Neteisėtus kūrinių ar gretutinių teisių objektų viešas atlikimas, rodymas, perdavimas, retransliavimas ar padarymas viešai prieinamais profesinėje ar ekonominėje veikloje, jeigu gauta nauda ar sukelta pažeidimo žala viršija dvidešimt minimalių dienos normų baudžiama pinigine bausme ar iki vienerių metų laisvės atėmimu.”

³⁶¹ Dr. A.Kelli pranešimas, P. 4

³⁶² “Neteisėtus techninių apsaugos priemonių, kurios saugo nuo autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų ar elektroninės informacijos apie jų taikymą, pakeitimas ar pašalinimas, arba gamyba, naudojimas, padarymas prieinamu paslaugos ar platinimas priemonių ar įrangos, naudojamų vien tik ar pagrinde apsaugos priemonių pašalinimui, jeigu šis veiksmas buvo atliktas ne asmeniniam naudojimui siekiant gauti naudos, yra baudžiamas bausme iki 100 baudos vienetų.”

Be to pagal EBK techninių apsaugos priemonių ir informacijos pašalinimas nėra nusikaltimas, o tik nusižengimas, kuris tokiu laikomas pagal EBK § 3 (4), kai už pažeidimą, numatytą šiame kodekse ar kitame teisės akte, yra skiriama tik bauda.³⁶³

- (vi) **Autorių turtinių teisių pažeidimą siekiant turtinės naudos** (EBK§ 224¹) taikoma bauda iki 300 baudų vienetų. Ši norma taikoma visiems kitiems nepamintiems kituose EBK straipsniuose autorių teisių ir gretutinių teisių turtiniams pažeidimams, kai yra siekiama turtinės naudos.³⁶⁴

Kaip ir Lietuvoje, Estijoje galima pareikšti civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo baudžiamajame procese, kuris yra neapmokestinamas žyminiu mokesčiu.³⁶⁵ Estijos teismų praktikoje yra atvejų, kai teismas priteisė žalą už vieno kūrinio neteisėtą panaudojimą (viešą atlikimą) baudžiamajame procese.³⁶⁶

---

³⁶³ Dr. A.Kelli pranešimas, P. 5

³⁶⁴ Ten pat

³⁶⁵ žr. Estijos baudžiamojo proceso kodekso § 38(1) 2 punktas, § 38(3), § 310 (1)

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/501042015002/consolide>

³⁶⁶ Pvz.: <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK%2F3-1-1-72-09&print=1>

IV. TYRIMO SANTRAUKA

Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrimas (toliau – **Tyrimas**) skirtas pateikti išnagrinėtų autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų bylų Lietuvoje skaičių, išanalizuoti Lietuvos teismų praktiką, kurioje buvo taikomi Lietuvos teisės aktuose numatyti autorių teisių ir gretutinių teisių (toliau – **teisių**) gynimo būdai (toliau – **teisių gynimo būdai**) ir remiantis šia analize įvertinti, ar teisių gynimo būdai efektyvūs (ypatingai atkreipiant dėmesį į pažeidimus, daromus elektroninėje erdvėje bei Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – **ATGTĮ**)³⁶⁷ 78 ir 79 straipsnių taikymą), taip pat pateikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo, apžvelgti Latvijos ir Estijos valstybių, kurių ekonominio išsivystymo lygis panašus kaip Lietuvoje, teisių gynimo būdų taikymą.

Vertinant, ar teisių gynimo būdai (civiliniai, administraciniai ir baudžiamieji) efektyvūs (veiksmingi), t.y. duodantys reikiamus ar geriausius rezultatus Tyrime atsižvelgiama į bendruosius reikalavimus, nustatytus tarptautinėse sutartyse,³⁶⁸ kurie šiose sutartyse įvardinti kaip efektyvumo rodikliai, t.y. buvo vertinama, ar šie būdai:

- (viii) skubiai (operatyviai) taikomi išvengti pažeidimų ir/ar sulaikyti nuo teisės pažeidžiančių veiksmų;
- (ix) nešališkai ir teisingai taikomi;
- (x) nepateisinamai vilkinami ar ribojamas laikas;
- (xi) nėra dirbtinai komplikuoti ar brangu jais naudotis;
- (xii) proporcingi;
- (xiii) atgrasantys;
- (xiv) taikomi tokiu būdu, kad nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir numatytų apsaugos priemonės nuo piktnaudžiavimo jomis.

Statistiniai duomenys apie išnagrinėtas bylas gauti iš Nacionalinės teismų administracijos (toliau - **NTA**) bei Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM tvarkomo Nusikalstamų veikų žinybinio registro (toliau - **NVŽR**). NTA turimais statistiniais duomenimis³⁶⁹ 2005 m. - 2015 m. I pusmečio laikotarpiu pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėta **1470 civilinių** autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų bylų (toliau – **civilinės bylos**) (nuo 58 iki 266 civilinių bylų per metus), **1091 administracinių teisės pažeidimo bylų** pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – **ATPK**)³⁷⁰ 214¹⁰ dėl autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų (toliau – **ATP bylos**) (nuo 22 iki 196 ATP bylų per metus).

³⁶⁷ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598)

³⁶⁸ Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (**TRIPS sutartis**), Valstybės žinios, 2001, Nr. 46-1620 (Ratifikuota 2001 m. balandžio 24 d. įstatymu Nr. IX-292); 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir tarybos Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (**Teisių gynimo direktyva**), Oficialusis leidinys L 157, 30/04/2004, P. 0045 - 0086

³⁶⁹ 2015 m. spalio 12 d. Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialisto Stasio Putvinskio e. komunikacija;

2015 m. spalio 19 d. Nacionalinės teismų administracijos vyr. specialisto Stasio Putvinskio e. komunikacija

³⁷⁰ Vyriausybės žinios, 1985-01-01, Nr. 1-1, Galioja nuo 1985-04-01, negalioja nuo 2016-04-01

NVŽR turimais duomenimis³⁷¹ užregistruotų nusikalstamų veikų pagal senojo Baudžiamojo kodekso³⁷² 142 str. (1995 m. - 2002 m.) buvo 60, iš jų **išnagrinėta 6**, ir pagal naujojo Baudžiamojo kodekso³⁷³ 192 str. (2003 m. - 2015 m. 9 mėn.) - užregistruota 648, iš jų išnagrinėta – **391 byla**, pagal naujojo Baudžiamojo kodekso 191 str. (2003 m. - 2015 m. 9 mėn.) - užregistruotos 33 nusikalstamos veikos, iš jų išnagrinėta **6 bylos**, pagal naujojo Baudžiamojo kodekso 193 str. (2003-2015 m. 9 mėn.) - užregistruotos 2 nusikalstamos veikos, iš jų išnagrinėta **nė viena**, pagal naujojo Baudžiamojo kodekso 194 str. (2003-2015 m. 9 mėn.) - užregistruota 12 nusikalstamų veikų, iš jų išnagrinėta - **4 nusikalstamos veikos**. Iš pateiktų statistinių duomenų konstatuotina, jog didžioji dalis gautų civilinių, ATP bylų pirmosios instancijos teisme išnagrinėjama per vienerius metus, baudžiamųjų bylų išnagrinėjimo laiką iš statistinių duomenų sudėtinga nustatyti.

Pateikti statistiniai duomenys taip pat rodo, jog pastaruosius kelerius metus ženkliai sumažėjo gaunamų ir išnagrinėtų pirmosios instancijos teisme civilinių bylų skaičius: pvz.: lyginant su 2010 metais, kai tokių civilinių bylų buvo išnagrinėta daugiausiai – 266 civilinės bylos (gautos 259 civilinės bylos), 2014 metais buvo išnagrinėtos 58 civilinės bylos (gautos 65 civilinės bylos), t.y. net daugiau kaip 4 kartus mažiau; taip pat ženkliai sumažėjo gaunamų ir išnagrinėtų ATP bylų pirmosios instancijos teisme skaičius (pvz.: 2013 metais išnagrinėtos 22 ATP bylos, 2014 metais išnagrinėtos 34 ATP bylos, tuo tarpu 2005 metais išnagrinėtos 196 ATP bylos). Tokia pati padėtis konstatuotina ir su baudžiamosiomis bylomis (pagal BK 192 str. 1 d. 2012, 2013 metais yra išnagrinėtos tik 6-7 baudžiamosios bylos per metus, tuo tarpu 2005 metais - 72 baudžiamosios bylos), o nuo 2014 metų iki 2015 metų pirmo pusmečio pabaigos nėra išnagrinėta nė vienos baudžiamosios bylos.

Gautų ir išnagrinėtų administracinių ir baudžiamųjų bylų mažėjantis skaičius pastaruosius trejus metus leidžia daryti prielaidą, jog administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už teisių pažeidimus pritaikymas Lietuvoje nėra prioritetas. Tą iš esmės patvirtina ir Vidaus reikalų ministerijos 2015-01-08 dienos raštas Nr. 32-72, kuriame nurodyta, jog didžiausias dėmesys skiriamas šiuo metu prioritetinėms veikloms sritims, t.y. neteisėto praturtėjimo atvejų nustatymui bei ištyrimui ir nelegalios prekybos akcizais apmokestinamomis prekėmis prevencijai, atskleidimui ir tyrimui, bei tai, kad 2013 metais buvo panaikintas Lietuvos kriminalinės policijos biuro Nusikaltimų tyrimo tarnybos 2-osios valdybos Intelektinės nuosavybės apsaugos poskyris, kuris būtent specializavosi tokio pobūdžio pažeidimų tyrimuose. Gautų ir išnagrinėtų civilinių bylų mažėjantis skaičius taip pat gali būti pasekmė mažėjančių administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už teisių pažeidimus nustatymo atvejų, kita vertus, tai gali liudyti ir tai, kad teisių turėtojai labiau renkasi neteisminius ginčo sprendimo būdus, nes, kaip toliau bus paminėta, pastaruosius trejus metus teisių gynimo būdų teisinis reguliavimas iš esmės Lietuvoje nesikeitė.

³⁷¹ 2015-10-22 d. Danguolės Bikmanaitės, Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM Informacijos apdorojimo ir statistikos skyriaus vyriausiosios specialistės, elektroninė korespondencija, taip pat Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenų pagrindu rengiamą nusikalstamumo statistiką galima rasti adresu: www.ird.lt/Nusikalstamumo_statistika/Nusikalstamumo_ir_ikiteisminių_tyrimų_statistika/Metai/Ataskaitų_grupė: Oficialioji statistika apie nusikalstamumą LR savivaldybėse

³⁷² Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“ (Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18-147); neteko galios 2002 10 29 įstatymu Nr. IX-1162 (nuo 2003 05 01)(Valstybės žinios, 2002, Nr. 112-4970)

³⁷³ Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741

Sutinkamai su Muitinės departamento pateikta informacija³⁷⁴ Lietuvos muitinei iki šiol yra pateiktas tik 1 nacionalinis prašymas imtis veiksmų dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimų. Bendrijoje šiuo metu galioja apie 159 nacionaliniai prašymai dėl autorių ir gretutinių teisių. Lietuvos muitinei pateiktame prašyme imtis veiksmų dėl autorių ir gretutinių teisių yra prašoma taikyti smulkių siuntų procedūrą. Nuo 2014 m. iki 2015 m. antro pusmečio pradžios intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, susijusių su autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis, nenustatyta. Priežastys dėl ko, autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojai nesinaudoja muitinės priežiūros priemonėmis nėra aiškios, tuo tarpu prekių ženklų savininkus atstovaujanti Snb React Lietuva, kad minėtos priemonės Lietuvoje yra efektyvios ir jokių teisinio reguliavimo pakeitimų nereikia.

Siekiant nustatyti, ar Lietuvos teisės aktuose numatyti teisių gynimo būdai efektyvūs, Tyrimo buvo daugiau orientuojamasi į Lietuvos teismų praktikos dėl civilinių teisių gynimo būdų taikymo nuo 2006 metų iki 2015 metų analizę, nes teisinis civilinių teisių gynimo būdų reguliavimas iš esmės nesikeitė nuo 2006 m. spalio 31 d. įsigaliojusių ATGTĮ pakeitimų, kuriuo buvo įgyvendinta Teisių gynimo direktyva³⁷⁵, taip pat į Lietuvos teismų praktikos dėl administracinių ir baudžiamųjų teisių gynimo būdų taikymo nuo 2009 metų iki 2015 metų analizę, nes nuo 2009 m. liepos 28 d. įsigaliojo nauji ATPK 214¹⁰ pakeitimai,³⁷⁶ skirti palengvinti kovą su teisių pažeidimais internete, taip pat nuo 2009 m. liepos 23 d. įsigaliojo nauji BK 192 str., numatančio baudžiamąją atsakomybę už turtinių teisių pažeidimus, pakeitimai,³⁷⁷ kuriais buvo išspręstos problemos, kylančios taikant praktikoje anksčiau galiojusį BK 192 str.

Civilinius teisių gynimo būdus reglamentuoja ATGTĮ VI skyrius (73-88 str.) bei Civilinis kodeksas,³⁷⁸ kuris nustato bendruosius teisių gynimo būdus. ATGTĮ numatyti ir Tyrimo metu galioja ir gali būti taikomi tokie civiliniai apsauginiai ir kompensaciniai teisių gynimo būdai:

- (ix) reikalavimas dėl teisių pripažinimo (ATGTĮ 77 str. 1 d. 1 p.);
- (x) reikalavimas dėl įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus (ATGTĮ 77 str. 1 d. 2 p.);
- (xi) reikalavimas dėl uždraudimo atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala (prevencinis ieškinys) (ATGTĮ 77 str. 1 d. 3 p.);
- (xii) reikalavimas dėl atkūrimo pažeistų asmeninių neturtinių teisių (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu) (ATGTĮ 77 str. 1 d. 4 p.);
- (xiii) reikalavimas taikyti tarpininkui draudimus (ATGTĮ 78 str.);
- (xiv) reikalavimas pateikti informaciją apie kūrinį, kitų šio įstatymo saugomų teisių objektų kopijų, prekių ir paslaugų, pažeidžiančių autorių teises, gretutines teises ar sui generis teises, kilmę ir platinimo būdus (ATGTĮ 79 str.);
- (xv) laikinosios apsaugos priemonės ir įrodymų užtikrinimo priemonės (ATGTĮ 81 str.) ir įrodymai (80 str.);
- (xvi) atkuriamosios priemonės (ATGTĮ 82 str.);

³⁷⁴ Muitinės departamento 2015-09-28 raštas Nr. (17.3/13)3B-10140

³⁷⁵ ATGTĮ 2, 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymu (Valstybės žinios, 2006, Nr. 116-4400)

³⁷⁶ 2009 07 15 įstatymu Nr. XI-349 (Valstybės žinios, 2009, Nr. 89-3805)

³⁷⁷ 2009 07 09 įstatymu Nr. XI-330 (Valstybės žinios, 2009, Nr. 87-3663)

³⁷⁸ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262

- (xvii) reikalavimas dėl išieškojimo atlyginimo už neteisėtą naudojimąsi kūriniumi, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektu (ATGTĮ 83 str., 86 str.);
- (xviii) reikalavimas atlyginti turtinę žalą, įskaitant negautas pajamas ir kitas turėtas išlaidas (ATGTĮ 83 str.);
- (xix) reikalavimas atlyginti šio įstatymo 84 straipsnyje numatytais atvejais neturtinę žalą (ATGTĮ 84 str.);
- (xx) reikalavimas sumokėti kompensaciją (ATGTĮ 83 str.);
- (xxi) taikyti kitus šio ir kitų įstatymų nustatytus teisių gynimo būdus.

Prie svarbiausių administracinių teisių gynbos būdų priskirtina numatyta administracinės teisinės atsakomybės taikymas už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus (už neteisėtą literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešą atlikimą, atgaminimą, viešą paskelbimą, kitoki panaudojimą bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais, taip pat neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą komerciniais tikslais), kuri numatyta ATPK 214¹⁰ straipsnyje bei muitinės priežiūros priemonės.³⁷⁹

Baudžiamuosius teisių gynimo būdus (baudžiamąją atsakomybę) už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus Lietuvoje reglamentuoja Baudžiamasis kodeksas (toliau - **BK**),³⁸⁰ o jų taikymą Baudžiamojo proceso kodeksas (toliau - **BPK**).³⁸¹ BK 191-192 str. numato baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus (autorystės pasisavinimą ir literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą komercijos tikslais), tuo tarpu BK 193 str. numato baudžiamąją atsakomybę už informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimą arba pakeitimą, o BK 194 str. - už neteisėtą autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimą.

Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką, kuriame buvo taikomi civiliniai, administraciniai ir baudžiamieji teisių gynimo būdai, galima konstatuoti, kad iš esmės Lietuvos įstatymuose numatyti teisių gynimo būdai yra efektyvūs, tačiau yra keletas probleminių sričių, kur būtų siūlytina įstatymo leidėjo ar atsakingų institucijų iniciatyva:

(i) Autorių turtinių teisių turėjimo prezumpcija

Sutinkamai su teisiniu reguliavimu ir teismų praktika³⁸² autorystės prezumpcija, numatyta ATGTĮ 6 straipsnio 2 dalyje, gali pasinaudoti tik autorius, kiti autorių teisių turėtojai šia prezumpcija negali pasinaudoti, tuo tarpu minėta autorystės prezumpcija *mutatis mutandis*

³⁷⁹ 2013 m. birželio 12 d. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas TARYBOS reglamentas (EB) Nr. 1383/2003, 2014 m. vasario 17 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 1B-100 patvirtintos Informavimo apie veiksmus su prekėmis, laikytinomis pagamintomis pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, taisyklės ir kt.

³⁸⁰ Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741

³⁸¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341

³⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2006

taikoma gretutinių teisių subjektams (ATGTĮ 51 str. 3 d.). Siekiant palengvinti teisių gynimo būdų taikymą teismų praktikoje, svarstyta, ar nereikėtų analogiškai kaip gretutinių teisių subjektams ATGTĮ 12 straipsnyje numatyti „autorių teisių turėjimo prezumpciją“, kuri palengvintų autorių teisių turėtojams teisių gynimo būdų taikymą. Esant tokiai prezumpcijai, autorių turtinių teisių pažeidėjas turėtų pareigą paneigti prezumpciją ir pateikti įrodymus, paneigiančius, kad ieškovas nėra autorių teisių turėtojas.

(ii) Teisių pažeidimai internete

Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką konstatuotina, kad sudėtinga pritaikyti civilinius teisių gynimo būdus dėl teisių pažeidimų internete, nes interneto paslaugų teikėjai neteikia asmens duomenų pagal IP adresus remdamiesi asmens duomenų teisine apsauga, nėra aiškių gairių ar kriterijų nei teisės aktuose, nei teismų praktikoje, kada teisių turėtojų teisėti interesai būtų svarbesni nei asmens duomenų apsaugos subjekto interesai teisių turėtojų teisių pažeidimo atveju. Taip pat nustatyta ikiteisminė procedūra dėl prieigos panaikinimo į saugomą teises pažeidžiančią informaciją³⁸³ nėra tiek operatyvi bei taikytina tik atskirų neteisėtų objektų atžvilgiu gavus teisių turėtojo tinkamai įformintą pranešimą, todėl teisių turėtojų iniciatyva panaikinus tarpininkui prieigą prie neteisėtų objektų, jie vėl gali atsirasti tame pačiame ar kitame portale, serveryje ar svetainėje.

Taip pat konstatuotina, kad yra tam tikrų problemų ir taikant administracinę atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus internete, nes perduotos teismui administracinio teisės pažeidimų bylos dažnai gražinamos institucijai, surašiusiai administracinio teisės pažeidimo protokolą, papildyti arba nutraukiamos dėl nepakankamai surinktų duomenų pažeidimui įrodyti: netinkamai surašyto protokolo, netinkamai surinktų duomenų ir pan.

Skirtingai nei taikant civilinius teisių gynimo būdus, taikant administracinius ir baudžiamuosius teisių gynimo būdus nėra susiduriama su problema gauti asmens, kuriam priklauso IP adresas, duomenis, kadangi sutinkamai su teisiniu reguliavimu tam įgalioti valstybės pareigūnai gali gauti tokius duomenis iš interneto paslaugų teikėjų, tačiau taikant šiuos teisių gynimo būdus dėl pažeidimų internete teisių turėtojai susiduria su kitomis problemomis. Sutinkamai su Lietuvos teismų praktika duomenys apie pažeidimą negali būti renkami teisių turėtojų slaptai, kitaip tokie veiksmai gali būti pripažinti kaip turintys operatyvinės veiklos požymių ir, todėl surinkti neįgaliotų asmenų,³⁸⁴ turi būti įrodyta pažeidėjo tiesioginė tyčia, todėl dažnai nepakanka, kad pagal „IP duomenis“ būtų nustatytas jų priklausymas atitinkamam asmeniui, turi būti įrodyta, jog kūrinio kopija (ar jos dalis) būtų įdiegta į asmens, traukiamo administracinę atsakomybę, kompiuterį.³⁸⁵ Todėl norint surinkti pakankamai įrodymų, kai pažeidimai atliekami privačių asmenų valdose, būtina „pasitelkti“ baudžiamuosius teisių gynimo būdus tam, kad būtų galima

³⁸³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 d. nutarimas Nr. 881 „Dėl Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – **Neteisėtos informacijos pašalinimo tvarka**) (Valstybės žinios, 2007, Nr. 94-3784)

³⁸⁴ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo nutartis 2011 m. balandžio 15 d. administracinėje byloje Nr. N⁶²-902/2011

³⁸⁵ Pvz.: Pakruojo rajono apylinkės teismo 2014 m. liepos 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AN2.11.-563-284/2014 ir kt.

gauti teismo leidimą atlikti kratą privačių asmenų valdose ir paimti apžiūrai kompiuterį. Taip pat administracinėse ir baudžiamosiose bylose taikomas įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas bei iš jo išplaukiantis *in dubio pro reo* principas, pagal kurį visos abejonės bei neaiškumai, kurie nėra ir negali būti pašalinti, aiškintini traukiamo administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn asmens naudai, todėl pažeidėjui yra sudėtingiau pritaikyti administracinę ir baudžiamąją atsakomybę tais atvejais, kai jie neprisipažįsta padarę pažeidimą ar nusikalstamą veiką, o pažeidėjo tiesioginei tyčiai įrodyti teisėsaugos pareigūnams nepavyksta surinkti pakankamai įrodymų.

Taip pat teisių gynimo būdų taikymo dėl internete daromų teisių pažeidimų analizė rodo, jog pažeidėjai, administruodami svetaines, kuriose jie siūlo neteisėtą turinį parsisiuntimui, dažniausiai pajamoms surinkti iš vartotojų už naudojimąsi jų svetainėje esančiu neteisėtu turiniu, naudojami licencijuotų el. pinigų įstaigų, kredito ir kitų finansinių įstaigų paslaugomis. Šios įstaigos nelaikomos tarpininkais, kaip tai nurodyta ATGTĮ 78 straipsnyje, todėl teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad joms negali būti pritaikyti ATGTĮ 78 straipsnyje nustatyti draudimai.³⁸⁶

Identifikuota teisių gynimo būdų taikymo Lietuvoje problematika rodo, jog reikėtų stiprinti civilinių teisių gynimo būdų pritaikymą teisių pažeidimams internete ir siūlytini tokie teisinio reguliavimo tobulinimo sprendimai:

Pirma, siūlytina Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – **ATGTĮ**)³⁸⁷ 79 ir 81 straipsniuose nustatyti aiškius kriterijus teismams, kada teisių pažeidimo atveju teisių turėtojo teisėti interesai būtų svarbesni nei galimo pažeidėjo - asmens duomenų subjekto interesai, tam, kad būtų sudarytos realios galimybės taikant civilinius teisių gynimo būdus gauti informaciją iš tarpininkų apie IP adreso priklausomybę atitinkamam asmeniui.

Antra, efektyvesnei kovai su teisių pažeidimais internete, ypatingai, kai teisių pažeidimas (pvz.: serveris ar svetainė, kuriame yra įkrauti saugomi objektai) vyksta už Lietuvos teritorijos ribų, siūlytina apsvarstyti, ar nereikėtų Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme³⁸⁸ praplėsti Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos (toliau – **IVPK**) funkcijas, kurios įgalintų IVPK ne tik prižiūrėti informacinės visuomenės paslaugų teikėjų veiklą, bet ir įgalinti teikti informacinės visuomenės paslaugų teikėjams nurodymus blokuoti interneto svetainių, kuriose išimtinai ar dažniausiai neteisėtai padaromi viešai prieinami kūriniai ar fonogramos, domenų ir IP adresus domeno vardo serveriuose. Kaip pavyzdys siūlomo reglamentavimo galėtų būti Azartinių lošimų įstatyme numatytos naujos priemonės, kurios įsigalios Lietuvoje nuo 2016 m. sausio 1 d.³⁸⁹ Azartinių lošimų įstatymo 20⁷ str. 1 d. numato, jog gali būti duodami privalomi nurodymai ne tik interneto paslaugų teikėjams panaikinti galimybę pasiekti atitinkamą informaciją ar ją pašalinti, bet ir duoti privalomus nurodymus mokėjimo,

³⁸⁶ Vilniaus apygardos teismo 2015 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1453-565/2015

³⁸⁷ Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598

³⁸⁸ Valstybės žinios, 2006, Nr. 65-2380

³⁸⁹ Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 2, 3, 4, 8, 10, 12, 14, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 28 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 8-1, 10-1, 10-2, 10-3 straipsniais ir antruoju-1 skirsniu įstatymo (TAR, 2015, Nr. 8980) (toliau – **Azartinių lošimų įstatymas**) 20⁷ str.

kredito ir kitoms finansų įstaigoms nutraukti mokėjimus ar kitas finansines operacijas.³⁹⁰ Tokiu būdu būtų galima išspręsti ir problemą, susijusią su įmokų surinkimo, pinigų perlaidų paslaugas teikiančiomis įmonėmis, renkančiomis pinigus interneto svetainių savininkams, kurie teikia galimybę vartotojams už tam tikrą abonentinį ar kitokį užmokestį pasinaudoti jų svetainėje esančiomis neteisėtomis kūrinų ar gretutinių teisių objektų kopijomis. Sutinkamai su Azartinių lošimų įstatymo 20⁷ str. 2 dalimi tai turėtų būti pakankamai greita procedūra: teismo leidimo išdavimas ar neišdavimas atlikti atitinkamus veiksmus su skundu aukštesnės instancijos administraciniam teismui turėtų trukti ne ilgiau nei 17 dienų.

Trečia, siūlytina Kultūros ministerijai atlikti geriausios praktikos, kovojant su teisių pažeidimais internete, studiją, nes nei Latvijoje, nei Estijoje kol kas nėra kažkokių įgyvendintų specifinių ir efektyvių sprendimų dėl teisių pažeidimų internete, taip pat svarstyti, ar nereiktų peržiūrėti Neteisėtos informacijos pašalinimo tvarką tam, kad neteisėta informacija iš internetinių kanalų būtų pašalinama operatyviau.

Ketvirta, siūlytina Kultūros ministerijai skatinti privačias teisių turėtojų iniciatyvas vienyti į asociacijas ar stiprinti dabar esančias asociacijas, siekiant efektyviau kovoti su teisių pažeidimais internete. Pvz.: sutinkamai su ATGTĮ 20 str. 9 d., kuri numato, jog 25 procentai Vyriausybės nustatyta tvarka surinkto kompensacinio atlyginimo skiriama kūrybinės veiklos programoms ir autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos programoms, nustatyti teisės aktais, kad dalis surenkamų lėšų būtų skiriama teisių apsaugos internete programoms.

Penkta, efektyvesniam administracinių ir baudžiamųjų teisių gynimo būdų internete taikymui būtų svarbu, kad teisėjai, teisėjų padėjėjai ir pareigūnai (prokurorai, policijos pareigūnai, muitinės pareigūnai) turėtų galimybę specializuotis bent intelektinės nuosavybės teisės pažeidimų bylose, būtų jiems prieinama daugiau teisinės literatūros autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos tematika, daugiau turėtų laiko gilintis į tokio pobūdžio bylas, turėtų galimybę keistis patirtimi su kitų šalių kolegomis, dirbančiais šioje srityje. Kaip pripažįstama Europos Komisijos 2014 metų liepos 1 d. komunikate (COM/2014/392) dėl ES veiksmų plano siekiant iš naujo sutarti dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo,³⁹¹ teisių gynimo būdų taikymo efektyvumas labai priklauso nuo teisių turėtojų savo teisių ir jų gynimo būdų žinojimo, pačių

---

³⁹⁰ „1. Priežiūros tarnyba, atlikusi tyrimą ir nustačiusi, kad nelegalios lošimų veiklos vykdytojas Lietuvos Respublikoje organizuoja nuotolinius lošimus, turi teisę:

1) duoti privalomus nurodymus mokėjimo, kredito ar kitai finansų įstaigai iki 5 dienų sustabdyti mokėjimus ar kitas finansines operacijas, susijusias su nelegalią nuotolinių lošimų veiklą Lietuvos Respublikoje vykdančiu subjektu, įskaitant atsiskaitymus už dalyvavimą nelegalios lošimų veiklos vykdytojų organizuojamuose lošimuose, laimėjimų išmokėjimus, statomų sumų priėmimus nelegaliai lošimus organizuojančio subjekto naudai;

2) duoti privalomus nurodymus mokėjimo, kredito ar kitai finansų įstaigai nutraukti mokėjimus ar kitas finansines operacijas, susijusias su nelegalią nuotolinių lošimų veiklą Lietuvos Respublikoje vykdančiu subjektu, įskaitant atsiskaitymus už dalyvavimą nelegalios lošimų veiklos vykdytojų organizuojamuose nuotoliniuose lošimuose, laimėjimų išmokėjimus, statomų sumų priėmimus nelegaliai lošimus organizuojančio subjekto naudai;

3) duoti privalomus nurodymus informacijos prieglobos paslaugų teikėjui ir (ar) tinklo paslaugų teikėjui skubiai pašalinti informacijos prieglobos paslaugų teikėjo saugomą informaciją, kuri naudojama siekiant nelegaliai vykdyti nuotolinius lošimus, arba panaikinti galimybę šią informaciją pasiekti;

4) duoti privalomus nurodymus tinklo paslaugų teikėjui panaikinti galimybę pasiekti informaciją, kuri naudojama siekiant nelegaliai vykdyti lošimus.“

³⁹¹ žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.dok_priedas?p_id=44735

specialistų susižinojimo, komunikavimo ir kompetencijos ugdymo, rinkos dalyvių savanoriškų bendradarbiavimo sprendžiant iškilusias problemas susitarimo ir diskutavimo.

(iii) Neturtinės žalos atlyginimo dydis

Sutinkamai su išnagrinėta Lietuvos teismų praktika, kurioje buvo taikomas reikalavimas atlyginti neturtinę žalą (ATGTĮ 84 straipsnis), konstatuotina, jog autoriai ar atlikėjai labai retai naudojami šiuo teisių gynimo būdu dėl tikėtina nedidelio savo finansinio pajėgumo persekioti pažeidėjus ir dėl to, kad realiai priteistina satisfakcija yra nedidelė (paprastai teismai priteisia nuo 300 iki 1500 eurų arba visai nepriteisia). Todėl siūlytina sutinkamai su autorių teisių ir gretutinių teisių specifika apsvarstyti, ar nereikėtų pačiam ATGTĮ reglamentuoti, į kokius kriterijus teismai turi atsižvelgti nustatydami neturtinės žalos dydį už neturtinių teisių pažeidimą ir svarstyti taip pat grąžinimas anksčiau numatytų ATGTĮ priteistinos minimalios ir maksimalios neturtinės žalos ribų.

(iv) Bylinėjimosi išlaidų dydis

Viena iš teisių turėtojų organizacijų įvardintų problemų, ginant teises Lietuvoje yra ta, kad teismai neatlygina visų bylinėjimosi išlaidų netgi tuo atveju, kai teismas tenkina ieškinį pilnai. Teismai vadovaujasi Teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio nuostatomis³⁹² (toliau – **Rekomendacijos**) ir labai dažnai priteisia užmokesčių už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą šių nuostatų ribose, kas dažnai būna net 5 ar 10 kartų mažiau nei realiai moka advokatui ar advokatų padėjėjui už tą paslaugą klientai rinkoje.³⁹³

Nuo 2015 m. kovo 20 d. įsigaliojo Rekomendacijų pakeitimai³⁹⁴, kuriais nustatyti didesni užmokesčio tarifai, tačiau jie padidinti minimaliai ir dar panaikinta nuostata, kuri leisdavo teismams „išimtiniais atvejais [...] nukrypti nuo šių rekomendacijų 8 punkte nustatytų maksimalių dydžių, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais (pavyzdžiui, kai advokatas arba advokato padėjėjas teikia teises paslaugas itin sudėtingoje byloje ir pan.)“. Taigi, šiuo metu yra praktiškai susiklosčiusi situacija, kai teisių turėtojai tikėtina didesnę dalį bylinėjimosi išlaidų turės pasidengti patys, kas iš esmės apsunkina teisių gynimo būdų taikymą ir dažnai lemia teisių turėtojo sprendimą neginti savo pažeistų teisių teisme.

TRIPS sutarties 45 str. 2 d. numato, jog „Teismai taip pat turi teisę įpareigoti pažeidėją apmokėti teisės turėtojo išlaidas, į kurias gali įeiti ir atitinkamas mokesčiai patikėtiniui/advokatui“, Teisių gynimo direktyvos 14 straipsnis numato, jog „Valstybės narės užtikrina, kad laimėjusios šalies patirtas pagrįstas ir proporcingas teismo ir kitas išlaidas paprastai padengtų pralaimėjusioji šalis, jei tai neprieštarauja teisingumui.“ Nėra aišku, kokiais kriterijais vadovaujantis buvo priimtos

³⁹² Valstybės žinios, 2004, Nr. 54-1845

³⁹³ Pvz.: Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-335-407/2015; Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-272-210/2015

³⁹⁴ TAR, 2015, Nr. 3968

minėtos Rekomendacijos ir jose nustatyti užmokesčio advokatams ir jų padėjėjams dydžiai ir, ar netgi jeigu būtų atlygintos laimėjusios šalies teisių turėtojo bylinėjimosi išlaidos pagal nustatytus maksimalius užmokesčio dydžius, ar tai galima būtų laikyti, kad buvo atlygintos pagrįstos ir proporcingos teisių turėtojo, kaip laimėjusios šalies, patirtos bylinėjimosi išlaidos teismo procese.

Todėl siūlytina šį klausimą iškelti diskusijai, kur galėtų dalyvauti atsakingos institucijos: Teisingumo ministerija, Advokatų taryba, Kultūros ministerija bei teisių turėtojų organizacijos siekiant surasti geresnius šios problemos teisinio reguliavimo sprendimus.

(v) Specialisto išvada

Sutinkamai su išnagrinėta teismų praktika administracinėse ir baudžiamosiose bylose darytina išvada, kad teisių pažeidimo faktui įrodyti yra būtina pasitelkti specialistą, kuris surašo išvadą, kurioje nurodomi atgaminti ar kitaip panaudoti objektai, kam priklauso autorių teisės ir gretutinės teisės į tuos objektus, buvo ar nebuvo pateikti teisę panaudoti tuos objektus įrodymai ir pan. Todėl atrodo, kad specialisto išvada yra vienas iš pagrindinių ir esminių įrodymų teisių pažeidimo padarymo faktui įrodyti Lietuvoje.³⁹⁵ Tuo tarpu policijos pareigūnai nurodo, kad paprastai jų biudžetuose yra nenumatyta resursų specialistams ar ekspertams samdyti, valstybinės ekspertizės įstaigos atlieka tik tam tikras ekspertizes ir tai trunka ilgai,³⁹⁶ todėl Lietuvoje tokias išvadas paprastai teikia visuomeninių teisių turėtojus vienijančių asociacijų specialistai. Todėl iš esmės teisių turėtojai dažnai yra priversti stoti į tokio pobūdžio organizacijas, kad galėtų ginti savo teises administracine ar baudžiamąja tvarka Lietuvoje. Todėl siekiant, kad efektyviau būtų taikomi administraciniai ir baudžiamieji teisių gynimo būdai Lietuvoje, turi būti užtikrintas reikiamas specialistų paslaugų finansavimas administraciniame ir baudžiamajame procese.

Teisių gynimo būdų taikymas Latvijoje ir Estijoje

Kaip ir Lietuva, Latvija ir Estija yra suderinusi savo įstatymus su TRIPS sutartimi ir Teisių gynimo direktyva. Teisinis teisių gynimo būdų reguliavimas yra panašus, t.y. specifiniai civiliniai teisių gynimo būdai numatyti autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą reglamentuojančiuose įstatymuose, o administraciniai ar baudžiamieji teisių gynimo būdai numatyti atitinkamuose administracinius pažeidimus ar nusikalstamas veikas reglamentuojančiuose įstatymuose.

Skirtingai nei Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje nėra žinoma teismų praktika, kurioje būtų taikomos teisės normos, susijusios su tarpininkų atsakomybe ir draudimais autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo bylose. Latvijoje teisių turėtojai taikiai susitaria su tarpininkais dėl jų paslaugų naudojamų autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams, nes tarpininkai noriai bendradarbiauja

³⁹⁵ Pvz.: Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 12 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. A2.11.-4808-323/2012 ir kt.

³⁹⁶ Lietuvos ekspertizės centras atlieka šioje srityje tik fonogramų, audiovizualinių kūrinių ir kompiuterinių žaidimų laikmenose ekspertizes (<http://www.ltec.lt/ekspertiziu-rusys>), Kriminalistinių tyrimų centras atlieka tik informacinių technologijų tyrimus šioje srityje (<http://www.policija.lt/index.php?id=7440&ou=4152>)

su teisių turėtojais dėl pažeidžiančių teises kopijų iš jų serverių pašalinimo. Estijos įstatymai nenumato jokių galimybių kovoti su pažeidimais internete, jeigu pažeidžiantis turinys yra padaromas prieinamas iš kitų valstybių.³⁹⁷ Teisių turėtojų organizacijos Estijoje ėmėsi iniciatyvos sukurti procedūrą, kad būtų blokuojama prieiga į užsienio svetaines tokias kaip “Pirate Bay”, kurios padaro viešai prieinamą neteisėtą turinį.³⁹⁸

Skirtingai nei Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje didžiausią problemą kelia tai, kad nėra nustatyta galimybės, kad vietoj faktiškai patirtų nuostolių būtų galima išieškoti iš pažeidėjo kompensaciją, t.y. įstatyminius nuostolius.

Kaip ir Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje teisių turėtojai nesikreipia dėl muitinės priežiūros priemonių taikymo autorių teisių ir gretutinių teisių objektų atžvilgiu.

Kaip ir Lietuvoje, 2010 metais Latvijoje buvo panaikintas Valstybės policijos Intelektinės nuosavybės skyrius, kuris buvo įsteigtas 2006 metais, nes intelektinės nuosavybės pažeidimo klausimai jau daugiau nelaikomi prioritetiniais Latvijoje.³⁹⁹

Taip pat pažymėtina, jog baudžiamosios gynimo priemonės Latvijoje yra praktiškai netaikomos dėl to, jog prokurorai atsisako pradėti baudžiamąsias bylas, nes baiminasi, kad jiems nepavyks įrodyti įvykdyto nusikaltimo teisme.⁴⁰⁰ Todėl dažniausiai Latvijoje yra taikoma administracinė atsakomybė už teisių pažeidimą, nes ją lengviau įrodyti teisme.⁴⁰¹

Estijoje nėra numatyta administracinės atsakomybės už teisių pažeidimus, o nuo 2015 m. sausio 1 d.⁴⁰² įsigalioję nauji Estijos baudžiamąjo kodekso (toliau – **EBK**) pakeitimai užtikrina tik minimalius standartus, kurių reikalauja TRIPS sutartis.⁴⁰³ Sutinkamai su EBK teisių pažeidimai, kai juos atlieka vartotojai privačioje aplinkoje, nevykdydami kokios nors ekonominės ar profesinės veiklos ar nesiekiant ekonominės naudos nelaikomi nusikaltimu Estijoje, todėl esant tokiems pažeidimams būtų galima pritaikyti tik civilinius teisių gynimo būdus.

---

³⁹⁷ Dr. A.Kelli 2015-10-10 pranešimas, viešai neskelbtas, P. 7

³⁹⁸ žr. <http://adr.rik.ee/jm/dokument/4407814>, Dr. A.Kelli 2015-10-10 pranešimas, viešai neskelbtas, P. 7

³⁹⁹ <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301LATVIA.PDF>, P. 310

⁴⁰⁰ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

⁴⁰¹ 2015-10-16 elektroninė korespondencija su advokatu Ilmars Satovs

⁴⁰² Aktas, keičiantis Baudžiamąjį kodeksą ir susijusius teisės aktus, žr.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014001>, Dr. A.Kelli 2015-10-10 pranešimas, viešai neskelbtas, P. 4

⁴⁰³ TRIPS sutarties 61 str., Dr. A.Kelli 2015-10-10 pranešimas, viešai neskelbtas, P. 4